

Afaan Oromoo

Qajeelcha Barsiistotaa

Kutaa 4

Qopheessitoota:

Damee Abarraa
Hasan Waaqayyoo
Margaa Dabaloo
Nagaasaa Hundee
Nuuriyaa Ibraahim
Taammanaa Kitilaa (Ph.D.)
Tolamaaram Fufaa (Ph.D.)
Zalaalam Tamasgeen

Rippaabiliika Dimookiraataawaa Federaalawaa
Itoophiyaatti Ministeera Barnootaa

Kitaabni kun deeggarsa maallaqaafi teekinikaa ummata Ameerikaarrraa karaa Dhaabbata 'USAID'tiin argameen walta'iinsa Ministeera Barnootaa, Biirroo Barnootaa Oromiyaafi Piroojekti 'READ TA' tiin kan qophaa'edha.

Baasiin maxxansa kitaaba kanaammoo Sagantaa Mirkanoeffannaa Qulquillina Barnootaa Waliigalaa (GEQIP II) keessaa kan ba'edha.

Mirgi abbummaa kitaaba kanaa @ bara 2006 kan Ministeera Barnootaafi Biirroo Barnootaa Oromiyaati.

Baafata

Torban	Matadureewwan	Fuula
	Seensa	iii
1	Faalama Qilleensa Naannoo Faalama Qilleensaa Namtolchhee	1 1
2	Ittisa Faalama Naannoo Faalama Naannoo Maqsuu	11 11
3	Bosona Manca'iinsa Bosonaa	22 22
4	Hambaawwan Hambaawwan Oromiyaa	33 33
5	Gosoota Geejjibaa (Dhaggeeffachuu) Gosoota Geejjibaa (Dubbisuu)	44 45
6	Geejjiba Aadaa (Dhaggeeffachuu) Geejjiba Aadaa (Dubbisuu)	54 54
7	Balaatiraafikii Seera Tiraafikii	63 63
8	Gamtaadhaan Hojjachuu Hojii Hawaasummaa	71 72
9	Manguddoota Gargaaruu Harki Dabaree Waldhiqa	80 80
10	Qaama Miidhamtoota Deggaruu Goota Jaarraa Digdamaffaa	87 88
11	Kornayaafi Hojii Qoqqooddii Hojii	94 94
12	Walqixxummaa Dhiiraafi Dubartii Waliigalan Alaa Galan	102 102
13	Wantoota Daawwataman Faayidaalee Wantoota Daawwatamanii	110 110
14	Bakkeewwan Oromiyaa Daawwataman Madda Walaabuu	117 118
15	Qophii Daawwanna Seera Daawwanna	124 124

16	Ispoortii Aadaa Tapha Qillee	131 132
17	Ispoortii Ammayyaa Waldorgommii Ispoortii Biyyooleessa	139 140
18	Faayidaalee Ispoortii Barattuu Kuulanii	145 146
19	Abbabaa Biqilaa Itoophiyaafi Dirree Oloompikii	152 154
20	Qabeenya Bishaanii Rooba	159 160
21	Faalama Bishaanii Rooba Faalamaa	166 166
22	Faayidaalee Bishaanii Laga Awaash	172 173
23	Miidhaa Bishaan Faalamee Osoo Hinhubatin Qubaa Hingubatin	178 179
24	Sabqunnamtii Barreffamaa Qotinyaa	184 185
25	Raadiyoo Bijigaafi Raadiyoo Isaa	191 192
26	Tamsaasa Televiziinii Raajii Aadde Ayyaantuu	197 198
27	Daldala Daldala Biyya Keessaa	205 206
28	Baankii Qabannaa Maallaqaa	211 211
29	Seenaa Kee Akkamitti Barreffatta? Seenaa Koo	216 217
30	Seenaa Nama Biroo Barreessuu Artisti Alii Birraa	222 223
	Silabasii	228
	Jibsoo	243

Seensa

Xiyyeeffannoo Qajeelcha Barsiistotaa

Qajeelchi barsiistotaa kun qaama sirna barnootaa afaan dhalootaati. Kunis haala hojjirra oolmaa kitaaba barattootaa irratti xiyyeeffata. Xiyyeeffannoo kanaan ijoollen afan isaaniitiin ogummaawwan dhaggeeffachuu, dubbachuu, dubbisuufi barreessuu haala gaariidhaan horachiisuuf kan fooyya' ee qophaa'edha. Bu'urri qophii isaas qorannoo daa'imman haala kamiin ogummaawwan dubbisuufi barreessuu salphaatti horachuu danda'u? kan jedhuifi amaloota Afaan Oromooti.

Qajeelchi barsiistotaa kun sirna barnootaa fooyya'e bu'uureffata. Mala baruu barsiisuufi meeshaalee deeggarsa barnoota kitaabicha keessatti dhiyaatanis barsiistotaaf odeeffannoo ga'aa kenna. Itti dabalees, barsiistonni barattota deggaruuf kitaaba barattootaatti akkamiin fayyadamuu akka qaban irratti qajeelfama ifa ta'e kenna. Akkasumas, adeemsi baruufi barsiisuu madaallii walirraa hincinne, dhimma kornayaafi hunda hammatoo giddugaleessa godhata.

Dhuma qajeelcha barsiisotaa kanatti silabasiin Afaan Oromoo kutaa 4 maxxaneera. Silabsiin kunis xumura samisteeraatti dandeettii barattootarraa eegamu agarsiisa. Silabasichaatti aane, jibsoon kennameera. Achi keessatti jechoonni barsiisotaaf haaraa ta'u jedhamanii yaadaman hiikamanii jiru. Isaan booda ammoo maalummaan gabaajewwaniifi mallattoolee dhiyaatanii jiru.

Caacculee Dubbisuu/Barreessuu

Barattooni dubbistootaafi barreessitoota ciccimoo akka ta'aniif, caacculee dubbisuu shanan guddifachuu qabu. Kanaaf barattooni of danda'anii dubbistootaafi barreessitoota akka ta'an gargaaruuf caaccu shanan kanneen haala ifaafi sirnaawaa ta'een barachuu qabu. Haala sirnaaawaadhaan jechuun adeemsa baruufi barsiisuu keessatti qabxii barbaachisaa ta'erra osoo hinutaaliin salphaa irraa gara walxaxaatti deemu jechuudha. Caacculeen ogummaa shanan gonfachiisan kanneen armaan gadiiti.

- ◊ Hubannoo sagalee dubbi
- ◊ Hubannoo walitti dhufeenyaa sagalee dubbiifi qabee
- ◊ Ga'umsaafi sirrummaa
- ◊ Fayyadama jechootaa
- ◊ Hubannoo Ergaa

Hubannoo Sagalee Dubbii

Sagalee afaaan dhalootaa dhaggeeffachuu, adda baafachuufi to'achuu danda'uun barattoota nigargaara. Kunis barbaachisaa kan ta'eef:

- ◊ Sagalee gabaabaafi dheeraa adda baafachuufi Sagalee gabaabaan jecha keessatti qeentee ta'e argamuu dubbachiistuu yoo ilaallatu, sagalee, dheeraan ammoo jecha keessatti dacha (cimdi) ta'ee argamuu sagalee dubbachiistuu akaakuu tokkoo ilaallata.
- ◊ Sagalee jabaafi laafaa adda baafachuuf: Sagalee laafaan jecha keessatti dubbifamaa qeentee ta'ee argamu yoo ta'u, sagalee jabaan ammoo jecha gidduutti cimdii ta'ee argamuu dubbifamaa tokkooti.
- ◊ Sagaleefi qabee walsimsiisuuf,
- ◊ Dubbisuufi qubeessuu mijessuuf.
- ◊ Qubeewwan lama walitti dhufuu sagalee tokko bakka bu'uun qabee dachaa ta'uu addaan baafachuuf.
- ◊ Dubbifamaan akaakuun lama yoo walitti aane dhufu irra butaa ta'uu hubachuuf

Hubannoong sagalee dubbii gabbachuu kan danda'u, birsagoota jechootaafi, himoota sagaleessuuni. Akkasumas, walaloofi yeedaloodhaan shaakalsiisuuni. Kunis kan ta'uu danda'uutaa 1^{ffa} fi jalqaba kutaa 2^{ffa}tti

Hubannoo Walitti Dhufeenyaa Sagalee Dubbiifi Qabee

- ◊ Barattooni sagalee jechoota keessa jiran sagaleessuuf gargaara. Kunis ofii isaanii of danda'anii akka dubbisuu danda'an isaan taasisa jechuudha.
- ◊ Qubeessuufis barattoota nigargaara. Kunis sagalee dhaggeeffatan jecha keessatti mallatoo boca isaa waliin waan walsimsiisanifi.

Hubanno walitti dhufeenyaa sagalee dubbiifi qabee gabbachuu kan danda'u qubeewwan tokko tokkoon sagalee isaanii waliin barsiisuun barattooni qaamolee jechaa walitti makuufi addaan qoqqooduu akka shaakalan taasisuun. Kutaa 4 keessatti xiyyeefannoona qaamolee jechaa walitti makuufi addaan qoqqooduuuf kennama. Qaamoleen walitti makamaniifi addaan qoqqoodaman kunneenis hiika qabeessa ta'uu qabu.

Qubeewwan hunduu kutaa 1 fi 2 keessatti barataman. Duraa duuba qubeewwan sunneenii beekuunis barbaachisaadha. Qubeewwan kan barsiifaman haala kanaan dura barsiisamaa turaniin miti. Sirna barnoota kana keessatti tartiibni ittiin qubeewwan barsiisaman qabee si'a baay'ee jechoota Afaan Oromoo keessatti irra deddeebi'anii dhufanirra eegala. Tartiibni qubeewwan kitaabota kutaa 1 fi 2 keessatti ittiin barsiifamanis qajeelfamoota qorannoo irratti hundaa'an armaan gadii bu'uureffata.

- ◊ Sagalee/qabee tajaajila guddaa qabu, kan si'a baay'ee jecha keessatti mul'atu barsiisurraa jalqaba
- ◊ Sagaleewwaniifi qubeewwan boca wal fakkaataa qaban walitti aansuun hinbarsiifamu. Kun ammoo wal fakkeenyaa boca qubeewwaniirraan kan ka'e rakkoo mudatu dhabamsiisa.
- ◊ Dubbachiiptonniifi dubbifamtoonni tartiibaan walitti aananii dhufuu qabu
- ◊ Qubeewwan bocaafi sagalee salphaa qaban kanneen sagalee ulfaatoo qaban dursanii dhufuu qabu

Qajeelfamoonni kunneen barattooni dafanii dubbisuu akka danada'an taasisu. Yoo dafanii dubbisuu danda'an immoo ogummaa dubbisuufi barreessuu dafanii gonfatu.

Kutaa 1^{ffa} keessatti qubeewwan Afaan Oromoo hundi kan barataman yoo ta'u, qubeewwan ergisaa muraasni immoo torban jalaqabaa kutaa 2^{ffa} irratti baratamu.

Ga'umsaafi Sirummaa: Ga'umsi dubbisuu, dhimma dubbisichaa osoo hinirraanfatiin sirummaafi saffisaan dubbisuuf dandeetti barbaachisudha. Akkasumas, ga'umsi dubbisuu bareechanii dubbisuu (hiika barreeffamaa kanneen mul'isan kan akka bu'aa ba'ii sagaleefi caagochaafaa)dabalata. Ga'umsi yeroo dubbisuu gonfatamu barattooni hubannoo qofaarratti akka xiyyeefatan isaan gargaara.

Xumura barnoota kutaa 4^{ffa} irratti barattooni ga'umsaafi sirummaan dubbisuu danda'uu qabu.

Ga'umsa dubbachuufi barreessuu jechuun qubeewwanitti gargaaramuu dubbiifi barreeffamaan haala gaariin of ibsuu danda'uu jechuudha. Kunis Afaan ofiiti sirriitti fayyadamanii haala ifa ta'een yaada ofii dubbiifi barreeffamaan dabarsuu dandeessisa.

Ga'umsi dubbisuu kan dagaaguu danda'u hamma danda'ametti carraan shaakala hedduu, duub deebii waliin yoo kennamedha. Ga'umsi dubbachuufi barreessuu immoo kan guddachuu danda'an hamma danda'ametti carraa shaakala afaaniifi barreeffamaan of ibsuu duub-deebii waliin yoo kennamedha. Xumura barnoota kutaa 4^{ffa} irratti barattooni tuqaaleefi qubguddeessa bakka barbaachisutti galchuun keeyyattoota 2-3 barreessuu danda'uu qabu.

Fayyadama Jechootaa: Dandeettiin kun beekumsa jechoota haaraa, bifa itti fayyadamaafi hiika jechootaa kan ilaallatudha. Barattooni jechoota muraasa beekan qofaa dubbisuu yoo danda'anillee, hiika kennuu irratti nirakkatu. Kanaaf ammoo akkaataa fayyadama jechootaa beekuun barbaachisaadha. Barbaachisummaan isaas:

Barbaachisummaan isaas:

- ◊ barattoonni hiika jechoota akka xiinxalan gargaara; kunis ga'umsa dubbisuu horachuuf nigumaacha.
- ◊ barattoonni waan dubbisaa jiran akka hubatan nigargaara.
- ◊ barattoonni yaada isaanii ifaan akka dabarsatan nidandeessisa.

Itti fayyadamni jechootaa guddachuu kan danda'u barattoonni jechoota haarawaa hiika isaanii waliin yoo barsiifamanidha. Akkasumas, barattoonni yeroo dubbatan ykn barreessan jechoota haraawaatti akka fayyadaman jajjabeessuufi tooftaalee ittiin hiika jechootaa dubbisanii ykn dhaggeeffatanii adda baafatan dhiyeessuudha.

Barattoonni kutaa 4^{ffaa}:

- ◊ hiika jechootaa galumsarraa tilmaamu
- ◊ jechoota barnootaa kutaa 4ffaaf baay'ee barbaachisaa ta'an baratu.
- ◊ dhuunfaa dhuunfaan dubbisuun fayyadama jechootaa addaan baafatu.
- ◊ galmee jechootaatti fayyadamuun hiika jechootaa hubatu.
- ◊ jechoota haaraa baratan keeyyata 2-3 barreessuu keessatti fayyadamu.

Hubannoo: Caaccuun dubbisuu kun barreeffamaafi dubbiin waan dhiyaate tokkoof kan ittiin hiika kennanidhaa. Akkasumas, hubannoон galma dubbisuufi barreessuuti. Dandeettiin kunis akkuma jirutti hubachuu, ykn odeeffannoo barreeffama keessatti tuqame yaadachuu; odeeffannoo kalattiiin barreeffama keessatti hin dhiyaanne tokko (odeeffannoo aggaamsaa) hubachuu, tooftaalee hubannoo, ykn tooftaalee dubbistoonni barreeffama hubatanii hiika itti kennuuf fayyadaman of keessatti hammata. Hubannoон baay'ee barbaachisadha. Sababni isaas:

- ◊ barattoonni barreeffamoota adda addaa dubbisuun akka hubatan dandeessisa. Kun ammo gosa biroo hubachuufis nigargaara.
- ◊ barattoonni ofiin of danda'anii dubbistoota akka dhaggeffatan taasisa. kanaaf, dandeetti kana odeeffannoo argachuufi ittiin barachuuf fayyadamu.

Hubannoон kan horatamu gulantaalee dubbisuufi dhaggeeffachuu hunda keessattidha.

Barattoonni dubbisaa tilmaamuu, hubannoон isaanii to'achuufi waan dubbisan ykn dhaggeeffatan madaaluu qabu. Barattoonni kutaa 4^{ffaa} fulachawwan galumsarraa tilmaamuuf isaan gargaaran itti fayyadamuun kan baratan:

- ◊ Hubannoон isaanii gabbifachuuf
- ◊ Caacullee seeneffama tokkoo addaan baafachuuf
- ◊ Yaadolee barreeffamoota adda addaa lama dorgomsiisuun ibsuuf
- ◊ Giraafiiwwan, taatoowwaniifi gabateewwan dubbisuufi odeeffannoo dhiyaate hiikuuf.
- ◊ Hiika himootaafi keeyyatootaa addaan baafachuuf jechoota walta'iinsaatti gargaaramuuuf kkf fayyada.

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

Qabiyyeewan barannoo caacculee dubbisuufi barreessuu guddisuuf qindaa'aniiru. Dagaaginni ogummaawan afaanii afranis (dhaggeeffachuu, dubbachuu, dubbisuufi barreessuu) nihammata. Akkasumas, ogummaawan kunneen yaada bu'uuraa gosa barnoota biroo waliin qindeeffamaniiru. Kana jechunis:

- ◊ yaadoleen bu'uuraa, ijoollee ogummaa dubbisuu/barreessuu barsiisuuf akka meeshaatti fayyadu.
- ◊ Ogummaawan afaanii afran kutaalee barumsaa hunda keessatti qindoominaan dhiyeessuuf gargaara.

Kitaabni barattootaafi qajeelchi barsiisottaa barnoota torbanii irratti xiyyeefatu. Torban tokkos barannoo shan qabata jedhame yaadama. Garuu dhaha mana barumsaa irratti hundaa'uudhaan

barannooni qophaa'e torban tokko caalaa fudhachuu danda'a. Barannoon kitaaba keessa jiru tokko tokkoon isaa mallatoo/boca kitaaba barattootaafi qajeelcha barsiisotaa keessatti ittiin agarsiisaman qaba. Tokko tokkoon qabiyyee immoo hojii tokko ykn lama kanneen barattoota waliin hojjetaman qabachuu mala. Qabiyyeen baay'een barannoo hunda keessatti mul'atu. Qabiyyee muraasni immoo barannoo tokko keessatti mul'atu. Haa ta'u malee, cacculeen dubbisuu/barreessuufi ogummaawan afaanii afran torban torbaniin bakka tokkotti dhiyaachuun isaanii hinoolle. Qabiyyeen Barannoo, kanneen armaan gadiiti.

Kutaaleen Barannoo kanneen armaan gadiiti:

Barreeffama Dhaggeeffachuu

Kutaan kun ogummaa dhaggeeffachuu irratti xiyyeeffata. Gochaawwan yeroo dhaggeeffachuu daree keessatti raawwataman kanneen armaan gadiiti:

- ◊ barattooni yeroo barsiisaan/tuun dubbisu/tu nidhaggeeffatu
- ◊ mata dureefi fakkii gargaaramanii waa'ee barreefamichaafi fakkichaa nitilmaamu
- ◊ gaaffiiwwan waan dhaggeeffatan irratti hundaa'eef deebii nikennu
- ◊ barreeffama irratti nimari'atu
- ◊ Qoodattoota ykn ta'iinsota wal dorgomsiisuu
- ◊ Rakkoofi furmaata seeneffama tokkoo ibsuu
- ◊ Yaada seeneffama tokkoo cuunfuu
- ◊ Barreeffamoota adda addaa lama ibsuufi waldorgomsiisuu
- ◊ Waa'ee mata duree tokkoo ibsuuf, jechoota walta'iinsaatti gargaaramuu.

Walitti Makuu /Addaan Qoqqooduu

Kutaan kun barattooni akka dubbisaniifi akka qubeessan cimsuuf qamoolee jechootaa walitti makuufi addaan qoqqooduu irratti xiyyeeffata. Gochaawwan kutaa kana keessatti raawwataman kanneen armaan gadiiti.

- ◊ Jechoota walitti makuu— sagaleewwan ykn qaamolee jechaa qofaa qofatti dubbisuu. Sana booda walitti makanii altakka waamuu/dubbisu;
- ◊ Jecha addaan qoqqooduu -jecha altakka wal qabsiisanii waamu. Sana booda, sagaleewwanitti ykn qaamolee jechaatti qoqqoodanii, adda adda waamuu.
- ◊ Qaamolee jechaa hiika kennan adda baasanii barudha.
- ◊ Qaamolee jechootaa kamiyyuu walitti makuu
- ◊ Qaamolee jechootaa kamiyyuu addaan qoqqooduu- jecha dubbisuufi qaamolee isaaniitti addaan qooqqooduu.

Dhuunfaan Dubbisuu

Kutaan kun himoota, seeneffama gabaabaa ykn dubbisa sagalee ol fuudhanii dubbisuu irratti xiyyeeffatudha. Akkasumas, jechoota agaree hubachuu danda'uu irratti xiyyeeffata. Dubbisaniif hubachuu danda'uu irrattis nixiyeyeffata. Gochawwan kutaa kanaa kanneen armaan gadiiti.

- ◊ Barreeffama nidubbisu
- ◊ Gaaffii waa'ee dubbisicha nideebisu
- ◊ Ergaa dubbisichaa ibsuu
- ◊ Qoodattoota ykn ta'iinsota waldorgmsiisuu
- ◊ Rakkoofi furmaata seeneffama tokko ibsuu

- ◊ Yaadolee seeneffama tokko cuunfuu.
- ◊ Barreeffamoota adda addaa lama ibsuifi waldorgomsiisuu
- ◊ Waa'ee mata duree tokkoo ibsuuf jechoota walta'iinsaatti fayyadamuu
- ◊ Waa'ee dubbisichaa faktii nikaasu ykn jechoota nibarreessu.

Fayyadama Jechootaa

Kutaan kun jechoota haaraa barachuifi itti fayyadamuu akkasumas, hiika isaanii kennuu irratti xiyyeffata. Gochawwan kutaa kana keessatti raawwataman kanneen armaan gadiiti.

- ◊ Jechoota hiikaan ykn haala birootiin walitti firoomssuu
- ◊ Jechoota garee gareetti qoqooduu\jecha tokkoof hiika ykn faallaa isaa kennuu
- ◊ Jechoota hima ykn keeyyata keessatti fayyadamuu
- ◊ Jechoota waliin deeman barbaaduu.
- ◊ Jechoota bu'uuraafi jechootaa barnootaa haarawaa ta'an barachuu
- ◊ Jechoota hiikaan ykn haala birootiin walitti firoomssuu
- ◊ Jechoota baratan hima ykn keeyyata ijaaruu keessatti itti fayyadamuu
- ◊ Hiika jecha tokkoo galumsa inni hima ykn dubbisa keessatti qaburraa tilmaamu
- ◊ Hiika jechoota barreeffama keessatti argamanii addaan baafachuuf dhamjechootatti fayyadamuu.
- ◊ Hiika jechootaa murteessuuf galmee jechootaatti fayyadamuu
- ◊ Jechoota mataa isaanii walitti qabachuu

Barreessuu

Kutaan kun qabee bocuu, jecha barreessuu, hima gabaabaa ijaaruu, sirriitti qubeessuufi yaada mataa ofii fakkiin ykn jechootaan ibsachuu irratti xiyyeffata. Gochawwan kutaa kana keessatti raawwatatan kanneen armaan gadiiti.

- ◊ Qabee akkamitti akka barreessan barachuu
- ◊ Qabeewwan barreessuu shaakaluu
- ◊ Qabeewwan barataniin jechoota barreessuu
- ◊ Waa'ee muuxannoo isaaniifi seeneffamaa faktii kaasuu
- ◊ Jechoota barreessuufi qubeessuu shaakaluu
- ◊ Battallee ibsa gabaabaafi qubeessuu
- ◊ Tuqaaleefi qubguddeessa bakka barbaachisuutti galchuun keeyattoota 2-3 barreessuu

Barnoonni torbanii dubbisa dhaggeeffachuifi dubbisuu giddugaleessa godhatu. Dubbisni kun immoo caccuulee dubbisuu/barreessuu akkasumas, ogummaawwan afan barsiisuuf gargaara. Barreeffamoonni kunneen torban murtaa'aniif yaada bu'uuraa/ijoo dubbii irratti xiyyeffatu. Barreeffamoonni dhaggeeffachuifi dubbisuu ogummaa dubbisuu barattooni akka shaakalan fayyadu. Jechoonni barreeffamoota keessaa ba'an hubannoowwan fayyadama jechootaafi walitti dhufeenyia sagaleefi mallattoof oolu.

Baranoowwan torbanii keessaa guyyaa shanaffaan keessa deebiifi madaalliif oola. Guyyaa kana waan barachaa turan akka keessa deebi'anii hubataniif barattoota keessaniif hojji daree akkasumas, tapha kennuufii qabdu. Kana malees, guyyaa kana madaalliiwwan idilee wal irraa hincinneef barattoota filachuu qabdu. Madaalliiwwan kunneenis galmeeffamanii hordoffidhaan ogummaawwan barattoota irraa eegaman agarsiisuu qabu.

Akkasumas, guyyaa kanatti madaallii barattoota hundaa kanneen akka qomaan barreesisuu qubeessuu madaaluu ykn barataa tokko filuun madaallii itti fufiinsa quba geggeessuudha.

Baruufi Barsiisuu Keessatti Qajeelfamoota Hordofamuu Qaban

Nanhojjedha, Nihojjenna, Nihojjettu

Malli baruu-barsiisuu sirna barnoota kana keessatti faayidaarra oo lee jiru " Nanhojjedha, Nihojjenna, NIhojjettu" ykn "moodeela suuta suuta of dandeessisuu" jedhamee waamama. Barattooni waan gaafataman tokko hoijechuun dura wayita barsiisaan hoijetu ilaalu. Itti aansani barsiisaa waliin hoijetu. Dhumarratti, ofii isaanii shaakalu. Moodeelli kun gochawwan barachuu hedduutiif faayidaarra oo leera. Qajeelcha barsiisotaa keessattis qajeelfamoota barsiisotaaf kennaman irratti haaluma kanaan agariisameera. Malli kun barattooni yeroo hojii haaraatti bobba'an ofitti amanuu isaanii ijaaruudhaan akka baratan gargaara.

Gamtaan Barachuu

Gamtaan barachuun barattooni hiriyoota isaanii waliin akka hoijetaniif carraa kenna. Odeeffannoo haaraa akka waliin qooddatan waan taasisuuf, barachuu jajjabeessa. Gamtaan barachuun daree bal'aa to'achuufis nigargaara.

Duub-deebii Kennuu

Hojii baruufi barsiisuu keessatti inni guddaan barattootaaf duub-deebii kennuudha. Yeroo tokko tokko barattootaaf duub-deebii osoo hin kenniin gocha xumuruu irratti xiyyeffatama. Haata'u malee, duub deebii gaarii barattooni yoo hinargatiin hafan, dogongoruu danda'u ykn waan dogongora ta'e tokko barachuu danda'u.

Duub-deebiin haala gaariin akka hojiirra ooluuf, kanneen armaan gadiirratti xiyyeffachuu barbaachisa.

- ◊ Deebiin barattootaa sirrii ykn dogongora ta'uu itti agarsiisa
- ◊ Deebichi maaliif sirrii ykn dogongora akka ta'es itti himaa
- ◊ Barattootatti waan isaan sirriitti hoijetan itti himaa
- ◊ Haala kamiin hojicha sirriitii xumuruu akka danda'an addeessuudhaan tooftaa isaa itti agarsiisaa.

Haala kanaan, deebii sirrii ta'e qofaa fudhachuu osoo hinta'iin adeemsa barattooni ittiin deebii sirrii irra ga'an irrattis xiyyeffachuu qabu. Fakkeenyaaaf, barattooni muraasni jecha "buna" jedhu "buma" jedhanii yoo waaman "dogongortetta" jechuurra "Sagalee isa calqabaafi isa lammaffa sirriitti wamteetta. Sagalee isa gidduu ammoo mee waliin haailaallu," jechuu wayya. Barattuu qubeessaa diimaatti quba qabdee "qubeessaa adii" jettuuf duub-deebii gaarii ta'uu kan danda'u, "sirrii jetteetta, dhuguma qubeessaa agarsiisteetta. Haa ta'u malee, haalluun isaa diimaadha, adii miti" kan jedhu ta'a.

Meeshaalee Deeggarsa Barnootaa

Manneen barnootaa Itoophiyaa keessatti argaman baay'een isaanii meeshaa deeggarsa barnootaa hin qaban. Kanaafuu, adeemsi baruufi barsiisuu gufachuu mala. Amma garuu, qajeelchi barsiisotaa kun kan qophaa'e barsiisonni gabatee gurraachaafi boronqii adii, barattooni immoo qubeessaafi dabtara yoo qabaatan adeemsa baruufi barsiisuu sirriitti gaggeessuu danda'u yaada jedhuuni. Haata'u malee, meeshaalee deegarsa barnootaa dhiyeenyatti argachuu danda'u yoo ta'e, ykn ofii isaanii qopheessuu danda'u yoo ta'e adeemsi baruu barsiisuu ciminaan itti fufuu danda'a. Meeshaaleen deeggarsa barnootaa sirna barnootaa kanaaf baay'ee kan fayyadan keessaa isaan armaan gadii muraasa.

Kaardii Lipsuu: Kaardiin kun qubeewwan ykn jechoota barattooni adda baafachuu qaban ykn dubbisian mul'isa. Kaardiin lipsuu yeroo gabaabaa keessatti qubeewwaniifi jechoota adda addaa wal jala fuudhanii agarsiisuuf fayyada: gabateerratti barreessuu, balleessuu, kkf osoo hinbarbaachisin. Kaardiin lipsuu waan fagootti mul'atuuf, daree guutuuf, garee barattootaaf

akkasumas, dhuunfaaf nifayyada. Kaardiin kun duraan dursanii itti qophaa'uifi irra deebi'aniis itti fayyadamuuf nitajaajila.

Chaartii Kiisii: kun huccuu baay'ina qabu ta'ee, kan ofirraa kiisiwwan toora tooraan taa'an qabu yoo ta'u, kiisiwwan kanneen keessa kaardiiwwan liphsuu taa'an barattoonni akka arganiif gargaara. Chaartiin kiisi altokkotti kardiiwwan liphsuu hedduu agarsiisuuf, wal keessa daddabarsuun itti fayyadamuf ykn barattoonni akka itti fayyadaman gochuuf akkasumas, himoota ittiin ijaaruuf ni fayyada.

Kitaabota Guguddaa: Kitaabonni guguddaan, barsiisonni sagalee olkaasanii yeroo dareef dubbisan kan barattoota hundatti mul'achuu danda'ani. Kitaabota guguddaa irraa dubbisuun barattoonni ilaalanii nama ga'umsaan dubbisu akka fakkeenyaa godhataniif gargaara. Akkasumas, dubbisuuf akka fedhii horatan taasisa.

Kitaaba guddaa tokkoraa dubbisuun akka barattoonni barreeffamicha ilaalan taasisi. Kun ammoo saffisaan dubbisuuf moodela ta'un barattoonis akka gammadan/dinqisiifatan taasisa.

Madaallii Walirraa Hincinneefi Deeggarsa

Madaallii walirraa hincinne jechuun akkaataa barattoonni itti dalagan irratti itti fufinsaan odeeaffannoo argachuuf gocha raawwatamudha. Kun ammoo qabiyyeen barnootaa isaaniif galuu isaafi ogummaawwan barbaadaman gonfachuu isaanii addaan baafachuuf gargaara. Madaallii walirraa hincinne baay'ee barbaachisaadha. Sababni isaas, barsiisonni waan barsiisan irratti murtii akka kennan waan isaan gargaaruufi. Barsiisonni argannoo daawwannahaa isaaniifi madaalli gaggeessan galmeessuudhaan jijiirama barattoota irratti mulate hordofuu qabu. Kunis gama dandeettiwwan barattooni simisteera tokko keessatti horachuu qabaniitiin walsimachuu qaba.

Itti aansuun, qabxileen armaan gadii madaallii walirraa hincinneef, haxawwan walii galaa waan ta'aniif akkaataa hojii/raawwii barattoota keessanii madaaluuf isin gargaaru. Madaalli alidileefi madaallii idilee jalatti dhiyaatanii jiru

Madaallii Alidilee kan Walirraa Hincinne

Madaalliin alidilee hedduudha. Isaan keessaa muraasni akka kanaan gadiitti ibsamanii jiru.

- ◊ **Daawwannahaa:** Barsiisonni daree keessa naanna'anii yeroo barattoonni shaakala barannoo NIHOJJENNA caalmaatiin ammoo NIHOJJETTU dalagan to'achuu qabu. Yeroo kana barattoota kamiif akka galeeruufi barattoonni kamfaa gargaarsa akka barbaadan arguu danda'u.
- ◊ **Kaardii Xumura Barannoo:** Barannoong guyaa tokkoo osoo hinxumuramiin, barsiistonni gaaffii tokko gaafachuu ykn hojii gabaabduu kennuufiin xumuruudha. Barattoonni hundi deebii isaanii kaardii dhuunfaa dhuunfaa isaanii irratti barreessanii barsiisotaaf kennu. Barsiisonnis barattooni hangam akka sirriitti hojetanii xumuran keessa deebi'anii ilaalu.
- ◊ **Kaardii Jechoota Agarsiisu:** Barattoonni dhuunfaadhaan deebiisaanii muraa waraqataa irratti barreessanii barsiisonni akka organitti fuuldura isaanii ka'u, fakkeenyaaaf sagalee dhaga'aniif qabee barreessuu. Fakkeenyaaaf, jechoota ati sagalee ol kaastee dubbattee barreessu.

Madaalli Idilee Kan Walirraa Hincinnee

Akaakuun madaallii kanaa gochaawwan daree keessatti raawwataman irratti xiyyeffata.

- ◊ **Gocha Dareefi Hoj-manee:** Barsiisonni barreeffama gocha dareefi hoj-manee walitti qabuun ilaaluudhaan guddina hubannoowwan/dandeettiwwan barattootaa hordofu.
- ◊ **Battaleewwaniifi Yaaliwwan:** Barattoonni qabiyyee tokko sirriitti hubachuu isaanii adda baafachuuf, battaleewwaniifi yaaliwwan nikennamu.
- ◊ Kutaa 4^{ffa} keessatti, battaleewwan gaggabaaboo kanneen akka qabeessuu, qomaan barreessisuu, gaaffilee huannootiif deebii gabaabaa barreessuufi wkf ta'a. Haa ta'u malee,

ogummaawwan tokko tokkoratti ga'umsaafi sirrummaan dubbisanii ibsuu danda'u barattootaa mirkanoeffachuuf, dhuunfaa dhuunfaanis madaaluu nidandeessa. Kunis, torbee torbeetti barattoota murtaa'an madaaluun ta'u danda'a.

- ◊ **Deggaruu jechuun maal jechuudha?** Deggarsi gocha ykn jechaan barumsa barattootaa jajjabeessuuf kan raawwatudha. Kessumaayyuu, barattoota waan baratan hubachuuf tattaafatan ykn hindandeenye jajjabeessuuf gargaarsa godhamudha.

Sababiiwwan madaalliin waliraa hincinne barbaachiseef keessa tokko barattoota deeggarsa dabalataa barbaadan ittiin adda baasuufi. Yeroo barattoonni NIHOJJENNA shaakalan, keessumaayyuu, barannoo NIHOJJETTU yeroo gaggeeffamu barattoota rakkoora jiran battalumatti adda baafatanii deggersa barbaachisu gochuu dandeesisa.

Karaan ittiin isin yeroo hunda barataa/tuu dhuunfaafiis ta'ee gareef akkasumas, barattoota daree hundaaf gargaarsa kennuu dandeessanidha. Kana gochuufis fakkeenya dabalataa qopheessitanii shaakala NANHOJJEDHAfi/ NIHOJJENNA irra deebitanii hojjechuudha.

- ◊ **Cimsuu jechuun maal jechuudha?** Barattoonni tokko tokko daddafanii yaad-rimeewwan waan hubataniif, fedhii isaanii guutuuf gocha ulfaataa kennuufiin barbaachisaadha. Cimsuunis barattoota kanneeniif isa duraan beekanitti dabalanii odeeffannoo haaraa karaa haaraa ta'een akka itti fayyadmaniifi gochaawwan ciccimoo garagaraa kennuudha.

Madaalliin waliraa hincinne barattoota gochaawwan itti salphataniifi kanneen caalaa dalagan ykn kanneen hojii ulfaata hojjechuu danda'an adda baasuudha. Barattoota kanneeniif qabiyyee cimsuu yoo kennuu dadhabdan, daree keessatti barachuuf fedhii dhabuu ykn tasgaaabbii dhabuu danda'u. Barattoonni kunneen karaalee lamaan beekumsa isaani dagaagfachuu danda'u. Tokko karaa shaakala dabalataan dubbisuuti (dubbisa dabalataa kan kitaaba isaanii keessa hinjirre dhiyeessuun). Lammaffaan immoo karaa shaakala dabalataan barreessuuti (hojii barreessuu kan kitaaba isaanii keessa hinjirre dhiyeesuuni). Kitaabni dabalataa kan dubbisuuf oolu hinjiru yoo ta'e, barsiisonni dalagaa barreessuu kan kitaaba barattootaarra jiru waliin walfakkaatu qopheessuu dandeessu. Akkasumas, barattoonni ciccimoo ta'an barreeffamoota waliif dubbisanii duub-deebii waliif kennuu danda'u (kunis carraa dabalataan dubbisuu kennuu argamsiisa).

Hubannoo Walitti Dhufeenyaa Sagalee Dubbiifi Qabee

- ◊ Hubannoo sagalee dubbii (kutaa keessatti sagalee dubbii irratti xiyyeefatanii hojjechuu)

Madaallii

- ◊ Yeroo ni HOJJETTUU barattoonni sagaleewwan birsgootaafi qaamolee jecha osoo walitti hinmakiin sirriitti sagaleessuu danda'u isaanii mirkanoeffadhu.
- ◊ Barattoota keessaa tokko filadhuutii afaaniin sagaleewwan dubbii, birsagoota ykn qaamolee jechaa akka walitti maku addaan qoqoodu ykn adda baasu gaafadhu.

Deeggarsa

- ◊ Barattoonni jalqaba jechoota sasalpaa duraan hojjetaniin shaakaluu qabu. Itti aansuun jechoota haaraan shaakalsiisuu.
- ◊ Walitti makuufi addaan qoqooduuf harka walitti rukutuu fayyadamaati barattoota gargaaraa. Yoo barattoonni dogogoran shaakala irratti jechoota isaan dogogoranitti fayyadamaati tooftaalee sadan (NANHOJJEDHA NIHOJJENNA NIHOJJETTU) hordofanii akka shaakalan taasisaa.
- ◊ Sagaleewwan adda baafachuu: yeroo dubbachiiftuun qabee tokko qofa ta'e barreeffamu (fkn. /a/) sagalee gabaabaa ta'u isaa yookaan immoo dubbachiiftuun qabee walfakkaatu lama (fkn /aa/) walfaana barreeffamu sagalee dheeraa ta'u, dubbifamaan barreeffamu ammoo tokko (fkn /m/ qofaa taanaan laafaa ta'u isaa, dubbifamaan lama immoo (fkn /mm/)) yoo walfaana dhufe jabaa ta'u barsiisuun barbaachisadha. Birsagootas adda baafachiisuu qabu. Qabee baratamu irra deebi'aa achiis jecha (oota) irra deddeebi'aa. Yeroo

kana sagalee calqabaa, gidduufi dhuma jecha irratti xiyyeffadhaa barsiisaa. (Bakka kana sadanitti dubbachiistun gosni tokko lama ta'uu malu. Dubbifamaan garuu gidduutti lama ta'uun argamu. Kanas xiyyeffadha.)

Cimsuu

- ◊ Barattootatti sgaleewwan, birsagootaafi qaamolee jechaa walitti makuu, addaan qoqqooduufi adda baafachuun itti salphateera yoo ta'e, jechoota haaraa dabaltaan kennufidhaan shaakalsiisuu.

Walitti Makuu/Addaan Qoqqooduu

Madaallii

- ◊ Yeroo NIHOJJETTUU barattooni sagalee, birsaga, ykn qaamolee jechaa walitti makuu dura, tokko tokkoo sagalee waamanii shaakaluu isaanii mirkanoeffadhaa.
- ◊ Barattoota dhuunfaatiin kaasaa, jecha itti agarsiisuun qaamolee jechaa akka walitti makanifi qoqqoodan taasisuun hubannoo isaanii mirkanoeffadha.

Deeggarsa

- ◊ Barattooni jechoota kanaan dura baratanitti fayyadamanii haa shaakalan. Itti aansuun jechoota haaraa haa shakalan.

Cimsuu

- ◊ Barattooni haala salphaadhaan sagaleewwan, birsagoota, ykn qaamolee jechootaa bebbeekamoo fayyadamuuun yoo walitti makan/addaan qoqqoodan, jechoota biroo akka shaakalaniif karaa saaqaa.

Qubeessuu

Madaalii

- ◊ Barattooni jechoota dubbisuufi qubeessuun isaanirraa eegamu dubbisuu danda'uu isaaniifi qubeessuu danda'uu isaanii adda baafachuu.

Deeggarsa

- ◊ Barattooni sagaleewwan itti fayyadamanii jechoota qubeessuu hindanda'an yoo ta'e, tokko tokkoo sagalee akka waaman gaafachuufi qbee kamtu sagalee sana wajjiin akka walsimatu gaafadhaa. Yoo qubicha sagalicha wajjin walsimsiisuu dadhaban isin qubicha jedhaafii.
- ◊ Barattooni qubbeessuu ykn sagaleessu rakkatu yoo ta'e, ofii keessanii tokko tokkoon qubeessuufi sagaleessuun itti agarsiisaa.
- ◊ Barattootatti jechoota xiyyeffanno qubeessuun yoo itti salphate, jechoota ulfaatan akka qubeesan dabaltaan kennaafii (xiyyeffannoohuma birsagootaafi dhamjechoota walfakkaataniin)

Dagaagina

- ◊ Barattootatti sagaleessuun jechoota xiyyeffanno yoo itti salphate, jechoota ulfaatan akka sagaleessaniif dabaltaan kennaaf (xiyyeffannoohuma birsagootaafi dhamjechoota walfakkaataniin). Maaduwaa

Ga'umsaafi Sirrummaa- Dubbisu Dubbisuu

Madaalii

Dandeetti dhuunfaan dubbisuun barattootaa madaaluun baay'ee barbaachisa. Kana gochuuf torban torbaniin barattoota muraasa filadhaa. Keeyyata isaan kanaan dura hindubbisin itti agarsiisaa (jechoota isaan dubbisuun danda'an ykn jechoota agaree isaani baratan irra ta'uu qaba) akka isaan dubbisanis gaafadhaa. Adeemsa isaaniis karaalee laman to'achuu dandeessu.

- A. Sa'atii qabaatii barattoonni yeroo hangamii keessatti akka dubbisanii xumuran ilaala. Daqiqaa tokko keessatti jechoota meeqa akka dubbisuu danda'an herreegaa (Lakkoofsa jechoota lakkooftaaf hiraatii 60f baa'isaa) Kunis reetii sirrummaa agarsiisa.
- B. Barattoonni osoo hindhiphatiin akka dubbisan mirkanoeffadha. Kun waliigala ga'umsa dubbisuu barattootaa agarsiisa. Barattoonni dubbisa himoota gaggabaaboo qabu akka dubbisan agarsiisa. Erga dubbisanii booda, akka chaartii armaan gaditiin sadarkaa kennuufi dandeessu. Kutaa 4^{ffaa}tti, barattoonni dhuma waggaarratti yoo xinnate sadarkaa lammaffa ga'uu qabu. Barattoonni kanneen sadarkaa tokkoffaa gadi jiran akka dubbistoota duraatti ilaalamu.
- C. Barattoonni kutaa 4^{ffaa} semisteera 1^{ffaa}tti yoo xiqlaate sadarkaalee armaan gadii keessa isa 7^{ffaa} semisteera 2^{ffaa}tti ammoo isa 8^{ffaa} irraa ga'uutu irraa eegama.

Gabatee Fooyya'iinsa Ga'umsaan Dubbisuu

Sadarkaa	Ibsa	Yaadanoo
1	<ul style="list-style-type: none"> ◊ Jechoota tokko tokkoon nidubbisu (sagaleewwan jecha keessatti argaman hunda niwaamu) ◊ Osso hindhiphatiin jechoota irra deebi'anii dubbisu ◊ Yoo xinnaate jechoota harka 90 sirriitti ni dubbisu; tarii suuta jedhanii ta'uu danda'a ◊ Himoota gaggabaaboo qubeewwaniifi jechootaa baratmaniifi jechoota agareerra ijaaraman 80 harka ga'umsaan dubbisu. ◊ Jecha jechaan dubbisuu eegalu 	Barattoonni kutaa 1 ^{ffaa} dhuma samisteera tokkooffatti sadarkaa kana ga'uutu irraa eegama
2	<ul style="list-style-type: none"> ◊ Altakkatti jecha dubbisuu danda'u ◊ Gaaleewwan jecha lama ykn sadii qaban nidubbisu ta'a. (garuu hiika hubachuu dhiisuu danda'u) ◊ Tuqaafi mallattoo gaaffii dhuma himaatti fayyadamu (haala wal fakkaatuun ta'uu dhiisuu danda'a.) ◊ Yoo xinnaate jechoota harka 90 sirriitti dubbisu (tarii suuta jedhanii dubbisuu) ◊ Keeyyata gabaabduu qubeewwaniifi jechoota barataniifi jechoota agareerra ijaaraman harka 80 ga'umsaan dubbisu. 	Barattoonni kutaa 1 ^{ffaa} dhuma waggaatti sadarkaa kana ga'uutu irraa eegama.
3	<ul style="list-style-type: none"> ◊ Yeroo baay'ee gaaleewwan jechoota lama qaban altakkotti dubbisu. Gaaleewwan muraasa jechoota sadii ykn afur qabanis dubbisuu danda'u. ◊ Takka takkamoo jecha tokko tokkoon dubbisu ◊ Akkaataa isaan jechoota gareetti gurmeessan ta'uu dhiisuu danda'a. Yaada ykn hiika dubbisicha irratti hinxiyyeffatan ta'a. ◊ Tuqaafi mallattoo gaaffii fayyadamuu (tarii haala wal fakkaatuun ta'uu dhiisuu danda'a.) ◊ Yoo xinnaate jechoota harka 90 sirriitti dubbisu ◊ Himoota dhedheeroo jechoota baramaniifi jechoota agareerra ijaaramuun dhawaataan guddachaa dhufan harka 80 ga'umsaan dubbisu. ◊ Keeyyata ykn seeneeffama gaggabaaboo sadarkaa kalichaatti dhiyaate harka 90 sirrummaan dubbisu. 	Barattoonni kutaa 2 ^{ffaa} dhuma simisteera tokkoffaatti sadarkaa kana ga'uutu irraa eegama.

4	<ul style="list-style-type: none"> ◊ Yeroo baay'ee garee galeewwan jechoota sadii ykn afur qabatee jiru altakkatti dubbisu. ◊ Jechootaafi himoota gareewwan xixiqotti ramadaman dubbisu. ◊ Gaaleewanisaan dubbisanis haala barreeffamichaa waliin sirriitti deemuu qabu. ◊ Seeneffamoonni tokko tokko cagocchaa, bu'aa ba'ii sagaleefi afuura baafannaasirrii ta'een dubbifamu qabu. ◊ Yoo xinnaate jechoota harka 95 sirriitti dubbisu ◊ Yoo xiqaate jechoota kennaman keessaa 95harka sirriitti dubbisu ◊ Himoota dhedheroo jechoota guyyuurraa ijaaraman siruummaan harka 95 dubbisu. ◊ Keeyyata ykn seeneffama gaggabaaboo sadarkaa kutichaatti kennaman siruummaa harka 95 dubbisu. 	Barattoonni kutaa 2 ^{ffa} dhuma simisteera lammaffaatti sadarkaa kana bira ga'u jedhame abdatama.
5	<ul style="list-style-type: none"> ◊ Yeroo baay'ee gaaleewan gurguddoo hiika waliin dubbisu. ◊ Tarii dogoggora muraasa ykn irra deddeebii qabachuu danda'u, garuu kun hiika irratti dhiibbaa hinfidu. ◊ Seeneffamoonni baay'een ykn hundi caagochaa, bu'aa ba'iifi afuura baafannaasirrii ta'een dubbifamu. ◊ Yoo xiqaate jechoota kennaman keessaa harka 95 sirriitti dubbisu. ◊ Himoota dhedheeroo dhawaataan guddachaa dhufan keessaa harka 95 sirriitti dubbisu. ◊ Keeyyata ykn seeneffama gaggabaaboo sadarkaa kutichaatti dhiyaate harka 95 sirriitti dubbisa. 	Barattoonni kutaa 3 ^{ffa} dhuma simisteera tokkoffaa sadarkaa kana bira ga'u jedhamee eegama.
6	<ul style="list-style-type: none"> ◊ Gareewwan gaaleewan dhedheeraafi hiika qabeessa ta'an nidubbisu. ◊ Yeroo dubbisan dogoggora ykn irra deebii xixiqqoo kan ergaa dubbisichaa hinjijiirre uumuu malu. ◊ Dubbisa dhiyaate tokko caagocha, bu'aa ba'ii sagaleefi aargalfii barbaachisaa ta'aniin dubbisu. ◊ Jechoota dhiyaatan keessaa yoo xiqaate harka 95 sirriitti dubbisu. 	Xumura Semisteera lammaffaai kutaa 3 ^{ffa} barattoonni sadarkaa kanarrea ga'u jedhame abdatama.
7	<ul style="list-style-type: none"> ◊ Barreeffama akka himaafi keeyyataattii dubbisu akkuma nama dubbatuutti jechuudha. ◊ takka takka yoo suuta jedhaniilee ga'umsaa osoo hindhiphatiin dubbisu, Yoo ◊ xinnaate jechoota harka 95 sirriitti dubbisu ◊ Himoota dhedheeroo dhawaata guddachaa deemaniiif jechoota guyyuurraa ijaaraman harka 95 sirriitti dubbisu. ◊ Keeyyata ykn seeneffama gaggabaaboo kan kutichaaf kennaman harka 95 sirriitti dubbisu 	Barattoonni kutaa 4 ^{ffa} dhuma simisteera 2 ^{ffa} dandeetti kana argatu jedhamee abdatama.

8	<ul style="list-style-type: none"> ◊ Dubbisa keessaa himootaafi keeyyattoota jiranakkuma dubbii irratti dhageessisanitti dubbisu. ◊ Barreeffamicha haala salphaa ta'een ga'umsaan dubbisu. ◊ Jechoota kennaman keessaa yoo xiqqaate harka 95 sirriitti dubbisu. ◊ Himoota dhedheeroo dhawaatan guddachaa jechoota guyyuurraa guddachaa deeman keeessaa harka 95 sirriitti dubbisu. ◊ Keeyyata ykn seeneeffama sadarkaa kutichaatti kennaman keessaa harka 95 sirriitti dubbisuu. 	<p>Barattoonni kutaa 4^{ffa} dhuma simisteera 1^{ffa}tti dandeetti kana argatu jedhamee abdatama.</p>
---	---	---

Deeggarsa

- ◊ Barattoonni jecha dubbisuu irratti yoo rakkatu ta'e, jechicha gara sagaleewwaniifi birsagootaatti akka qoqqoodan gargaaraa, qubeewwaniifi birsagoota itti agarsiisaa. Yoo immoo qubeefi birsaga irratti rakkina qabu ta'e, itti himaatii akka irra deebi'anii waaman godhaa. Akka jechicha dubbisuu itti fufanis taasisaa. Yoo barattoonni jechoota agaree irratti rakkina qabu ta'e, jechicha itti himaatii akka irra deebi'an godhaa.
- ◊ Barattoonni of ibsuuf yeroo carraaqanitti hima isaan dubbisan keessaa filadhaatii akkaataa itti dubbisan itti agarsiisuun modeela ta'afii. Sana boodas haala isin dubbistaniin fakkeessanii akka isiniif dubbisan gaafadhaa.

Cimsuu

Barattoonni keeyyata xiyyeffannoo sirriitti isiniif dubbisu yoo ta'e, akka caalaatti ofibsan jajjabeessaa. Kun barattoota lama lamaan gaggeeffamuu danda'a. Dabareedhaan sagalee olkaasuun waliif dubbisaa duubdeebii waliif keennu ykn seeneeffama sagalee ol kaasanii dubbisan fakkeessanii akka hoijetan godhaa.

Fayyadama Jechootaa

Madaallii

- ◊ Yeroo barattoonni gaaffilee hubannoo hoijetani, hojii isaanii walitti qabaati xiinxaluun yaada itti kennaa.

Deeggarsa

- ◊ Barattoonni jechoota garee gareetti qooduu irratti dogoggoraniiru yoo ta'e, hiika gareewwan lamaanii gaafadhaa (fakkeenyaaaf "bineelda" fi "beelada"). Yoo hiika ibsuu irratti rakkatan, hiika isaa itti himaa, akkasumas jechi inni isaan dogoggoraan qoodan garee isa biroo keessatti ramadamuu akka qabus ibsaafii.
- ◊ Barattoonni jecha hubachuu yoo dadhaban, fakkeenya waliin hindeemne yoo kennan, ykn hiika hintaane yoo kennan, fakkeenyota addaddaa kan mataa keessanii kennaafii/karaa adda ta'eenis ibsa kennaafii.

Cimsuu

- ◊ Barattoonni hojiwwan fayyadama jechootaa salphaatti yoo hoijetan, faktii akka kaasan ykn jechootaan hima akka ijaaran gaafadhaa.

Hubannoo (Dhaggeeffachuufi Dubbisuu)

Madaallii

- ◊ Dhuunfaadhaan barattoota kaasuun dubbisa dubbfame ykn dhaggeeffatame ilaachise gaaffifi deebii akka kennan gaafadhaa.
- ◊ Yeroo barattoonni hojiwwan hubannoo hoijetan, hojii isaanii walitti qabaatii ilaalaafii.

Deeggarsa

- ◊ Yoo barattooni tilmaamuu irratti rakkina qabu ta'e, jechoota ijoo tilmaammiif gargaaran mata duree keessaa ykn fakkii keessaa itti agarsiisaa. Tilmaamni yeroo dubbisaatiif akka gargaaruuf ammoo ammaatti maaltu akka ta'e gaafadhaa.
- ◊ Barattooni gaaffii deebisuuf yeroo carraaqan:
- ◊ Waan gaafataman hubachuu isaanii mirkaneessuuf: Gaaffiiwwan fayyadama jechootaa keessa deebi'aanii akka ilaalaan taasisuu. Keessumaayyuu, jechoota dubbisaa (kan akka "qooddataa" ykn "yoomessaa") kutaa barreffamamaa gaafficha deebisuuf kan hulaa banu ykn akka duub deebiitti kan gargaaru akka barbaadan barattoota gaafachuu. Barattooni barbaadanii argachuu yoo dadhaban, itti agarsiisaa.

Cimsuu

- ◊ Barattooni afaaniin deebii kenuun yoo itti salphate, fakkii akka kaasan ykn deebii isaanii akka barreessan gaafadhaa.
- ◊ Barattooni shaakala hubannoo haala salphaatiin dafanii yoo fixan:
Barreffamicha ilaachisee gaaffiiwwan mataa isaanii (deebii wajjin) akka qopheessan gaafadhaa.
- ◊ Barreffamicha ilaachisee fakkii akka kaasan, kutaa barreffamichaa isaanitti tole ykn yaada barreffamicha irratti qaban akka barreessan gaafadhaa.

Kornayaafi Barnoota Hundammato

Barsiisuun fedhii barattoota seenduuba adda addaa qabaniif deebii kenuu qaba. Addaddummaan barattoota giduu jiru kornayaa, amantii, hiri'ina qaamaa, seenduuba gosaa, afaan, sadarkaa, dinagdee, kkf dabalata. Meeshaaleen barnootaafi malli barnootaa barattoota hunda hammachuu qaba. Yoo yaada dogoggoraa, barattoota wal caalsisu hordofna ta'e, barattooni dhiibbaan irra ga'e mana barumsaa keessa turuu ykn qabxii gaarii galmeessisuuf carraan qaban baay'ee gadi bu'aadha.

Dhimmi kornayaafi hundammato silabasiifi meeshaalee barnootaa kanaaf qajeelfamoota bu'uraati. Kuni kanneen armaan gadii dabalata.

- ◊ **Bakka bu'iinsa adaalamaa:** Barreffamootaafi fakkiiwwan keessatti dubartiifi dhiirri, namoonni miidhama qaamaa qaban, qooda fudhattooni aadaafi amantii adda addaa seeneffamaafi fakkii keessatti qaban. Kunis, barattooni garaagarumma kana akka jajaniifi kabajan isaan taasisa. Isaan keessaas tokko waliin waan of fakkeessaniif, bu'a qabeessa ta'a.
- ◊ **Itti fayyadama afaanii:** Afaan seeneffamoonni ittiin barreffaman, qajeelfamoonniifi ibsooni ittiin kennaman kan nama wal caalchisuufi kan garee tokko qofaaf loogu ta'uun hinqabu.
- ◊ **Gahee kennuu:** Barreffama keessatti gaheen dubartiifi dhiiraaf kennamu yaada boodatti hafaa isa durii jajabeessuu hinqabu. Dubartiifi dhiirri haala walqixa ta'een mana keessaafi alatti hojji irratti bobba'anii mul'achuu qabu.
- ◊ **Qooddattummaa:** Ijoolleen durbaa, dubartootaafi ijollee dhiiraafi dhiiroonni gurguddoon eenyummaa gaarii calaqqisiisuu qabu malee, amalaafi eenyummaa boodatti hafaa mul'isuu hinqaban
- ◊ **Fakkii:** Kitaabilee barattoota keessatti fakkiiwwan baay'een jiru. Isaanis baay'ee barbaachisu. Barattoota seenduuba adda addaatiin, shooraan, qooddachutiin bakka bu'iinsa madaalamaa waan agarsiisaniif, hanga isaaniitiinis ta'e bakka itti galaniin xiyyeffannoon kennameeraaf.

Barnoota Kornayaan Ilaalcha Keessa Galche

Kitaabilee qofti naannoo barumsaa kornayaaf dhimmu uumuu hindanda'an. Haala barattoonni dhiiraafi durbaa keessa jiran hubattanii mala baruufi barsiisuu isa barattootaa hunda hirmaachisee qabxii gaarii akka agalmeessisan godhu filattani fayyadamuu qabdu. Barsiisonni daree keessatti dhimma kornayaaf qabxiwwan armaan gadii irratti xiyyeffanoo kennuu qabu.

◊ **Itti Fayyadama Afaanii:** Waliigalteen afaaniiniifi qaamaan daree keessatti godhamu barattoota hundaatti walqixxummaan akka itti dhaga'amu kan godhu ta'u qaba; barattoota tokko tokko haamilee tuqee akka isaan hojii daree keessaa tti wal qixxumman hinhirmaanne kan godhu ta'u hinqabu. Fakkeenyaaaf,

- Afaan kornayaan hundaaf walqixa ta'etti fayyadamaa. Haala madaallii qabuun, yoo "isa" jettan "ishee"s jechu qabdu. |Yookiin, jecha dubartiifi dhiiraaf giddugaleessan fayyadutti gargaaramaa.
- Jechoota barattoota jajjabeessanitti fayyadamaa, jechoota sodaachisiiniifi humna dhowwan dhiisaa.
- Sochii qaamaa barattoota humna fuudhan mul'isuu dhiisaa. Fakkeenyaaaf yeroo barattoonni dubbatan barattootaa ilaaluu dhiisanii waan biroo ilaaluu ykn irraa gargaluufaa.
- Barattoota hundaaf xiyyeffannoofi deebii walqixa ta'e kennaan.

◊ **Qindoomina Daree:** Akkaataan taa'umsa barattootaa hirmaannaanisaanii irratti dhiibbaa fiduu danda'a. Taa'umsi barattootaa, barattoonni akka marii irratti hirmaachuu danda'aniif mijaa'aa ta'u qaba. Fakkeenyaaaf, ijooleen durbaa duuba taa'aniiru yoo ta'e, xiyyeffannoobarsiisotaa dhabuu danda'u. Hamma danda'ametti, taa'umsi barattootaa akka isin keessa deemuudhaan adeemsa barattootaa daawwachuu dandeessanitti qindaa'uu qaba. Akka isaanii galeeruuufi akka hingalleef akka adda baafataniif.

◊ **Walitti Dhufeinya Daree Keessaa:** Daree keessatti barattootaifi barsiisota; akkasumas, barattoota gidduu walitti dhufeenyi adda addaa jiraachuu mala. Maloota baruu barsiisuu barattoota hirmaachisan addaddaa kanneen akka shoora taphachuu, hojii garee gaggeessuudhaan ijooleen dhiiraafi durbaa walqixa hirmaachuu isaanii mirkanoeffachuu dandeessu. Takka takka barattoota durbaafi warra fedhii addaa qabaniif yeroo isaan deebii deebisan yeroo kennuufi dandeessu. Akkasumas barattoonni tokko tokkoo hiriyyoota daree isaaanii keessatti ijoolee durbaa arrabsuudhaan, baacuudhaafi kkf yoo dhiibbaa irra geessisan irraa dhowuu qabdu.

Barumsa Hundammato Ilaalchisee

Barattoonni tokko tokkoo haala walqixa ta'een barumsa hordofuuf gargaarsa dabalataa barabodu. Kunis kan ta'u sababa miidhama qaamolee (dhaga'uu, argu kkf dadhabuu) ta'u mala. Akkasumas, barattoonni dandeetti cimaa qabachuun isaanii sababa ta'u danda'a. Kanaaf, qajeelchi barsiisotaa kun malleen addaddaa kanneen barattoota sadarkaa addaddaa irra jiran xiyyeffannooye keessa galchuun qophaa'e. Barsiisonnis tooftaawwan addaaddaa gargaaramanii barsiisuu danda'u. Dabalataniis, kutaan kun, maloota waliigalaa daree keessatti barattoota fedhii addaa qaban ittiin gargaaruuf fayyadamtan isiniif tartiibeesseera. Xiyyeffannoonis kan kenname barattoota rakkina yaadachuu, walii galuu, rakkina jechootaifi afaanii qabaniif.

◊ **Barattoonni qajeelfamoota ykn kallattiwwan jechoota mataa isaanii fayyadamanii akka irra deebi'an gaafadhaa:** Kun barattoota warra qajeelfama dagatanii hubachuufi deebii deebisuu irratti rakkina agarsiisaniif gargaarsa ta'a. Barattoonni waliif ykn isiniif qajeelfama irra deebi'u danda'u. Isinis lakkofsa qajeelfamootaa altokkotti kennamuu qaban daangessuu qabdu.

- ◊ **Haala dhaabbii qabuun adeemsaafi yaada keessa deebi'uu:** Guyyaa guyyaan dandettiifi yaada yeroo darbee barsiistan keessa deebiitiin barnoota eegaluu dandeessu. Kunis barattoonni waan wayitii darbe barataniif odeeaffannoo haaraa wal qabsiisuuf gargaara.
- ◊ **Walquunnamtii addaaddaatti fayyadamaa:** Odeeaffannoo haala addaddaan jechuun afaniin agarsiisuun, akka hoijetan gochuun dabarsaaf. Fakkeenyaaaf, weeddisaa soso'uu dandeessuu.
- ◊ **Adeemsa barumsa guyyaa hordofuu:** Barattoonni rakkina qaban waan isaan irraa eegamu baruuf, hojjechuuf adeemsa barumsaa isin guyyaa guyyaatti hordofuun barsiifata godhatanidha. Kanaaf, waan guyyaa tokko hojjetan waraqaa irratti barreessitanii gabatee irratti ykn dhaaba daree irratti yookaan immoo minjaala barattoota irratti maxxansuun osoo barumsi hineegaliin akka yaadatan taasisaa.
- ◊ **Yeroo baay'ee shaakalaafi abbaltii kennaa:** Barattoota muraasaaf odeeaffannoo haaraa yaadatti qabatan yaadachuun akkasumas, beekumsaafi dandeetti haaraa yeroo gabaabaa keessatti gonfachuun nirakkisa ta'a. Kanaaf akka abbaltii isaanii fixaniif barattoota kanaaf yeroo dheeraa kennuu qabdu. Akkasumas, barattoota kanneeniif baay'ina hojii salphisuufi qabdu. Fakkeenyaaaf, akka dubbisaniif himoota muraasa, hamma danda'ametti gargaarsa godhaaf.
- ◊ **Mala gareetiin wal qo'achisuufi wal barsiisuu hojiirra oolchuu:** Barattoonni dandeettiwwan walfakkaatan ykn addaddaa qaban walitti makamanii yoo garee uuman akka walirraa baratan gargaaraa. Akkasumas, barattoonni akka wal kabajaniifi akka wal hubatan waan godhuuf, akka ofitti amananiifi akka waliin jirenya isaanii dagaagfatan gargaara. As irratti, barattoonni fedhii addaa qaban akka hirmaataniif akka gumaachan godha.
- ◊ **Hojii tokko erga raawwatanii booda duub-deebii ifa, ta'e yeroodhaan kennaa:** Barattoonni fedhii addaa qaban haal walfakkaatuun barattoota garee isaanii waliin adeemuu waan hindandeenyeef, akka dadhabaatti of ilaaluu danda'u. Kun immoo kaka'umsa isaaniif adeemsaafi barumsa isaanii irratti dhiibbaa godhuu danda'a. Haa ta'u malee, isin duub-deebii jajabeessu kennuu hindagatinaa.

Tooftaalee araan olitti sirriitti fayyadamuuf, fedhiwwaniifi dandeettiwwan barattoota keessan hundaa beekuu qabdu. Manneen barumsaa keessattis barsiisonni barattoota fedhii addaa qaban barsiisuuf leenji qabanitti gargaaramuun, fedhii addaddaa barattoota keessanii hubattanii keessumeessuuf barsiisota kanneen waliin hojjechuu qabdu.

Itti Fayyadama Qajeelcha Barsiisotaa Kanaa

Qajeelchi barsiisotaa kun kitaaba barattootaa hordofa. Sagantaleen torbaniifi guyyoota kanneen kitaaba barattootaa waliin tokkicha. Torban tokko fuula xiyyeffannoo torbanii kan barsiisonni kaayyoowwan torbanichaa ittiin beekan hammatuun calqaba. Barannoон guyyaa ammoo dandeettii/qabiyyee xiyyeffannoo guyyichaatiin jalqaba. Mata dureen birkichaa mallatoon dandeettiwwanii qajeelcha barsiisaa keessa jiru kanneen kitaaba barataa keessaa waliin tokko. Kunis barannoo horodofuudhaan barattoonni waan barbaadan kitaaba isaanii keessaa akka dafanii argatan akka gargaartan isin taasisa.

Birkiiwwan hundaaf, qajeelchi barsiisotaa gochawwan raawwamatamuu qaban NANHOJJEDHA-NIHOJJENNA- NIOJJETTA/TTU horofuudhaan ni'addeessa. Barsiisonni hordofanii akka hojiirra oolchaniif qajeelfamoonni ifa ta'an kennamaniiru. Torban muraasa booda, akka barsiistonni gochawwan waliin wal baranitti, qajeelfamoonni nigaggabaabbatu. Haata'u malee, yeroo kamiyuu taanan torban boodatti deebi'anii hojii torban darbee ilaalanii akkataa gochwwanii yaadachuun nidanda'ama.

Torban 1: Xiyyeffannoo Barannoowwan Torbanii

Kaayyoo Barannoowwan Torbanii

Barattooni:

- dubbisa dhaggeeffatanii gaaffilee dubbisicha keessaa ba'aniif deebii nikennu.
- qaama jechootaatti '-oota/-ota' nimaxxansu; irraas adda nibasu.
- dubbisa dubbisanii gaaffilee dubbisicha keessaa ba'aniif deebii nikennu.
- jechootaan hima ni ijaaru; bakka duwwaa himootaa niguutu,hiikaan walitti nifiroomsu

Yaada Bu'uuraa: Eegumsa

Ijoo Dubbii: Eegumsa Naannoo

Dhaggeeffachuu

Faalama Qilleensa Naannoo

Qilleensi wanta uumamaan naannoo keenyatti argamudha. Jirenya lubbu qabeeyyiitiifis baay'ee barbaachisaadha. Garuu, namoonni karaalee hedduun dhiibbaa irratti geessisaa jiru. Isaanis, kosii alatti gatuun, aara aarsuufi dhangala'oo gadhiisuun ta'uu danda'a.

****Karaaleen namoonni qilleensa naannoo irratti dhiibaa geessisan maal fa'i?****

Karaalee namoonni qilleensa naannoo ittiin faalan keessaa tokko kosii bakka maleetti gatuudha. Kosiin mana namootaatii ba'u akaakuu hedduu qaba. Isaan keessaa kan dafanii tortoruun naannoo ajeessan nijru; biyyoollee nifaalu. Warreen akka feestaalaafi laastikaa ammoo foolii hinqaban. Garuu, dafanii biyyootti makamuu waan hindandeenyeef, naannoo nixureessu; oomishtummaasaas nixiqqeessu. Qilleensas nifaalu.

****Kosii bakka maleetti gatuun akkamitti qilleensa naannoo faala?****

Karaalee namoonni qilleensa naannoo ittiin faalan keessaa inni bira aara aarsuudha. Wantoonni madda aaraa ta'an hedduudha.

Isaan keessaa qoraan nyaata bilcheessuuf boba'u isa tokko. Warshaalee adda addaati kan bahus isa biraati. Dabalataanis konkolaattonni aara baasanis gahee guddaa qabu.

****Karaalee namoonni qilleensa naannoo ittiin faalan keessaa kan dhaggeeffachuuif deemtan isa kami?****

Kana malees, dhangala'oon adda addaa qilleensi naannoo akka faalamu nitaasisu. Dhangala'oon kunis warshaalee adda addaa keessaa ba'u. Dhangala'oon warshaa biiraa keessaa ba'an akka fakkeenyaaatti fudhachuun nidanda'ama. Balfi mana fincaaniitii ba'us dhangala'oo qilleensa naannoo faalu keessaa isa biraati.

Walumaagalatti namoonni beekaas ta'e osoo hinbeekne karaalee hedduun qilleensa naannoo irratti dhiibbaa nigeessisu. Kanarraa kan ka'e faalamni qilleensaa nidhufa.

Faalamni kun ammoo jirenya hawaasaa irratti miidhaa fida. Fakkeenyaaaf, oomisha midhaanii hir'isuun akka beelli dhufu taasisa. Kanaafuu, namni kamiyyuu faalamni qilleensaa akka hinuumamne taasisuu qaba.

Dubbisuu

Faalama Qilleensaa Namtolchhee

Wantoota uumaan namootaaf kenne keessaa tokko qilleensa. Qilleensi immoo jirenyaaf barbaachisaadha. Isa malee lubbuun turuun hindanda'amu. Garuu, yeroo ammaa kana qilleensi kun wantoota adda addaatiin faalamaa jira. Kanneen qilleensaa ammoo harki caalaan nam-tolchedha. Isaan keessaa kosii bakkeetti gatuun akka ijootti eeramuu nidanda'a. Balfa dhangala'oo gadhiisuunis qillensa faaluu keessatti iddo guddaa qabata. Akkasumas, aara aarsuun haala yaaddessaa ta'een qilleensa jijiiruun nimul'ata.

****Wantoota namootaaf barbaachisaa ta'an keessaa tokko maali?****

Kosiin mana jirenyaatii haramee bakkeetti gatamu akaakuu hedduu qaba. Isaan keessaa

tokko warra dafanii tortoranidha. Kosiiwwan akkasii yeroo tortoranis foolii hintolle qabaatu. Dafanii biyyootti makamanillee, fooliin isaanii dafee waan hinbanneef, qilleensa naannoo nifaalu. Aarri qoraan boba'u irraa ba'us kallattumaan qilleensa naannootti makama. Kan warshaaleefi konkolaattota keessaa ba'us akkasuma. Aarri maddoota adda addaa irraa ba'u kunis gubataadha. Haala salphaadhaan qilleensaanis walitti dabalam. Dhangala'oona mana fincaaniifi warshaaleedhaa ba'anis foolii jibbisisa qabu. Akkuma kosiifi aaraatis qilleensa nifaalu.

Akaakuun kosii mana jirenyaatii ba'u maal fa'i?

Walumaagalatti, wantoonni adda addaa qilleensa faalaa jiru. Isaanis kosii, balfa dhangala'oofi aara. Hundi isaaniituu namtolcheedha. Garuu, osoo hawaasaaf barumsi kennamee hubannoont horatamee, faalama qilleensaa kana to'achuun nidanda'ama. Kanaaf immoo wal ta'uun hojjechuun barbaachisaadha. Qulqullina qilleensa naannoo ofii eeguuf, miseensi hawaasaa hundi kosii bakkeetti gatuu dhiisuu irraa jalqabuu qaba.

Torban 1 Guyyaa 1

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Dubbisa dhaggeeffachuu: Faalama Qilleensa Naannoo
- Walitti Makuu: '-oota/-ota' jechootatti maxxansuu.
- Dubbisa dubbisuu: Faalama Qilleensaa Namtolchee
- Fayyadama jechootaa: bakka duwwaa guutuu

((Dhaggeeffachuu

Daqiqaa 15

Dhaggeeffachuun DuraYaada Dubbisaa Tilmaamu

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Mata dureen dubbisaa dhaggeeffachuuf deemtan "Faalama Qileensa Naannoo" kan jedhuudha. Fakkii mata duricha waliin dhihaates ilaalaa. Kanarraa ka'uun yaanni dubbisaa dhaggeeffachuuuf deemtanii maal ta'uu danda'a jettanii yaaddu? [Bt, Deebii adda addaa]

[Bs, Maaliif akkasitti akka tilmaaman gaafachuu]

[Bt, maaliif akkasitti akka tilmaaman himu.]

Bs: Amma dubbisichan isiniif dubbisaa. Isin immoo tilmaamni keessan sirrii ta'uufi dhiisuu isaa mirkaneeffachaa dhaggeeffadhaa.

[Bt, Dubbisaa dubbifamuuf dhaggeeffachaa tilmaama isaanii mirkaneeffachaa deemu]

[Bs, hubannoont dhaggeeffachaa jiraachuu isaanii mirkaneeffachuuuf gidduu gidduutti gaaffilee akka gaafataman itti himuu.]

Yeroo Dhaggeeffachuu Hubannoont Dhaggeeffachuu Barattootaa To'achuu

[Kitaaba barattootaarra hinjiru]

[Bs: dubbisaa barattootaaf dubbisuu]

[Bt, dubbisaa dubbifamuuf hubannoont dhaggeeffachuu]

[Bs; dubbisicha yeroo dubbistu bakka mallattoon *** (gaaffileen jiran) yeroo geessu dubbisicha addaan kutuun gaaffilee dubbisaa gidduu jiran gaafachaa deemuu]

Dhaggeeffachuun Booda Tilmaama Mirkaneeffachuu

Bs: Dubbisicha dhaggeeffattanii jirtu. Amma immoo tilmaama keessan mirkaneeffattu .

Bs: Osoo dubbisaa hindhggeeffatin dura waa'ee dubbisichaa maal tilmaamtanii turtan? [Bt, waan tilmaaman himu]

Bs: Waan tilmaamtan dhaggeeffattanii? [Bt, deebii adda addaa]

Dhaggeeffachuun Booda Ergaa Dubbisaa Adda Baasuun Ibsuu

[kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Gaaffilee kitaaba keessanirra jiran ilaala. Gaaffii jalqabaa eenyutu dubbisa?

[**Bt,** gaafficha dubbisuu]

[**Bs,** gaafficha irra deebi'ee dubbisuun gaafachuu]

Walitti Makuu (Daqiqa 5)

[kitaaba barattootaa Hojii 3]

Nanhojjadha	Nihojjanna	Nihojjattu
<p>Bs: Jechaafi qaamolee jechaa gabatee gurraacha irratti barreessuu. 'nam-...-ota'</p> <p>Bs: As ilaala [tokko tokkoon agarsiisaa dubbisuu]</p> <p>Bs: Jecha 'nam-' jedhu nibeekna jecha kanatti '-ota' yoo maxxansine 'namoota' ta'a. (gabatee gurraacha irratti barreessuu)</p> <p>Bs: Jechi 'nam-' jedhu nama tokkoof yoo ta'u, 'namoota' kan jedhu ammoo nama lama yookiin lamaa ol ta'uu agarsiisa.</p>	<p>Bs: Mee amma immoo waliin haa hojjennu.</p> <p>Bs: Jechaafi qaamolee jechaa gabatee gurraacha irratti barreessuu. 'hool-....-ota'</p> <p>Bs fi Bt: Tokko, tokkoon dubbisuun [Yeroo dubbisan barsiisaa/tuun agarsiisuu]</p> <p>Bs: Jechi 'hool-' jedhu '-ota' yoo maxxanfate, akkamitti barreffama?</p> <p>Bs fi Bt: 'hoolota'</p>	<p>Bs: Amma immoo dhuunfaadhaan hojjettu. Kitaaba keessan Hojii 3 baasaa. [Bt, Kitaaba isaanii niibaasu.]</p> <p>Bs: Hojii 3 dabtara keessan irratti hojjechuun walitti agarsiisaa.</p> <p>[Bt, hojjechuun walitti agarsiisuu.]</p> <p>[Bs: daree keessa naanna'uun hordofuu qajeelchuu, sirreessuu]</p>

Dubbisuu

Daqiqa 15

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisaa

Tilmaamu

[Kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: Dubbisaa osoo hindubbisin dura gaaffilee armaan gadii irratti haa mari'annu.

Bs: Naanno keetti wantoonni madda balfa dhangala'oo ta'uun qilleensa naanno faalan maalfa'i?

[**Bt,** deebii adda addaa kennuu]

Bs: Balfi dhangala'oofi kosiin manneen jireenyaa keessaa ba'an eessatti gatamu? Maalif?

[**Bt,** deebii adda addaa]

Bs: Baay'ee gaariidha. Mee amma immoo dubbisicha dubbisuun waa'ee yaadawwan irratti mari'annee adda haa baafannu

Bs: Dubbisaa yeroo dubbistan bakka mallattoo *** yeroo geessan dubbisuun dhaabaa.

[**Bt,** deebii dubbisa irratti hundaa'e kennuu]

[**Bs,** deebii barattootaa madaaluu, sirreessuu]

Bs: Gaaffii itti aanu eenyutu dubbisa?

[Gaaffiwan hafan hunda haaluma kanaan itti fufuun gaafachuu]

Yeroo Dubbisuu Hubannoontu Dubbisuu Barattootaa To'achu

[**Bt,** barattooni dubbisa dubbisu]

[**Bt,** dubbisa yeroo dubbisan bakka mallattoo *** yeroo ga'an dubbisuun dhaabu.

[**Bs:** gaaffilee qajeelcha barsiisaa irra dubbisa gidduu mallattoo *** kanaan jiran gaafachuu]

[**Bt,** deebii kennu]

[**Bs:** deebii gaariidha. Amma immoo dubbisuun itti fufaa

[**Bt,** dubbisuun itti fufu. Ammas bakka mallattoo *** yeroo ga'an dubbisuun dhaabuun gaaffii barsiisaa/tuun gaafatu deebisuu.]

Dubbisuun Booda Ergaa Dubbisaa Adda Baasuun Ibsuu

[Kitaaba Barattootaa Hojii 5]

Bs: Amma dubbisicha dubbistanii xumurtanii jirtu. Gaaffilee kitaaba keessan Hojii 5 jala jiran ilaala.

Bs: Gaaffii jalqabaa eenyutu dubbisa? [Bt, nidubbisu]

[Bs: Irra deebi'uun dubbisuun deebiisaa barattoota gaafachuu] [Bt, Deebii kenuu]

Fayyadama Jechootaa

Daqiiqaa 5

Bakka Duwwaa Guutuu [Kitaaba barattootaa Hojii 6]

Nanhojjadha	Nihojjattu
<p>Bs: Jechoota bakka duwwaa himootaatti guutuuf deemna.</p> <p>Bs: Mee ani jalqaba gaaffii tokkoffaa isiniifan hojjedha.</p> <p>Bs: Jechoota jiran keessaa kan bakka duwwaa hima tokkoffaa irratti galuu danda'u isa 'faalama' jedhu. Sababni isaas gaalewwan himichaatu fulcha naaf kennanii jiru.</p>	<p>[Bs: Amma immoo jechoota hafan keessaa jecha bakka sirriitti galuu danda'u akka filatan taasisi.] [Bt, Jechoota hafan keessaa filuudhaan bakka duwwaa hafetti guutuu.]</p> <p>[Bs: Jechicha maaliif akka filatan akka waliif ibsan qajeelchuu.]</p> <p>[Bt, walitti agarsiisuu, sababa jechicha filataniif waliif ibsu.]</p> <p>[Bs, deebii barattootaa madaaluu, sirreessuu]</p>

Torban 1 Guyyaa 2

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Addaan qoqqooduu: '-oota/-ota' jechootarraa adda baasuu
- Dubbisa barattoonni irra deebiin dubbisan: Faalama Qilleensaa Namtolchee
- Fayyadama Jechootaa: Jechoota '-oota/-ota' of keessaa qaban dubbisa keessaa adda baasuu, hima ijaaruu
- Barreessuu: Yaadawwan walitti fiduun hima barreessuu

Addaan Qoqqooduu (Daqiiqaa 5)

[Kitaaba barattotaa Hojii 1]

Nanhojjadha	Nihojjanna	Nihojjattu
<p>Bs: Amma jechoota '-oota/-ota' of keessaa qaban qaamolee jechaatti qoqoonna. Mee jalqaba ani qoqqodeen isinitti agarsiisa.</p> <p>[Bs: Jecha '-ota' of keessaa qabu gabatee gurraacha irratti barreessuun dubbisuun konkolaattota]</p> <p>Bs: Jecha kana keessaa qaama jechaa 'konkolaataa' jedhu beeka, [jecha</p>	<p>Bs: Amma immoo kan biroo waliin haa hojjennu.</p> <p>Bs: Mee jecha '-ota' of keessaa qabu haa barreessinu [jecha 'sangoota' jedhu gabatee gurraacha irratti barreessuu]</p> <p>Bs fi Bt: Sangaa</p> <p>Bs: Sirriidha. Mee qaama jechaa kana gabatee gurraacha irrattan</p>	<p>Bs: Amma immoo cimdii cimdii ta'uun hojettu. Kitaaba keessan baasaatii jechoota '-oota/-ota' of keessaa qaban ilaala. [Bt, Kitaaba isaanii baasanii ilaalu]</p> <p>Bs: Jechoota '-ota/-ota' of keessaa qaban kitaaba keessan irra jiru waliif dubbisaa.</p> <p>[Bt, waliif dubbisuun]</p> <p>Bs: Jechoota kennaman qaamolee jechaatti</p>

'konkolaataa' jedhu gabatee gurraacha irratti barreessuu] Bs: Qaamni jechaa biroo jecha 'konkolaattota' jedhu keessatti argamu '-ota' kan jedhudha. [Qaama jechaa '-ota' jedhu gabatee gurraacha irratti barreessuu] Bs: Qaamolee jechaa 'konkolaataa...ota' jedhan tokko tokkoon akeekanii agarsiisaa dubbisuu	barreessa. ['sangaa' gabatee gurraacha irratti barreessuu] Bs: Qaamni jechaa lammaffaa jecha 'sangoota' jedhu keessa jiru maali? Bs fi Bt: '-oota' Bs: Sirriidha. Qaama jechaa kanas gabatee gurraacha irrattan barreessa [-oota barreessuu] Bs: Mee qaamolee jechaa kunneen tokko tokkon waliin haa dubbisnu. [Bs fi Bt, qaamolee jechaa 'sangaa...oota jedhan akeekanii agarsiisaa dubbisuu]	qoqooduun barreessaa. Deebii keessanis waliif dubbisaa. Bt: [qaamolee jechaatti qoqooduun barreessu. Deebii isaaniis waliif dubbis] [Bs: [deebii barattoota muraasaa erga dhaggeffatanii booda sirreffama kennuu]
--	--	--

Dubbisuu

Daqiqa 15

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisichaa Yaadachuu

[kitaaba barattotaa irra hinjiru]

Bs: Mata dureen dubbisa wayitii darbe dubbistee maal ture?

Bt: Faalama Qilleensaa Namtolchee

Bs: Yaadolee dubbisichaa keessaa maalfaa yaadatta? **[Bt,** dubbisa wayitii darbe dubbisan keessaa waan yaadatan himu]

Bs: Mee dubbisicha dubbisuun waan yaadanne sirrii ta'uufi ta'uu dhiisuu isaa mirkanoeffanna. **[Bt,** waan yaadatan sirrii ta'usaa mirkanoeffachaa dubbisuu]

Bs: Daree keessa naanna'uun hordofuufi qajeelchuu.

Dubbisuun Booda Yaada Ijoo Dubbisaa Ibsuu

[kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Amma dubbisicha dubbisnee xumurreerra. Mee waa'ee yaada ijoo dubbisichaa irratti waliin haa yaannu. Yaada ijoo jechuun yaada dubbisicha keessatti baay'ee barbaachisaa ta'edha.

Bs: Yaanni ijoo dubbisichaa maali?

Bt: Qilleensi naannoo keenyaa wantoota namtolchee ta'aniin faalamaa jira.

Bs: Gaariidha. Dubbisicharraa hoo maal baratte? **[Bt,** waan dubbisicharraa baratan himu]

Fayyadama Jechootaa

Daqiqa 15

Jechoota Dubbisa Keessaa Baasuun Barreessuu [kitaaba barattootaa Hojii 3]

Nanhojjadha	Nihojjanna	Nihojjattu
Bs: Yeroo dubbisa dubbisnuufi dhaggeffannu jechoota '-oota fi -ota' of keessaa qaban hedduu dubbisneerraa dhaggeffanneerras.	Bs: Amma immoo waliin haa hojjannu. Bs: Jechi lammaffaa '-oota/-ota' of keessaa qabu kami?	Bs: Mee amma isin dhuunfaa dhuunfaan jechoota '-oota/-ota' of keessaa qaban dubbisicha keessaa funaanuun dabtara keessan irratti barreessaa.

Bs: Mee jalqaba ani dubbisa kitaaba keessanirra jiruraa jecha '-oota/-ota' of keessaa qabu tokko baaseen isiniti agarsiisa.	Bs fi Bt: Jecha 'namoota' jedhudha.	[Bt , jechoota '-oota/-ota' of keessaa qaban funaananii barreessu.]
Bs: Hima jalqabaa dubbisichaa keessatti jechi 'wantoota' jedhu '-oota' of keessaa qaba.	Bs: Essatti argama?	[Bs: daree keessa naanna'uun hordofuu qajeelchuu]

Barreessuu

Daqiiqaa 5

Yaadawwan Walitti Fiduun Hima Barreessuu

[kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: Yaadawwan roga 'A' jala jiraniifi roga 'B' jala jiran walitti fiduun hima ijaaruuf deemna. Kitaaba keessan baasuun Hojii 4 ilaalaa.

Bs: Yaadawwan roga 'A' jalatti jalqabaman kanneen xumuruu danda'an roga 'B' jalaa filuun walitti firoomsuudhaan hima ijaaraa.

[**Bs:** daree keessa naanna'uun hordofuu, qajeelchuu]

[**Bs:** deebii isaanii madaaluu, bakka barbaachisutti sirreffama kennuu]

Torban 1 Guyyaa 3

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Dubbisa barattooni irra deebiin dhaggeeffatan: Faalama Qilleensa Naannoo
- Afaaniin Ibsuu: Wantoota qilleensa naannoo faalan xiqqeessuuf gaheen keessan maali?

galumsa irraa tilmaamuun dabtara isaanii irratti barreessu]

Bs: [dubbisa dubbisuu yeroo xumuramu barattooni deebii isaanii dareef akka himan qajeelchuu] [**Bt**, deebii isaanii barattoota dareef himuu]

[**Bs:** deebii barattootaaf sirreffama kennuu]

Daqiiqaa 25

Yeroo Dhaggeeffachuu Hiika Jechootaa Akka Galumsaatti Tilmaamuu

[kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Jechoonni dubbisa keessaa ba'an kitaaba keessanirratti isiniif kennaman ilaalaa.

Bs: Yeroo dhaggeeffattan hiika jechoota kanneenii galumsa isaaniirraa tilmaamuun dabtara keessan irratti barreessaa.

[**Bs:** hima jechoonni kanneen keessatti argaman bira yeroo geessuu irra deebi'uun dubbisuu.] [**Bt**, hiika jechoota kennamanii

Dhaggeeffachuun Booda Yaada Ijoo Adda Baasuun Ibsuu

[kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Dubbisicha dhaggeeffattanii jirtu. Amma immoo yaada ijoo dubbisichaa irratti gareen mari'attu.

Bs: Yaanni ijoo dubbisa dhaggeeffattanii maali? [**Bt**: Gareen mari'atanii deebii kennu 'wantoota namtolchee qilleensa naannoo faalan' jechuu danda'u]

Bs: Baay'ee gaarii. Beekumsi haaraan dubbisa dhaggeeffatte irraa argatte hoo maali? [**Bt**, deebii adda adda kennuu]

[**Bs:** deebii barattootaaf sirreffama kennuu]

Afaaniin Ibsuu

Daqiiqaa 15

[kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Amma immoo yaada gaafatamne afaaniin ibsina

Bs: Wantoota qilleensa naannoo faalan xiqqeessuuf gaheen keessan maali?

[Gareen mari'achuun akka bakka bu'aa gareetiin deebii kennan qajeelchuu]

[**Bt,** gareen irratti mari'atu.]

[**Bs,** daree keessa naanna'uun hordofuu, qajeelchuu.] [**Bt,** Yaada mari'atan dareef himu]

[**Bs:** Barattoota irraa yaada fudhachuu, sirreeffama kennuu]

Torban 1 Guyyaa 4

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Addaan qoqqooduu: '-ota/-oota' jecharaa adda baasuu
- Dubbisira deebiin barattoonni dubbisan: Faalama Qilleensaa Namtolchee
- Fayyadama jechootaa: Jechoota hiikaan walitti firoomsuu, garee gareetti qoqqooduu
- Barreessuu: qoodduutti (,) fayyadamuu hima sirreessanii barreessuu

Addaan Qoqqooduu

Daqiiqaa 5

[kitaaba barattootaa Hojii 1]

Nanhojjadha	Nihojjanna	Nihojjattu
Bs: Jechoota '-ota/-ota' of keessaa qaban qaamolee jechaatti qoqqoodna.	Bs: Amma immoo waliin haa hojjannu.	Bs: Amma dabareen kan keessani, kitaaba keessan Hojii 1 baasaa.
Bs: Mee ani jalqaba qoqqodeen isinitti agarsiisa.	Bs: Mee jecha 'ga'eessota' jedhu qaamolee jechaatti haa qoqqoodnu. [Jechicha gabatee gurraachaa irratti barreessuu]	Bt: [baasanii ilaalu.]
[Bs: Jecha 'guyyoota' jedhu gabatee gurraacha irratti barreessuu.]	Bs: Eenyutu qaamolee jechaatti qoqqoodaa?	Bs: Cimdi cimdi ta'uudhaan jechoota '-ota/-ota' of keessaa qaban kan mataa keessanii 4 barreessuu qoqqoodaa. [Bt, cimdi cimdiin waliin hojjatu]
Bs: Qaamni jecha kanaa akkanaan qoqqoodama guyyoota → guyy-....-ota	Bs fi Bt: ga'eess-.....-ota	[Bs, hordofuu, qajeelchuu, sirreessuu]

Dubbisuu

Daqiiqaa 15

Dubisuun Dura Yaada Ijoo Yaadachuu [kitaaba barattootaa Hojii 2]

Nihojjanna	Nihojjattu
Bs: Yeroo darbe dubbisni dubbistan mata dureen isaa maal ture?	Bs: Mee isin ammoo cimdiidhaan ta'atii yaanni ijoo dubbisichaa maal akka ta'e walitti himaa. [Bt, mari'achuun walitti himu]
Bs fi Bt: Faalama Qilleensaa Namtolchee	Bs: [waan isaan walitti himan barattoota muraasarraa deebii fudhachuun sirreeffama kennuu.]
Bs: Sirriidha.	

Dubbisuun Booda Yaada Ijoo Dubbisaa Barreessuu [kitaaba barattoota Hojii 3]

Bs: Dubbisicha dubbisnee xumurree jirra. Amma immoo yaada dubbisa dubbistanii wajjin walqabatan gabaabsaatii barreessaa.

Bs: Kitaaba keessan baasuun Hojii 3 ilaalaan

Bs: Yaadawwan kennaman gabaabsuun barreessaa.

[**Bt,** gabaabsanii barreessu]

[**Bs:** deebii isaanii madaluu, sirreessuu]

🔑 Fayyadama Jechootaa

Daqiiqaa 12

Jechoota Garee Isaanii Jalatti Qooduu [kitaaba barattootaa Hojii 4]

Nanhojjadha	Nihojjanna	Nihojjattu
Bs: Amma jechoota garee garee isaanii jalatti qoodna.	Bs: Mee amma immoo jechoota madda 'balfa dhangala'oo jalatti qoodaman barreessina.	Bs: Amma immoo isin Hojii hafe dabtara keessan irratti hojjedhaa.
Bs: Mee jecha madda 'kosii' jedhoo haa ilaallu. Jecha kosii jedhu jalatti kosii mana jireenyaa, kosii daree barumsaa, kosii mana baruumsaafi kkf eeruun nidanda'ama.	Bs: Madda balfa dhangala'oo kanneen ta'an maalfaa beektu? [Bs fi Bt, Deebii adda addaa] Bs: Gaariidha. Dhengala'oo warshaa, dhengala'oo mana fincaaniifi kkf ta'uu danda'a.	Bt: [Dabtara isaanii irratti barreessuun hojjetu] Bs: [Hojii barattootaa hordofuu, qajeelchuu, sirreessuu]

Jechoota Hiikaan Walitti Firoomsuu [kitaaba barattootaa Hojii 5]

Nihojjanna	Nihojjattu
Bs: Amma immoo jechoota hiika isaaniin walitti firoomsuuf deemna.	Bs: Mee amma immoo isin jechoota hafan hiikaan walitti firoomsitu.
Bs: Jechoota roga 'A' jalatti kennaman keessaa isa jalqabaa waliin haa hojjannu.	Bs: Kitaaba keessan Hojii 5 jalatti argamu baasaa.
Bs: Jechi 'bakkee' jedhu hiikni isaa kanneen roga 'B' jalatti kennaman keessaa isa kami?	[Bt, nibaasu]
Bs fi Bt: Jechi 'ala' jedhu hiika isaati.	Bs: Jechoota hafan hiikaan walitti firoomsaa. [Bs, Hordofuu, qajeelchuu, sirreessuu]

Barreessuu

(Daqiqaa 8)

Itti Fayyadama Qoodduu [kitaaba barattootaa Hojii 6]

Nanhojjadha	Nihojjanna	Nihojjattu
<p>Bs: Amma waa'ee qoodduu baranna.</p> <p>Bs: Qoodduun (,) tajaajila hedduu qaba. Isaan keessaas wantoota taroeffaman adda baasuufi walqabsiistota booda gala.</p> <p>Bs: Fakkeenyaaaf, gaaffii kitaaba keessan Hojii 6 jala jiru keessaa 1^{ffaa} irratti qoodduun jecha 'kosii' jedhu booda gala.</p>	<p>Bs: Mee amma immoo waliin haa hojjennu.</p> <p>Bs: Hima, lammaffaa keessatti qoodduun eessa gala?</p> <p>Bs fi Bt: Jecha 'akkumas' jedhu booda gala.</p> <p>[Bs: gabatee gurraacha irratti hima sirreffame barreessuu]</p>	<p>Bs: Waan sirreessitanii barreessitan walitti agarsiisaa? [Bt, Hojii kenname hojjechuun walitti agarsiisu]</p> <p>[Bs: hordofuu, qajeelchuu, sirreessuu]</p>

Torban 1 Guyyaa 5

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Keessa deebii: qabiyyee barnoota torbanii
- Madaallii: qoqqooddi qaama jechaa '-oota/-ota', itti fayyadama qoodduu, yaadawwan hubannoo, itti fayyadama jechoota bu'uuraa.

Keessa Deebii (Daqiqaa 15)

Nihojjanna	Nihojjattu
<p>Bs: Har'a barnoota torban kana barannee wal yaadachiisna. Ani kanan yaadadhu isinittan hima.</p> <p>Bs: Fakkeenyaaaf dubbisa matadureen isaa " Faalama Qilleensa Naannoo" jedhu akka dhaggeeffattan nan yaadadha.</p> <p>Bs: Dubbisa sana keessaa jechoota akka kosii, faalama, dhangala'oo, aara jedhan nan yaadadha. Kana malees qaamolee jechootaa addaan baasuufi walitti makuu akka baranne nan yaadadha.</p> <p>Bs: Mee isin immoo maal maalfaa yaadattu?</p> <p>[Bt, waan yaadatan nihimu]</p>	<p>Bs: Amma immoo barnoota torban darbee keessaa osoo hinibsamiin kan hafan dabtara keessan irratti barreessaa.</p> <p>[Bt, waan yaadatan dabtara isaanii irratti barreessuu]</p> <p>[Bt, waan barreessan akka walitti agarsiisan taasisuu] [Bt, walitti agarsiisu]</p> <p>[Bs: bakka barattoonni hubannoo gahaa hinarganne jedhee yaadu keessa deebi'uudhaan cimsuu.]</p>

Madaallii (Daqiqaa 25)

Bs: Barnoota torban darbe barattan hammam akka hubattan madaaluuf gaaffileen qophaa'aniiru.

Bs: Mee gaaffilee kana gabatee gurraacharrattiin isiniif barreessaa, dabtara keessan irratti garagalchuun hojjadhaa.

1. Jechoota armaan gadii keessaa kan '-oota/-ota' maxxanfachuu danda'an kami?

deeme sa'a nyaata qilleensa nama hoolaa barataa gaangee farda

Deebii: nama hoolaa barataa

2. Gaaffilee armaan gadiif deebii sirrii ta'e filadhu

1. Qilleensi naannoo keenyaa wantoota adda addaatiin faalamaa jira. Kana jechuun:
 - a. Qilleensi naannoo keenyaa qulqulluudha.
 - b. Qilleensi naannoo keenyaa badaa jira.
 - c. Qilleensi naannoo keenyaa kunuunsamaa jira.
 - d. Qilleensi naannoo keenyaa akaakuu hedduu qaba.
2. Qilleensi naannoo keenyaa ____ nurra hinjiraatu. Bakka duwwaa hima kanaa kan guutuu taasisu kami?
 - a. kunuunsuun
 - b. faaluun
 - c. dhangalaasuun
 - d. aarsuun
3. Jechoota armaan gadii keessaa jecha 'faalama' jedhuuf Kamtu hiika ta'a?
 - a. kuufama
 - b. eegama
 - c. xuraawaa
 - d. mala

3. Jechoota armaan gadiitiin hima ijaari

- a. aara b. qilleensa c. foolii

4. Himoota armaan gadii keessaa kan qoodduun iddo sirriitti gale hima kam keessatti?

- a. Maddi aaraa, qilleensa, faalu, konkolaataa, warshaa fi qoraani.
- b. Maddi aaraa, qilleensa faalu, konkolaataa warshaafi qoraani.
- c. Maddi aaraa qilleensa faalu konkolaataa, warshaafi qoraani.
- d. Maddi aaraa qilleensa faalu konkolaataa, warshaa, fi qoraani.

Torban 2: Xiyyeffannoo Barannoowwan Torbanii

Kaayyoo Barannoowwan Torbanii

Barattoonni:

- dubbisa dhaggeeffatanii gaaffilee dubbisicha keessaa bahaniif deebii nikennu.
- qaama jechootaatti '-lee -wwan' nimaxxansu, qaama jechaa irraa addaan nibasu.
- dubbisa dubbisanii gaaffilee dubbisicha keessaa bahaniif deebii nikennu.
- jechootaan hima ni ijaaru; akkaataa galumsatiin niiiku.
- keeyyata nibarreesu.
- faayidaa qoodduu addaan nibasu.

Yaada Bu'uuraa: Eegumsa

Ijoo Dubbii: Eegumsa Naannoo

Dhaggeeffachuu

Ittisa Faalama Naannoo

Naannoona madda miidhaginaati. Lubbu-qabeeyyifi lubbu-dhabeeyyii walitti qabatee jira. Jireenyi hawaasummaa naannoo keessatti hundaa'a. Baay'inni uummataa osoo hamma har'aa hinga'in walitti dhufeenyi dhala namaafi naannoo gaarii akka ture nihimama. Garuu, haalli kun yeroo ammaa kana jeeqamaa akka jiru ragaaleen adda addaa ni ibsu. Madaalliiin uumamaas akkuma kana jeeqamaa jira. Kunis dhukkubni akka baballatu taasisa. Oomishas nimir'isa. Beelas nibaballisa. Kanaafuu, faalamni naannoo ittifamuu qaba. Waan kana ta'eef, kosii, balfa dhangala'oofi aara qilleensaafi biyyootti makamaa jiru to'achuun barbaachisaadha.

Kosii haruun karaalee faalamni naannoo ittifamu keessaa isa tokko. Kosiin kun bakka adda addaatii madda. Isaan keessaa kan jalqabaa manneen jirenyaati. Kosiin manneen jirenyaatii ba'u akaakuu hedduu qaba. Fakkenyaaf, haftee nyaataa, haraa manaafi meeshaalee dhumeeyyiifaa eeruun

nidanda'ama. Kanneen mana nyaataafi warshaalee keessaa ba'anis nijiru. Kosiin daree barnootaatii ba'us akkasuma. Kanaaf, kosii maddawwan kanneen mara keessaa ba'u, boolla qotanii awwaaluu yookiin walitti qabanii gubuun faalama naannoo ittisuuf gargaara.

****Maddawwan kosii maal fa'i? Kosiin eessattiifi akkamitti gatamuu qaba?****

Balfa dhangala'oo to'achuunis faalama naannoo ittisuuf nigargaara. Balfi dhangala'oon kun balfa kanneen akka warshaalee biiraa yookiin gogaa keessaa ba'u. Mana fincaanii keessaas ba'uu nidanda'a. Balfa dhangala'oon dirree yookiin laggeenitti gadhiifamnaan naannoo nifaala. Kun akka hintaaneef, dhangala'oon warshaalee kuusaa balfaatti naqamuu qaba. Kan mana fincaaniis boollaan ala bahee dhangala'uu hinqabu.

****Maddawwan balfa dhangala'oo maal fa'i? Balfi dhangala'oo akkamitti ittifama?****

Kana malees, aara bakka adda addaatii bahu to'achuun faalama naannoo ittisuun nidanda'ama. Akka ragaleen ibsanitti arri konkolaataa keessaa ba'u qilleensatti gadhifamuu hinqabu. Arri mana jirenyaafi kosii gubamu keessaa bahus to'atamuu qaba.

Dimshaashumatti, faalama naannoo hambisuuf, kosiin to'atamuu qaba. Balfi dhangala'oonis akka qilleensa naannoo hinfaalle gochuun dirqama. Dabalataanis, arri madda adda addaatii bahu to'annaajala akka oolu taasisuun gaariidha. Kanaaf ammoo, lammileen hundi barumsa kunuunsa naannoo argachuu qabu.

Dubbisuu

Faalama Naannoo Maqsuu

Naannoona bakka jiraannu. Qabeenya uumaan nuuf kenne. Innis madda miidhagina keenyaati. Hiriyummaafi hawaasummaa keessatti ijaarranna. Gaddaafi gammachuu keessatti dabarsina. Wantoota dabarsinu kanneenis baay'ee isaanii hinirraanfannu.

Kanaafuu, naannoona keenya nuuf waan addaati. Nu marara. Garuu, yoo kosii itti ganne, balfa dhangala'oo fi aara itti gadhiisne nifaalama. Faalama kana maqsuun ammoo barbaachisadha.

*** Naannoona keenya nuuf maal keenya? ***

Faalama naanno maqsuuf lammileef barnoota kunuunsa naanno kennuu qabna. Kanneen barannes kallattii adda addaatiin faalama naanno maqsuu nidandeenya. Fakkeenyaaaf, kosii gogaa nigubna. Kan hingubanne ammoo boolla qonnee awwaalla. Dhangala'oo naanno faalus boolla kuusaa balfaatti dhangalaasna. Mana fincaaniittis seeraan fayyadamuu qabna. Dhangala'oonee.....

mana fincaaniis alatti dhangala'uun qilleensa akka hinfaalle taasisuu qabna. Aara bakka adda addaati ba'us kallattiwwan dandeenyuuun akka hir'atu taasisuu qabna.

*** Kosii naannoona keenya erga walitti qabnee booda maal goona? ***

Walumaagalatti, faalama naanno keenya maqsuuf karaalee dandeenyu maraan dirqama keenya ba'uun nurraa eegama. Warri barumsa kunuunsa naanno baranne barsiisuu, kan hinbaratiin ammoo barachuu qabna. Kanneen hubanne marti waliigallee hojjechuun gahee keenya. Faalama naanno keenya ittisuun hojiwwan qaama biraa taasisnee ilaaluunis dhaabbachuu qaba..

Torban 2 Guyyaa 1

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Dubbisa dhaggeeffachuu: Ittisa Faalama Naanno
- Walitti makuu: '-lee/-wwan' jechootatti maxxansuu
- Dubbisa dubbisuu: Faalama Naanno Maqsuu
- Fayyadama Jechootaa: Hiika jechootaa haala galumsaatiin tilmaamuu

Dhaggeeffachuu

Daqiqaa 15

(kitaaba barattootaa Hojii 1) Dhaggeeffachuun Dura Yaada Dubbisaa Tilmaamuu

Nihojanna	Nihojattu
Bs: Mata dureen dubbisa har'a dhaggeeffachuuf deemtanii maali?	Bs: Isiin hoo yaadni dubbisa dhaggeeffachuuuf deemtanii maal ta'uu danda'a jettanii yaaddu? Maaliif?
Bt: Faalama Naanno Maqsuu	[Bt, Deebii adda addaa]
Bs: Sirriidha. Fakkii irraa hoo maal hubattu?	[Bs: Yemmuu barattoonni deebii adda addaa kennan gabaabsuun gabatee gurraacha irratti barreessuu.]
Bt: namoota kosii walitti qaban	Bs: Akkuma duraan jenne mata dureen dubbisa isinif dubbisuu deemuu 'Faalama Naanno Maqsuu' jedha. Ani qabiyyee isaa baruuf baay'een fedhe. Isin hoo dubbisa kana irraa maal barachuu feetu?
Bs: Mee yeroo gabaabaadhaaf waa'ee ittisa faalama naanno keenya haa yaadnu. Waa'ee fakkii nutti mul'atuus akkasuma.	[Bt, deebii adda addaa]

Bs: Fakkeenyaaf, kosii iddoosaa maleetti yoo ganne naannoona keenya nifokkisa.	Bs: Amma dubbisichan isiniif dubbisa. Gaaffilee adda addaa gidduu gidduutti isin gaafachaa deemuufis deebii naaf kennitu. Kanaafuu, haalaan na dhaggeeffadhaa
---	--

Yeroo Dhaggeeffachuu Hubannoon Hordofuu Barattootaa To'achuu

[Kitaaba barattootaarra hinjiru]

Bs: Dubbisaa dubbisaa, bakka gaaffileen yeroo dubbisuu galanitti [bakka mallattoon *** kun jirutti] dubbisuu dhaabuun gaafachaa deemuu.

[**Bt,** dhaggeeffachaa, yemmuu gaafataman deebii kennuu.]

[**Bs:** deebii isaanii madaaluu sirreeffama kennaan deemuu.]

[**Bt,** gaaffii tokkoffaa dubbisu]

[**Bs:** gaafficha irra deebi'u]

Bs: Deebii isaa eenyutu natti hima?

[**Bt,** deebii isaa niyaalu.]

Bs: deebii kana akkamitti argachuu dandeesse?

[**Bt,** nihimu.]

[**Bs:** deebii kenname madaaluu, sirreessuu, barattoota jajjabeessuu.]

Bs: Gaaffii itti aanu eenyutu nuuf dubbisa?

[**Bt,** nidubbisu]

[**Bs:** gaafficha irra deebi'uun deebii isaa gaafachuu]

[**Bt,** deebii kennuu]

[**Bs:** deebii isaanii madaaluu, qajeelchuu, barattoota jajjabeessuu.] [Gaaffiwwan hafanis haaluma kanaan hojjichiisuu]

(*kitaaba barattootaa Hojii 2*)

Bs: Amma dubbisa sirriitti dhaggeeffattanii jirtu. Mee gaaffilee dubbisa irratti hundaa'aniif deebii haa barbaannu. Gaaffilee kitaaba keessan Hojii 2 irra jiru ilaala.

Bs: Gaaffii tokkoffaa eenyutu naaf dubbisa?

Walitti Makuu

Daqiqaa 5

(Kitaaba barattootaa Hojii 3)

Nanhojjadha	Nihojjanna	Nihojjattu
Bs: As ilaala ['warshaa' fi '-lee' gabatee gurraacha irratti barreessuu]	Bs: Amma immoo waliin hojjanna.	Bs: Amma immoo ofii keessanii yaalaa.
[Bs: qaamolee kunneen qubaan akeekaa agarsiisuun qofaa qofaatti suuta sagaleessuu]	Bs: Qaamolee biroo waliin haa ilaallu.	Bs: Kitaaba keessan baasaa.
[Bs: qaamolee kunneen walitti fiduun 'warshaalee' barreessuu.]	[Bs: 'qubee' fi '-wwan' gabatee gurraacha irratti barreessuu]	Bt: Fuula ajajaman baasu.
[Bs: qaamolee walitti dhufanii barreeffaman akkeekaa suuta sagaleessuu.]	[Bs: qaamolee qofaa qofaatti qubaan akeekuu suuta akka dubbisan taasisuu]	Bs: Haaluma waliin hojjanneen qaamolee Hojii 3 jala jiran dabtara keessan irratti walitti makuun barreessaa.
	[Bs fi Bt, waliin dubbisu]	Bt: Walitti makuun dabtara isaanii irratti nibarreessu.
	[Bs, Qaamolee kunneen walitti fiduun jecha 'qubeewwan' jedhu	Bs: Qaamolee walitti makuun jechoota barreessitan cimdii cimdiin ta'uun walitti agarsiisaa.
		Bt: Walitti agarsiisu.
		Bs: Garaagarummaa hiikaa jechoota

[Bs:garaagarummaa jecha 'warshaa' jedhuufi jecha 'warshaalee' jedhuu ibsuu.] Fkn. "Jechi 'warshaa' jedhuu maqaa warshaa tokkooti. Kan 'warshaalee' jedhu ammoo kan lamaafi lamaa oliiti.	gabatee gurraacha irratti barreessuu.] [Bs fi Bt, Qaamolee walitti dhufan waliin dubbisuu.] Bs: Garaagarummaan 'qabee' fi 'qabeewwanii' maali? Bt: Waan hubatan ibsu 'qubeen maqaa qbee tokkooti kan 'qabeewwaan' jedhu ammoo kan tuuta qubeeti.]	duraatiifi kan booda uumameetis walitti himaa. [Bt,walitti himu. [Bs: sirreeffama kennuu] Deebii Hojii naanno... -lee → naannoolee meeshaa... -lee → meeshaalee daree... -wwan → dareewwan daandii... -wwan → daandiiwwan
---	--	---

Dubbisuu

Daqiqaa 15

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisaa Tilmaamu (kitaaba barattootaa Hojii 4)

Nihojjanna	Nihojjattu
Bs: Kanatti aanee dubbisa dubbisuuf deemtu.	Bs: Ammaa eegalee dubbisa kana yemmuu dubbistan waa baay'ee akka barattan nan amana. Hojileen walin hojjachaa deemnus nijiru.
Bs: Mata dureen dubbisa dubbisuuf deemtanii maal jedha?	Dubbisni kun gidduu gidduutti mallattoo '***' niqaba. Bakka mallattoo sanaa yemmuu geessan gaaffiin isin gaafadha. Isinis yemmuu achi geessan dubbisu dhaabdani gaaffiwwaan dubbisa keessaa ba'an naaf deebistu.
Bt: Faalama Naannoo Maqsuu	
Bs: Mata duree dibbisichaa irraa ka'uun yaadni dubbisa dubbisuuf deemtanii maal ta'uu danda'a jettanii yaaddu?	
[Bt, Waan tilmaaman himu]	
Bs: Ati qulqullina naannoo keetii akkamitti eegda?	
[Bt, Muxxannoo isaanii ibsu.]	
Bs: Faalama naannoo maqsuun ga'ee eenyuuti?	
[Bt, Deebii adda addaa]	

Yeroo Dubbisuu Hubannoont Dubbisuu Barattootaa To'achuu

Kitaaba barattootaarra hinjiru

Bs: Amma baayyeen keessan bakka mallattoo '***' geessanii jirtu jedheen yaada. Gaaffiin isin gaafadha [Gaaffii dubbisa qajeelcha barsiisa irra jiru gaafachuu]

[Bt,dubbisa dubbisaa gaaffilee gaafatamaniiif deebii kennu]

(Gaaffileen kan gaafataman yemmuu barattooni mallatto '***' bira gahan. Kanaafis yeroon dandeetti [ariitii dubbisuu] barattoota baayyee giddu-galeessa godhate kennamuu qaba.)

Dubbisuun Booda Ergaa Dubbisaa Ibsuu

(kitaaba barattootaa Hojii 5)

Bs: Amma immoo gaaffilee hubanno dubbisa dubbistan irraa horattan bu'uura godhattanii deebistanin isin gaafadha. Gaaffilee kanneen kitaaba keessan irraa ilaala.

Bs: Gaaffii tokkoffaa eenyutu naaf dubbisu danda'a?

[Bt,gaafficha dubbisu.]

[Bs: gaafficha irra deebi'uun dubbisu].

Bs: Deebii isaa hoo eenyutu natti hima.

[Bt, deebii kennu.]

Bs: Deebiin isaa akka isa ta'e akkamitti barte? [Barataa deebii kenne gaafachuu]

[**Bt**, dubbisa dubbisan keessaa ragaa dhi'eessuu yookiin waan dubbisicha irraa hubatan bu'uureeffatanii deebisu.]

Bs: Gaaffii itti aanu hoo kan nuuf dubbisu eenyu? (Kanneen hafan haaluma armaan oliitiin hojjechiisaa deemi.)

Fayyadama Jechootaa

Daqiqa 5

Galumsa Irraa Hiika Jechootaa Tilmaamuu

(Kitaaba barattootaa Hojii 6)

Bs: Kanatti aansuun jechoota muraasa dubbisa dubbistan keessaa bahan akkaata galumsatiin hiika itti kennina.

Bs: Kitaaba keesssan Hojii 6 ilaala

[**Bt**, kitaaba isaanii ilaalu.]

Bs: Hiika jechoota jala sararamanii filannoo kennaman keessaa filachuun qabee filannoo keessanii walitti agarsiisaa.

[**Bt**, filachuun walitti agarsiisu.]

Bs: Filannoon keessan garaagarummaa niqabaa?

[**Bt**, deebii adda addaa]

Bs: Gaaffii jalqabaa kan naaf dubbisu eenyu?

[**Bt**, nidubbisu.]

[**Bs:** irra deebiin dubbisu]

Bs: Deebiin isaa isa kami?

[**Bt**, deebii kennu.]

[**Bs:** deebii isaanii madaaluun sirreeffama kennuu. Haaluma kanaan itti fufuun hojjechiisuu]

(Hojii kana barattooni dabtara isaanii irratti barreessudhaan akka hojjatan gochuun nidanda'ama.)

Torban 2 Guyyaa 2

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Addaan Qoqqooduu: '-wwan/-lee' jechoota irraa adda baasuu
- Dubbisa dubbisu: Faalama Naannoo Maqsuu
- Fayyadama jechootaa: Hiikaan walitti firoomsuu
- Barreessuu: Keeyyata barreessuu

Addaan Qoqqooduu

Daqiqa 5

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Nanhojjadha	Nihojjanna	Nihojjattu
Bs: Kanaan dura qaamolee jechaa adda addaa walitti makuun jecha ijaaraa turre. Har'a ammoo jecha qaamoleetti qoqqoodna.	Bs: Mee amma immoo waliin haa hojjannu. [Bs: Jecha 'meeshaalee' jedhu gabatee gurraacha irratti barreessuu.]	Bs: Amma immoo dabareen kan keessan. Mee kitaaba keessan baasaa. Bs: Hojii 1 jala jechoota jiran dabtara keessan irratti qoqqooduun barreessaa.
Bs: Mee jecha 'saawwan' jedhun qoqquodee isinitti agarsiisaa na hordofaa.	Bs: Mee jecha kana waliin haa dubbisu. [Bs fi Bt , waliin dubbisu]	[Bt , qoqqoodanii nibarreessu.] Bs: Qaamolee jechaa qoqquoddan lama lama ta'uun waliif dubbisaa.

[Bs: jecha 'saawwan' jedhu gabatee gurraacha irratti barreessuuun dubbisu.]	[Bs: Jechi kun yoo qoqqoodamu akkam ta'a? [Bt,niyaalu] [Bs: yoo dogoggorti jiraate sirreessuuun 'meeshaa...-lee' gabatee gurraacha irrattis barreessuu.] [Bs: Mee qaamolee kunneen waliiin haa dubbisnu. [Bs fi Bt, waliiin dubbisu.]	[Bt,waliif dubbisu.] [Bs: bakka dogoggorti jirutti sirreeffama kennuu] Deebii Hojii 1 deebiwwan → deebii ... -wwan harawwan → hara.....-wwan gaaffiilee → gaaffii..... -lee lammilee → lammii-lee
---	---	--

Dubbisuu

Daqiqaa 15

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisaa Yaadachuu

(Kitaaba barattootaa irra hinjiru)

Gulantaa 1	Gulantaa 2
<p>Bs: Kanatti aanee dubbisa dubbisuuf deemtu.</p> <p>Bs: Mata dureen dubbisa wayitii darbe dubbistanii maal ture?</p> <p>[Bt, deebii kenu] [Faalama Naannoo Maqsuu]</p> <p>Bs: Yaadolee dubbisichaa keessaa maalfaa yaadattu?</p> <p>[Bt, waan yaadatan himu]</p>	<p>Bs: Amma dubbisa kitaaba keessan irra jiru callisaa dubbisaa. [Yeroo kennudhaan akka dubbisan taasisuu]</p> <p>[Bt, dhuunfaadhaan dubbisa callisaa adeemsisu.]</p> <p>[Bs: irra naanna'uun to'achu, bakka gargaarsa barbaadanitti gargaaruu.]</p>

Dubbisuun Booda Yaada Ijoo Dubbisaa Ibsuu

(kitaaba barattootaa Hojii 2)

Bs: Amma dubbisa dubbisuu xumurtanii jirtu. Kana booda gaaffilee kitaaba keessan Hojii 2 jala jiran baasaa.

[Bt, nibaasu]

Bs: Faalamni qilleensa naannoo kosiin uumamuakkamiin maqsama?

[Bt, Deebii kenu]

[Bs: Deebii isaanii madaaluu, qajeelchuu]

[Bs: Gaaffii itti aanuu gaafachuu]

(Itti fufuun haaluma kanaan xumuruu)

Fayyadama Jechootaa

Daqiqaa 10

Jechoota Hiika Isaaniitiin Walitti Firoomsuu

((kitaaba barattootaa Hojii 3)

Bs: Kitaaba keessaan irraa Hojii 3 ilaala

[Bt, kitaaba isaanii irraa Hojii 3 ni ilaalu]

Bs: Jechoota Hojii 3 jala jiran kanneen 'A' jala jiran kanneen 'B' waliiin walitti firoomsitu. Kanaaf ammoo hiikni tokko tokko jechoota 'A' jala jiranii bu'uura. Fakkeenyaa hiikni jecha 'fayyadamuu' jedhoo maali?

[Bt, waan itti fakkaate himu]

[Bs: yoo sirrii ta'e mirkaneessuu, yoo ta'uu baate sirreessuu]

Bs: Kanneen hafan bifuma kanaan hojjadhaa; kan hojjatan walitti agarsiisaa.

Bs: Kan walitti agarsiistan dabaree dabareedhaan dareedhaaf ibsaa.

[Bt, deebii isaanii dareedhaaf dhiheessu.]

[Bs: deebii isaanii madaaluun bakka sirreeffamni barbaachisutti sirreeffama kennuu.]

Barreessuu

Daqiqa 10

Keeyyata Barreessuu

(kitaaba barattootaa Hojii 4)

Bs: Amma deebii gaaffiilee gaafatamtanii barreeffamaan dhiheessitu.

Bs: Kitaaba keessan Hojii 4 baasaa.

[**Bt,** Kitaaba isaanii irraa Hojii ajajaman nibaasu]

Bs: Gaaffilee Hojii 4 jala jiran irratti gareen mari'adhaa. [yeroo isaa murteessuun kennuu]

[**Bt,** Gareedhaan mari'atu]

Bs: Waan irratti waliigaltan keeyyata tokkoon barreessaa.

Torban 2 Guyyaa 3

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Dubbisa irra deebiin dhaggeeffachuu : Ittisa Faalama Naannoo
- Yaada dhaggeeffatan afaaniin ibsuu

Dhaggeeffachuu

Daqiqa 30

Dhaggeeffachuu Dura Yaada Dubbisicha Yaadachuu

(kitaaba barattootaa Hojii 1)

Bs: Har'a wantoota dubbisa wayitii darbe waliin walqabatu hojanna.

Bs: Jechoota kitaaba keessan Hojii 1 jalatti eeraman yoo ilaaltan yaadolee dubbisichaa keessaa waan yaadattan walitti himaa.

[**Bt,** jechoota ilaaluun waan yaadatan walitti himu]

Bs: Waan walitti himtan dareettis himaa.

[**Bt,** dabaree dabareedhaan waan walitti himan dareedhaaf ibsu]

[**Bt,** dhuunfaadhaan keeyyata tokko tokko barreessu.]

Bs: Keeyyata barreessitan cimdi cimdiin ta'uun waliif dubbisaa.

[**Bt,** waliif dubbisu.]

Bs: Kan cimdi cimdiin taatanii waliif dubbistan keessaa tokko filaa.

[**Bt,** Kan waliif dubbisan keessaa tokko filu.]

Bs: Isa filtan sagalee olfuudhuun dareedhaaf dubbisaa

[Dabaree eegsisuun akka dareedhaaf dubbisan taasisuu]

(Hojii barattootaa irra funaanoon yeroo boqonnaa sororanii deebisuun nidanda'ama.)

Yeroo Dhageeffachuu Galumsa irraa Hiika Jechootaa Tilmaamuu

(Kitaaba barattootaa Hojii 2)

Bs: Amma immoo dubbisichan isiniif dubbisa. Yemmuun ani isiniif dubbisu, isin hiika jechootaa Hojii 2 jalaa akkaataa galumsa isaanii irraa tilmaamuun dabtara keessan irratti barreessaa.

[**Bs,** dubbisicha dubbisuun akka barattootaa tolutti yemmuu bakka jecha hiikinsaa tilmaamamu bira ga'amu, dhaabuun barattooni hiika galumsaa akka himan taasisuu.]

[**Bt,** dhaggeeffachaa hiika jechoota kanneenii dabtara isaanii irratti barreessuu. Yemmuu gaafataman himuu.]

[**Bs:** deebii barattootaa mirkaneessaa, sirreessaa hamma dhumaatitti dubbisu.]

Dhaggeeffachuu Booda Yaada Ijoo Dubbisaa Ibsuu

(Kitaaba barattootaa Hojii 3)

Bs: Amma dubbisa dhaggeeffattanii jirtu. Gaaffilee kitaaba keessan irra jiran yaada dubbisa dhaggeeffattan irraa horatan bu'uureffachuun deebisaa.

Bs: Ergaan ijoo dubbisa dhaggeeffattanii maali?

[**Bt,** Waan hubatan deebisu.]

[Bs:] Deebii isaani madaaluun sirreffama kennuu]

[Haaluma kanaan itti fufuu.]

Dhaggeeffachuuun Booda Yaada Dubbisaa Afaaniin Ibsuu

Daqiiqaa 10

[Kitaaba barattootaa irra hinjiru]

Bs: Amma immoo dubbisa dhaggeeffattan gabaabisitanii afaaniin ibsitu.

Bs: Garee gareen qoodamuun yaada dubbisa dhaggeeffattanii gabaabsuun afaaniin walitti himaa. [**Bt,** garee gareen qoodamuun yaada dubbisichaa gabaabsanii walitti himu.]

[Bs:] daree keessa naanna'uun hordofuu, qajeelchuu.]

[Bs:] gareen muraasni yaada walitti himan dareef akka himan qajeelchuu.]

[Bt, waan gareen mari'atan dareef himu.]

[Bs, Hojii barattootaa madaaluu, sirreffama kennuu]

Torban 2 Guyyaa 4

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Addaan qoqqooduu: '-lee/-wwan'
jechoota irraa adda baasuu
- Dubbisa irra deebiin dubbisuu:
Faalama Naannoo Maqsuu
- Fayyadama jechootaa: hima ijaaruu,
jechoota bakka duwwaatti galchuu
- Bareessuu: Yaada walitti fiduun hima
ijaaruu,

Addaan Qoqqooduu

Daqiiqaa 5

[Kitaaba barattoota Hojii 1]

Nanhojjadha	Nihojjanna	Nihojjattu
Bs: Har'a jechoota mataa keenyaa kanneen '-lee /-wwan' of irraa qaban barreessina. Bs: Fakkeinyaaf, ani jechoota '-lee' of irraa qaban keessaa jecha 'jabbiilee' jedhu fudhachuu nan danda'a. [Bs:] jecha 'jabbiilee' jedhu gabatee gurraacha irratti barreessuun qoqqooduun agrsiisa] jabbiilee→ jabbii... -lee	Bs: Amma immoo waliin hojjanna. Bs: Mee jecha '-wwan' of irraa qabu eenyutu natti hima? [Bt, kan beekan itti himu.] Fkn. hambaawwan Bs: Baay'ee gaariidha. [jechicha gabatee gurraacha irratti barreessuu] [Bs fi Bt, qoqqooduun agarsiisu] hambaawwan→hambaa... -wwan	Bs: Kitaaba keessan Hojii 1 baasaa. [Bt, Kitaaba isaanii nibaasu.] Bs: Haaluma fakkeinya kennameen jechoota mataa keessanii barbaaduun barreessuun qoqqoodaa [Bt, nihojjatu] Bs: Hojii keessan walitti agarsiisaa [Bt, Walitti agarsiisu] Bs: Hojii keessan dareedhaaf ibsaa. [Bt, Hojii isaanii dareedhaaf dhiheessu.] [Bs: Hojii barattootaa madaaluu, sirreffama kennuu]

Dubbisuu

Daqiiqaa 15

(kitaaba barattoota Hojii 2)

Dubbisuun Dura Yaadolee Dubbisichaa Yaadachuu

Bs: Amma dubbisa yeroo darbee irra deebitanii dubbisuuf deemtu. Garuu, osoo dubbisuu hinjalqabin dura gaaffileen isin gaafadhuuf deebii naaf kennaa.

Bs: Mata dureen dubbisa wayitii darbe dubbistanii maal ture?

[**Bt,** waan yaadatan himu.]

[**Bs:** sirriitti yaadachuu isaanii mirkaneessuu]

Bs: Yaadni ijoo dubbisichaa hoo maali?

[**Bt,** waan yaadatan himu]

Bs: Mee dubbisa keessan baasuun dhuunfaadhaan dubbisaa. Yemmuu dubbistanis yaadolee dubbisicha keessaa hubachaa dubbisaa.

[**Bt,** kitaaba isaanii baafachuun dubbisa kennname callisaan dubbisu]

Dubbisuun Booda Yaada Ijoo Dubbisichaa Ibsuu

(kitaaba barattootaa Hojii 3)

Fayyadama Jechootaa

Daqiiqaa 10

(Kitaaba barattootaa Hojii 5)

Hima Ijaaruu

Nanhojjadha	Nihojjanna	Nihojjattu
Bs: Amma immoo jechoota muraasa fayyadamuun hima ijaaruuf deemna.	Bs: Amma immoo waliin hojanna. Isinis na gargaartu.	Bs: Kana booda haaluma fakkeenya isiniif kennameetiin Hojii kitaaba keessan irratti kennname dabtara keessan irratti hojjadhaa.
Bs: Fakkeenyaaaf, mee jecha 'ragaalee' jedhuun hima ani ijaaru ilaala.	Bs: Mee jecha 'maddawan' jedhuun hima haa ijaarru.	[Bt, Hojii kennname dabtara isaanii irratti hojjatu.]
Bs: [Jechicha gabatee gurraacha irratti barreessuu] 'ragaalee'	Bs: [Jechicha gabatee gurraacha irratti barreessuu] 'maddawan'	[Bs: waan isaan hojjatan ilaaluun bakka rakkoon jirutti sirreffama kennuu]
Bs: Jecha kanaan hima 'Manni murtii ragaalee waame' jedhu ijaaruun nidanda'ama	Bs: Jecha kanaan eenyutu hima ijaaruu danda'a? Bt, yaalii taasisu.] Bs: yaalii isaanii keessaa kan wayyu fudhachuu ykn sirreessuu.] Fkn. Bishaan maddawan adda addaatii walitti yaa'ee laga ta'a	[Bt, yaalii isaanii agarsiisuun sirreffama fudhachuu]

Jechootaan Bakka Duwwaa Guutuu

(kitaaba barattoota Hojii 6)

Bs: Himoota kitaaba keessan irra jiru ilaala. Himooni kun bakka duwwaa jechootaan guutamu qaban qabu. Jechoonni bakka duwwaa kanatti galuu qaban hinkennamne. Garuu, dubbisa darbe keessatti kanneen dubbisne keessa jiru. Kanaafuu, himoota kanneen dubbisii, jechoota bakka duwwaa sanneenitti galuu danda'an barbaadii galchi.

[**Bt,** jechoota bakka duwwaa kanneenitti galuu danda'an filanii yookiin barbadnii galchuu.]

Bs: Deebii keessan walitti agarsiisaa

[**Bt,** walitti agarsiis]

Bs: Jechoota walitti agarsiistan barattoota dareetti himaa

[**Bt,** jechoota walitti himan dareedhaaf himu]

[**Bs:** madaaluu, qajeelchuu, sirreessuu]

Barreessuu

Daqiiqaa 10

Torban 2 Guyyaa 5

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Keessa Deebii Barnoota Torbanii: Yaadawwan ijoo dubbisa dhaggeeffataniifi dubbisanii, qaamolee jechaa walitti makaniifi addda qoqqoodan, jechoota bu'uuraa, fayyadama qoodduu
- Madaallii Barnoota Torbanii: qaamolee jechaa '-lee/-wwan', jechoota waliin deeman, fayyadama qoodduu

Keessa deebii

Daqiiqaa 15

Bs: Har'a barnoota torban kana baranne wal yaadachiisna.

Bs: Mee waan barattan natti himaa.

Yaada Walitti Firoomsuun Hima Barreessuu

(kitaaba barattootaa Hojii 7)

Bs: Amma immoo yaadolee kitaaba keessan irratti 'A' fi 'B' jalatti tarreeffaman walitti fiduun hima ijaarra.

Fkn. 'A' jalaa 'madda balfaa dhangala'oo' kan jedhuufi

'B' jalaa 'warshaafi mana fincaaniiti' kan jedhu yoo walitti fidne hima guutuu arganna.

Himni kunis 'Maddi balfa dhangala'oo warshaafi mana fincaaniti' kan jedhu ta'a.

Bs: Isinis haaluma kanaan walitti fiduun himoota hafan sadan ijaaraa.

[**Bt,** ni ijaaru]

Bs: Himoota ijaartan walitti agarsiisaa

[**Bt,** walitti agarsiisu]

Bs: Deebii keessan dareedhaaf dhiheessaa.

[**Bt,** deebii isaanii dareedhaaf dhiheessu.]

[**Bs,** madaaluun sirreeffama kennuu.]

[**Bt,** sirreeffama kenname fudhachuu.]

[**Bt,** Waan yaadatan himu.]

Fkn.

- Waan dhaggeeffataniifi dubbisan mata dureefi yaadolee isaanii waliin
- Qaamolee walitti makamaniifi adda qoqqoodan kanneen akkam akkamii akka ta'an
- Jechoota haarawaa barataniifi akkamitti akka baratan
- Keeyyata barreessan

[**Bs:** Kanneen dagatan itti dabaluun kanneen ifa hintaane fakkenyaan deeggaruun ibsuu.]

Daqiiqaa 25

- 1. Jechoota armaan gadii keessaa kanneen '-lee' maxxanfatan '-lee' jalatti kanneen '-wwan' maxxanfatan '-wwan' jalatti adda baasuun barreessi.**

xalayaa, gocha , fakkii, maqaa, faayidaa, jabbii

-lee	-wwan

Deebii	
-lee	-wwan
xalayaa	fakkii
maqaa	gocha
faayidaa	
jabbii	

- 2. Jechoota 'A' fi 'B' jala jiran haala waliin deemuu danda'aniin walitti firoomsi.**

'A'	'B'
1. mana fincaaniitti	a faaluu
2. kosii	b. fayyadamuu
3. boolla	c qotuu
4. qilleensa	d. gubuu

- 3. Himoota armaan gadii keessatti qoodduu (,) bakka sirri ta'etti galchi.**

1. Boonaa Dammituu Jaarsoofi Biliseen barattoota daree keenyaati .
2. Aarri dhangala'oofi balfi warshaalee qilleensa naannoo nifaalu.
3. Kosii awwaaluun aara aarsuu dhiisuuniifi balfa bishaanitti gadhiisuu dhiisuudhaan faalama naannoo ittisuun nidanda'ama

Torban 3: Xiyyeeffannoo Barannoowwan Torbanii

Kaayyoo Barannoowwan Torbanii

Barattoonni:

- dubbisa dhaggeeffatanii gaaffilee keessaa ba'aniif deebii kenuu.
- qaama jechootaatti '-siis-' nimaxxansu; irraas nibaasu.
- dubbisa dubbisanii gaaffilee keessaa ba'aniif deebii nikennu.
- jechootaan hima ni ijaaru; bakka duwwaa himootaa niguutu, garee garee isaanitti niqoqqoodu.

Yaada Bu'uuraa: Eegumsa Naannoo

Ijoo Dubbii: Bosona

Dhaggeeffachuu

Bosona

Bosonni tuuta mukkeeniiti. Mukkeen sanyiwwan hedduu of keessaa qaba. Kan namoonni dhaaban yookiin uumamaan jiru ta'uu nidanda'a. Akka ragaaleen ibsanitti, lafti biyya keenyaa waggoota hedduun dura 41% bosona uffatee ture. Amma garuu, manca'ee jira. Uwwisni isaatiis gara 2.7%tti gadi bu'ee jira. Kanaafis, sababonni eeraman baay'ina uummataa, baballina lafa qonnaatiifi lafa dheedichaati.

Sababoota bosona biyya keenyaa mancaasan keessaa inni tokko baay'ina uummataati. Lammileen dhalatan niguddatu. Isaan guddatan mana ijaarratu. Manni ijaarame meeshaaleen guutamuu qaba. Kana hundaaf bosona fayyadamuun nijira. Kana malees, jiraachuuf nyaachuu qabu. Nyaachuuf ammoo bilcheeffachuuut irra jiraata. Biyya keenyatti mukkeen ittiin nyaata bilcheessuuf waggaan waggaan muraman danuudha.

****Baay'inni uummataa akkamitti manca'ina bosonaa fida?****

Sababoota manca'ina bosona biyya keenyaa fidaa jiran keessaa inni biraan baballina lafa

qonnaati. Oomisha midhaaniitiif ooyiruun baballachaa dhufe kun ammoo, bosonni akka ciramu taasise. Akkuma fedhiin nyaataa dabalaa deemu, gochi kunis baballataa deeme. Kana irraa kan ka'e, bosonni biyya keenyaa waggaa waggaadhaan manca'aa dhufe.

****Babal'inni lafa qonnaa akkamitti bosona mancaasa?****

Baballinni lafa dheechaisaas bosona biyya keenyaa akka barbadaa'u taasisi jira. Akkuma ragaaleen adda addaa ibsan, biyyi keenya loon baay'ee qabaachuun beekamti. Loon horsiisuuf ammoo lafa bal'aa barbaachisa. Lafti loon dheedan akka babal'atuuf namoonni bosona ciru. Yookiin horii itti gadhiisuun akka barbada'a taasisu. Iddoo tokkotti horii irra deddeebi'anii bobbaasuunis biqiltoota gogsee lafti akka barbadaa'u taasisa.

Walumaagalatti, bosonni biyya keenyaa yeroo ammaa kana sababoota hedduu irraa kan ka'e badaa dhufeera. Akka ragaaleen ibsanitti, sababa baay'ina uummataa, babal'ina lafa qonnaatiifi lafa dheedisaatiin bosonni qabnu waggaan waggaan 0.13% - 0.18% hir'achaa jira. Kun baay'ee yaaddessaadha. Haala kanaan itti fufnaan, kanumti jiru kun nibarbadaa'a. Kanaafuu, hundumti keenya waltaanee bara baraan biqiltuu mukaa dhaabuu qabna. Bosona manca'es deebisnee bakka buusuun nurra jira.

Dubbisuu

Manca'iinsa Bosonaa

Bosonni bifaa namtolcheetiin yookiin uumamaan kan argamu tuuta mukkeeniiti. Biyyi keenya 41% ol bosonaan uwwifamee akka ture seenaan ni ibsa. Amma garuu, akkana miti. Bosonni ture dhuma jira. Sababoota akka dhuman taasisan keessaa inni tokko baay'ina uummataati.

****Bosonni biyya keenyaa haala akkamii irra jira?****

Yeroo baay'inni uummata keenyaa xiqqaa ture, bosonni qabnu guddaa ture. Baay'inni uummataa daballaan garuu, mukni dhimma adda addaatiif oolu ciramuu eegale. Qoraaniif nicirama. Mana ijaaruuf nimurama. Mukni meeshaalee mana keessaa hojjechuufis nibarbaadama. Oomisha midhaan nyaataa dabaluufis bosonni ciramaa deeme. Kana cinaatti horii bal'inaan horsiisuun nibarame. Bakka dheedisa horiitiif ammoo lafa bosona hinqabnetu filatama. Kunis bosona ciruuf sababa ta'e. Horii itti bobbaasuun akka kotteen dhahanii gogsan taasisuunis nijira.. Kun ammoo bosona barbadeesse. Sababoota

Torban 3 Guyyaa 1

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Dubbisa dhaggeeffachuu: Bosona
- Walitti makuu: '-siis-' jechootatti maxxansuu
- Dubbisa dubbisuu: Manca'iinsa Bosonaa
- Fayyadama jechootaa : Jechootaan hima ijaaruu

Dhaggeeffachuu

Daqiiqaa 15

Dhaggeeffachuun Dura Yaada Dubbisichaa Tilmaamuu

(kitaaba barattootaa Hojii 1)

Bs: Mata dureen dubbisa dhaggeeffachuuuf deemtanii 'Bosona' kan jedhudha. Fakkii mata duricha waliin dhihaates ilaala.

Bs: Mata durichaafi fakkicharraa ka'uun yaadni dubbisa dhaggeeffachuuuf deemtanii maal ta'uun danda'a jettanii yaaddu?

[**Bt,** deebii adda addaa]

Bs: Maaliif jette? [**Bt,** deebii adda addaa]

Bs: Bosonni naannoo keetti ni agamaa? Waa'ee bosonaa maalfaa beekta?

[**Bt,** deebii adda addaa]

armaan olitti eeraman kanaaf bosonni baraaraan manca'aa dhufe.

* *** *Manca'iinsa bosona biyya keenyaaf sababa kanneen ta'an maalfa'i?* ***

Walumaagalatti, baay'inni uummataa kallattii adda addaatiin bosonni akka manca'u godhaa jira. Garuu, haala kanaan itti fufuu hinqabu. Bosona bade iddootti deebisuu qabna. Kan bara baraan hir'achaa dhufe akka fooyya'aa deemu gochuun barbaachisaadha. Kanaafuu, bifaa duulaatiin biqiltuu dhaabuutu nurraa eegama. Dhaabuu qofas miti; kan dhaabates kunuunsuun dirqama lammumaati.

Bs: Amma dubbisicha isiniifan dubbisa . Isin ammoo tilmaamni keessan sirrii ta'uun isaa mirkaneeffadhaa. Akkasumas, dubbisa isiniif dubbisaa gaaffilee yaada dubbisicha keessaa argattan bu'uureffattanii naaf deebistan gidduu gidduuttan isin gaafachaa deema. Isinis dhaggeeffachuu dhaabdani naaf deebistu.

Yeroo Dhaggeeffachuu Hubannoont Dhaggeeffachuu Barattootaa To'achuu

[**Bs:**dubbisa barattootaaf dubbisuu]

[**Bt,** dubbisa dubbifamu hubannoont dhaggeeffachuu]

[**Bs:**bakka gaaffileen jiranitti dubbisicha addaan kutuun gaaffilee dubbisa gidduu jiran gaafachaa deemuu]

[**Bt,**deebii kennuu]

[**Bs:** deebii barattootaa mirkaneessuufi sirreessuun dubbisa dubbisuu itti fufuu]

Dhaggeeffachuun Booda Tilmaama Mirkaneeffachuu

Bs: Osoo hindhaggeeffatin dura waa'ee dubbisa dhaggeeffattanii maal tilmaamtanii ture?

[**Bt,**kan tilmaama turan himu]

Bs: Kan tilmaamtaniifi kan dhaggeeffattan walsimaa? Maaliif?

[**Bt,** deebii adda addaa]

Dhaggeeffachuun Booda Ergaa Dubbisichaayaa Fayyadamuu

(Kitaaba barattootaa Hojii 2)

Gaaffilee Yaada dubbisichaafi hubannoo barattootaa irratti hunda'an

Bs: Amma immoo yaada dubbisichaafii hubachuu keessan mirkaneeffachuuf gaaffilee armaan gadii deebisaa.

Bs: Sababoonni bosonni biyya keenyaa akka manca'u taasisan maal fa'i?

[**Bt,** dubbisa dhaggeeffatan irratti hundaa'uun deebii kennuu]

[**Bs:** deebii barattootaa mirkaneessuu, sirreeffama kennuu]

Bs: Bosonni yoo manca'e miidhaa maalii geessisa jettee yaadda?

[**Bt,** hubannoo isaanii irratti hundaa'uun deebii adda addaa kennuu.]

[**Bs,** deebii barattootaa madaaluu, sirreeffama kennuu]

Walitti Makuu

Daqiqaa 5

Kitaaba barattootaa hojii 3

Nanhojjadha	Nihojjanna	Nihojjattu
<p>Bs: Qaamolee jechaa gabatee gurraacha irratti barreessuu 'guluf-.....-siis-.....e'</p> <p>Bs: As ilaala [tokko tokkoon agarsiisaa dubbisuu.</p> <p>Bs: Jecha 'guluf- jedhu nibeekna. Jecha kanatti '-siis-' yoon maxxanse 'gulufsiise' ta'a. [Jecha gulufsiise jedhu gabatee gurraacha irratti barreessuu]</p> <p>Bs: Hiikni jecha 'gulufe' jedhu ofiif gulufuu ykn fiiguu yoo ta'u, kan jecha 'gulufsiise' jedhoo garuu, waan biraan akka gulufu taasisuu ta'a.</p>	<p>Bs: Mee amma immoo waliin yaa hojjannu.</p> <p>Bs: Qaamolee jechaa gabatee gurraacha irratti barreessuu. 'reeb-.....-siis-....-e'</p> <p>Bs fi Bt: tokko tokkoon dubbisuu [yeroo dubbisan barsiisaan qubaan akeekaa agarsiisuu]</p> <p>Bs: Jechi 'reeb-' jedhu '-siis-' yoo maxxanfatu akkamitti barreeffama?</p> <p>Bs fi Bt: 'reebsise'</p> <p>Bs: Baayyee gaaridha.</p> <p>Bs: Hiikni jecha 'reebe' jedhu maali?</p> <p>Bs fi Bt: 'dhaane'</p> <p>Bs: Baayyee gaariidha. Hiikni jecha reebsise jedhoo hoo?</p> <p>Bs fi Bt: Nama biroo akka dhaanu taasisuu.</p>	<p>Bs: Amma ammoo dhuunfaadhaan hojjattu. Kitaaba keessan baasaa.</p> <p>Bt: Kitaaba isaaniirraa fuula itti himame baasu.</p> <p>Bs: Hoji 3 dabtara keessan irrattii hojjachuun walitti agarsiisaa.</p> <p>Bt: Dabatara irratti hojjachuun walitti agarsiisuu.</p> <p>Bs: Daree keessa naanna'uun qajeelchu, hordofuu, madaaluu Deebii tur...-siis...-e → tursiise bar..-siis-..-e → barsiise</p>

Dubbisuu

Daqiqaa 15

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisichaayaa Tilmaamu

(Kitaaba barattootaa Hojii 4)

Bs: Fakkiin mata duree dubbisuuf deemtu wajjin dhihaate maal agarsiisa?

[**Bt,** deebii adda addaa kennuu]

Bs: Mata durichaafi fakkichi walitti dhufeenya akkamii qabu?

[**Bt,** deebii adda addaa kennu]

Bs: Dubbisaa itti aanee jiru irraa maal barachuu feeta?

[**Bt,** waan barachuu fedhan himu]

Bs: Amma dubbisicha dubbisuun tilmaama keessan mirkaneeffadhaa.

Bs: Dubbisa yeroo dubbistan dubbisa keessatti malattoo *** bira yeroo geessan gaaffileen gaafataman waan jiraniif dubbisuu dhaabuun gaaffilee gaafatamaniif deebii kennitu.

Yeroo Dubbisuu Hubannoон Dubbisuu Barattootaa To'achuu

[**Bt**,dubbisa dubbisu]

[**Bt**, dubbisa keessatti bakka mallattoo *** bira yeroo ga'an dubbisuun dhaabuu.]

Bs: Amma gaaffilee hubannoон dubbisuу keessan mirkaneesson isinan gaafadha. [Gaaffileen kunneen dubbisa qajeelcha barsiisaa irra jiru keessatti argamu]

[**Bt**,deebii dubbisicha irratti hundaa'e kennuu]

[Bs barattooni dubbisicha hubannoон dubbisuun isaanii mirkaneeffachaa deemuu.]

Fayyadama Jechootaa

Daqiiqaa 5

[Kitaaba barattootaa Hojii 6]

Hiika Jechootaa

Nanhojjadha	Nihojjanna	Nihojjattu
Bs: Amma jechoota dubbisa keessatti dhaggeeffattanin hima ijaarra.	Bs: Amma immoo jecha "kunuunsuu" jedhuun walin hima ijaarra.	Bs: Amma immoo dhuunfaa dhuunfaadhaan hoijettu.
Bs: Dubbisa dhaggeeffattan keessatti jechoota barbaachisoo ta'an keessaa tokko 'bosona'.	Bs: Eenyutu jecha 'kunuunsuu' jedhuun hima ijaara?	Bs: Kitaaba keessan baasaa. Jechoota Hojii 6 jalatti kennamaniin hima ijaaraa.
Bs: Dubbisicha keessatti hima jechi kun keessa jirun isiniif dubbisa.	[Bs fi Bt , jecha 'kunuunsuu' jedhuun hima adda addaa ijaaru]	[Bt , jechoota kitaaba isaanii irra jiraniin hima ijaaru.
[Bs , hima jecha 'bosona' jedhu qabu dubbisa keessaa dubbisu] fkn. "Sababoota bosona biyya keenyaan mancaasan keessaa tokko baay'ina ummataati"	[Bs , hima barattooni ijaaran sirreessuu]	[Bs , daree keessa naanna'uun hordofuu qajeelchuu, sirreessuu]
[Bs ,hiika barattooni hubachuun danda'an kennuu. fkn. 'Bosona' jechuun tuuta mukkeeniiti.		
[Bs , hima biroo immoo dabalataan ijaaruun agarsiisuu]		
Fkn. Bosona naannoo keenyaan kunuunsuu qabna.		

Dubbisuun Booda Tilmaama Mirkaneeffachuu

Bs:Osso hindubbisiin dura waa'ee dubbischaa maal tilmaamtanii ture?

[**Bt**, Kan tilmaaman himu]

Bs: Kan tilmaamtan dubbistanii? Maaliif jette?

[**Bt**, deebii adda addaa]

Dubbisuun Booda Ergaa Dubbisichaa Fayyadamuу

(Kitaaba barattootaa Hojii 5)

Bs: Amma dubbisicha dubbistanii jirtu. Yaada dubbisichaa hubachuun keessan mirkaneeffachuu ammoo gaaffilee kitaaba keessan irratti kennaman dabtara keessanirratti barreessuun deebisaa.

[**Bt**, Hojii kenname dabtara isaanii irratti barreessuun deebisu]

Bs: Daree keessa naanna'uun hordofuu, qajeelchuu, sirreeffama kennuu]

Torban 3 Guyyaa 2

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Addaan Qoqqooduu: '-siis-' jechoota irraa adda baasuu
- Dubbisaa dubbisuu: Manca'iinsa Bosonaa
- Fayyadama jechootaa: Hima ijaaruu
- Barreessuu: Keeyyata barreessuu.

Addaan Qoqqooduu

Daqiiqaa 5

[Kitaaba barattootaa Hojji 1]

Nanhojjadha	Nihojjanna	Nihojjattu
Bs: Yeroo darbe qaamolee jechaa qoqqoodaman walitti fiduun jecha ijaaraa turreerra. Har'a immoo jechoota qaamoleetti qoqqoodna.	Bs: Mee amma immoo waliin haa hojjannu. Jecha 'reebsise' jedhu qaamolee jechaatti haa qoqqoodnu.	Bs: Amma immoo isin jechoota hafan kan kitaaba keessan irra jiran qaamolee jechaatti qoqqodaa barreessaa.
Bs: Mee fakkeenyaaaf jecha 'mursiise' jedhu qoqqodeen isinitti agarsiisa.	Bs: [Jechicha gabatee gurraacharratti barreessuu.]	[Bt, jechoota qaamolee jechaatti qoqqooduun barreessuu]
Bs: [Haala armaan gadiit qoqqooduun agarsiisuu] mursiise → mur-....-siis...-e	Bs: Akka fakkeenyaa ani isiniif hojjadheetti jechi kun akkamitti qoqqodama?	[Bs, barattoota hordofuu, qajeelchuu, sirreessuu]
Bs: [Qaamolee jechaa qoqqoodaman baattootaaf dubbisuu]	Bs fi Bt: reeb- -sis- e Bs: Baay'ee gaariidha. Mee qaamolee jechaa kana waliin haa dubbisnu.	Deebii cirsiise → cir-siis-e mancaasiise → mancaa-siis-e horsiise → hor- siis- -e fiigsise → fiig - sis- -e
	Bs fi Bt: 'reeb-sis-e'	

Dubbisuu

Daqiiqaa 15

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisaa Darbee yaadachuu

[Kitaaba barattootaa irra hinjiru]

Bs: Matadureen dubbisaa yeroo darbe dubbisnee 'Manca'iinsa Bosonaa' kan jedhu.

Bs: Dubbisaa kana keessaa ani bosonni biyya keenyaa sababa adda addaatiin manca'uun isaaniin yaadadha.

Bs: Mee isin hoo waa'ee dubbisaa yeroo darbee maalfaa yaadattu? Waan yaadattan hiriya keessanitti himaa.

Bt: [Walitti himu]

[Bs, erga walitti himanii booda, barattooni muraasni yaada isaanii dareef akka ibsan gochuu]

[Bt, ni ibsu]

Bs: Mee amma immoo dubbisicha dubbisaa.

Dubbisuun Booda Yaada Ijoo Dubbisichaa Ibsuu

(Kitaaba barattootaa Hojji 2)

Bs: Amma dubbisicha dubbisnee xumurreerra. Mee waa'ee yaada ijo dubbisichaa haa yaadnu.

Bs: Yaada ijo dubbisaa jechuun yaada dubbisicha keessatti baay'ee barbaachisaa ta'e, kan dubbisichi waa'ee isaa ibsu jechuudha.

Bs: Yaadni ijoon dubbisa kanaa maali?

[**Bt**, bosonni biyya keenyaa sababa adda addaatiin manca'aa jiraachuu isaati]

Bs: Odeeffannoowwan yaada ijo dubbisichaa ibsan hoo maal fa'i?

[**Bt**, dubbisa irratti hundaa'uun deebii kennuu]

Bs: Baay'ee gaariidha. [Deebii barattooni deebisanii fi sirrii kan ta'e gabatee gurraacharratti barreessuu]

Fayyadama Jechootaa

Daqiiqaa 10

Hima Ijaaruu

(Kitaaba barattootaa Hojji 3)

Bs: Yeroo dubbisnu jechoonni '-siis-' of keessa qaban dubbisa keessa nijiru. Fakkeenyaaaf, jechi 'horsiisuu' jedhu isa tokko.

Bs: Mee jecha kanaan hima isiniif haa ijaaru. 'Loon horsiisuu irraa bu'aa hedduutu argama.'

Bs: Jechoonni akkanaa kanneen biroos dubbisa keessa nijiru. Mee isin immoo jechoota hafan dubbisa keessa funaanuun hima ittiin ijaaraa.]

Torban 3 Guyyaa 3

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Dubbisaa irra deebiin dhaggeeffachuu: Bosona
- Yaada kenname irratti mari'achuun afaaaniin ibsuu.

Bs: Jechoota funaantaniifi hima barreessitan dareef dubbisaa [Barattoota muraasarraa deebii fudhachuu, sirreeffama kennuu]

Barreessuu

Daqiiqaa 10

Keeyyata Barreessuu

[Kitaaba barattootaa hojji 4]

Bs: Amma keeyyata barreessuuf deemna. Himooni waljala fuudhamantu jiru. yoo tartiibni isaanii eegame keeyyata tokko ta'u.

Bs: Mee ani hima tokkoffaarra dhufu isinittan hima.

Bs: Inni tokkoffaarra dhufu. 'Tamsa'inni roobaa qabbana qilleensaa wajjin wal qabata', kan jedhu.

Bs: Amma dabareen keessani. Himoota hafan tariiba sirrii qabsiisuun keeyyata barreessaa.

[**Bt**, tartiibni himootaa eeguun keeyyata barreessu]

[**Bs**, siritti barreessu isaanii hordofuu, qajeelchuu]

Deebii

Tamsaa'inni roobaa qabbana qilleensaa wajjin walqabata. Qabbanni qilleensaa immoo jirenya mukkeenii irratti hundaa'a. Keessumaayyu lafti muka baay'ee qabu qilleensa qabbanaa'aa qaba. Qilleensi qabbanaa'aan kun immoo bishaan lafarraa hurkee ol ba'u harkisa. Kanarraa kan ka'e hurkichi qabbanaa'ee rooba waan fiduuf naannoo kanatti roobni nibaay'ata.

Dhaggeeffachuu

Daqiiqaa 25

Dhaggeeffachuun Dura Yaada Dubbisa Darbee Yaadachuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Nanhojjadha	Nihojjanna	Nihojjattu
<p>Bs: Mata dureen dubbisa yeroo darbe dhaggeeffattanii ‘Bosona’ kan jedhudha. Jechoota dubbisa kana keessatti barbaachisoo ta’an keessaa kan ani yaadadhu jecha ‘manca’e’ jedhu.</p> <p>Bs: Jecha ‘manca’e’ jedhuun walqabatee wanta ani yaadadhu ciramu muramuu, baduu...faadha.</p> <p>Bs: Akkan yaadadhutti dubbisa kana keessa hima “Sababoota adda addaa irraa kan ka’e bosonni biyya keenyaa manca’e” jedhu dubbisuu koos nan yaadadha.</p>	<p>Bs: Mee amma immoo waliin haa yaadannu. Isin hoo dubbisa dhaggeeffattan keessaa jechooti yaadattan maalfa’i?</p> <p>Bs fi Bt: [Jechoota yaadatan himu] Fkn. mukkeen</p> <p>Bs: Jechi kun hima akkamii keessa akka jiru yaadattuu?</p> <p>Bs fi Bt: Amma yaadatan himu. Fkn. Mukkeen bosona.</p> <p>Bs: Baay’ee gaarii. Anas ‘Bosonni tuuta mukkeeniti.’ himni jedhu waan jiru natti fakkaata.</p>	<p>Bs: Amma isintu hojjeta. Jechoota dubbisicha keessatti dhaggeeffattan keessaa kan yaadattan dabtara keessan irratti barreessaa.</p> <p>[Bt, Kan yaadatan nibarreessu]</p> <p>Bs: Himoota isaan keessatti argaman yoo yaadattan barreessaa.</p> <p>[Bt, kan yaadatan nibarreessu]</p> <p>[Bs, waan barreessitan walitti agarsiisaa.</p> <p>[Bt, waan barreessan walitti agarsiisu]</p> <p>Bs: Wantoonni barreessitan sirrii ta’usaa mikranoeffachuu dubbisichan isiniif dubbisaa dhaggeeffadhaa.</p>

Yeroo Dhaggeeffachuu Galumsarraa Hiika Jechootaa Tilmaamuu

kitaaba barattootaa Hojii 2

Nanhojjadha	Nihojjanna	Nihojjattu
<p>Bs: Amma akkaataa galumsatiin hiika jecha jalqabaa isiniifin kennaa na hordofaa</p> <p>[Bs, dubbisa dubbisuu]</p> <p>[Bs, bakka jecha ‘uffate’ jedhu bira yeroo ga’u dubbisuu dhaabuu.]</p> <p>Bs: Hima “Akka ragaaleen ibsutti lafti biyya keenyaa 41% bosona uffate ture,” Jedhu keessatti hiika jecha ‘uffate’ jedhuu haa yaannu</p> <p>Bs: Hiika jecha ‘uffate’ jedhuu baruuf irra deebi’ee dubbisnaan hiikni isaa ifa naaf ta’e. Hiikni isaa ‘qaba’ kan jedhu akka ta’e tilmaameen jira.</p>	<p>Bs: Mee amma immoo waliin hojjenna. Bakka jechoonni kennaman nu quunnamanitti, dhaabnee hiika isaanii tilmaamna. [Itti fufuun dubbisuu]</p> <p>Bs: Mee dubbisuu asirrattin dhaaba. Sababni isaas jecha ‘manca’uu’ jedhu hiika isaa galumsa isaarraa tilmaamna.</p> <p>Bs: Amma hima jechi ‘manca’uu’ keessa jirun irra deebi’een isiniif dubbisa. “Sababoota bosona biyya keenyaa mancaasan keessaa inni tokko baay’ina uummataati”</p> <p>Bs: Hiikni jecha ‘mancaasuu’ jedhuu maali? [Bs fi Bt, deebi’een kenu]</p> <p>Bs: Eeyyee amma hiika jechicha tilmaamuu dandeenya.</p> <p>Bs fi Bt: Manca’uu jechuun baduu jechuudha.</p>	<p>[Bs, dubbisicha itti fufuun dubbisuu, bakka jechoota kennamanii yeroo ga’us hima jechichi keessatti argamu irra deebi’uu dubbisuu]</p> <p>[Bs, hiika jechichi akka galumsaan qabu gaafachuu]</p> <p>[Bt, hiika jechicha galumsa isaarra tilmaamuu]</p> <p>[Bs, to’achuu, madaaluu, jechoota hafan hunda haaluma kanaan gaafachuu]</p>

Dhaggeeffachuun Booda Ergaa Dubbisichaatti Fayyadamuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Nanhojjadha	Nihojjanna	Nihojjattu
<p>Bs: Dubbisni dhaggeeffattan wantoota manca'iinsa bosonaatiif sababa ta'an ibsa.</p> <p>Bs: Sababoota kanneen keessaa tokko baay'ina uummataati.</p> <p>Bs: Ummanni nyaata bilcheessuuf, mana ijaaruuf, meeshaalee manaa hojjechuuf bosona nimancaasa. Kunis rakkoo uumaa jira.</p> <p>Bs: Akka ani yaadutti furmaanni rakkolee kanneenii: mana meeshaalee birootiin ijaaruu, nyaata mukaan ala wanta ta'aniin bilcheessuu, irra caalaa immoo bakka muka muramuu kan biroo dhaabuu dha.</p>	<p>Bs: Mee amma immoo waliin haa hojjennu.</p> <p>Bs: Wantoota manca'iinsa bosonaatiif sababa ta'an keessaa mee tokko natti himaa.</p> <p>Bs fi Bt: [nihimu] fkn. baballina lafa qonaa.</p> <p>Bs: Gaariidha. Mee furmaata rakkoo kanaa immoo waliin haatarreessinu</p> <p>Bs fi Bt: [Deebii kenuu.]</p> <p>Bs: Gaariidha. Lafa qonaa qabnu xaa'oootti fayyadamuun oomisha guddisuun fala tokko ta'a.</p>	<p>Bs: Amma immoo dabaree keessan, mee cimdii, cimdiidhaan ta'atii rakkolee biroos walitti himaa.</p> <p>[Bt, walitti himu]</p> <p>Bs: Mee amma immo furmaata rakkolee kanaa walitti himaa.</p> <p>[Bt, walitti himu]</p> <p>Bs: [Barattooni muraasni yaada isaanii dareef akka ibsan gochuu.]</p> <p>Bt: Yaada isaanii dareef ibsu</p> <p>[Bs, madaaluu, sirreessuu]</p>

Afaaniin Ibsuu

Daqiqa 15

[Kitaaba barattootaa irra hinjiru]

Bs: Amma immoo garee gareedhaan qoodamuun yaada isiniif kennamu irratti mari'attu.

[Bs, Yaada barattooni irratti mari'atan gabatee gurraacha irratti barreessuu]

1. Faayidaan bosonaa maali?

2. Manca'insi bosonaa miidhaa akkamii fida?

[Bt, yaadawwan kennaman irratti garee, gareedhaan mari'atu]

[Bs, daree keessa naanna'uun hordofuu, qajeelchuu]

[Bs, yaada mari'atan dareef akka ibsan taasisuu]

[Bt, dabaree, dabareen dareef ibsu]

[Bs, Sirreeffama kennuu]

Torban 3 Guyyaa 4

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Qoqgooduu: Jechoota '-siis' of keessaa qaban qaamolee jechaatti qoqgooduu.
- Dubbisa irra deebiin dubbisuu: Manca'iinsa Bosonaa
- Fayyadama Jechootaa: Jechoota garee isaani jalatti ramaduu, jechootatti fayyadamuun bakka duwwaa guutuu
- Barreessuu: keeyyata jalqabame xumuruu.

Addaan Qoqqooduu

Daqiiqaa 10

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Nanhojjadha	Nihojjanna	Nihojjattu
Bs: Amma jechoota '-siis-' of keessaa qaban kan mataa keenyaa barreessinee addaan qooqooduuf deemna.	Bs: Amma immoo waliin haa hojjannu. Dursa jecha 'tursiise' jedhu haa fudhannu. [Gabatee gurraacharratti barreessuu]	Bs: Amma immoo dabareen keessani. Kitaaba keessan baasuun qajeelfama kennamerratti hundaa'uun cimdi cimdiin hojjattu.
Bs: Mee jecha 'tumsiise' jedhu haa ilaallu. [Gabatee gurraacharratti barreessuu]	Bs: Eenyutu qaamolee jechaatti qoqqooduun hima? Bs fi Bt: [qoqqooduun himu] [Bs, qaamolee jechaa] qoqqoodaman gabatee gurraacha irratti barreessuu] tur -siis-e	Bs: Jechoota mataa keessanii '-siis-' of keessaa qaban sadii sadi barreessuu addaan qoqqoodaa. [Bt, cimdi cimdiin ta'uun waliin hojjatu] [Bs, daree keessa naanna'uun hordofuu qajeelchuu, sirreessuu, warra deeggarsa barbaadaniif deeggarsa gochuu] [Bs, waan hojjetan dareef akka dhiheessan gochuun sirreeffama kennuu]
Bs: Qaamni jecha kanaa yoo qoqqoodame 'tum-siis-e' ta'a.		

Dubbisuu

Daqiiqaa 15

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisaa Yaadachuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Yeroo darbe dubbisaa dubbisnee turre. Mata dureen dubbisicha maal ture?

Bt: Manca'iinsa Bosonaa

Bs: Baay'ee gaariidha. Mata dureen isaa 'manca'iinsa Bosonaa' kan jedhu ture.

Bs: Yaanni ijoo dubbisaa 'Manca'iinsa Bosonaa' jedhu hoo maal ture?

[Bt, deebii adda addaa]

Fayyadama Jechootaa

Daqiiqaa 7

[Kitaaba barattootaa Hojii 4]

Jechoota Gareetti Qoqqooduu

Nanhojjadha	Nihojjanna	Nihojjattu
Bs: Amma jechoota garee gareetti qoodna.	Bs: Mee amma jechoota'muruu' fi 'kunnunsuu' jedhan adda haa baasnu.	Bs: Amma immoo jechoota hafan gabatee isiniif kennname keessatti qoqqooduudhaan dabtara keessan irratti barreessaa.
Bs: Mee jechoota 'mancaasuu' fi 'eeguu' jedhan addaan baaseen garee isaanii jalatti ramada.	Bs: Jechoota kana keessaa kan bosona balleessuu ibsu kami? Bs fi Bt: 'muruu'	[Bt, jechoota kennaman gabatee keessatti qoqqoodanii barreessu]

[Bs: Jechi 'mancaasuu' jedhu bosona balleessuudha; kana 'eeguu' jedhu garuu bosonni akka jiraatuufi babal'atu taasisuudha]	[Bs: Baay'ee gaariidha. 'Kunuunsuun' hoo? Bt: Bosona babal'isuu dha.]	[Bs, Hojii barattootaa hordofaa qajeelchuu, sirreessuu]
--	--	---

[Kitaaba barattootaa Hojii 5]

Bakka Duwwaa Himoottaa Guutuu

Nanhojjadha	Nihojjanna	Nihojjattu
[Bs: Amma jechoota bakka duwwaa irratti guutuuf deemna. Bs: Jechoota jiran keessaa kan bakka duwwaa hima tokkoffaa irratti galuu danda'u issa 'bosona' jedhu. Sababni isaas gaalee 'bineensota keessa jiraatan' jedhu irraa fuulchaan argadhetu akkan jechicha filadhu na taasisa.	[Bs: Amma immoo jecha iddo duwwaa itti aanu irratti galuu danda'u waliin filanna. Bs: Mee himicha dubbisaa [Bt, nidubbisu] Bs: Jecha kamtu galuu danda'a jettu? [Bt, Jecha nigala jedhanii yaadan ibsu] Bs: Jechicha maaliif filattan? [Bt, Maaliif akka filatan ni ibsu] [Bs, yoo dogoggora ta'e sirreeffama kennuu]	[Bs: Amma immoo jechoota hafan keessaa kanneen bakka duwwaa hafanitti galuu danda'an filadhaa. [Bt, Jechoota hafan keessaa jecha bakka duwwaatti galu filatu] [Bs, maaliif akka filatan gaafachuu] [Bt, maaliif akka filatan ibsu] [Bs, Sirreeffama kennuu]

Barreessuu

Daqiiqaa 8

keeyyata Jalqabame Xumuruu

[kitaaba barattootaa Hojii 6]

Bs: Keeyyata jalqabame yaada mataa keenyaan barreessinee xumuruuf deemna.

Bs: Keeyyata jalqbabame kitaaba keessanirraa dubbisaa

[Bt, nidubbisu]

Bs: Yaada mataa keessaniin keeyyaticha dabtara keessan irratti barreessuun xumuraa.

[Bt, nibarreessu]

Bs: Daree keessa nanna'uun hordofuu, qajeelchuu

[Bs, waan barreessan akka walitti agarsiisan taasisuu]

[Bs, barattooni muraasni akka dareef dubbisan taasisuu.]

[Bs, madaaluu, sirreessuu]

Torban 3 Guyyaa 5

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Keessa Deebii:** Qabiyyee barnoota torbanii:
- Madaallii: Addaan qoqqooduu, Jechootaa '-siis' of keessaa qabaniin hima ijaaruu

Daqiqaa 15

Nanhojjadha	Nihojjanna	Nihojjattu
<p>Bs: Har'a barnoota torbee kanaa wal yaadachiisna. Ani kanan yaadadhun isinitti hima. Fkn. torbee kana keessa dubbisa mata dureen isaa 'Bosona' jedhu akka isin dhaggeeffachiise nan yaadadha. Dubbisa sana keessa jechoota akka 'manca'e' fi 'ciruu' nan yaadadha. Kana malees, qaamolee jechootaa addaan baasuufi walitti fiduus akka baranne hindaganne.</p>	<p>Bs: Amma immoo isiniis wantoota barattan keessaa kan yaadattan himaa. [Bt, waan yaadatan nihimu.] [Bs, Qabiyyeewwan yaadatamuu qaban keessa amma fakkeenyaaaf barbaadame gaafachuu] [Bt, Waan gaafataman niyaalu; nideebisu]</p>	<p>Bs: Amma immoo barnoota torbee darbee keessaa waan yaadattan dabtara keessan irratti barreessaa. [Bt, waan yaadatan dabtara isaanii irratti barreessu.] [Bs, Waan barreessan akka walitti agarsiisan taasisuu.] [Bt: Waan dabtara isaanii irratti barreessan walitti agarsiisu.] [Bs, bakka hanqinni hubannoo jirutti irra deebi'ee cimsuu]</p>

Madaallii

Daqiqaa 25

Bs: Barnoota torban kana baranne yaadannee jirra. Amma immoo Hojii dabtara keessan irratti hojjattanan isiniif kenna.

[Bs, gaaffilee armaan gadii gabatee gurraacha irratti barreessuu]

2. Jechoota armaan gadiitiin hima ijaari.

1. mursiise
2. barsiise
3. dhaabsise
4. mancaase

1. Jechoota armaan gadii qaamolee jechaatti qoqqooduun barreessi

1. gargaarsiise
2. daldalsiise
3. ijaarsise
4. deebisiise

Torban 4: Xiyyeefannoo Barannoowwan Torbanii

Kaayyoo Barannoowwan Torbanii

Barattoonni:

- dubbisa dhaggeeffatanii ergaa isaa ni ibsu.
- qaamolee jechaa walitti nimaku; addaanis niqoqqoodu.
- dubbisa dubbisanii gaaffilee gaafatamaniif deebii nikennu.
- Jechootatti fayyadamuun hima ijaaru, bakka duwwaa niguutu, jechoota garee gareetti niqoqqoodu.

Yaada Bu'uuraa: Eegumsa

Ijoo Dubbii: Hambaawwan

Dhaggeeffachuu

Hambaawwan

Hambaawwan mankuusa muuxannoo dhala namaati. Isaanis qabeenya dhalli namaa dhaloota darbe irraa dhaalee kan dhufutti dabarsu. Hambaawwan addunyaa har'aafi kan kaleessaa walitti fidu. Dhaloonni ammaa sadarkaa guddina dhaloota darbee akka hubatu taasisu. Kana irras darbuun dhaloonni haaraan seenaa keessatti gahee isaa akka bahu onnee itti horu. Akka sanyii isaatiin boonus nigodhu. Ilaalcha isaa addunyaa haarawaa waliin akka tarkaanfachiisuuf isa qopheessu. Garaagarummaa akka dinqisiifatu, waa hedduu waliin qabaachuusaa akka hubatu gargaaru.

Haala dhufaatii isaanii irratti hundaa'uun hambaawwan kanneen bakka lamatti gooduun nidanda'ama. Isaanis kan aadaafi kan uumamaati. Hambaawwan aadaa kanneen muuxannoo namootaa keessatti horataman. Kun immoo Kanneen afuuraa yookiin meeshaalee ta'uu malu. Fakkeenyaaaf, amantii, barsiifataafi k.k.f garee kana jalatti ramadamu. Kanneen biroon ammoo kan meeshaati. Akaakuun kun namtolchedha.

Namtolcheen kan namni uumee itti fayyadamu of jalatti hammata. Isaan keessaa kanneen akka boraatii, gaachana, caaccuifi k.k.f eeruun nidanda'ama. Hambaawwan uumamaa immoo uumamaan jiru. Isaan kun namtolchee miti. Kanaaf, Holqi Soof Umar fakkeenya gaariidha.

****Hambaawwan aadaa warren jedhaman kanneen akkamiiti?****

Hanga bara 2012 Akka Lakkoofsa Awuropaaatti hambaawwan jiran keessaa kanneen sadarkaa addunyaatti beekaman 962. Isaan keessaa 745 kan aadaa, 188 kan uumamaa, 29 immoo makaadha. Hambaawwan kunneen biyyoota 157 keessatti argamu. Isaanuma keesaawuu 129 kan ta'an biyyoota Afriikaa 37 keessa jiru. Kanneen Afriikaa keessatti argaman keessaa ammoo harki caalaan Itoophiyaa keessa jiru. Garuu, hambaawwan 192 beekaman keessaa 36 badaa akka jiran ragaaleen ni ibsu. Kanneen keessaa 16 Afriikaa keessatti argamu.

****Hambaawwan beekamoo 192 ta'an keessaa meeqatu badaa jira?****

Gama tokkoon ammoo bara 1972 Akka Lakkoofsa Awuropaaati jalqabee hambaawwan beekamaniif eegumsi godhamaafii jira. Dhaloonni jabanaatis hambaawwan hinbeekamin beeksisu qaba. Kanneen beekamanis kunuunsuu qaba. Hambaawwan abbootii isaa tursuu irra darbee kan ofii isaa dhaloota dhufuuf dhiisee darbuufis tattaafachuu irraa eegama.

Dubbisuu

Hambaawwan Oromiyaa

Hambaawwan ibsituu walitti qabaa muuxannoo hawaasaati. Hambaawwan qabeenya dhaloota darbe irraa dhaalaman. Kan dhaloonni ammaa dhimma itti ba'u. Kan ittiin boonuufi kan dhaloota boruuf dabarsu. Hambaawwan riqicha addunyaa kaleessaatiifi kan har'aa walqabsiisu. Dhaloonni garaa garummaa akka dinqisiifatu godhu. Ilaalcha

inni addunyaaf qabu dagaagsu. Dhalooni jiru waa hedduu waliin qabaachuu isaa akka hubatu taasisu. Hambaawwan Oromiyaa keessaa kanneen gahee kana taphachaa jiran baayyeedha. Isaan keessaa Holqa Soof Umar, Masaraa Abbaa Jifaariifi Irreechi Hara Arsadee isaan gurguddoodha.

1. *Holqi soof umar ambaa uumamaatimoo namtolchee sitti fakkaata?*

2. *Masaraan Abbaa Jifaarihoo?*

Holqi Soof Umar Godina Baalee Aanaa Goorootti argama. Hambaan kun kan uumamaati. Masaraan Abbaa Jifaar garuu, Godina Jimmaatti argama. Magaalaa Jimmaarraa gara Kaaba Bahaatti 5km fagaatee jira. Masaraan kun waggoota 150 ol lakkoofsisee jira; hambaa namtolcheedhas. Irreechi Arsadee ammoo hambaa aadaati;

hambaa amantiitis. Irreechi Arsadee, irreecha yeroo Birraati. Uummanni 2,000,000 olitti lakkaawwamu bara baraan achitti argamuun irreeffata. Iddoon seena qabeessi kun kan argamu Bulchiinsa Magaalaa Bishooftuu jalatti. Bulchiinsi Magaalaa Bishooftuu ammoo Finfinnee irraa 47km gara Bahaatti fagaatee argama.

Walumaagalatti, Oromiyaan hambaawwan hedduu qabdi. Kanneen armaan olitti ibsaman kana qofa miti. Hambaawwan meeshaalee nijiru. Martinuu qaroominaafi qabeenya qaccee darbee agarsiisu. Dhalooni ammaa waa'ee isaa akka yaadu xiiqii itti uumu. Agarsiisees akka ittiin of beeksisuuf isa gargaaru. Kanaafuu, dhalooni ammaa hambaawwan kana kunuunsee tursuu qaba. Kan isaas itti dabalee dabarsuutu irraa eegama.

Torban 4 Guyyaa 1

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Dubbisa dhaggeeffachuu: Hambaawwan
- Walitti Makuu:’ –at- ’ jechootatti maxxansuu
- Dubbisa dubbisuu: Hambaawwan Oromiyaa
- Fayyadama Jechootaa: Jechoota bakka duwwaatti galchuu

﴿ Dhaggeeffachuu

Daqiqaa 15

Dhaggeeffachuun Dura Yaada Dubbisaa Tilmaamuu

[kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Mata dureen dhaggeeffachuuf deemtanii ‘Hambaawwan’ kan jedhu. Dubbisi dhaggeeffachuuf deemtan maal ta’uu danda’ a jettanii yaaddu?

[Bt, deebii adda addaa]

Bs: Maaliif akkasitti tilmaamtan?

[Bt, deebii adda addaa]

Bs: Hambaawwan jechuun maal jechuudha?

[Bt, deebii adda addaa]

Hambaawwan kanneen jedhaman maalfa’i?

[Bt, deebii adda addaa]

Bs: Amma dubbisichan isiniif dubbisa. Isin ammoo tilmaamni keessan sirrii ta’uufi dhiisu isaa mirkaneeffadhaa.

Yeroo Dhaggeeffachuu Hubannoont Dhaggeeffachuu Barattootaa To’achuu

[Kitaaba barattootaarra hinjiru]

[Bs: dubbisa barattootaaf dubbisuu]

[Bt, dubbisa dubbifamu hubannoont dhaggeeffachuu]

Bs: Mee amma immoo dubbisu gidduutti dhaabeen gaaffii isin gaafadha? [Dubbisa addaan kutuun gaaffilee dubbisa giduu jiran gaafachaa deemuu]

[Bt, deebii kennuu]

Bs: [Deebii barattootaa mirkaneessuun, yoo deebiin dogoggoraa deebi’ee, sirreesssuun dubbisa itti fufuu]

Dhaggeeffachuun Booda Tilmaama Mirkaneeffachuu

Bs: Osso hindhaggeeffatiin dura waa'ee dubbisichaa maal tilmaamtanii turtan? Kan tilmaamtaniifi kan dhaggeeffattan walsimaa?

[**Bt:**deebii adda addaa]

Dubbisuun Booda Ergaa Dubbisaa Adda Baafachuun Ibsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Amma dubbisicha dhaggeeffattanii jirtu. Kanaafuu, yaada dubbisichaa hubachuu keessan mirkaneeffachuu gaaffileen isin

Walitti Makuu

Daqiiqaa 5

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Nanhojjadha	Nihojjanna	Nihojjattu
<p>Bs: Amma qaamolee jechaa walitti fiduun jecha ijaaruuf deemna.</p> <p>Bs: Qaamolee jechaa 'him-...-at...-e' [gabatee gurraacharratti barreessuu] yoo walitti dhufan jechaa 'himate' jedhu nuuf kenuu.</p>	<p>Bs: Amma immoo jecha biroos waliin haa hojjannu.</p> <p>[Bs, Qaamolee jechaa 'kut-..-at..-e' jedhu gabatee gurraacharratti barreessuu]</p> <p>Bs: Qaamolee jechaa kana walitti yoo daballu jechaa maal jedhu nuuf kenna?</p> <p>Bs fi Bt: 'kutate'</p>	<p>Bs: Amma immoo cimdii cimdiidhaan ta'uun Hojii kitaaba keessan irra jiru hojjadhaa.</p> <p>[Bt, waliin hojjatu]</p> <p>[Bs, hordofuu, qajeelchuu, sirreeffama kennuu]</p>

Dubbisuu

Daqiiqaa 15

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisaa Tilmaamuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: Mata dureen dubbisuuf deemtan 'Hambaawan Oromiyaa' kan jedhu. Fakkiwwan mata duree waliin jiranis ilaala.

Fakkiin 'A' maal agarsiisa?

fakkiwwan 'B' fi 'C' hoo maal agarsiisu?
Kanarraa ka'uunis yaanni dubbisuuf deemtan maal ta'uun danda'a jettanii yaaddu? [**Bt,** Deebii adda addaa]

Bs: Maaliif akkasitti tilmaamtan?

Bt:[deebii adda addaa]

Bs: Amma dubbisicha dubbisaa. Yeroo dubbistan immoo tilmaamni keessan sirrii ta'uufi dhiisuu isaa mirkaneeffachaa deemaa.

gaafadha. Gaaffilee kitaaba keessan irra jiran ilaala.

Bs: Gaaffii 1ffaa eenyutu naaf dubbisa?

[**Bt,** nidubbisu]

[Bs: Gaafficha irra deebiin dubbisuu]

Bs: Deebiin isaa maal ta'a?

[**Bt,** deebii dubbisa irratti hudaa'e kennu]

[**Bs,** madaaluu sirreessuu]

Bs: Eenyutu gaaffii itti aanu dubbisa?

[**Bs,** haaluma kanaan gaaffilee hafanis hojjachiisuu]

Yeroo Dubbisuu Hubannoontu Dubbisuu Barattootaa To'achuu

Bs: Amma dubbisa dubbisuu yeroodhaaf bakka *** jirutti dhaabaa.

[**Bt,** dubbisaa bakka mallatoon *** kun jirutti addaan kutu]

[**Bs,** gaaffilee gidduu gidduu dubbisaaatti kennaman gaafachuu]

Bt, [deebii dubbisa irratti hundaa'e kennuu]

Dubbisuun Booda Tilmaama Mirkaneeffachuu

Bs: Osso hindubbisiin dura waa'ee dubbisichaa maal tilmaamtanii turtan? Kan tilmaamtan dubbistanii?

[**Bt,** deebii adda addaa]

Dubbisuun Booda Ergaa Dubbisaa Adda Baasuun Ibsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 5]

Bs: Amma dubbisicha dubbistanii jirtu. Kanaafuu, yaada dubbisichaa hubachuu keessan mirkaneeffachuuf gaaffilee Hojii 5 irra jiran barreessuu deebisaa.

Fayyadama Jechootaa

Daqiiqaa 5

[Kitaaba barattootaa Hojii 6] Jechootaan Bakka Duwwaa Guutuu

Nanhojjedha	Nihojjattu
<p>Bs: Amma immoo jechoota kennaman keessaa filuun bakka duwwaa himoota kennamanii guutuu taasisna.</p> <p>Bs: Ani bakka duwwaa tokko jalqaban isiniif guuta. Jechoota kennaman keessaa bakka duwwaa hima jalqabaa kan guutu jecha 'hambaawwan' jedhu. Akkan filuuf kan na gargaare jechoota 'uumamaa' fi 'namtolchee' jedhani.</p>	<p>Bs: Amma immoo isintu haaluma ani hojjadhe kanaan hojjata.</p> <p>Bs: Jechoota kennaman keessaa filuun bakka duwwaa himoota hafanii guutuu taasisaa.</p> <p>[Bt, Dhuunfaa dhuunfaan hojjatu]</p> <p>[Bs, [Daree keessa naanna'uun hordofuu, qajeelchuu]</p> <p>[Bs, Hojii barattootaa madaaluun sirreeffama kennuu.]</p>

Torban 4 Guyyaa 2

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Dubbisa barattoonni dubbisan: Hambaawwan Oromiyaa
- Addaan qoqqooduu: Jechoota “-at-” of keessaa qaban qaamolee jechaatti qoqqooduu.
- Fayyadama Jechootaa: Jechootaan hima ijaaru.
- Barreessuu: Walqabsiistota addaan baasanii barreessuu.

Addaan Qoqqooduu

Daqiiqaa 5

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Nanhojjadha	Nihojjanna	Nihojjattu
<p>Bs: Har'a jechoota '-at- of keessaa qaban qaamolee jechaatti qoqoonna. Mee jalqaba ani qoqgoodeen isinitti agarsiisa.</p>	<p>Bs: Amma immoo kan biroo waliin haa hojjennu.</p>	<p>Bs: Amma cimdi, cimdiidhaan waliin hojettu. Kitaaba keessan irraa Hojii 1 baasaa.</p>

Bs: [Jecha '-at' of keessaa qabu gabatee gurraacha irratti barreessuuun dubbisuu] 'murate'	Bs: Mee jecha '-at-' of keessaa qabu haa barreessinu. [Jecha 'barate' jedhu gabatee gurraacha irratti barreessuu]	Bs: Jechoota '-at-' of keessaa qaban kitaaba keessan irraa waliif dubbisaa
Bs: Jecha kana keessaa qaama jechaa 'mure' jedhu beeka. [Jecha 'mure' jedhu gabatee gurraacha irratti barreessuu]	Bs: Jecha 'barate' jedhu keessaa qaamni jechaa ati beektu kami?	[Bt: Waliif dubbisu]
Bs: Qaamni jechaa inni biroo jecha 'murate' jedhu keessatti argamu '-at-' kan jedhudha. [Qaama jechaa 'at- jedhuu gabatee gurraacha irratti barreessuu]	Bs fi Bt: 'bare'	Bs: Jechoota kennaman qaamolee jechaatti qoqqooduun barreesaa. Deebii keessanis waliif dubbisaa.
Bs: [Qaamolee jechaa 'mur..-at-..e jedhan barreessuuun qofa, qofaa, akekuun agarsiisaa dubbisuu.]	Bs: Sirriidha. Mee qaama jecha kana gabatee gurraacha irrattin barreessa.	[Bt, Qaamolee jechaatti qoqqooduun barreessu. Deebii isaaniis waliif dubbisu.]
	[Bs: Qaamni jechaa lammaffaa jecha 'barate' jedhu keessa jiru maali? [Bs fi Bt: '-at-']	[Bs, deebii barattoota muraasaa dhaggeeffachuun sirreffama kennuu]
	Bs: Sirriidha..	
	[Bs: Mee qaamolee jechaa kunneen qofa, qofaatti waliin haa dubbisnu.	
	[Bs fi Bt: /bar-..-at-..-e]	

Dubbisuu

Daqiiqaa 15

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisaa Yaadachuu

[kitaaba barattootaa irra hinjiru]

Bs: Mata dureen dubbisa wayitii darbe dubbisnee 'Hambaawan Oromiyaa' kan jedhu. Dubbisicha irraa waa hedduu baranne. Fkn. Hambaawan Oromiyaa kan uumamaa fi namtolchee akka ta'an nan yaadadha.

Bs: Isin hoo maal yaadattu? Waan yaadattan cimdii cimdiidhaan ta'uun walitti himaa.

[Bt, Waan yaadatan walitti himuu]

Bs: Waan cimdiidhaan walitti himtan dareedhaaf dhiyeessaa.

[Bt, Waan cimdii cimdiidhaan ta'anii walitti himan dareedhaaf himu.]

[Bs: Deebii isaanii madaaluu qajeelchuu]

Bs: Amma dubbisa yeroo darbe dubbistan sana irra deebitanii dubbistu. Yemmuu

dubbistanis yaada ijoo isaa addaan baafachaa deemaan.

Dubbisuun Booda Ergaa Dubbisaa Adda Baasuun Ibsuu

Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Amma dubbisa dubbistanii jirtu. Mee waa'ee yaada ijoo isaa yaadaa.

[Bt: waa'ee yaada ijoo dubbisa dubbisanii niyaadu]

Bt: Yaada ijoo dubbisa dubbistanii lama lama ta'uun walitti himaa.

[Bt, walitti himu.]

Bs: Yaanni keeyyata tokkoffaa maali?

[Bt, nideebisu]

[Bs, deebii isaanii madaaluu, sirreessuu]

Bs: Yaanni keeyyata lammaffahoo maali?

[Bt, nideebisu]

[Bs: Deebii barattootaa madaaluu sirreessuu]

Fayyadama Jechootaa

Daqiiqaa 10

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Jechootaan Hima Ijaaruu

Nanhojjedha	Nihojjattu
Bs: Kanatti aansuun jechoota kennamanitti fayyadamuun hima ijaaruudha.	Bs: Amma immoo dabreen kan keessan. Haala ani isinitti agarsiiseen jechoota hafanitti gargaaramuuun dhuunfaa dhuunfaadhaan dabtara keessan irratti hima tokko tokko ijaaraa.
Bs: Mee ani jalqaba jecha 'riqicha' jedhu gargaaramuuun hima ijaareen isinitti agarsiisa.	Bs: [Daree keessa naanna'uun hordofuu, qajeelchuu]
Bs: Riqicha: Yeroo lagni guutu namoonni riqicha irra ce'u.	Bs: Himoota barreessitan walitti agarsiisaa.
[Bs: gabatee gurraacha irratti barreessuu]	[Bt, himoota ijaaran walitti agarsiisu]
	[Bs, barattoonni muraasni deebii isaanii barattoota dareetiif akka himan taasisuu]
	[Bt: Hojii isaanii dareedhaaf dhiyeessu.]
	[Bs, madaaluu, sirreessuu]

Barreessuu

Daqiiqaa 10

Walqabsiistota Adda Baasuu

[kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: Walqabsiistotaafi wanta isaan walqabsiisan adda baasuuf deemna.

Bs: Kitaaba keesan baastanii Hojii 4 ilaaluun, haala qajeelfama kennameen walqabsiistotaafi waan isaan walqabsiisan adda baasuun barreessaa.

[Bt, walqabsiistota adda baasu.]

[Bs, Hojii barattootaa madaaluu, sirreffama kennuu]

Torban 4 Guyyaa 3

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Dubbisa irra deebiin dhaggeeffachuu : Hambaawan
- Hiibboo taphachuu

Dhaggeeffachuu

Daqiiqaa 25

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Dhaggeeffachuun Dura Dubbisa Darbe Yaadachuu

Nanhojjadha	Nihojjanna	Nihojjattu
Bs: Mata dureen dubbisa yeroo darbe dhaggeeffannee 'Hambaawan' kan jedhu. Jechoota	Bs: Mata dureen dubbisichaa 'Hambaawan' kan jedhu ta'uu isaa isini yaadachiiseera.	Bs: Mee amma immoo isin jechoota dubisicha keessatti baay'ee barbaachisoodha jettan yaadadhaa. Waan yaadattan dabtara keessan irratti barreessaa.

dubbisa kana keessatti argaman keessaa inni tokko 'aadaa' dha. Jecha kana hima "Hambawwan aadaa muuxannoo namootaa keessatti horataman," jedhu keessa jiraachuu isaa nan yaadadha.	dubbisichaa isin yaadachiisan kan biroon maalfa'i? Bs fi Bt: Namtolchee (jecha biroos eeruu nidanda'u) Bs: Mee waa'ee jecha 'namtolchee' jedhoo maal yaadattu? [Bs fi Bt , waan yaadatan himu] Bs: Namtolchee jechuun maal jechuudha. Bs fi Bt: Kan uumamaa kan hintaane, kan namoonni hoijetan. Bs: Baay'ee gaarii.....	[Bt , waan yadatan dabtara isaanii irratti barreeffatu] Bs: Cimdi cimdii ta'uun waan yaadattan walitti himaa. [Bt, Walitti himu] [Bs, Waan walitti himan barattooni muraasni daree guutuuf akka ibsan qajeelchuu] Bt:[Ni ibsu] Bs: Mee amma immoo wanti ibsitan sirrii ta'uufi dhiisuu isaa dubbisan isinii dubbisaa mirkanoeffadhaa. jechoota haaraa ta'anis hiika isaanii galumsa irraa tilmaamaa deemaa.
--	--	---

Yeroo Dhageeffachuu Hiika Jechootaa Galumsarrraa Tilmaamuu

[kitaaba barattootaa Hojii 2]

- Bs:** Amma dubbisuu as irrattin dhaaba. Sababni isaas hiika jecha 'mankuusa' jedhu galumsa isaarrraa tilmaamna.
- Bs:** Mee hiikni isaa ifa akka nuuf ta'uuf hima inni keessatti argamu irra deebi'een dubbisa. "Hambaawwan mankuusa muuxannoo dhala namaati"
- Bs:** Hiikni jecha 'mankuusa' jedhu galumsa kana keessatti qabu maali?
- Bs fi Bt:** Kan waan tokko itti kuufamee jiru
- Bs:** Baay'ee gaarii
- [Bs:** Dubbisaa itti fufuun dubbisuu, jechoota dubbisicha keessatti barattooni hiika isaanii akka tilmaamaniif kennaman bira yeroo

ga'amu haaluma armaan oliitiin tilmaamsisaa deemuu.]

Dhaggeeffachuun Booda Yaada Dubbisaa Ibsuu

[kitaaba barattootaa Hojii 3]

- Bs:** Dubbisicha dhaggeeffattanii jirtu. Amma immoo gaaffilee yaada dubbisichaa irratti hundaa'an deebistu.
- Bs:** Kitaaba keessan baasuun Hojii 3 ilaala.
- Bs:** Gaaffii tokkoffaa eenyetu dubbisa?
- [Bt,** nidubbisu]
- [Bs,** gaafficha irra deebi'uun dubbisuun deebii isaa barattoota gaafachuu]
- [Bs,** deebii barattootaa madaaluu, bakka barbaachisutti sirreffama kennuu]
- [Bs,** gaaffii hafe haaluma kanaan hujjechiisuu]

Hibboo Tapachuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 4]

Nanhojjadha	Nihojjanna	Nihojjattu
Bs: Har'a hiibboo taphachuuf deemna. Dura akkamitti akka taphatamun isinitti hima.	Bs: Mee amma waliin haa taphannu Bs: Hibboo Bt: Hiibbakka	Bs: Amma garuu, isinitu walgaafata Bs: Lama lama ta'uun walgaafadhaa.
Bs: Namni hibboo gaafatu 'Hibboo' jedha. Kan gaafatamu 'Hibbi yookin 'hiibakka' jedha. San booda inni gaafatu gaaffii dhiheessa.	Bs: Godoo gamaa balballi lama [Bt, yoo beekan nihimu	[Bt, Lama lama ta'uun walgaafatu] Bs: [hordofuu qajeelchuu, madaaluu]

Inni gaafatame yoo danda'e nideebisa. Yoo dadhabe biyya kenna. Inni biyya fudhate ni arrabsa. (Arrabni kun bakka adda addaatti kan adda addaa ta'uu nidanda'a) [Bs, arraba beekamuun arrabsuu] (Arrabsuu dhiisuunis nidanda'ama)	yoo wallaalan lafa kennu] Bs: Yoo beekan kan biraa gaafachuu yookiin gaafatmuun nidanda'ama. Bs: Amma immoo na gaafadhaa Bt: [hibboo gaafachuu] [Bs, Hibboo deebisuu]	Bs: Ammoo immoo tokko tokkoon fulduratti ba'aati daree gaafadhaa. Bt, tokko tokkoon barattoota fuul duratti ba'anii wal gaafatu. Warreen gaafatamanis nideebisu] Bs: [madaaluufi sirreessuu]
---	--	---

Torban 4 Guyyaa 4

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- walitti makuu: '-at' jechatti maxxansuu
- Irra deebiin dubbisa dubbisuu: Hambaawwan Oromiyaa
- Fayyadama jechootaa: hiikaan walitti firoomsuu, garee gareetti quoduu
- Barreessuu: quodduutti fayyadamuun hima barreessuu

Walitti Makuu

Daqiqaa 5

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Nanhojjadha	Nihojjanna	Nihojjattu
Bs: Amma qaamolee jechaa walitti makuun jecha ijaarra. [Bs, qaamolee jechaa gabatee gurraacha irratti barreessuu] 'Kut-..-at....-e'	Bs: Amma immoo waliin haa hojjennu. [Bs, qaamolee jechaa gabatee gurraacha irratti barreessuu 'fil...-at....-e' [Bs, qaamolee jechootaa qofa, qofaatti akeekaa agarsiisuun suuta akka dubbisan barattoota qajeelchuu.] [Bs fi Bt: nidubbisu]	Bs: Amma immoo dabareen kan keessani kitaaba keessan baasaa. Bs: Kanneen hafan dabtara keessan irratti hojjedhaa. [Bt, Qaamolee jechaa kitaaba isaan irra jiru walitti makuun jechoota dabtara isaanii irratti ijaaru.] [Bs, daree keessa naanna'uun hordofuu, qajeelchuu]
Bs: Qaamolee jechaa qofa, qofaatti akeekaa agarsiisuun suuta dubbisu [Bs: qaamolee jechaa walitti dabaluun barreessuu 'kutate'] [Bs: akeekanii agarsiisuun suuta dubbisu]	Bs: Qaamolee jechaa kunneen yoo walitti daballu jecha maal jedhu ta'a? Bs fi Bt: 'ilate' Bs: Mee haa dubbisu [Bs fi Bt, Nidubbisu]	 Bs: Jecha 'file' jedhu beekna, yeroo '-at-' itti daballu 'ilate' ta'a. ilate jechuun maal akka ta'e eenyutu nutti hima? [Bt: Filate jechuun waan tokko ofiif filachuu jechuudha.] Bs: Baay'ee gaarii dha.
Bs: Jechaa 'kute' jedhu nan beeka yeroon '-at-' itti dabalu 'kutate' ta'a. Kutate jechuun waan kutamu ofiif kutachuudha.	 Bs: Jecha 'file' jedhu beekna, yeroo '-at-' itti daballu 'ilate' ta'a. ilate jechuun maal akka ta'e eenyutu nutti hima? [Bt: Filate jechuun waan tokko ofiif filachuu jechuudha.] Bs: Baay'ee gaarii dha.	 Bs: yeroo hojetanii xumuran, barattoonni muraasni deebii isaanii akka dareef himan taasisuu] Bt: [deebii isaanii dareef himu] Bs, sirreffama kennu]

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisa Wayitii

Darbee Yaadachuu

[kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Dubbisa ‘Hambawwan Oromiyaa’ jedhu wayitii darbe dubbistanii ture. Yaadni ijoo dubbisichaa maal ture?

[**Bt,** waan yaadatan deebisu]

Bs: Yaadni ijoo keeyyata 1ffaa hoo maali?

[**Bt,** Yaada ijoo keeyyata 1ffaa himu]

[**Bs,** deebii barattoota harka fuuchuu] (Kanneen hafanis haaluma kanaan hojjechiisuu)

Bs: Amma dubbischa dubbisuuf deemna. Kanaafuu deebii dubbisa duraa iratti kennitan mirkaneeffachaa dubbisaa; achumaanis, jechoota hiikni isaanii ifa isiniif hintaane dabtara irratti barreeffachaa dubbisaa.

[**Bt,** fuula kitaaba isaanii baasuun dubbisciha nidubbisu, jechoota haarawaa itti ta'anis barreeffachaa deemuu]

[kitaaba barattootaa Hojii 3] **Sababaafi Bu'aa Himootaa Adda Baasuu**

Nanhojjadha	Nihojjanna	Nihojjattu
Bs: Har'a himoota sababaafi bu'aa irraa ijaaraman ilaalla.	Bs: Mee amma immoo waliin hima sababaafi bu'aa qabu haa ijaarru.	Bs: Amma immoo dabareen kan keessani. cimdiidhaan ta'uun himoota hafan waliin hojjedhaa. Sababaafi bu'aa himoota kennamanii adda baasuun barreessaa. [Himoota sababaafi bu'aa qaban ofii keetii ijaarii kenniif]
Bs: Mee hima sababaafi bu'aa irraa ijaareen isinitti agarsiisa. Harri Arsadee bakka hawwataa waan ta'eef, namoota baay'eedhaan dawwatama. [Gabatee guraacha irrat barreessuun dubbisuu]	Bs: Namoonni dhimma adda addatiif muka waan muraniif, bosonni manca'aa dhufe. [Gabatee gurraacha irratti barreessuu]	Bt: [Cimdi cimdiidhaan hojjetu]
Bs: Himicha keessatti Harri Arsadee namoota baay'een akka daawwatamuuf sababa kan ta'e maali?	Bs: Eenyutu hima kana dubbisa? [Bt, Nidubbisu]	Bs: Daree keessa naanna'uun hordofuu qajeelchuu]
Bs: Bakka hawwataa ta'uusaati. (sababa)	Bs: irra deebi'ee dubbisa	Bs: Barattooni muraasni deebii isaanii dareedhaaf akka himan taasisuu
Bs: Harri Arsadee bakka hawwataa ta'uunsa bu'aa maalii fide?	Bs: Himni kun yaadolee lama of keessaa qaba yaadolee himicha keessatti argaman maal fa'i?	Bt: nihimu]
Bs: Namoonni baay'een akka daawwatan taasise (bu'aa)	Bs fi Bt: Namoonni dhimma adda addatiif muka muruufi bosonni manca'aa dhufuu	Bs: Haamilee barattoota deebii kennanii jajabeessuu, sirreeffama kennuu
Bs: Himni kun yaada lama of keessaa qaba. Isaanis <ul style="list-style-type: none"> - Harri Arsadee bakka hawwataa ta'uu (sababa) - Harri Arsadee namoota baay'eedhaan dawwatamuu (bu'aa) 	Bs: Kamtu sababa?	
	Bs fi Bt: [Namoonni dhimma adda addatiif muka muruun [sababa]]	
	Bs: Namoonni dhimma adda addatiif muka muruun maal fide?	
	Bs fi Bt: Manca'ina bosonaa fide [bu'aa]	

 Fayyadama Jechootaa
Daqiiqaa 10

[Kitaaba barattootaa Hojji 4]

Jechoota Gareetti Qoqqooduu

Nanhojjadha	Nihojjanna	Nihojjattu
Bs: Amma immoo hambaawan garee garee isaanii jalatti ramanna. Bs: Mee ani jalqaba hambawwan jiran keessaa tokko garee isaa jalatti ramadeen isiniti agarsiisa Bs: Gaachanni hambaadha. Hambaan kun namaan kan tolfamedha. Kanaafuu, hambaawan namtolchee jalattan ramada.	Bs: Amma immoo Irreecha Arsadee haa ilaallu Bs: Ireechi Arsadee hambaa kam jalatti ramadama? Bs fi Bt: Hambaawan aadaa jalatti ramadama. Bs: Gaariidha. Irreechi Arsadee hambaa aadaa jalatti ramandama. Sababni isaas iddo kanatti wantoonni aadaan walqabatan adda addaa waan raawwatanifi.	Bs: Mee amma isin immoo cimdi, cimdiin ta'uudhaan hambaawan hafan iddo ramaddii isaaniitti galchaa. [Bt, Hojji 4 kitaaba isaanii irraa dabtara isaanii irratti garagalchuun hojjetu] [Bs, Daree keessa naanna'uun hordofuu, qajeelchuu] [Bs, Barattoonni muraasni akka deebisan gochuun deebii isaanii gabatee gurraacha irratti barreessuu.sirreffama kennuu]

[Kitaaba barattootaa Hojji 5]

Jechoota Hiikaan Walitti Firoomsuu

Nanhojjadha	Nihojjanna	Nihojjattu
Bs: Yeroo dubbisa dubbisnuufi dhaggeeffannu jechoota hedduu dubbisneerraa, dhaggeeffanneerras. Bs: Amma immoo kitaaba keessan irratti jechoota kennaman hiika isaanii waliin akka walitti firoomsinu nuuf kennameera. Bs: Mee jecha jalqabaa ani isiniif haa hojjadhu. Jechichi 'masaraa' kan jedhu. Hiikni jecha kanaa 'mana mootii' kan jedhu ta'e	Bs: Amma immoo waliin haa hojjannu. Bs: Jechi inni 2ffaan 'qaroomina' kan jedhu. Hiikni isaa jechoota kennaman keessaa kam isiniti fakkaata? [Bt, nideebisu] Bs: Eeyyee. Deebiin isaa 'ammayyummaa' kan jedhu.	Bs: Mee amma isin dhuunfaa dhuunfaan ta'uudhaan jechoota hafan dabtara keessan irratti barreessuu hojjadhaa. [Bt, nihojjatu] [Bs, Barattoota muraasa irraa deebii gaaffilee kanaa fudhachuu] [Bs, madaaluu, sirreessuu]

Barreessuu
Daqiiqaa 10

[Kitaaba barattootaa Hojji 6]

Qoodduutti Fayyadamu

Nanhojjadha	Nihojjanna	Nihojjattu
Bs: Kanatti aaneetajaajila qoodduun barreffama keessatti qabu ilaalla. Tajaajila qoodduun qabu keessaa tokko wantoota hima keessatti tarreeffaman adda baasuuf gargaaruudha. Bs: Mee tajaajila qoodduu kana fakkeenyaa isiniti agarsiisa. Bs: 'Talliileen kitaaba, dabtara, qalamaafi sarratuu bitatte.' [Gabatee gurraacha irratti barreessuu]	Bs: Mee amma immoo waliin haa hojjannu [Bs, hima haala armaan gadiitiin gabatee gurraacha irratti barreessuu] Oromiyaan hambaawan kan akka Hora Arsadee Holqa Soof Umar Masara Abbaa Jifaar Masara Kumsaa Morodaafi Hara Dambal qabdi. [Himicha keessatti qoodduu hinbarreessiin]	Bs: Amma immoo dabareen kan keessani. Himoota hafan cimdi, cimdiin ta'uudhaan hojjadhaa. [Bt, cimdi, cimdiidhaan ta'anii qoodduu, bakka barbaachisoo ta'an galchuun himoota sirreessanii barreessu.] Bs: [Daree keessa naanna'uun hordofuu qajeelchuu]

[Bs: himicha sagalee ol kaasuun dubbisuu Bs: Himicha keessatti wantootni Talileen bitatte tarreeffamanii jiru. Wantoota tarreeffaman kanas qoodduudhaan adda baasnee barreessina. [Himicha keessatti bakka qoodduun itti argamu akeekuun agarsiisuu]	Bs: Himicha keessatti wantooti tarreeffaman maali? Bs fi Bt: Hambaawwan Oromiyaa Bs: Qoodduun bakka kam, kam gala? Bs fi Bt: Hambaawwan Oromiyaa tarreeffaman giduu, gidduu. Bs: Mee himicha akkamitti sirreessinee barreessina? Bs fi Bt: Oromiyaan hambaawwan kan akka Hara Arsadee, Holqa Soof Umar, Masara Abba Jifaar, Masara Kumsaa Morodaafi Hara Dambal qabdi.	[Bt, himoota sirreessanii barreessan ilaaluun walitti agarsiisu] [Bs, Himoota barattooni barreessan ilaaluun sirreeffama kennuu]
--	---	---

Torban 4 Guyyaa 5

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

Keessa Deebii: Qabiyyeewwan Barnoota Torbanii

Madaallii:

- Walitti Makuu/Addaan Qoqqooduu
- Fayyadama Jechootaa
- Barreessuu

Keessa Deebii

Daqiqaa 10

Nanhojjedha	Nihojjattu
Bs: Har'a barnoota torban kana keessa baranne keessa deebinee ilaalla. Duraan dursee ani wantan yaadadhun isinitti hima. Bs: Torbee kana keessa dubbisa mata dureen isaa 'Hambaawwan' jedhu dhaggeeffanee ture. Qaamolee jechootaa walitti maknee, addaanis qoqqoodnee jirra.	Bs: Amma immoo dabareen kan keessani. Barnoota torbee darbee keessaa maal maalfaa yaadattu? Cimdi cimdiin ta'uudhaan wal yaadachiisaa. [Bs, wantoota ijoo ta'an tokko tokkoon gafachuu] [Bt, wantoota yaadatan deebisuu] [Bs, barattoota qajeelchuu, sirreeffama kennuu.]

Madaallii (Daqiqaa 30)

Bs: Barnoota torban kana barattan madaaluuf gaaffileen isin gaafadha.

Bs: Mee gaaffilee kanneen gabatee gurraacharrattin isiniif barreessa.

1. Jechoota araan gaditti tarreeffaman keessaa qaama jechaa '-at-' ofirratti maxxanfachuu kanneen danda'an adda baasii barreessi.

Kolfe, rafe, boo'e, kabaje, jibbe, qale, gurgure, ijaare, jijiire, gaafate

Deebii: kabaje, qale, gurgure, ijaare, jijiire, gaafate

2. Jechoota araan gaditti tarreeffaman irraa qaama jechaa '-at-' baasuun barreessi.

1. fudhate	4. cirate
2. himate	5. hafate
3. qotate	

3. Bakka duwwaa keeyyata keessatti argaman jechoota kennaman keessaa filuun guutuu taasisi.

akkasumas, yoo, isaanis,
fakkeenyaaaf immoo kanaafuu

Haala dhufaatii isaanii irratti hundaa'uun
hambaawwan bakka lamatti qooduun
nidanda'ama. _____ kan aadaafi kan
uumamaati. _____ hambaawwan

aadaa kan afuuraafi kan meeshaalee
jedhamuun hiramu. _____ kan afuuraa
kan jedhaman kan akka amantii, amantaa
barsiifataa fi kkf_____ ta'an, kan meeshaalee
immo meeshaalee aadaa kan akka
gaachanaa boraatii, caacuifi kkf. of keessatti
qabatu. Hambaawwan uumamaa_____ kan
uumamaan argaman kan akka holqawwanii,
haarawwaniifi kkf dha.

4. Sababootaafi bu'aa roga 'A' fi 'B' jalatti kennaman walitti fiduun hima ijaari

A

1. Waan qo'ateef,
2. Waan qarshii qabduuf,
3. Waan manni isaa fagoo ta'eef,
4. Waan xaa'ootti fayyadameef,
5. Waan jarjareef,
6. Waan hateef,

B

- a. oomisha baay'ee argate.
- b. deebii dogoggoraa kenne.
- c. qormaata darbe.
- d. uffata bitatte.
- e. ganamaan ka'e.
- f. mana sirreessa seene.

Torban 5: Xiyyeffannoo Barannoowwan Torbanii

Kaayyoo Barannoowwan Torbanii

Barattooni:

- dubbisa dhaggeeffatanii ergaa isaa ni ibsu.
- qaamolee jechaa walitti makuu, addaanis niqoqqoodu.
- dubbisa dubbisaniif yaada keessaa hubataniin gaaffileef deebii nikennu.
- jechootaan hima ni ijaaru. Jechoota kennaman bakka duwwaatti niguutu, jechoota garee gareetti niqoqqoodu.

Yaada Bu'uuraa: Geejjiba

Ijoo Dubbii: Gosoota Geejjibaa

Dhaggeeffachuu

Gosoota Geejjibaa

Geejjibni karaa imaltoonni yookiin meeshaaleen iddo tokkoo gara birootti ittiin deemani. Imaltoonni gabaa, iddo hojii, bakka Waaqoeffannaa adda addaa, fira gaafachuufi waan kana fakkaataniif bakka tokkoo bakka biroo nideemu. Meeshaaleen adda addaatis baadiyyaadhaa gara magaalaatti nife'amu. Kanneen magaalaa irraa gara baadiyyaatti fe'amnis nijiru. Meeshaalee dheedhiin gara warshaalee, kan warshaalee gara gabaatti nideddeebifamu. Sochi kana mara keessatti geejjibatti dhimma ba'u. Geejjibni gosa qaba. Gosooti geejjibaa dhimma kanaaf oolan bakka gurguddoo sadiitti hiramu. Isaanis kan lafaa, kan bishaaniifi kan qilleensaati.

Gosoota geejjibaa keessaa tokko kan lafaati. Geejjiba lafaa kan aadaafi kan ammayyaa

jechuun bakka lamatti hiruun nidanda'ama. Kan aadaa keessaa farda, gaangee, gaalaafi harree akka fakkeenyatti eeruun nidanda'ama. Jarreen kun beelladoota. Beelladdooni namoota baadiyyaa jiraataniif tajaajila guddaa kenu. Bu'aa ba'ii geejjibni ammayyaa hingalle keessa deddeebi'uun tajaajilu. Kanneen ammayyaa keessaam immoo konkolaataafi baabura maqaa dha'uun nidanda'ama. Jarreen kun namtolchedha. Karaa irra deddeebi'an kan mataa isaanii barbaadu. Al tokkotti namootas ta'ee meeshaalee hedduu deddeebisuudhaaf kanneen aadaa nicaalu.

****Garaagarummaan geejiba aadaafi geejiba ammayyaa gidduu jiru maali?****

Gosoota geejjibaa keessaan kan biraan kan bishaaniiti. Inni kunis namtolchee dha. Namootas ta'ee meeshaalee adda addaa bishaanirra deddebisuuf fayyada. Geejibni kun kan humna namaatiin socho'uufi kan boba'aadhaan socho'u jedhamuun bakka lamatti qoodama. Kan akka bidiruu humna namaatiin socho'a kan akka doonii immoo boba'aadhaan deema. Marti isaanituu namoota, beelladootaafi meeshaalee bishaan irra deddebisuuf gargaaru.

****Geejjibni bishaanii bakka meeqatti qoodama? Maalfa'i?****

Kana malees, geejjibni qilleensaa nijira. Geejjibni qilleensaa kan imaaltootaafi meeshaalee isaanii bakkaa bakkatti deddeebisu. Karaan isaatis qilleensarra. Geejibni kun namtolchedha. Kan socho'uu immoo boba'aadhaani. Maqaalee adda addaatis niqabu. Guddinaan garuu wal caalu. Isaan keessaan furguggee (elikopteri), roophilaa yookiin xiyyaara akka fakkeenyatti fudhachuun nidanda'ama.

Dimshaashumatti, gosoonti geejjibaa bakka sadiitti qoodamu. Isaanis kan lafarraa, kan bishaan irraafi kan qilleensa irraati. Maddaafi akkaataa sochiitiin garaagarummaa niqabu. Tajaajila namaf kennaniin garuu walfakkaatu. Sochii ilmi namaa bakka tokkoo gara tokkootti taasisu mijessu; nisalphisu, dadhabbin hirisu. Kanaafuu, gosoonti geejjibaa jirenya namaa keessatti faayidaa guddaa qabu.

Dubbisuu

Gosoota Geejjibaa

Geejjibni wantoota imaltooni bakka tokkoo gara biiraatti deeman. Akkasumas, wantoota meeshaalee ittiin deddeebisanis nidabalata. Imaltooni baddaadhaa gammoojji yookiin magalaadhaa baadiyaatti nimarmaaru. Meeshaalee asii fi achi fe'u. Kanaafis, geejjiba adda addaatti dhimma ba'u. Geejjiba isaan dhimma itti bahanis gosoota sadiitti qooduun nidanda'ama. Isaanis kan lafaa, kan bishaaniifi kan qilleensa irraati.

Gosoota geejjibaa keessaan tokko kan lafarrati. Geejjibni lafarraa, kan aadaatiifi kan ammayyaa jedhamuun bakka lamatti qoodamu. Kan aadaa keessaan farda, gaangee, harreefi gaala maqaa dha'uun nidanda'ama. Kan ammayyaa keessaan ammoo konkolaataafi baaburri fakkeenyaa gaariidha. Gosoota geejjibaa keessaan kan biraan kan bishaan irraati. Gosti geejjibaa kun namtolchedha. Imaltootaafi meeshaalee isaanii bishaanirra deddeebisu. Kanneen keessaan bidiruufi doonii eeruun nidanda'ama. Geejjibni qilleensa irraa imaltootaafi meeshaalee isaanii qilleensarra deddeebisa. Geejjibni kun kan ammayyaati; namtolchedhas. Safisaanis hunda caala. Xiyyarriifi furguggee (helikopteri) kanaaf fakkeenyaa gaarii ta'u.

****Garaagarummaan geejiba bishaan irraafi geejiba lafa irraa maali?****

Walumaagalatti, gosoonti geejjibaa sadanuu baay'ee barbaachisoodha. saffisni isaanii walcaalus bakka jiran hundatti tajaajilaa turan; tajaajilaas jiru. Namoonnis akkaataa tajaajila isaanii fooyyessaa jiru; ammayyeessaa jirus. Sadarkaa aadaarra kan jiranillee akka tajaajila wayyaawaa kennan godhaa jiru. Fakkeenyaaaf, farda dur nama tokko fe'utti gaarii hidhuun akka nama tokkoo ol fe'u taasisaniiru. Kanneen bishaan irraafi qileensarra deemanillee akkasuma ammayyeessaniiru.

Torban 5 Guyyaa 1

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Dubbisa dhaggeeffachuu: Gosoota Geejjibaa
- Walitti makuu: '-am-'/-oom- jechatti maxxansuu
- Dubbisa dubbisuu: Gosoota Geejjibaa
- Fayyadama jechootaa: Jechootaan hima ijaaruu

Dhaggeeffachuu

Daqiiqaa 12

Dhaggeeffachuun Dura Yaada Dubbisaa Tilmaamuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Fakkiwwan 'A', 'B' fi 'C' jala jiran ilaalaa.
Maal agarsiisu?

[Bt, waan hubatan ni ibsu]

Bs: Mata dureefi fakkiwwan ilaaltan irraa ka'uun yaadni dubbisa dhaggeeffachuuuf deemtanii maal ta'uu danda'a jettanii yaaddu?

[Bt, waan yaadan yookiin tilmaaman ibsu]

Bs: Amma dubbisichan isiniif dubbisuuf deema. Gidduu gidduutti immoo dubbisuu dhaabuudhaan gaaffilee isin gaafadhun

Walitti Makuu

Daqiiqaa 5

Nanhojjadha

Bs: Amma qaamolee jechaa walitti fiduun jechan ijaaraa, na hordofaa

Bs: 'bit-..-am-...-e'
(gabatee gurraacha irratti barreessuu)

Bs: Qaamoleen jechaa kun yoo walitti dhufan jecha 'bitame' jedhutu uumama.

[Bs, jechicha dubbisuu]

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Nihojjanna

Bs: Amma immoo waliin hojjanna.

[Bs, 'goww-..-oom-..-e'

gabatee gurraacha irratti barreessuu]
Bs: Qaamoleen kun yoo walitti dhufan jecha kam ta'u?

[Bsf1 **Bt,** 'gowwoome']

[Bs, Yoo dogoggoran nisirreessa.]

Nihojjattu

Bs: Amma ofii keessaniif dabtara irratti hojjattu. Kitaaba keessan gaaffilee Hojii 3 jala jiru ilaalaa.

[Bt, nibaasu]

Bs: Dabtara keessan irratti hojjadhaa

[Bt, nihojjatu]

Bs: Waan hojjattan walitti agarsiisaa

Bs: Isa walitti agarsistan dareedhaaf dhiheessaa

[Bt, Hojii isaanii dareedhaaf dhiheessu.]

[Bs, madaaluu, sirreessuu]

qaba. Isin ammoo yaada dhaggeeffattan bu'uureffachuun deebii naaf kennitu.

Yeroo Dhaggeeffachuu Hubannoona

Dhaggeeffachuu To'achuu

[Bs, Dubbisaa bakka gaaffiin jirutti dhaabuun gaaffii gaafachuu]

[Bt, Dubbisaa dubbifamuuf dhaggeeffachaa gaaffilee gidduu gidduutti gaafatamaniif deebii kenuu]

Dhaggeeffachuu Booda Yaada Dubbisichaa Ibsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Amma dubbischa xumureen jira. Isinis yaada isaa hubattanii jirtu jedheen amana. Kanaafuu, gaaffilee kitaaba keessan Hojii 2 jala jiru hojjanna.

Bs: Gaaffii tokkoffaa eenyetu naaf dubbisa?

[Bt, nidubbisu]

[Bs, irra deebi'uun dubbisuu]

Bs: Deebii isaa eenyetu natti hima?

[Bt, nihimu]

[Bs, yoo dogoggorri jiraate sirreessuu]

[Bs, gaaffii hafes haaluma kanaan hojjechiisuu]

Dubbisuu

Daqiiqaa 15

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisaa Tilmaamuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: Amma immoo dubbisa dubbisuuf deemtu. Kitaaba keessan baafadhaa.

Bs: Matadureen dubbisa dubbisuuf deemtanii maali?

[**Bt,** mataduree himu-'Gosota Geejjibaa']

Bs: Bu'uura mata duree kanaatiin yaanni dubbisa dubbisuuf deemtanii maal ta'uu danda'a jettanii yaaddu?

[**Bt,** waan yaadan ibsu]

Bs: Ammaa dubbisicha dhuunfaadhaan dubbisuuf deemtu. Yemmuu mallatoo '****' bira geessan gaaffileen isin gaafadha. Gaaffilee kanneenis dubbisa dhaabdanii naaf deebistu.

Yeroo Dubbisuu Hubannoo Dubbisuu Barattootaa To'achuu

[**Bs** , Akka dubbisan qajeelchuu to'achuu . Yemmuu bakka *** gahan akka dhaabanii deebii kennan taasisuu]

[**Bs** , nidubbisu deebii kennu]

(Gaaffileen giduu gidduutti gaafataman ariitii barattoota baay'ee bifa gidduu galeeffateen ta'a. Barattootta ciccimoo yoo giddu galeeffate barattoonni suuteeyyiin nidagatamu; barattoota suuteeyyi yoo giddu galeeffate barattoonni ciccimoon obsa dhabu. Kanaafuu, barattoota giddu galeessa irratti yoo hundaa'ee gaariidha.

Dubbisuun Booda Yaada Dubbisaa Ibsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 5]

Bs: Amma dubbisa dubbisuu xumurtanii jirtu. Itti aanee ammoo gaaffilee yaada dubbisaa hubattan bu'uura godhantanii deebistanan isin gaafadha. Kitaaba keessan Hojii 5 ilaala.

Bs: Gaafii tokkoffaa eenyutu naaf dubbisa?

[**Bt,** nidubbisu]

[**Bs,** irra deebi'ee dubbisuu]

Bs: Mee yaada dubbisa keessaa hubate bu'uureeffatee kan gaaffii kana naaf deebisu eenyu?

[**Bt,** bidiruifi doonii]

[**Bs,** deebii isaanii madaaluun bakka barbaachisutti sirreffama kennuu]

Bs: Gaaffii lammaffaa hoo eenyutu naaf dubbisa?

[**Bt,** nidubbisu]

[**Bs,** gaaffii hafes haaluma kanaan hojjechiisuu]

✉️ Fayyadama Jechootaa

Daqiiqaa 8

Jechoota Kennamaniin Hima Ijaaruu

(Kitaaba barattootaa Hojii 6)

Bs: Kana booda immoo jechoota kitaaba keessan irra jiranitti fayyadamuun hima ijaarra.

Bs: Jechoota kitaaba keessan irra jiru ilaala

[**Bt,** Jechoota ilaalu].

[**Bs,** Fkn. jecha 'fe'e' jedhuun hima ijaaruun agarsiisuu]"Beekaan midhaan harreetti fe'e." kan jedhu.

Bs: Bifuma kanaan jecha 'qilleensa' jedhuun hima kan ijaaru eenyu?

[**Bt,** hima mataa isaanii ijaaruun himu]

[**Bs,** deebii isaanii madaaluu sirreessuu]

Bs: Mee haaluma kanaan jechoota hafaniin himoota mataa keessanii dabtara keessan irratti ijaaraa

Bs: Himoota ijaartan walitti agarsiisaa

Bs: Himoota ijaartan kunneen dareedhaaf dubbisaa [tokko tokkoon dubbisiisuu]

[**Bt,** dabaree kennameef fayyadamuun dareedhaaf dubbisu]

[**Bs,** madaaluu, sirreessuu]

Torban 5 Guyyaa 2

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Addaan qoqqooduu: -am/oom- jechoota irraa baasuu
- Dubbisa irra deebiin dubbisuu: Gosoota Geejjibaa
- Fayyadama jechootaa: Jechootaan bakka duwwaa himootaa guutuu
- Barreessuu: jechoota garee isaanii jalatti barreessuu

Addaan Qoqqooduu

Daqiiqaa 5

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Nanhojjedha	Nihojjanna	Nihojjatu
<p>Bs: Yeroo darbe qaamolee jechaa qoqqoonne walitti fiduun jecha taasisaa turreerra. Har'a ammoo jechoota biroo qoqqodeen isinitii agarsiisa</p> <p>Bs: Nyaatame [Bs, nyaat...-am...-e] [gabatee gurraacha irratti barreessun tokko tokkoon dubbisuu]</p>	<p>Bs: Mee amma immoo waliin haa hojjannu. Jecha 'firoome' jedhu haa ilaallu.</p> <p>Bs fi Bt: fir...-oom...-e</p> <p>Bs: Siriidha. [jechicha gabatee gurraacharratti barreessuu, tokko tokkoon agarsiisaa barattoota wajjin dubbisuu]</p>	<p>Bs: Amma immoo dabareen kan keessani. Mee jechoota hafan haaluma amma hojjanneen qoqqoodaa.</p> <p>[Bt, jechoota qaamolee jechaatti qoqqooduu barreessuu]</p> <p>[Bt, qaamolee jechaa barreessan dareef dubbisuu]</p> <p>[Bs, deebii barattootaa madaaluu sirreessuu]</p>

Dubbisuu

Daqiiqaa 15

Dubbisuun Dura Yaada Dubbischaa Yaadachuu

[kitaaba barattootaa irra hinjiru]

Bs: Wayitii darbe dubbisa dubbisnee turre. Mata dureen dubbisichaa maal ture?

Bt: Gosoota Geejjibaa

Bs: Gaariidha. Dubbisa kana keessaa maal maalfaa yaadattu?

[Bt, deebii adda addaa]

Bs: Sirriidha. Gosoonni geejjibaa adda addaa jiraachuu isaanii yaadattanii jirtu. Mee amma immoo dubbisicha dubbisaa.

Dubbisuun Booda Yaada Ijoo Dubbisaa Ibsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Amma dubbisa dubbistanii xumurtanii jirtu. Dubbisa keessatti yaadni baay'ee barbaachisaa ta'e, yaada ijoo jedhama. Kanaafuu, yaanni ijoo dubbisa kanaa maali?

[Bt, Deebii adda addaa]

Bs: Mee amma immoo jechoota kitaaba keessan Hojii 2 jala jiranitti fayyadamuun waa'ee dubbisa dubbistanii ibsaa?

[Bt, yaada isaanii ibsu]

[Bs, Yaada barattootaa dhaggeeffachuu, jajjabeessuu, qajeelchuu, hamilee kennuu deebii isaanii sirreessuu]

Daqiiqaa 10
Bakka Duwwaa Guutuu

[kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Amma jechoota bakka duwwaatti guutuuf deemna.

Bs: Jechoota jiran keessaa kan bakka duwwaa hima tokkoffaarratti galuu danda'u isa kami?

[Bt, deebii kenuu]

Bs: Kan hima lammaffaarratti galuu danda'u hoo?

[Bt, deebii kenuu]

[Bs, Haaluma kanaan kan hafes hojjachiisuu. Deebii barattootaas madaaluu, sirreessuu]

Barreessuu
Daqiiqaa 10
Jechoota Garee Gareetti Qoqqooduu

[kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: Amma jechoota garee garee isaanii jalatti galuu danda'an barreessuuf deemna.

Bs: Mee 'meeshaalee barnootaa' kan jedhu haa ilaallu. Jechoota kana jalatti ramadaman keessaa, qalama, dabtara, kitaaba, sarartuu maqaa dhahuuun nidanda'ama. Mee isin immoo akka fakteenya isiniif kennnameetti gaaffilee hafan hojjedhaa.

[Bt, gaaffilee kennaman dabtara irratti deebii isaanii waliin barreessuu]

[Bs, Hojii barattootaa hordofuu, qajeelchuufi sirreffama kenuu]

Torban 5 Guyyaa 3

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Dubbisa irra deebiin dhaggeeffatamu: Gosoota Geejjibaa
- Caatoo guutuun ibsuu

 Dhaggeeffachuu
Daqiiqaa 25
**Dhaggeeffachuu Dura Yaada Dubbisa
Wayitii Darbee Yaadachuu**

[kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Mata dureen dubbisa yeroo darbe dhaggeeffattanii, 'Goosota Geejjibaa' kan jedhu. Jechoota dubbisicha keessatti baay'ee barbaachisaa ta'an keessaa tokko 'geejjiba'. Jechi kun hima "Geejjibni karaa imaltoonni yookiin ,meeshaaleen iddo tokkoo gara birootti ittiin deeman' jedhu na yaadachise.

Bs: Mee isin hoo jechi 'geejjiba' jedhu dubbischa keessaa maalfaa isin yaadachiisa?

[Bt, maal akka isaan yaadachiise himu]

Bs: Jechoonni kitaaba irratti kennaman maal akka sin yaadachisan garee gareen walitti himaa.

[Bt, garee gareen qoodamuun waan jechoonni kennaman yaadachisan walitti himu]

Bs: Waan gareen mari'attan dareef himaa

[Bt, waan gareen mari'atan dareef himu]

Bs: Amma dubbisichan isiniif dubbisa. Isin ammoo wanti yaadattan sirrii ta'uusaa mirkanoeffachaa dhaggeeffadhaa. Achumaanis, jechoota kitaaba keessan irratti kennaman hiika isaanii galumsa isaanii irraa tilmaamaa deemaa.

**Yeroo Dhaggeeffachuu Hiika Jechootaa
Galumsarrraa Tilmaamuu**

[kitaaba barattootaa Hojii 2]

[Bs, dubbisa dubbisuu]

[Bt, dubbisa barsiisaan dubbisu hubannoong dhaggeeffachuu]

[Bs, jechoota barattooni hiika isaanii galumsa isaaniirraa akka tilmaamaniif kitaaba

barattootaa irratti kennaman bira yeroo ga'u hima jechichi keessatti argamu irra deebi'ee dubbisuu]

[**Bs**, hiika jechichaa galumsarrraa akka tilmaaman gaafachuu]

[**Bt**, hiika jechootaa galumsarrraa tilmaamu]

[**Bs**, qajeelchuu, sirreeffama kennuufi dubbisicha itti fufuun dubbisuu]

Dhaggeeffachuun Booda Walqabsiistota Adda Baasuu

[kitaaba barattootaa Hojii 3]

Nanhojjedha	Nihojjattu
Bs: Walqabsiistota himoota kennaman keessatti argaman adda baasuun waan isaan walqabsiisan nan hima.	Bs: Mee amma immoo isin garee gareedhaan ta'uun walqabsiistota himoota kitaaba keessan Hojii 3 irratti argaman baasuun barreessaa. Waan isaan walqabsiisan irratti mari'adhaa.
[Bs, himicha gabatee gurraacha irratti barreessuu] "Geejjibni wantoota imaltoonni yookiin meeshaaleen iddo tokkoo gara birootti ittiin deeman."	[Bt , nibarreessu, nimari'atu]
Bs: walqabsiistuu hima kana keessatti argamu 'yookiin' kan jedhu. Walqabsiistuu kun filannoo kan agarsiisu yemmuu ta'u, himicha keessatti imaaltootaafi meeshaalee kan jedhu walqabsiisuun filannoo agarsiisa.	Bs: Walqabsiistota himoota keessatti argaman adda baasaa. [Bt , adda baasuun himu] [Bs , walqabsiistota isaan himan gabatee gurraacha irratti barreessuu] [Bs , waan isaan walqabsiisan gaafachuu] [Bt , waan isaan walqabsiisan himu] [Bs , qajeelchuu, sirreeffama kennuu.]

Caatoo Guutanii Ibsuu

Daqiqaa 15

[kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: Kitaaba keessan irraa Hojii 4 baasuun caatoo kenname ilaala.

[**Bt**, kitaaba isaanii baasanii caatoo kenname ilaalu]

Bs: Odeeffannoo dubbisa keessaa argattaniin caatoo kenname guutuu taasisaa

[**Bt**, caatoo kenname guutuu taasisu]

[**Bs**, daree keessa naanna'uun hordofuu, qajeelchuu]

Bs: Caatoo guuttan walitti agarsiisaa

[**Bt**, caatoo guutan walitti agarsiisu]

Bs: Caatoo guuttan dareef ibsaa

[**Bt**, dareef ibsu]

[**Bs**, sirreeffama kennuu]

Torban 5 Guyyaa 4

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Addaan qoqqooduu: –am/-oom- jechoota irraa adda baasuu.
- Dubbisaa irra deebiin dubbisuu: Gosoota Geejjibaa
- Dubbisaa keessaa walqabsiistota baasuu
- Fayyadama jechootaa: garee gareetti qooduu, bakka duwwaa guutuu
- Qoodduutti (,) gargaaramuu.

Addaan Qoqqooduu

Daqiqa 5

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Nanhojjedha	Nihojjenna	Nihojjattu
Bs: Jechoota '-am/-oom-' of keessaa qaban kan mataa keenyaa barreessinee qaamolee jechaatti qoqqoodna.	Bs: Amma immoo mee waliin haa hojjennu.	Bs: Amma immoo dhuunfaa dhuunfaan hojjettu.
Bs: Mee ani jalqaba hojjadheen isiniti agarsiisa.	Bs: Jecha '-am-' of keessaa qabu eenyutu nutti hima. Bs fi Bt: dibame (fakkeenya)	Bs: Jechoota '-am-' of keessaa qaban sadiifi jechoota '-oom-' of keessaa qaban sadii kan mataa keessanii barbaaduun qaamolee jechaatti qoqooduun barreessaa
Bs: Jecha '-oom-' of keessaa qabun gabatee gurraacha irrattan isiniif barreessa. 'gamnoome'	[Bs: Jecha 'dibame' jedhu gabatee gurraacha irratti barreessuu.] Bs: Jecha 'dibame' jedhu eenyutu qaamolee jechaatti qoqoodaa?	[Bt, Jechoota '-am-/oom-' of keessaa qabun sadii barreessuun qaamolee jechaatti qoqooduun agarsiisuu.]
Bs: Amma immoo jecha kana qaamolee jechaatti qoqqodeen isiniti agarsiisaa 'gamm...-oom...-e' [Bs, qaamolee jechaa kana tokko tokkoon sagaleessuu]	Bs fi Bt: dib...-am...-e [Bs, qaamolee jechaa gabatee gurraacha irratti barreesuu] Bs: Qaamolee jechaa kanneen eenyutu dubbisa? [Bs fi Bt, tokko tokkoon nidubbisu] [Bs, yeroo dubbisan tokko tokkoon akeekuun agarsiisuu]	[Bs: daree keessa naanna'uun hordofuu, qajeelchuu, barattoota fedhii addaa qaban gargaaruu.] Bs: Kan barreessitan walitti agarsiisaa. [Bt, walitti agarsiisuu] [Bs, Barattooni muraasni dareef akka dhiheessan qajeelchuu] [Bs, deebii barattootaaf sirreffama kennuu.]

Dubbisuu

Daqiiqaa 15

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisaa Yaadachuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Mata dureen dubbisa wayitii darbe dubbistanii maal ture?

Bt: Gosoota Geejjibaa

Bs: Baay'ee gaarii. Yaada dubbisichaa keessaa maalfaa yaadattu?

[Bt, waan yaadatan himu]

Bs: Amma dubbisicha irra deebi'uun dubbisaa. Waan yaadattanis sirrii ta'uusaa mirkanoeffachaa deemaa

[Bt, dubbisicha dubbisuun waan yaadatan mirkanoeffatu]

Dubbisuun Booda Walqabsiistota Dubbisa Keessaa Addaan Baasuu

[kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Dubbisicha ariitiin dubbisuun walqabsiistota dubbisicha keessatti argaman adda baasuun baarreessaa.

[Bt, walqabsiistota dubbisa keessaa baasanii barreessu]

Bs: Waan walqabsiistonni kunneen walqabsiisan irratti hiriya kee waliin mari'adhu.

[Bt, cimdi, cimdiin ta'uudhaan nimari'atu]

[Bs, daree keessa naanna'uun hordofuu, qajeelchuu, deggersa barbaachisu gochuu]

Bs: Waan cimdi cimdiin mari'attan dareef dhiheessaa.

[Bt, waan mari'atan dareef dhiheessu]

[Bs, sirreeffama kennuu]

Fayyadama Jechootaa

Daqiiqaa 12

Bakka Duwwaa Guutuu

[kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: Amma immoo jechoota kennaman keessaa filuun bakka duwwaa himootaa guuttu

Bs: Kitaba keessan baasuun himoota kennaman dabtara keessan irratti garagalchaa

[Bt, himoota kennaman dabtara isaanii irratti garagalchu]

Bs: Jechoota kennaman keessaa filuun bakka duwwaa himoota kennamanii guutuu taasisaa.

[Bt, bakka duwwaa himootaa guutuu taasisu]

Bs: Himoota guutuu taasistan walitti agarsiisaa

[Bt, walitti agarsiisu]

[Bs, dareef akka dubbisan qajeelchuu]

[Bt, dareef dubbisu]

[Bs, sirreeffama kennuu]

Barreessuu

Daqiiqaa 8

Qoodduutti Gargaaramuu

[kitaaba barattootaa Hojii 5]

Bs: Amma himoota keessatti qoodduu (,) bakka barbaachisu galchina. Mee fakkeenyaisiniif kenna. [Fakkeenyicha gabatee gurraacha irratti barreessuu] Sooreessaan farda, gaangee, harreefi gaala qaba.

[Bs, qoodduu eessa eessatti akka gale ibsuu]

Bs: Mee haaluma kanaan himoota hafan keessatti qoodduu galchuun dabtara keessan irratti barreessaa.

[Bt, himoota hafan keessatti qoodduu galchuun dabtara isaanii irratti barreessuu]

Bs: Mee himoota barreessitan lama lama ta'uun walitti agarsiisaa.

[**Bt**, lama lama ta'uun himoota barreessan walitti agarsisu]

Bs: Amma immoo himoota walitti agarsiistan natti himaa.

[**Bt**, himoota walitti agarsiisan himu]

[**Bs**, himoota barattoonni himan keessaan kanneen qoodduun bakka sirriitti gale gabatee gurraacha irratti barreessuu].

[**Bt**, Himoota sirratanii gabatee gurraacha irratti barreeffaman irraa sirreeffama fudhachuun isa sirrii ta'ee barreeffachuu.]

Torban 5 Guyyaa 5

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

Keessa deebii: Qabiyyeewwan barnoota torbanii

Madaallii: Walitti makuu/Addaan qoqqooduu, fayyaadama jechootaa,

Keessa Deebii Daqiqaa 15

Nanhujedha

Bs: Har'a barnoota torban kana keessa barannen isin yaadachiisa. Ani mata dureewwan 'Gosoota Geejjibaa' jedhan akka dhaggeeffattaniifi dubbistan nan yaadadha. Dubbisa kana keessatti yaadonni geejjiba lafaa, geejjiba bishaaniifi geejjiba qilleensaa jedhan ibsamuu isaanii nan yaadadha.

Nihojjattu

Bs: Amma dabareen keessani. Mee maal maal akka yaadattan walitti himaa.

[**Bt**, Walitti himu]

Bs: Wanta osoo hinibsamiin hafan kan biroos walitti himaa.

[**Bt**, wanta hafe jedhanii yaadan irra deebiin walitti himu]

[Bs: Hojji barattootaa hordofuu, qajeelchuu, deggarsa gochuu, sirreeffama kennuu]

Madaallii (Daqiqaa 25)

Bs: Barnoota torban darbe barattan hammam akka hubattan madaaluuf gaaffileen qophaa'aniiru.

Bs: Mee gaaffilee kana gabatee gurraacharrattin isiniif barreessa.

1. Jechoota armaan gadii keessaa kan '-am-/ -oom-' dabalachuu danda'an adda baasii gabatee kenname keessatti guuti.

nama, kenne, hiyyeessa, ijaare, cire, dureessa ijoollee, eebbise, fayyade, goota

2. Himoota armaan gadii keessaa walqabsiistota adda baasii barreessi.

- "Geejjiba lafaarraa moo geejjiba qilleensarrraa jaallattu?" jedhee gaafate barsiisaan.
- Konkolaataan bu'aa gaarii qaba. Haa ta'u malee, yoo garagale miidhaa hamaa ta'e fidus nidanda'a.
- Geejjiba bishaanii kan jedhaman kan akka dooniifi bidiruuti.
- Namoonni baadiyyaa farda, harree, gaangeefi gaalatti fayyadamu. Kanamalees, konkolaataattis dhimma bahaa jiru.

3. Qoodduu bakka barbaachisaa ta'etti galchi

- Tolashiifi Bortolaan barattoota cimoodha. Haata'u malee Tolashiin qaabxiidhaan isaan caalti.
- Waan cimee qo'ateef qorumsa darbe.

-am-	-oom-

Deebii	
-am-	-oom-
ijaare	nama
fayyade	ijoollee
kenne	goota
cire	hiyyeessa
eebbise	dureessa

3. Barnootaan cimuuf yeroon dareetti argamuun barsiisaa ofii hordofuun hojmanee hojjachuufi barnoota ofii qo'achuun barbaachisaadha.

4. Qulqullina qaamaa uffataafi meeshaa eeguuf bishaanitti fayyadamuu qabna.

Torban 6: Xiyyeefannoo Barannoowwan Torbanii

Kaayyoo Barannoowwan Torbanii

Barattooni:

- dubbisa dhaggeeffatanii ergaa isaa ni ibsu.
- qaamolee jechaa walitti makuu; addaanis niqoqqoodu.
- dubbisa dubbisaniif yaada isaa hubachuun, gaaffilee dhihaatanifiif deebii nikennu.
- jechootatti fayyadamuu hima nijaaru, bakka duwwaa nigutu.
- jechoota garee gareetti niqoodu.

Yaada Bu'uuraa: Geejjiba

Ijoo Dubbi: Gosoota Geejjibaa

Dhaggeeffachuu

Geejjiba Aadaa

Geejjibni aadaa kan ammayyaa dura ture. Abbootiin keenya karaa dheeraa ittiin imalu. Meeshaalee adda addaa ittiin deddeebisuufis itti fayyadamaa turani; itti fayyadamaas jiru. Yeroo gaddaafi gammachuus akkasuma. Yeroo gaa'elaa Hojii adda addaa hojjachuuf geejjiba aadaatti fayyadamu. Gaafa du'aas ittiin garmaamanii ciminaafi gootummaa nama du'ee ibsu. Karaa isaan irra deeman bu'uura godhachuun, geejjiba aadaa bakka lamatti quoduun nidanda'ama. Isaanis kan lafaafi kan bishaan irraati.

Geejjibni lafaa kanneen lafarraa nama deddeebisan. Imaltoota baatanii gaara ba'anii sulula bu'u. Meeshaalee adda addaa gabaa tokkoo gara gabaa birootti deddeebisu. Meeshaalee dheedhii warshaaleedhaaf barbaadaman fageenya irraa fidu. Kanneen warshaaleedhaa ba'an fayyadamtootaaf dhiheessu. Haala kana keessatti bal'inaan kan

tajaajilan beelladoota malee kanneen nam-tolchee ta'an miti jechuudha. Fakkeenyaaaf, gaangee , farda, harree,gaalaafi kkf. maqaa dha'uun nidanda'ama.

****Geejjibni aadaa lafarraa tajaajilli isaan kennan kanneen akkamiiti?****

Gosa geejjiba aadaa keessaan kan biraan kan bishaan irraati. Geejjibni aadaa kunneen martinuu nam-tolcheedha. Imaltootaafi meeshaalee adda addaa bishaan irra deddeebisuuf tajaajilu. Gaddaafi gammachuufis ni oolu. Baay'een isaanii humna namaatiin qajeelfamu. Kanneen keessaan yaballi yookiin bidiruun baay'ee beekamaadha.

****Garaagarummaa geejjiba aadaa lafarrasi geejjiba aadaa bishanirraa gidduu jiru maali?****

Dimshaashumatti, geejjibni aadaa beeladootaafi kan wantoota naannoo irraa namoonni hojjetani. Umriidhaan kanneen ammayyaa nidursu. Qajeelfama namaatiin yookiin humna namaatiin socho'uun tajaajila kenu. Lafarra deemanii yookiin bishaan irra deddebi'uun namoota fayyadaa turan. Ammas fayyadaa jiru. Beeladoonni baadiyyaatti bal'inaan dhimma baasaa jiru. Kanneen namtolchee ta'anis naannoo haroowwaniifi laggeen gurguddoon jiranitti tajaajila kennaa jiru.

Dubbisuu

Geejjiba Aadaa

Geejjibni aadaa geejjiba hawaasa keenya waliin umrii dheeraa lakkofsise. Abbootiin keenya karaa dheeraa ittiin imalu; meeshaalees ittiin deddeebisu. Gaddaafi gammachuu irratti dhimma itti ba'u. Fakkeenyaaaf, farda gaafa boo'ichaa garmaamuuf itti fayyadamu; gaa'ela ittiin

midhagsuufi dabaaluufis itti gargaaramu. ***
Faayidaan geejjiba aadaa maali?***

Waan isaan irra socho'an
bu'uureffachuudhaan geejjiba aadaa bakka
lamatti quodun nidanda'ama. Isaanis
kanneen lafarraafi kanneen bishaan irraati.
Geejjibni aadaa lafarraa beelladoota.
Namoonni lafarra fardaan, gaangeedhaan,
gaalaan, harreedhaan bakka tokkoo bakka
biroo ittiin deemu. Meeshaalee isaaniis ittiin
deddeebisatu. Isaan kun kan uumamaati.
Geejjibni aadaa bishaan irraa immoo
namtolcheedha. Geejjibni kun imaltootaafi
meeshaalee isaanii bishaan irra deddeebisu.
Kanaafis namoonni yabalaan yookiin

bidiruudhaan imaluu yookiin meeshaalee
isaanii ittiin deddeebisuu danda'u.

****Geejjibni aadaa lafarraa maal fa'i? Kan
bishaan irraa hoo?***

Walumaagalatti, geejjibni aadaa geejjiba
umriidhaan kan ammayyaa dursu. Sochii
hawaasa durii keessattis ta'ee kan ammaa
keessatti gahee olaanaa taphatee ture;
taphataas jira. Geejjibni aadaa sochiin
lafarraafi bishaan irratti taasifamu amma jirutti
turuu nimala. Yookiin amma addunyaan bifaa
walfakkaatuun kan ammayaatti fayyadamuu
eegaltutti geejjibni aadaa inuma jiraata.

Torban 6 Guyyaa 1

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Dubbisichaaraa hoo maalin baradha jettee yaadda?
- Walitti makuu: '-dhaan' jechaatti maxxansuu
- Dubbisichaaraa hoo maalin baradha jettee yaadda?
- Fayyadama Jechootaa: Hiikaan Walitti firoomsuu

Dhaggeeffachuu

Daqiiqaa 15

Dhaggeeffachuuun Dura Yaada Dubbisaa Tilmaamuu

[Kitaaba barattootaa Hojji 1]

Bs: Mata dureen dhaggeeffachuuf deemtan,
"Geejjiba Aadaa" kan jedhu. Matadureefi
fakkicharraa ka'uun dubbisni dhaggeeffachuuf
deemtan waa'ee maali ta'uu danda'a jettanii
yaaddu?

[Bt:Deebii adda addaa]

Bs: Dubbisichaaraa hoo maalin baradha jettee yaadda?

[Bt:Deebii adda addaa]

Bs: Mee amma dubbisaa isiniif dubbisaa
tilmaama keessan mirkaneeffachaa dubbisaa.

Yeroo Dhaggeeffachuu Hubannoontoo Dhaggeeffachuu Barattootaa To'achuu

Bs; [Dubbisa dubbisuu, bakka gaaffileen
kenamanitti gaafachuu]

Bs: Amma dubbisuu asirratti dhaabeen
gaaffilee isin gaafadha. [Gaaffilee mallattoo
*** giddu jiran gaafachuu]

[Bt, gaaffilee giduu gidduutti gaafatamaniif
deebii kennuu]

Bs: Baay'ee gaariidha. Amma dubbisuun itti
fufa. Naamuusaan dhaggeeffadhaa. (Haaaluma
kanaan hojjechiisaa deemuu)

Dhaggeeffachuun Booda Yaada Dubbisaa Adda Baasuun Ibsuu

[kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Amma dubbisicha dhaggeeffattanii jirtu. Kanaafuu, Hojii 2 kitaaba keessan irra jiru hojjanna.

Bs: Gaaffii 1^{ffa}a eenyutu dubbisa?

Walitti Makuu

Daqiiqaa 5

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Nanhojjadha

Bs: Qaamolee jechaa walitti makuun jecha ijaarra

Bs: Qaamolee jechaa gabatee gurraacha irratti barreessuu 'gaangee....-dhaan'

Bs: Qaamolee jechaa kunneen tokko tokkoon akeekuun agarsiisaa sagaleessuu

Bs: Qaamolee kunneen walitti makuun jecha ijaaru 'gaangeedhaan'

[Bs: gabatee gurraacha irratti barreessuu sagaleessuu].

Nihojjanna

Bs: Amma immoo waliin haa hojjennuu.

Bs: Qaamolee jechaa gabatee gurraacha irratti barreessuu 'Harree....-dhaan'

Bs: Eenyutu tokko tokkoon dubbisa?

[Bs fi Bt: [tokko tokkoon nidubbisu]

Bs: Eenyutu walitti makee jecha ijaara?

[Bs fi Bt: Walitti makuun jecha ijaaru 'Haareedhaan'

Nihojjattu

Bs: Amma immoo dhuunfaan hojettu.

Bs: Kitaaba keessan baasaa

Bs: Qaamolee jechaa hafan walitti makuun jecha ijaara]

[Bt, qaamolee jechaa walitti makuun jecha ijaaru.]

[Bs: Daree keessa naanna'uun hordofuu, qajeechuu]

Bs: Deebii keessan dareef himaa.

[Bs: Sirreffama kennuu]

Dubbisuu

Daqiiqaa 15

Dubbisuu Dura Yaada Dubbisaa Tilmaamu

[Kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: Matadureen dubbisa dubbisuuf deemtan "Geejiba Aadaa" kan jedhu. Geejibni aadaa maal fa'i jettanii yaaddu?

[Bt:Deebii adda addaa]

Bs: Geejibni aadaa namtolchee hintaane malfa'i?**[Bt,** deebii kennu]

Bs: Kan namtolchee ta'an hoo?

[Bt, deebii adda addaa]

Bs: Mee amma dubbisa dubbisatii tilmaama keessan mirkanoeffadhaa.

Bt:[nidubbisu]

Bs: Gaafficha irra deebi'ee dubbisuun gaafachuu **[Bt,** nideebisu]

Bs: [Yoo dogoggiorri jiraate sireessuu] [Haaluma kanaan kanneen hafan itti fufsiisanii hojjechiisuu.]

Bs: Bakka mallattoo *** bira yeroo geessan dubbisuu dhaabaa. Bakka kanaatti gaaffii gaafatamanifiif deebii kennitu.

Yeroo Dubbisuu Hubannoontu Dubbisuu Baratootaa To'achuu

[Bt, Dubbisa dubbisuu]

[Bs: Daree keessa naanna'uun hordofuu, to'achuu]

[Bt: Bakka mallattoo *** bira yeroo ga'an dubbisuu dhaabuu]

[Bs: Barattooni hundi bakka mallattoo *** yeroo ga'an gaaffilee kennaman gaafachuu]

Bs: Amma gaaffiin isin gaafadhuuf deebii kennaa [gaafachuu]

[Bt:Deebii kennu]

Bs: Deebii barattootaaf sirreeffama kenuun, akka dubbisuu itti fufan qajeelchuu]

[**Bt:** Dubbisuu itti fufu. Ammas mallattoo *** bira yeroo ga'an dubbisuu dhaabuun gaaffii gaafataman deebisaa deemu]

Dubbisuun Booda Ergaa Dubbisaa Adda Baafachuun Ibsuu

(Kitaaba barattootaa Hojii 5)

Bs: Amma dubbisicha dubbisuun xumurtanii jirtu. Dubbisicha hubachuu keessan mirkaneeffachuuuf gaaffilee dubbisa keessaa ba'an hojettu.

Bs: Kitaaba keessan Hojii 5 baasaa

Bs: Gaaffii jalqbaa eenyutu nuuf dubbisa?

[**Bt,** nidubbisu]

[**Bs:** Irra deebi'ee gaafficha dubbisuun barattoota gaafachuu]

[**Bt:** Deebii dubbisa irratti hundaa'e deebisu]

[**Bs:** Deebii barattootaa madaaluun sirreeffama kenuu]

Bs: Gaaffii lammaffaa hoo eenyutu dubbisa?

Bs: Gaafficha irra deebi'ee dubbisuun gaafachuu]

[**Bs:** Deebii barattootaa madaaluun sirreeffama kenuu]

Fayyadama Jechootaa Daqiqa 5

Jechoota Bifa Tokko Qaban

(Kitaaba barattootaa Hojii 6)

[**Bs:** Tajaajila qaamni jechaa '-dhaan'qabu ilaalla]

[**Bs:** Kitaaba keessan Hojii 6 baasuun ilaala]

[**Bt:** kitaaba isaanii baasuun ilaalu]

Bs: Eeboo jedhee eeboodhaan yoo jedhame, qalqalloo jedhee maal jedhama?

Bt: qalqalloodhaan

Bs: Kanneen hafan ammoo dabtara keessan irratti hojjechuun walitti agarsiisaa

[**Bs:** Daree keessa naanna'uun hordofuu, qajeelchuu]

[**Bs:** Deebii isaanii dareef akka himan qajeelchuu]

[**Bs:** Sirreeffama deebii kenuu]

Torban 6 Guyyaa 2

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Addaan qoqqooduu: '-dhaan' jecharraa adda baasuu
- Dubbisa irra deebiin dubbisu: Geejjiba Aadaa
- Fayyadama jechootaa: Jechoota hiikaan walitti firoomsuu
- Barreessuu: hima ijaaruu

Addaan Qoqqooduu

Daqiqa 5

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Har'a jechoota 'dhaan' of irraa qaban qaamolee jechaatti addaan qoqqoonna.

Bs: Na hordofaa. Amma jecha 'eeboodhaan' jedhu irraa '-dhaan' baasa [jechicha gabatee gurraacha irratti barreessuu] 'eeboodhaan'

Bs: Jechi kun yoo '-dhaan' irra adda ba'e 'eeboo....dhaan' ta'a.

Bs: Mee isinis bifuma kanaan jechoota hafan dabtara keessan irratti qoqqoodaa.

[**Bt,** haaluma fkn kennameen hojjetu]

[**Bs,** Kallattii adda addaatiin madaaluu jajjabeessuu,sirreeffama kenuu]

Dubbisuu

Daqiqa 15

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisaa Yaadachuu

[Kitaaba barattootaa irra hinjiru]

Bs: Amma immoo waa'ee dubbisa kaleessa dubbistanii wal yaadachiisna.

Bs: Mata dureen dubbisa kaleessa dubbistanii maal ture?

Bt:'Geejjiba Aadaa'

Bs: Baayyee gaariidha.

Bs: Yaadolee dubbisicha keessaa maalfaa yaadattu?

[**Bt:**waan yaadatan himu]

Bs: Kana booda dubbisicha irra deebitanii dubbisuu qabdu. Kitaaba keessan baasaa

Bs: Dubbisicha yemmuu xumurtan gaaffileen isin gaafadhu nan qaba. Amma callisaa dubbisaa.

Dubbisuun Booda Yaada Dubbisaa Adda Baasuun Ibsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Amma dubbisa dubbistanii xumurtanii jirtu. Mee keeyyata tokkoffaa irraa waan hubattan natti himaa.

[**Bt:** umuriifi tajaajila geejjiba aadaa]

[**Bs:** Deebii isaanii madaaluu, dogoggora jiru sirreessuu, jajjabeessuu]

Bs: Yaanni keeyyata lammaffaa hoo maali?

[**Bt:** Deebii kennuu]

[**Bs,** madaaluu, sirreffama kennuu]

🔑 Fayyadama Jechootaa

Daqiiqaa 10

Jechoota Hiikaan Walitti Firoomsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Kanatti aansuun jechootaafi hiikaa isaanii walitti firoomsina.

Bs: Kitaaba keessan irraa Hojii 3 baasaa

Bs: Jechoota roga 'A' jala jiraniif hiika isaanii kanneen roga 'B' jala jiran walitti firoomsina.

Bs: Fakkeenyaaaf, jecha tokkoffaa irra jiru 'bidiruu' kan jedhuuf kamtu hiikaa ta'a?

[**Bt,** 'yabala']

Bs: Baay'ee gaariidha. Jechi kun qubee (filannoo) kam irratti argama?

Bs fi Bt: B

Bs: Baayyee gaarii

Bs: Jechoota hafanis bifuma kanaan lama lama ta'uun walitti firoomsaa

Bs: Amma immoo waan walitti firoomsitan dareedhaaf himaa

[**Bt,** dareedhaaf himu]

[**Bs:** Deebii isaan dareedhaaf himan madaaluu, bakka sirreffama barbaachisutti sirreessuu]

Barreessuu

Daqiiqaa 10

Hima ijaaruu

[Kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: Amma jechootaan hima ijaarra. Jechoonni ittiin hima ijaarru kitaaba keessan Hojii 4 jala jiru. Kanaafuu, kitaaba keessan baafadhaa.

Bs: Fkn. Jecha 'garmaamuu ' jedhuun akkamitti akka himni ijaarame ilaala

[**Bs:** Himicha gabatee gurraacha irratti barreessuu]

Bs: Jecha kanaan hima ijaaruun nidanda'ama. Fkn. Tolaan fardaan garmaamuu jaallata. {Gabatee gurraacha irratti barreessuuun dubbisuu}

Bs: Bifuma kanaan jechoota hafaniin dabtara keessan irratti hima ijaaraa.

[**Bt:** Dabtara isaanii irratti himoota mataa isaanii ni ijaaru]

Bs: Himoota ijaartan lama lama ta'uun walitti agarsiisaa.

[**Bt:** Himoota ijaaran walitti agarsiisu]

Bs: Himoota walitti agarsiistan keessaa kanneen fooyya'oo ta'an filaa.

[**Bt:** Himoota ijaaran keessaa kanneen fooyya'oo ta'an filuu]

Bs: Himoota filtan dabaree dabreedhaan dareedhaaf dubbisaa. [dabaree kennuu]

[**Bt:** Dabaree dabareedhaan himoota filatan dareedhaaf dubbisu]

[**Bs:** Himoota isaanii madaaluu, bakka sirreffama barbaadutti sirreffama kennuu]

Torban 6 Guyyaa 3

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Dubbisa irra deebiin dhaggeeffachuu: Geejiba Aadaa
- Walqabsiistotatti gargaaramuu: kana malees, kanaafuu, garuu.
- Falmii gageessuu: mata durewwan kennaman irratti

Dhaggeeffachuu

Daqiiqaa 25

Dhaggeeffachuun Dura Yaada Dubbisa Wayitii Darbee Yaadachuu

[kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Matadureen dubbisa wayitii darbe dhaggeeffattanii maal ture?

Bt: Geejiba Aadaa

Bs: Kitaaba keessan Hojii 1 baasuun jechoota yaada dubbisichaa isin yaadachiisuu danda'an ilaala.

[Bt, kitaaba isaanii baasuun yaadolee Hojii 1 jalatti dhihaatan ilaalu]

Bs: Geejiba aadaa kan uumamaa kan jedhu maalfaa sin yaadachiisa?

[Bt, deebii adda addaa]

Bs, Geejiba aadaa kan namtolchee kan jedhu hoo malfaa sin yaadachiisa? Cimdi ta'uun mari'adhaa.

[Bt, waan yaadatan himu]

Bs: Amma dubbisa irra deebiin isiniif dubbisa. Kanaafuu, waan yaadattan sirrii ta'uusaa dhaggeeffachuun mirkanoeffadhaa. Achumaanis, jechoota kitaaba keessanirratti kennaman hiika isaanii galumsarrraa tilmaamaa.

Yeroo Dhaggeeffachuu Hiika Jechootaa Galumsarrraa Tilmaamuu

(Kitaaba barattootaa Hojii 2)

[Bs, Dubbisa sagalee ol kaasee dubbisuu, jechoota kennaman bira yeroo ga'u, hima jechichi keessatti argamu irra deebi'ee dubbisuu hiikasaa gaafachuu.

[Bt, hubannon dhaggeeffachuu, hiika jechoota kennamanii galumsarrraa tilmaamuu]

Walqabsiistotatti Gargaaramuu

[kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Amma walqabsiistotatti gargaaramuuun himoota walqabsiisna.

Bs: Kitaaba keessan baasuun Hojii 3 ilaala

[Bt, Kitaaba isaanii baasuun Hojii kennname ilaalu]

Bs: Hojin kun walqabsiistota kennaman keessaa filuun, himoota kennaman akka walqabsiisnu nu qajeelcha.

Bs: Walqabsiistota kennamanifi himoota kennaman dabtara keessan irratti galagalchuun dhuunfaa, dhuunfaan hojjedha.

Bs: Daree keessa naanna'uun hordofuu, qajeelchuu

Bt: [Deebii isaanii dareef dubbisuu]

Bs: [Sirreeffama kennuu]

Falmii Gaggeessuu

Daqiiqaa 15

[Kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: Garee gareen qoqqoodamtanii falmii gageessitu. Kanaafuu, garee miseensa afur afur qabutti qoqqoodamaa.

Bs: Garee tokko, garee xixiqqaa nama lama lama qabutti qoqqooduuun garee xixiqqoo kunneeniif mataduree falmii kennuu.

Bs: Gareen tokkoo 'geejiiba aadaa wayya' jedhee gareen biroo ammoo 'geejiiba ammayyaa wayya' jedhee akka falmuuf haala mijeessuu, seera falmiis dursanii itti himuu]

Bt: Garee garee isaanii keessatti mataduree kennameef deggaranii falmii gaggeessu.

Bs: Daree keessa naanna'uun falmii barattootaa hordofuu qajeelchuu.

Bs: Garee adda addaa keessaa warra falmii cimaa gageessan filuun barattoota daree fuulduratti akka falmii gaggeessan qajeelchuu

Bt: [falmii gaggeessuu]

Bs: Falmicha keessatti irra caalaa garee ragaa qabatamaa dhiyeessuun falman adda baasuu.

Bs: Barattoota falmii gaggeessan jajjabeessuun, geejjibni aadaas ta'e geejjibni

ammayyaa faayidaa mataa isaanii akka qaban ibsuun falmicha goolabuu.

Torban 6 Guyyaa 4

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Addaan qoqqooduu: '-dhaan' jechootarraa baasuu
- Dubbisa irra deebiin dubbisuu: Geejjiba Aadaa
- Walqabsiistotatti fayyadamuu: yookiin garuu, kunis, kanaafuu.
- Fayyadama jechootaa: Jechoota faallaa isaanitiin walitti firoomsuu
- Barreessuu: caatoo guutuu, himoota qoodduu jabaa qaban funaanani barreessuu

Addaan Qoqqooduu

Daqiiqaa 5

(Kitaaba barattootaa Hojii 1)

Bs: Har'a jechoota mataa keenyaa barbaaduun addaan qoqqoonna. Jechoonni kun kanuma ofii keenyaaf beeknu. Jalqaba irratti jechan ofii beeku tokkon qoodee isinitti agarsiisa.

[**Bs,** *Fkn. jecha 'qalbiidhaan' jedhu gabatee gurraacha irratti barreessuu]*

[**Bs,** *Jecha kana qoqqooduudhaan agarsiisuu 'qalbii.....-dhaan'*]

[**Bs,** *Mee isiniis haaluma fkn kanaatiin jechoota beektan dabatara keessan irratti barreessuun qoqqoodaa*]

[**Bt,** *Jechoota beekan kanneen '-dhaan' of irraa qaban barreessuun qoqqoodu*]

Bs: Walitti agarsiisaa [**Bt,** walitti agarsiisuu]

Bs: Dareedhaaf dhi'eessaa [**Bt,** dareef dhiheessu]

[**Bs:** Hojii isaanii madaaluu, sirreeffama kennuu, jajjabeessuu]

[Hub. *Baayyinni jechoota barattooni barreessanii yeroo jiruufi hubannoo barattootaa bu'uureeffatee kan murtaa'u ta'a*]

Daqiiqaa 15

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisaa Yaadachuu

[kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Yeroo dabe dubbisa tokko dubbistanii ture. Mata dureen dubbisichaa maal ture?

[**Bt,** 'Geejjiba Aadaa']

Bs: Yaadni ijoo dubbisichaa hoo maali?

[**Bt,** *Amma yaadatan nihimu*]

Bs: Amma immoo dubbisicha irra deebiidhaan dubbisuuf deemtu. yemmuu dubbistanis walqabsiistota dubbisicha keessaa funaantu.

Bs: Dubbisuu Jalqabuu

[**Bt,** *Dubbisa,dubbisaa walqabsiistota funaanoon dabtara isaanii irratti barreessuu*]

Dubbisuun Booda Walqabsiistotatti Fayyadamuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Amma walqabsiistota funaantanii jirtu walqabsiistota funaantan walitti agarsiisaa

[**Bt,** *Walqabsiistota funaanan walitti agarsiisu*]

Bs: Walqabsiistota walitti agarsiistan dareedhaaf himaa.

Bt: walqabsiistota walitti agarsiisan dareedhaaf dhi'eessu

Bs: Kanatti aansuun kitaaba keessan irraa Hojii 3 hojjachuuf deemtu. Kitaaba keessan baasaa.

Bs: Walqabsiistota kennaman keessaa filuun bakka duwwaa keeyyata keessaa guutuu taasisaa.

[**Bt,** Dabtara isaanii irratti barreessuun hojatu]

Bs: Keeyyata walqabsiistotaan guuttan dabaree dabareedhaan dareedhaaf dubbisaa

Bt: Keeyyata walqabsiistotaan guutan dabaree dabareedhaan dareedhaaf dubbisuu]

Bs: keeyyata isaan walqabsiistotaan guutuu taasisan madaaluu, walqabsiistonni bakka sirriitti yoo galuu baatan sirreessuu

Fayyadama Jechootaa

Daqiqaa 10

Jechoota Faallaa Isaaniitiin Walitti Firoomsuu

[kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: Kanatti aansuun jechoota faallaa isaaniitiin walitti firoomsina.

Bs: Kitaaba keessan baasaa.

Bs: Jechoota roga 'A'jala jiraniifi faallaa isaanii kanneen roga 'B' jala jiran walitti firoomsina]

Bs: Fakkeenyaaaf jecha tokkoffaa irra jiru 'gadda' kan jedhuuf kanneen 'B' jala jiran keessaa kamtu faallaa ta'a?

Bt: Isa 'C' irra jiru 'gammachu'

Bs: baayyee gaariidha. Kanneen hafanis haaluma kanaan dabtara keessan irratti hojjadhaa.

Bs: Deebii keessan dareedhaaf gabaasaa.

Bs: Deebii barattootaa madaaluun bakka dogoggorri jirutti sirreffama kennuu]

Barreessuu

Daqiqaa 10

Caatoo Guutuu

[kitaaba barattootaa Hojii 5]

Bs: Amma yaada dubbisa yeroo darbe dubbistan irraa horattaniifi beekumsa muuxannoo keessan keessatti horattan bu'uureeffachuu haaluma fakkeenyaa isiniif

kennameetiin saanduuqota hinguutamiin guutuuuf deemtu.

Bs: Kitaaba keessan baasaa.

Bs: Caasaa kitaaba keessan irra jiru dabtara keessan irratti garagalchaa.

Bs: Haaluma fakkeenyaa isiniif kennameetiin hojjadhaa.

Bs: Garee namoota shan of keessaa qabuuumuudhaan walitti agarsiisaa.

Bt: Garee umuudhaan walitti agarsiisu

Bs: Waan irratti waliigaltan garee keessaa namni tokko yaa gabaasu.

[**Bt:** Kan gareen bakka buufate nigabaasa]

[**Bs,** Deebii isaanii madaaluu, bakka sirreeffamni barbaachisutti sirreessuu]

Himoota Qoodduu Jabaa (;) Qaban Funaanuu

[kitaaba barattootaa Hojii 6]

Bs: Amma immoo dubbisa yeroo darbe dubbistan keessaa himoota qoodduu jabaa (;) of keessaa qaban funaantu.

Fkn. Gaafa boo'ichaa garmaamuuf itti fayyadamu; ga'eela ittiin miidhagsuufi dabaaluufis itti gargaaramu.

Bs: Isinis kitaaba keessan baasuun dubbisicha keessaa funaanuuun dabtara keessan irratti barreessaa.

Bt: [Funaanuuun dabtara isaanii irratti barreessu]

Bs: kan funaantan walitti agarsiisaa.

Bt: Kan funaanan walitti agarsiisu]

Bs: Isa walitti agarsiistan dareedhaaf dubbisaa

[**Bt,** Isa walitti agarsiisan dareedhaaf dhi'eessu]

[**Bs,** Inni isaan dareedhaaf dhi'eessan kan dubbisicha keessaa funaanamanifi sirrii ta'uu isaanii mirkaneessuu, bakka dogoggorri jirutti sirreessuu]

Torban 6 Guyyaa 5

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Keessa deebii : Qabiyyewwan barnoota torbanii
- Madaalli: Hiika jechootaa, fayyadama walqabsiistotaa , qoodduu jabaa

Keessa Deebii (Daqiqa 15)

Nihojjanna

Bs: Har'a barnoota torban kana barannee haa yaadannu.

Bs: Fakkeenyaaf dubbisa matadureen isaa 'Geejjiba Aadaa' jedhu dhaggeeffanneera. Kana malees qaamolee jechootaa walitti makuufi addaan qoqqooduu, jechootattis bifa adda addaatiin itti fayyadamneerra.

Nihojjattu

Bs: Amma immoo barnoota torban kana keessa baranne keessaa wantoota osoo hinibsamin hafan natti himaa.

[Bt waan yaadatan himu]

Bs: Gaariidha. Mee amma immoo waan barattan hammam akka hubattan madaaluuf gaaffileen qoph'anii jiru. [Gaaffilee gabatee gurraacha irratti barreessuu]

Madaallii

Daqiqa 25

1. Jechoota jala sararamaniif hiika isaanii filadhu

1. Abbootiin keenya geejjiba aadaatti yeroo gaddaafi gammachuu dhimma ba'u.
A. nigarmaamu C. nideemu
B. nifyadamu D. ala ittiin ba'u
2. Geejjiba aadaa waan isaan irra deeman bu'uureeffachuu bakka lamatti quoduu nidanda'ama.
A. irratti hundaa'uun C. irratti xiyyeeffachuu
B. irraa ka'uun D. hunduu deebiidha.
3. Geejjibni lafarraa kanneen lafa irra nama deddeebisan
A. fidan C. geesisan
B. fuudhan D. marmaarsisan

2. Walqabsiistota armaan gadiitti fayyadamuun hima mataa keetii ijaari

1. Isaanis
2. haata'u malee
3. yoo
4. kana malees
5. waan

3. Qoodduu jabaa (;) bakka barbaachisaa ta'etti galchi.

1. Boonaan ganamaan ka'e garuu, barfatee mana barumsaa ga'e.
2. Ijoollee kunuunsanii qabuun barbaachisaadha yoo ta'uu baate barnoota isaaniitiin hinciman.
3. Manni barnoota meeshalee hedduu qaba haa ta'u malee, barattooni tokko tokko nimancaasu.

Torban 7: Xiyyeeffannoo Barannoowwan Torbanii

Kaayyoo Barannoowwan Torbanii

Barattooni:

- dubbisa dhaggeeffatanii ergaa isaa ni ibsu.
- qaamolee jechaa walitti nimaku; addaanis niqoqqoodu.
- dubbisa dubbisanii yaada isaa hubachuun, gaaffilee keessaa ba'an nideebisu.
- jechootaan hima ni ijaaru; gareetti qoqqoodu; bakka duwwaa niguutu.
- qodduu jabaafi qoodduutti fayyadamuun hima ijaaru.

Yaada Bu'uuraa: Geejjiiba

Ijoo Dubbii: Seera Tiraafikii

Dhaggeeffachuu

Bala Tiraafikii

Namni waan hedduu kan uume akka isa tajaajiluufi. Akka jirenya isaa salphaa taasisuufi. Garuu, meeshaaleen tokko tokko akkuma faayidaa qaban miidhaas niqabu. Miidhaan kunis sirnaan maayii itti bahuu dhabuu irraa dhufuu danda'a. Konkolaataanis meeshaalee kanneen keessaa tokko. Namni konkolaataa kan tol fate karaa dheeraa ittiin deemuufi. Kunis dadhabbi isaa nihir'isa. Humnaafi yeroo isaaf quidata. Meeshaalee adda addaas itti fe'ata. Garuu, konkolaataan bu'aa gaarii qabu kun miidhaa jibbiisaa ta'e fiduu nidanda'a. Kunis sababoota adda addaa irraa kan ka'e ta'uu nimala.

Inni tokko dogoggora konkolaachisaan uumudha. Konkolaachisaan ariitii daangaa darbeen yoo oofe, waan tokkotti buusee yookiin garagalchee badii geessisa. Konkolaataa isas nicabsa. Lubbu namaafi horiitis nigalaafata. Qabeenyas nimancaasa. Kun ammoo seera tiraafikii wallaaluu yookiin hojiirra oolchuu dadhabuu irraa madda.

Konkolaachisaan akkamitti dogoggora uumuu danda'a?

Inni biroo ammoo, seera tiraafikii wallaaluu imaaltotaati. Daandii konkolaataarra yoo deeman bitaarra hingoran. Konkolaataa dhaabbate tokko dahatanii karaa qaxxamuruu yaalu. Yoo qaxxaamuranis bitaa mirga isaanii hinilaalan.

Imaltoonni akkamitti dogoggora uumuu danda'u?

Namoonni magaala gurguddoo keessa jiraatanis mallattoolee tiraafikii dagachuun balaa tiraafikiif sababa biroo ta'u. Fakkeenyaaf, karaan warri lafoon irra qaxxaamuran halluu adii dibamee jira. Haata'u malee, lafoon karaa konkolaataarra qaxxaamuran mallattoo halluu dibamee irra cehuu dhabuun, balaa konkolaataaf saaxilamu. Inni biraan immoo ibsaa tiraafikiiti. Ibsaan kun bakka karaaleen hedduun wal qaxxaamuranitti dhaabbata. Halluu sadii qabas. Isaanis, diimaa, keelloofi magariisa. Diimaan yoo ife konkolaatan hundi nidhaabata. Lafoonis yeroo kana qaxxamuruu danda'u. Takka turee keelootu ifa. Kun ammoo deemuuf qophaa'i jedhee konkolaataa akekkachiisuu isaati. Yeroo kana imaltoonni daandii seenuu hinqaban. Itti aanee magariisatti jijiirama. Konkolaataan akka deemu eeyyamuu isaati. Lafoon hanga ibsaan diimaan deebi'ee ifutti obsuu qabu.

Walumaagalatti, balaan tiraafikii sababoota adda addaatiin kan uumamudha. Isaan keessaa dogoggori konkolaachisaa isa ijoodha. Dogoggori lafoos akkasuma. Kana malees, mallattoolee tiraafikii adda addaa wallaaluufi dagachuun waan akka salphaatti ilaalamu miti. Kana hambisuufis konkolaachisaan barumsa gahaa argachuu qaba. Lafoonis seeraafi mallattoolee tiraafikii irratti barumsa argachuu qabu.

Dubbisuu

Seera Tiraafikii

Seerri tiraafikii seera sochiiti. Namoonni imalaaf karaarra bu'an seera kana kabajuu qabu. Duraan dursanii karaa iddo deemuu

barbaadan isaan geessu filatu. Karaa sana irra qaamolee yookiin wantoota deddeebi'anis hubatu. Kana malees, kallattii irra bu'anii deeman adda baafatu. Kanneen faallaa isaanii socho'anis akkasuma. Dadhabbi sochii isaanii salphisuuf ammoo geejibaa aadaatiifi geejibaa ammayyaatitti dhimma bahu. Kanneen aadaa keessa farda, harree, gaangeefi gaala maqaa dhahuun nidanda'ama. Geejibaa ammayyaa keessa immoo konkolaataa, doqdoqjee, baaburaafi kan kana fakkaatan nifayyadamu. Isaan eeraman kunneen marti karaa isaaniif malu hordofanii seeraan yoo hindeemne balaatu isaanirra ga'a. Kanaaf fakkeenyaa kan ta'an keessa tokko konkolaataadha.

****Keeyyata tokkoffaa irraa maal hubatte?*****

Miidhaan balaa konkolaataa sababoota adda addaa irraa madda. Sababni tokko dogoggora konkolaachisaadhaan uumamu. Konkolaachisaan saffisa daangaa darbeen oofu, konkolaataa waan tokkotti buusuun balaa geessisa. Konkolaataas hojiin ala taasisa. Lubuu namaatiifi horiitiis nigalaafata. Kun immoo seera tiraafikii wallaaluu yookiin hojiirra oolchuu dhiisuu irraa madda. Sababni inni biroo immoo seera tiraafikii irratti hubannoo dhabuu imaltootaatiin walqabata. Imaltoonni tokko tokko tasa fiiganii

konkolaataa jala bu'anii balaaf saaxilamu. Isaan kaan immoo konkolaataa tokko da'eefatani yeroo daandii qaxxaamuran dha'amuun balaarra bu'u.

Garuu, balaa kana seera tiraafikii kabajuun ittisuun nidanda'ama. Akkuma konkoolaachisa imaltootaafis seera tiraafikii irratti hubannoo kennuun gaariidha. Imaltoonni yeroo daandii konkolaataarra deeman kallattii bitaa isaanii qabatanii akka deeman qajeelchuudha. Kana yoo ta'ee konkolaataa fuuldura isaaniitiin itti dhufu ilaalanii irraa goruu nidanda'u. Karaa yoo qaxxaamuranis bitaafi mirga akka ilaalan itti himamuu qaba. Magaalota gurguddoo keessatti mallattoolee seera tiraafikii agarsiisuuf dhaabbatan akka beekan gochuunis barbaachisaadha. Fakkeenyaaaf, karaa imaltoonni daandii konkolaataa irra qaxxaamuruu danda'an kan agarsiisu halluu adiit u sararaan dibama. Inni biraa immoo ibsaa tiraafiki. Imaltoonni kan daandii qaxxaamuruu danda'an ibsaan diimaan ifee konkolaattonni yoo dhaabbatan qofa. Kana hunda akka baran taasisuun dirqama. Walumaagalatti, namoonni seera tiraafikii kana baranii akka kabajan gochuun balaa sochii godhamu keessatti irra gahu irraa baraaruun nidanda'ama.

Torban 7 Guyyaa 1

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Dubbisa dhaggeeffachuu: Balaa Tiraafikii
- Walitti Makuu: fufii '-tiin' jechootatti maxxansuu
- Dubbisa dubbisuu: Seera Tiraafikii
- Fayyadama jechootaa: Jechoota haala waliin deemanii barreessuu

﴿ Dhaggeeffachuu

Daqiiqaa 15

Dhaggeeffachuun Dura Yaada Dubbisa Dhaggeeffatamuu Tilmaamuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Har'a dubbisa haarawwan isiniif dubbisa; isin immoo na dhaggeeffachaa waan hojjattan qabdu.

Bs: Mee kitaaba keessan ilaala. Fakkii mata duree waliin dhiyaate kana irraa maal hubattu?

[Bt, deebii adda addaa]

Bs: Mata dureefi fakkicharraa ka'uun yaanni dubbisa dhaggeeffachuuuf deemtanii maal ta'uun danda'a jettanii yaaddu?

[Bt, deebii adda addaa]

Bs: Amma dubbisan isiniif dubbisa. Isin na dhaggeeffattu. Garuu, isa na dhaggeeffattan ammam akka hubachaa jirtan baruuf gidduu gidduutti gaaffileen isin gaafadhun qaba. Kanaafuu, sirriitti na hordofaa.

Yeroo Dhaggeeffachuu Hubannoontaa Dhaggeeffachuu Baratoottaa To'achuu

[**Bs**, Akka barattoonni hundi hubachuu danda'anitti sagalee ol kaasuun dubbisuu; gidduu gidduutti gaaffilee gaafachuu]

[**Bt**, Dubbisa dubbifamuuf qalbiidhaan dhaggeeffachuu; gaaffilee gaafatamaniif deebii kennuu]

Dhaggeeffachuu Booda Ergaa Dubbisaa Adda Baasuun Ibsuu

[Kitaaba baratoottaa Hojii 2]

Bs: Amma immoo yaada dubbisa keessaa argattan bu'uura godhattanii gaaffif deebii

Walitti Makuu

Daqiiqaa 5

Nanhojjedha

Bs: Amma jechootatti qaama jechaa '-tiin' maxxansina

Bs: As ilaalaalaa ['konkolaataa fe'umsaa...-tiin' gabatee gurraacha irratti barreessuu]

Bs: Kophaa kophaaatti dubbisuu]

Bs: Amma qaamolee kana walitti fideen barreessa 'konkolaataa fe'umsaatiin'

[**Bs**, dubbisuu]

Kitaaba baratoottaa Hojii 3]

Nihojjennaa

Bs: Mee amma immoo waliin yaa hojjannu ['aannan sa'aa... tiin'] gabatee gurraacha irratti barreessuu]

Bs: Mee waliin walitti yaa maknu.

Bs fi Bt: 'aanaan sa'aatiin' [waliin dubbisuu]

Bs: Baayyee gaariidha.

Nihojjattu

Bs: Amma kitaaba keessan Hojii 3 baasaa

Bs: Jechootaafi qaama jechaa '-tiin' Hojii 3 jala jiru walitti makuun dabtara keessan irratti hojjadhaa.

[**Bt**, walitti makuun barreessu]

Bs: [Mala mijatuufitti fayyadamuun madaaluu sirreffama kennuu]

Dubbisuu

Daqiiqaa 15

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisaa Tilmaamu

[Kitaaba baratoottaa Hojii 4]

Bs: Kanatti aanee dubbisa dubbisuuf deemtu Garuu, kallattumaan gara dubbisichaatti osoo hingaliin gaaffileen isin gaafadha. Dura fakkifi mata duree dubbisaa kitaaba keessan irraa maal hubattu?

Bt: [Deebii adda addaa]

Bs: Matadureefi fakkicharraa ka'uun yaadni dubbisa dubbisuuf deemtanii maal ta'uu danda'a jettanii yaaddu?

[**Bt**, waan tilmaaman himu]

laattu . Deebii keessan ammoo muuxannoo keessan waliin walqabsiisuun naaf ibsitu.

Bs: Balaa tiraafiikiif sababa kanneen ta'an maal fa'i?

[**Bt**, deebii yaada dubbisaatiifi muuxannoo isaanii bu'uureffatu kennu]

[**Bs**, deebii baratoottaa madaaluufi sirreessuu]

[**Bs**, Gaaffii hafes haaluma kanaan itti fufuu gaafachuu]

Bs: Amma dubbisuu eegaltu. Yemmuu dubbistan tilmaama keessan mirkanoeffachaa deemtu. Dubbisa keessatti mallattoo '****' ni argitu. Akkuma isin achi geessaniin gaaffilee yaada dubbisicha bu'uureffatan isin gaafadha. Isinis dubbisuu dhaabdaniif naaf deebistu.

Yeroo Dubbisuu Hubannoontaa Dubbisuu Baratoottaa To'achuu

Bt: [nidubbisu]

Bs: Gidduu gidduutti gaaffilee gaafachuu

[**Bs**, Gaaffii kan gaafatmu yeroo barattoonni bakka '****' gahan. Kanaafis ariitiin baratoottaa murteessaadha. Gaaffii kan gaafatamu akkuma barattoonni baayyeen

bakka mallatto '***' gahan jedhamee
barameen ta'uu qaba.]

Dubbisuun Booda Ergaa Dubbisaa Ibsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 5]

Bs: Kana booda immoo yaada dubbisa
keessaa bu'uureeffachuudhaan gaaffilee naaf
deebistanan isin gaafadha.

Bs: Seerri tiraafikii maal fa'i?

Bt: Deebii kennuu]

[**Bs**, deebii barattootaa madaaluu, sirreeffama
kennuu]

[**Bs**, Gaaffii hafes haaluma kanaan gaafachuu]

Fayyadama Jechootaa

Daqiiqaa 5

Torban 7 Guyyaa 2

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Addaan qoqqooduu: qaama jechaa '-tiin' jechoota irraa adda baasuu.
- Dubbisa irra deebiin dubbisuu:
Seeera Tiraafikii
- Fayyadama jechootaa: jechoota waliin
deeman barsiisuu
- Barreessuu: qoodduufi qoodduu
jabaa himoota keessatti bakka sirriitti
galchuu

Addaan Qoqqooduu

Daqiiqaa 5

[Kitaaba barattoota Hojii 1]

Bs: Har'a jechoota qaamolee jechaatti
qoqqooduuf deemna. Mee ani fakkeenyaa
tokkon isiniif hojjadha.

[**Bs**, Gaalee (tuuta jechootaa) 'dogoggora
konkolaachisaatiin' jedhu gabatee
gurraacharratti barreessuun dubbisuu]

Bs: Gaalichi qaamolee jechaatti
yeroo qoqqoodamu dogoggora
konkoolaachisaa...tiin ta'ee barreeffama.

Jechoota Akka Waliin Deemaniin Barreessuu

[kitaaba barattootaa Hojii 6]

Bs: Amma haala fakkeenyaa nuuf
kennameetiin jechoota barreessuuf deemna.
Fakkeenyi nuuf kennname 'eegee' jedhee
'eegee fardaatiin' yoo jenne kan jedhudha.
Kunis jecha 'fardaatiin' jedhu kan ibsu itti
daballe.

Bs: Mee amma gaaffilee hafan haaluma
fakkeenyaa kennameen hojjadhaa

Bs: Amma deebii gaaffilee kanaa hojjanna.
Enyutu gaaffii tokkoffaa deebisa.

[**Bt**, deebii adda addaa [**Bs**, Sirreeffama
kennuu. Haaluma kanaan itti fufuu]

Mee amma immoo isin jechoota hafan
haaluma kanaan hojjadhaa.

[**Bt**, Jechoota qaamoleetti qoqqooduun
hojjetu]

[**Bs**, Hojii barattootaa hordofuu,
qajeelchuu, barattoota fedhii addaa qaban
gargaaruu, sirreeffama kennuu]

Dubbisuu

Daqiiqaa 15

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisa Darbee Yaadachuu

[Kitaaba barattootaa irra hinjiru]

Bs: Waytii darbe dubbisa dubbistanii turtan.
Mata dureen dubbisichaa maal ture?

Bt: Seera Tiraafikii

Bs: Baay'ee gaariidha. Matadureen
dubbisichaa "Seera Tiraafikii" kan jedhu. Mee
amma immoo gaaffi biroon isin gaafadha.

Bs: Dubbisa dubbistan keessaa maal maalfaa
yaadattu?

[**Bt**, waan yaadatan ibsu]

Bs: Gaariidha. Amma dubbisuu jalqabaa. Achumaaniis, yaadolee dubbisa keessa jiran maal maal akka ta'an mirkaneeffachaa deemaa.

Dubbisuun Booda Ergaa Dubbisaa Xiinxaluu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Amma dubbisicha dubbistanii xumurtanii jirtu. Kanaafuu, gaaffilee kitaaba keessan Hojii 2 jala jiran haa hojjannu

Bs: Eenyutu gaaffii tokkoffaa nuuf dubbisa?

[Bt: nidubbisu]

Bs: Gaariidha. Deebiin isaa hoo?

[Bt, deebii adda addaa]

[Bs, Barattoota deebii kennan jajjabeessuu, sirreeffama kennuu]

[Haaluma kanaan gaaffilee hafan hojjachiisuu]

⌚➡️ Fayyadama Jechootaa

Daqiiqaa 10

Bakka Duwwaa Guutuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Amma bakka duwwaa nuuf kennname jechoota sirriidhaan guutuudhaaf deemna.

Bs: Mee ani fakkeenya tokko isiniif haa hojjadhu. Ibsaa itraafikii kan jedhuuf bakka duwwaa jalqabaa keessa jecha 'diimaa galchuun nidanda'ama. Mee kan hafan immoo isin guutaa.

[Bt: Jechoota sirrii ta'aniin bakka duwwaa guutuu]

Bs: Kan 2ffaa jala jiranis haaluma kanaan guutaa **[Bt,** niguutu]

[Bs: Hojii barattootaa hordofuu, qajeelchuu, deebii sirrii kennuu]

Barreessuu

Daqiiqaa 10

Qoodduu Jabaafi Qoodduutti Fayyadamuu

[kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: Amma qoodduu jabaa fi qoodduu himoota keessatti bakka barbaachisan galchuuf deemna. Mee himoota kitaaba keessan Hojii 4 jala jiran dabtara keessan irratti qoodduu jabaafi qoodduu galchuun sirreessuun barreessaa.

[Bt: Himoota sirreessanii barreessu]

[Bs: Hojii barattootaa hordofuu, dhumarraatti deebii sirrii barattootaaf gabatee gurraacharratti barreessuu]

Torban 7 Guyyaa 3

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Dubbisa irra deebiin dhaggeeffachuu: Balaa Tiraafikii
- Yaada kennname afaaaniin ibsuu

﴿ Dhaggeeffachuu

Daqiiqaa 25

Yaada Dubbisa Wayitii Darbee Yaadachuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Mata dureen dubbisa wayitii darbe dhaggeeffattanii maal ture?

Bt: Balaa Tiraafikii

Bs: Baay'ee gaarii. Yaada dubbisichaa keessaa hoo maalfaa yaadattu?

Bt: Waan yaadatan himu]

Bs: Amma dubbisichan irra deebiidhaan isiniif dubbisa. Isin ammoo waan yaadattan sirrii ta'uus isaa dhaggeeffachuun mirkaneeffadhaa.

Dhaggeeffachuun Booda Yaada Dubbisaa Cuunfanii Barreessuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Dubbisicha dhaggeeffattanii jirtu. Amma immoo jechoota iwoo kennamanitti gargaaramuu yaada dubbisichaa cuunfuun barreessina.

Bs: Kitaaba keessan Hojii 2 baasaa ilaala

Bs: Jechoota iwoo kennaman irratti hundaa'uun yaada dubbisichaa irratti gareen mari'adhaa.

Bt, Garee gareen nimari'atu]

Bs: Jechoota iwoo kennaman irratti hundaa'uun yaada dubbisichaa cuunfuun barreessaa.

[Bt: jechoota iwoo kennamanitti gargaaramuu yaada dubbisichaa cuunfanii baarreessuu]

[Bs, Daree keessa naanna'uun hordofuu, qajeelchuu]

[Bt, Dareef nidubbisu]

[Bs: sirreeffama kennuu]

Yaada Kennname Afaaaniin Ibsuu

Daqiiqaa 15

[Kitaaba barattootaa irra hinjiru]

Bs: Amma immoo yaadawwan mariif dhiyaatan irratti gareen mari'achuun, yaada gareen mari'attanii afaaaniin ibsitu.

[Bs, yaadawwan marii armaan gadii gabatee gurraacha irratti barreessuu.

Nageenya tiraafikii eegsisuuf itti gaafatamummaa kan qabu ogeessa tiraafikii qofaa? Maaliif?

Nageenya tiraafikii eegsisuuf itti gaafatamummaa ati qabdu maalfaa ta'uus danda'a?

[Bs, Garee gareen akka irratti mariyatan qajeelchuu.]

[Bt, Garee gareen yaadawwan kennaman irratti marii gaggeessuu.]

[Bs: Daree keessa naanna'uun hordofuu, qajeelchuu]

Bs: Yaada mari'attan afaniin dareef ibsaa.

[Bt: Dabaree dabareedhaan yaada mari'atan afaaaniin barattoota dareetiif ibsu]

[Bs: Ibsa isaanii madaaluun sirreeffama kennuu]

Torban 7 Guyyaa 4

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Addaan qoqqooduu: qaama jechaa '-tiin' jechoota irraa addaan baasuu
- Dubbisaa irra deebiin dubbisuu: Seera Tiraafikii
- Fayyadama Jechootaa: bakka duwwaa himootaa guutuu
- Barreessuu: hima ijaaruu

Addaan Qoqqooduu

Daqiiqaa 5

[kitaaba barattootaa Hojii 1]

Nanhojjedha	Nihojjanna	Nihojattu
Bs: Jechoota qaama jechaa '-tiin' of keessaa qaban qaamolee jechaatti qoqqoodna.	Bs: Amma immoo waliin haa hojjennu. [Bs , 'alangaa roobiitiin' kan jedhu gabatee gurraacha irratti barreessuu.]	Bs: Amma immoo dhuunfaa, dhuunfaan hojettu.
Bs: Ani jalqaba qoqqodeen isinitti agarsiisa.	Bs: Enyetu dubbisa?	Bs: Kitaaba keessan baasuun Hojii 1 ilaala
[Bs , Jechoota '-tiin of keessaa qaban gabatee gurraacha irratti barreessuu 'kubbaa miillaatiin']	[Bs fi Bt: nidubbisu]	Bs: Jechoota Hojii 1 jalatti kennaman qaamolee jechaatti qoqqooduun barreessi.
Bs: Dubbisuu]	Bs: Qaamolee jechaatti eenyetu qoqqooda?	[Bt: Qaamolee jechaatti qoqqoodu]
Bs: Qaamolee jechaatti qoqqooduun baarreessuu.	[Bs fi Bt: niqoqqoodu] alangaa roobii....-tiin	[Bs , Daree keessa naanna'uun hordofuu qajeelchuu.]
Kubbaa miillaa...-tiin	Bs: Enyetu tokko tokkoon dubbisa?	Bs: Kan hojettan dareef dubbisaa
[Bs: Akeekee agarsiisa tokko tokkoon dubbisuu]	[Bs fi Bt: tokko, tokkoon nidubbisu]	[Bt: nidubbisu]
		[Bs , Sirreeffama kenuu]

Dubbisuu

Daqiiqaa 15

Yaada Dubbisa Wayitii Darbee Yaadachuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Mata dureen dubbisa wayitii darbe dubbistanii maal ture?

Bt: Seera tiraafikii

Bs: Yaanni ijoo dubbisichaa hoo maali?

Bt: Deebii adda addaa]

Bs: Amma deebiin keessan sirrii ta'uusaa mirkanoeffachuuf dubbisicha dubbisaa

Dubbisuun Booda Yaada Dubbisichaa Cuunfanii Barreessuu [Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Amma dubbisicha dubbistanii jirtu. Yaada dubbisichaa irratti hundaa'uun gaaffilee dubbisa keessaa ba'an barreeffamaan ibsitu.

Bs: Kitaaba keessan baasaatii Hojii 3 ilaala

Bs: yaada isaa irratti gareen mari'adhaa.

Bt: Gareen nimari'atu]

Bs: Daree keessa naanna'uun hordofuu, qajeelchuu]

Bs: Garee gareen yaada mari'atan, dhuunfaan akka barreessan taasisuu]

[Bt: dhuunfaa dhuunfaan barreessuu]

[Bs: Yeroo kenname keessatti yoo xumuruu dadhaban, guyyaa shanaffaatti dabrsuun nidanda'ama]

[Bs, Hojii barattootaa madaaluu, sirreessuu]

Fayyadama Jechootaa

Daqiiqaa 10

Jechootaan Bakka Duwwaa Guutuu

[kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: Amma immoo jechoota nuuf kennaman fayyadamuun himoota guutuu taasisna.

Bs: Kitaaba keessan irraa Hojii 4 ilaala

[Bt, Ni ilaalu]

Bs: Mee bakka duwwaa hima tokkoffaa waliin yaa guunnu.

Bs: Himicha dubbisaa

[Bt, Himicha dubbisu]

Bs: Jechoota kennaman keessaa jechi bakka duwwaa hima tokkoffaa irratti galuu danda'u kami?

Bs fi Bt: 'Saaxilamu'

Bs: Baayyee gaariidha. Mee warreen hafanis haaluma kanaan hojjadhaa.

Bt: [Haaluma kanaan hojjatu-dhuunfaadhaan]

Bs: Kanneen hojjattan lama lama ta'uun walitti agarsiisaa.

Torban 7 Guyyaa 5

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Keessa deebii: Qabiyyewwan barnoota torbanii
- Madaallii: sagalee dubbi muraasaan Jechoota adda addaa ijaaruu, himoota guutuu taasisuu, Jechoota qaama jechaa 'tiin' of keessaa qaban qaamoleetti qoqooduu,

Keessa Deebii

(Daqiiqaa 15)

Bs: Har'a barnoota torban kana keessa baranne wal yaadachiisna. Mee barnoota

Bt: [walitti agarsiisuu]

Bs: kan walitti agarsiistan dareedhaaf dhiyeessaa

[Bt, Kan walitti agarsiisan dareedhaaf dhiyeessuu]

[Bs, Kan isaan dareedhaaf dhiyeessan madaaluufi qajeelchuu, sirreeffama kennuu]

Barreessuu

Daqiiqaa 10

Hima Ijaaruu

[Kitaaba barattootaa Hojii 5]

Bs: Kitaaba keessan Hojii 5 baasaa

[Bt, Hojii 5 ilaalu]

Bs: Gaaleewan kennaman bif a ofkeessatti hammachuu danda'uun hima tokko tokko dabtara keessan irratti barreessaa.

Bt: [tokko tokkoo gaaleetiin hima tokko tokko ijaaruu]

Bs: Himoota ijaartan dareedhaaf dubbisaa [dabaree kennuu akka dubbisan taasisuu]

Bt: [Carraa kennamuufitti fayyadamuun himoota dabtara isaanii irratti ijaaran dareedhaaf dubbisu]

Bs: Himoota barattooni dareedhaaf dubbisan madaaluu, bakka hanqinni mullatetti sirreeffama kennuu.

torban kana keessa baranne keessaa maalfaa yaadattu?

[Bt: waan yaadatan ibsu]

Bs: Gaariidha. Torban kana dubbisa mata dureen isaa, 'Balaa Tiraafikii' jedhu dhaggeeffanneera. "Seera Tiraafikii" kan jedhu dubbisneerra. Jechoota qamoleetti qoqoodnee jirra. Kan qoqoodaman waliti makneerra. Jechootas bif a adda addaatiin itti fayyadamneerra.

Bs: Torban kana keessa wantoota baranne keessaa kan hafe jiraa?

[Bt: Waan hafe jedhanii yaadan himu]

Bs: Gaariidha. Amma immoo barnoota torban kanaa hammam akka hubattan madaaluuf gaaffileen adda addaa qopha'aaniiru. Mee gaaffilee kana gabatee gurraacharrattin isiniif barressa. [Gaaffilee barressuu, barattoota miidhama qaroo qabaniif dubbisuu]

Madaallii (Daqiqaa 25)

1. Sagaleewwan dubbii gabatee keessa jiranitti akka barbaaddutti gargaaramuu jechoota yaada dubbisichaatiin walqabatan ijaari

[Seera afaanichaa eeguun jecha ijaartu keessatti sagalee jabeessuu yookiin dheeressuu nidandeessa.]

b	t	s	k
a	r	e	d
l	i	f	u
m	q	x	n

1. balaa 2. ____ 3. ____ 4. ____ 5. ____

2. Himoota jalqabaman jechoota mataa keetiin xumuri.

- Konkolaataan akkuma faayidaa qabu, _____.
- Daandii konkolaataarra taphachuun, _____.
- Ibsaan diimaan yoo ife, _____.
- Konkolaataa dayeeffattee, _____.

3. Jechoota qaama jechaa '-tiin' of keessaa qaban kan mataa keetii ijaaruun haala fakkeenyaa siif kennameen qoqqoodii barreessi

Fkn ujummoo bishaaniitiin → ujummoo bishaanii.....-tiin

- _____ → _____
- _____ → _____
- _____ → _____

Torban 8: Xiyyeeffannoo Barannoowwan Torbanii

Kaayyoo Barannoowwan Torbanii

Barattooni:

- dubbisa dhaggeeffatanii yaada isaa ni ibsu.
- qaamolee jechaa walitti nimaku; addaanis niqoqqodu.
- dubbisa dubbisanii yaada isaa hubachuun gaaffilee keessaa ba'an nideebisu.
- jechootaan hima ni ijaaru, bakka duwwaa niguutu.

Yaada Bu'uuraa: Walgargaarsa

Ijoo Dubbii: Gamtaan Hojjechuu

Dhaggeeffachuu

Gamtaadhaan Hojjachuu

Gamtaan tokkummaadha. Fedhiifi walta'iinsa namootaatiin uumama. Kunis namoota kaayyoo walfakkaatu qabaniin ta'a. Kaayyoo sana galmaan ga'uufis waliin hojjatu. Bal'inni kaayyoo isaanii, yeroofi qabiyyee Hojjachuu isaaniitiin daanga'a. Kaayyoon galma ga'uuf yeroo gabaabaas ta'e dheeraa hojjachuu gaafata. Kanas ta'e sana, lamaanuu gamtaan hojjachuu gaafatu. Hawaasni Oromoos aadaa akkasii kan yeroo dheeraa ture qaba.

1. Keeyyata tokkoffaa keessatti waa'ee maalii dhaggeeffatte?

2. Yaanni keeyyata itti aanu maal ta'uudanda'a jettee yaadda?

Aadaa Oromoont gamtaan hojjechuun qabu keessaa daboofi daadoon beekamoodha. Daboon bakka tokko tokkotti jigii jedhama. Kaayyoont isaa gamtaan hojjechuun abbaa daboo gargaaruudha. Daboon mana ijaara; niqota; ni arama. Midhaan gahe nihaama; isa haamames dhahee galcha. Abbaan dabootis miseensota dabootiif nyaataafi dhugaatii dhiyeessa. Dhumarrattis eebbissee gaggeessa. Daadoon raawwii hojiitiin daboo nifikkaata. Garuu, abbaan daadoo miseensota daadoo dhufaniif akka dugda baasu (dabaree miseensotaatti akka dhaqe hojjetu) barbaadama. Kun dirqama waliigaltee fedhii irratti hundaa'u. Nyaataafi dhugaatiin akka gaafa daboo jiraachuu dhiisuu nidanda'a. Daadoon iddo tokko tokkotti wanfala jedhama.

Kana malees, hawaasni Oromoo aadaa waliif birmatee hojjachuun niqaba. Kun yeroo gaddi yookiin gammachuun uumame bal'inaan mul'ata. Nama manni jalaa gabbate (gubate) mukaafi citaadhaan itti birmatanii mana ijaaruuf. Kan mana ijaarratuufis itti birmatanii utubaa dhaabuun baaxii irra kaa'u yookiin garagalchu. Kan horiin siddisa jalaa dheede itti birmachuun qoricha barbaadu. Yoo jalaa du'u ga'e ammoo qalanii foon qircachuun maallaqaan nihirphu. Kan horiin hallayyaa jalaa bu'es akkasumatti gargaaru. Nama korma tumu yookiin kolaafatu birmachuun gargaaranii qabu. Gaafa du'aafi ga'eelaatis waliif birmatanii gamtaan hojjetu.

Aadaan gamtaan hojjachuun faayidaa hedduu qaba. Tokkummaa ummataa nicimsa. Waljalala dagaagsa. Hojiin namni tokko yeroo dheeraadhaaf hojjatu yeroo gabaabaa keessatti akka dhumu taasisa. Akka wal onnachiisan godha. Qulqullina hojiitiifilee gumaacha guddaa qaba.

Dubbisuu

Hojii Hawaasummaa

Dhalli namaa gamtaadhaan jiraata. Gamtaan hawaasummaadha. Hawaasummaan ammoo waliigaltee namootaatiin ijaarama. Namoota kaayyoo walfakkatu qabaniin uumama. Kaayyoont isaanii qabiyyeefi yeroo galma

ga'insaatiin garaagarummaa qabaachuu danda'a. Kaayyoont kun akka hawaasummaan hojjatan taasisa. Waliin hojjachuun kanatu aadaa ta'a. Fedhii walgargaarsaa isaanii babal'isa. Tokkumma hawaasummaa isaanii if utubaa ta'a. Haawaasni Oromoo aadaa walgargaaranii hojjachuun bu'uureffate hedduu niqaba.

****Gamtaan hawaasummaa akkamitti uumama?****

Aadaa hawaasummaadhaan hojjachuun Oromoont qabu keessaa daboofi daadoo maqaa dha'uun nidanda'ama. Kaayyoont isaa abbaa daboo yookiin daadoo gargaaruun hojjachuudha. Jaataniin (ijaarsi manaa), qonni, aramaan, haamaan yookiin dha'icha gosa Hojii Oromoont hawaasummaadhaan hojjetuuti. Birmannaanis aadaa hawaasummaadhaan wal tumsuuti. Gaafa gaddaafi gammachuus wal gargaaru. Nama manni jalaa gabbate (gubate) mukaafi citaadhaan itti birmatu. Kan horiin siddisa jalaa dheede, qorichaan itti birmatu. Tibba gaa'elaatis walitti birmachuun Hojii walgargaaru.

****Namoonni maal maal irratti waliif birmatu?****

Hawaasummaadhaan hojjachuun ummata Oromoont irratti aadaa boonsaadha. Miseensooni hawaasaa akka walitti dhufan taasisa. Jaalala gabbisa; tokkummaa cimsa. Kanaafuu, aadaa gaarii kana dhaloont ammaa dhaalee dhaalchisuu qaba.

Torban 8 Guyyaa 1

Qabiyyee Baranoo Guyyaa

- Dubbisa dhaggeeffachuu: Gamtaadhaan Hojjachuu
- Walitti makuu: qaama jechaa '-an' qaama jechootatti maxxansuu
- Dubbisa dubbisuu: Hojii Hawaasummaa
- Fayyadama Jechootaa: Jechootaan hima ijaaruu

Dhaggeeffachuu

Daqiiqaa 15

Dhaggeeffachuun Yaada Dubbisaa Dura Tilmaamuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Fakkii kitaaba keessanirra jirurraa maal hubattu?

[Bt, Deebii adda addaa]

Bs: Fakkiifi mataduree kanarrraa ka'uun wanti dhaggeeffachuuf deemtan waa'ee maalii isinitti fakkaata?

[Bt, Deebii adda addaa]

Bs: Dubbisa dhaggeeffattanin isiniif dubbisa, gidduu giduuttis gaaffileen isinin gaafadha. Isinis na dhaggeeffachaa gaaffileef deebii kennitu.

Yeroo Dhaggeeffachuu Hubannoona Dhaggeeffachuu Barattootaa To'achuu

[Bs, Sagalee barattoonni hundi dhaga'uu danda'an fayyadamuun dubbisuu, bakka gaaffileetitti dubbisuu dhaabuun gaaffii gaafachuu]

[Bt, Osuma dhaggeeffatanuu gaaffilee gidduu gidduutti gaafatamaniif deebii kennaa deemuu]

Dhaggeeffachuun Booda Waan Jechoonni Ibsan Barreessuu

[kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Amma immoo dubbisa dhaggeeffattan keessaa jechoonni ba'an waan isaan ibsuu danda'an barreessitu.

Bs: Jechoota kitaaba keessan irra jiran lama lamaan ilaala.

Bs: Dubbisa dhaggeeffatan keessatti maal akka ibsan walitti himaa.

[Bt, walitti himu]

Bs: Isa walitti himtan dabtara keessan irratti barreessaa

Bs: Isa barreessitan dareedhaaf dubisaa

[Bt, nidubbisu]

Bs: [Madaaluufi sirreessuu, jajjabeessuu]

Walitti Makuu

Daqiiqaa 5

Nan hojjadha

Bs: Kanattti aansuun qaama jechaa '-an' qaamolee jechaatti nan maxxansa. Na hordofaa.

Bs: 'quba.....-an'[gabatee gurmaacha irratti barreessuu]

Bs: As ilaala [waan barreeffame dubbisuu]

Bs: Amma immoo qaamolee kunneen walitti makeen barreessa. 'qubaan' [walitti makuun dubbisuu]

[kitaaba barattootaa Hojii 3]

Nihojjanna

Bs: Amma immoo waliin hojjanna. As ilaala.

Bs: ' Xiyyaara.....-an' [gabatee gurmaacha irratti barreessuu.]

Bs: Mee waliin yaa dubbisnu.

[Bs fi **Bt,** waliin dubbisu]

Bs: Mee akkamitti walitti maknee barreessina?

[Bt, Amma danda'an yaalu.]

Nihojjattu

Bs: Kanneen hafan dabtara keessan irratti hojjadhaa.

[Bt, nihojjatu]

Bs: Kan hojjattan walitti agarsiisaa

[Bt, kan hojjatan walitti agarsiisu]

Bs: Garaagarummaan yoo jiraate himaa

	[Bs , isaan gargaaruun jecha ‘xiyyaraan’ jedhu gabatee gurraacha irratti barreessuu.]	[Bt , nihimu] [Bs , Madaaluu sirreeffama kennuu]
--	---	---

Dubbisuu

Daqiiqaa 15

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisaa Tilmaamuu

[kitaaba batattootaa Hojii 4]

Bs: Amma dubbisa dubbisuuf deemtu. Garuu, osoo gara dubbisuutitti hingaliin gaaffileen isin gaafadhuuf deebii sirriidha jettanii yaaddan naaf deebisaa.

Bs: Hojileen hawaasummaa maal fa'i?

[**Bt**, waan beekan deebisu]

Bs: Gamtaan hojjachuu jechuun maal jechuudha?

[**Bt**, Deebii adda addaa waan beekan ibsu]

Bs: Kanatti aansuun dubbisa kitaaba keessan irra jiru baasaa. Isin dubbisa dubbisaa bakka mallattoo ‘***’ yemmuu geessan gaaffileen isin gaafadhun qaba.

Yeroo Dubbisuu Hubannoontu Dubbisuu Barattootaa To'achuu

[**Bs**, Barattoonni amma bakka mallattoo ‘***’ gahanitti yeroo gidduu-galeessaan isaan barbaachisu kennuufii]

[**Bt**, Barattoonni amma mallattoo ‘***’ bira gahanitti nidubbisu]

[**Bs**, gaaffii gaafachuu]

[**Bt**, Gaaffilee gaafatamaniif deebii kennuu]

[**Bs**, Deebii isaanii madaaluu, sirreessuu]

Dubbisuun Booda Ergaa Dubbisaa Adda Baasuun Ibsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 5]

Bs: Amma dubbisa dubbistanii xumurtanii jirtu. Akka waliigalaatitti yaada dubbisichaa

akka hubattan mirkaneeffachuuuf gaaffilee kitaaba keessan Hojii 5 jala jiran deebistu.

Bs: Gaaffii tokkoffaaf deebii kan kennu eenyu?

[**Bt**: Deebii kennu]

Bs: Deebii isaanii madaaluu, sirreeffama kennuu, akkanumatti itti fufuun gaaffii hafes gaafachuu]

○ ↗ Fayyadama Jechootaa

Daqiiqaa 5

Jechootaan Hima Ijaaruu

[kitaaba barattootaa Hojii 6]

Bs: Kanatti aansinee jechoota kitaaba keessan Hojii 6 jala jiraniin hima ijaarra. Jecha duraatiin ani isiniifan ijaara. Na hordofaa.

Bs: Jechi jalqabaa ‘walgargaaruu’ kan jedhu. Jecha kanaan hima ‘Walgargaaruun aadaa keenya,’ jedhu ijaaruun nidanda’ama.

[**Bs:** himicha gabatee gurraacha irratti barreessuuun barattoonni akka dubbisan taasisuu]

Bs: Isin ammoo jechoota hafaniin hima tokko tokko dabtara keessan irratti ijaaraa.

[**Bt**, jechoota hafaniin hima tokko tokko ijaaru]

Bs: Himoota ijaartan walitti agarsiisaa

[**Bt**, Himoota ijaaran walitti agarsiisu]

Bs: Himoota ijaartan dareedhaaf dubbisaa

[**Bs**, himoota ijaaran dareedhaaf dubbisu]

[**Bs**, Himoota barattoonni ijaaran madaaluifi bakka dogoggori mullatetti sirreessuu.]

Torban 8 Guyyaa 2

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Qoqooduu: '-an' jechootarraa adda baasuu
- Dubbisaa irra deebiin dubbisuu: Hojii Hawaasummaa
- Fayyadama jechootaa: bakka duwwaa guutuu
- Barreessuu: Jechoota '-an' of keessaa qabaniin hima ijaaruu

Addaan Qoqooduu

Daqiqa 5

[kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Har'a jechoota qaamoleetti qoqqooduuuf deemna.

Bs: Fakkeenyaaaf jecha 'barumsaan' jedhu 'barumsa...-an' kan jedhuttin qoqoodaa. [Gabatee gurraacharratti barreessuu agarsiisuu, barattoota miidhama qaroo qabaniif bifa isaanii galuun ibsuu]

Bs: Mee amma jechoota hafan haaluma fakkeenyaa kennameen hojjadhaa.

Bt, haala fakkeenyaa kennameen hojjachuu]

Bs, Hojii barattootaa hordofuu, qajeelchuu; kan gargaarsa addaa barbaadaniif gargaarsa gochuu, deebii sirrii kennuu]

Dubbisuu

Daqiqa 15

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisaa Yaadachuu

[Kitaaba barattootaa irra hinjiru]

Bs: Amma dubbisa wayiti darbe dubbisne irra deebiin dubbisuudhaaf deemna. Mata dureen dubbisa yeroo darbe dubbistanii maal ture?

Bt, Hojii Hawaasummaa]

Bs: Baay'ee gaariidha. Matadureen isaa "Hojii Hawaasummaa" kan jedhu ture.

Bs: Yaadolee dubbisicha keessaa hoo maal maal faa yaadattu?

[Bt, deebii adda addaa]

Bs: Gaariidha. Mee amma dubbisicha irra deebiin haa dubbisnu.

Dubbisuun Booda Yaada Ijoo Dubbisaa Ibsuu

[kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Amma dubbisa dubbisnee xumurreerra. Mee gaaffilee dubbisicha waliin walqabataniin isin gaafadha.

Bs: Yaanni ijoo dubbisa "Hojii Hawaasummaa" jedhuu maali?

[Bt, deebii adda addaa]

Bs: Gaariidha. Yaanni ijoo dubbisa kanaa hawaasummaan hojjachuun bu'aa hedduu qabaachuu isaati.

[Bs, gaaffii hafes haaluma kanaan hojjechiisuu]

✉️ Fayyadama Jechootaa

Daqiqa 10

Bakka Duwwaa Guutuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Amma jecha sirrii ta'e filachuudhaan bakka duwwaa himootaa guutuu tasisuuf deemna. Mee eenyutu jecha gaaffii tokkoffaa guutuu taasisa?

[Bt: guutuu taasisu]

Bs: Gaariidha. Deebiin gaaffii tokkoffaa 'kaayyoo' kan jedhuudha. [Gaaffilee hafanis haaluma kanaan hojjachuu]

Barreessuu

Daqiqa 10

Jechoota Qaama Jechaa '-an' Qabaniin Hima Ijaaruu

[kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: Jechoota qaama jechaa '-an' of keessaa qaban walitti maknee addaanis qoqoonnee turre. Amma immoo jechoota qaama jechaa

'-an' qaban dubbisa keessaa funaannee hima ittin barreessuuf deemna.

Bs: Mee jechoota '-an' qaban dubbisa keessaa funaanoon barreessaa.

[**Bt**, dubbisa keessaa funaanoon barreessu]

Bs: Jechoota funaantani barreessitaniin hima ijaaraa.

[**Bt**, hima ittiin ijaaru]

Bs: Wanta barreessitan dareef dubbisaa

[**Bt**, nidubbisu]

[**Bs**, hima barattootaa madaaluu sirreessuu]

Torban 8 Guyyaa 3

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Dubbisa irra deebiin dhaggeeffachuu : Gamtaadhaan Hojjechuu
- Falmii gaggeessuu

Dhaggeeffachuu

Daqiiqaa 20

Dhaggeeffachuun Dura Yaada Dubbisa Wayitii Darbee Yaadachuu

Kitaaba barattootaa Hojji 1]

Bs: Matadureen dubbisa wayitii darbe dhaggeeffattanii maal ture?

Bt: Gamtaadhaan hojjachuu

Bs: Sirriidha. Matadureen dubbisa wayitii darbe dhaggeeffattanii 'Gamtaadhaan Hojjachuu' kan jedhu. Amma immoo jechoota bu'uuraa yaada dubbisichaa nu yaadachiisan irratti mari'adhaa.

Bs: Kitaaba keessan baasaatii jechoota Hojji 1 jalatti kennaman ilaala

Bt: Kitaaba isaanii baasuun jechoota kennaman ilaalu.]

Bs: Jechoonni kennaman yaada dubbisichaa maalfaa akka sin yaadachisan gareedhaan irratti mari'adhaa]

Bt, gareedhaan irratti mari'atu]

Bs: Daree keessa naanna'uun hordofuu, qajeelchuu]

Bs, Yaada irratti mari'attanii waligaltan daree guutuuf himaa]

Bs: Jechi 'Daboo; jedhu maal isin yaadachiise?

[**Bt**, Akka garee, garee isaaniitti waan mari'atan himu]

[**Bs**, Jechoota hafanis haaluma kanaan gaafachaa deemuu]

Bs: Amma ani dubbischan isiniif dubbisa. Isin ammoo wanti yaadattan sirrii ta'uusaa mirkanoeffachaa dhaggeeffadhaa. Achumaanis jechoota Hojji 2 jallatti kennaman hiika isaanii galumsa isaanirra tilmaamaa.

Yeroo Dhaggeeffachuun Jechoota Galumsarrraa Tilmaamu

Kitaaba barattootaa Hojji 2]

Bs: Dubbisa 'Gamtaadhaan Hojjachuu' jedhu irra deebiin dubbisuu]

Bt, Hubannoodhaan dhaggeeffatu. Jechoota kennamanis hiika isaanii galumsa isaaniirraa tilmaamaa deemu]

Bs: Dubbisuu asirratti dhaabeen, hiika jecha kennamee galumsa irra tilmaamna. Jechi 'gamtaa' jedhu hiikni isaa maali? [Hima jechi 'gamta' jedhu keessatti argamu irra deebi'un dubbisuu]

Bt, deebii adda addaa]

Bs: Sirreeffama kenuun dubbisuu itti fufuu. Jechoota kennaman bira yeroo ga'amu haaluma kanaan hiika isaani tilmaamsisaa deemuu]

Dhaggeeffachuun Booda Gaaffilee Hojjachuu

Kitaaba barattootaa Hojji 3]

Bs: Dubbisicha dhaggeeffattanii jirtu. Amma immoo yaada dubbisichaa sirriitti hubachuu

keessan mirkaneeffachuuf gaaffilee yaada
dubbisichaa irratti hunda'an hojjettu.

Bs: Kitaaba keessan baasuun gaaffilee Hojii 3
jalatti kennaman ilaala

Bt, Kitaaba isaanii baasuun gaaffilee
kennaman ilaalu]

Bs: Gaaffii jalqabaa eenyutu dubbisa?

Bt, nidubbisu]

Bs , Gaafficha irra deebiin dubbisuun
barattoota gaafachuu]

Bt, Deebii dubbisicha irratti hundaa'e
deebisu]

Bs ,Sirreffama kennun gaaffii hafes
haaluma kanaan hojjachiisuu]

Falmii Gaggeessuu

Daqiqaa 20

[kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: Amma immoo garee gareetti
qoqqoodamuun falmii gaggeessitu.
Kanaafuu, garee miseensa afur afur qabutti
qoqqoodamaa.

Bt, Garee gareetti qoqqoodamu]

Bs: Gareewan ijaaraman garreewan
xixiqqa lama lamatti qoqqooduu]

Bt, Garee tokko keessatti nama lama lamaan
garee xixiqqa lama ijaaruu]

[Bs , Mata duree falmii gabatee gurraacha
irratti barreessuuun barattootaaf dubbisu]

"Hojii daree gareedhaan hojjechuu moo
dhuunfaadhaan hojjechuu wayya"

[Bs , Gareewan xixiqqa lamaan garee
tokko keessatti argamaniif mata duree
falmii qoqqooduu. Garee tokkoof, "Hojii
daree gareen hojjachuu wayya" kan jedhu
garee biroof ammoo "Hojii daree dhuunfaan
hojjechuu wayya" kan jedhu kennuu.]

[Bs , Seera falmii itti himuun akka falmii
gaggeessan taasisuu]

[Bt, Garee gareedhaan falmii gaggeessu.]

[Bs , Daree keessa naanna'uun hordofuu,
qajeelchuu]

[Bs , Garee ciccimoo lama filuun daree
fuulduhatti ba'anii akka falmii gaggeessan
qajeelchuu]

[Bt, Falmii gaggeessu]

[Bs , Bu'aa gareen hojjechuunis ta'e
dhuunfaan hojjechuun qabu himuun
goolabuu]

(Barattooni miseensa garee ijaaramee
keessa jiran yaada walfakkaatu qabaachuu
malu, yeroo sana immoo falmii isaan gidduutti
hinuumamu ta'a. Haala san keessatti
ka'umsaaf ykn falmii adeemsisuuf ciicatni
barbaachisoon gama 'Bs' tiin kennamuufii
qaba)

Torban 8 Guyyaa 4

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Addaan qoqqooduu: Jechoota qaama
Jechaa '-an' of keessaa qaban
- Dubbisa irra deebi'uun dubbisu: Hojii
Hawaasummaa
- Fayyadama Jechootaa: Jechoota waliin
deeman, hiika faallaa jechootaa
- Barreessuu: Sirna tuqaalee bakka
sirriitti fayyadamuun hima sirreessuun
barreessuu

Addaan Qoqqooduu

Daqiiqaa 5

[kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Amma jechoota '-an' of irraa qaban qaamolee jechaatti qoqqoodaa. Mee jecha tokkoffaa eenyutu qoqqoodaa?

[Bt, Qaamolee jechaatti qoqqoodu.

Fkn. jilbaan → jilba....-an]

Bs: Mee kan itti aanus haaluma kanaan hojjadhaa.

[Bt, Haala fakkeenyatiin hojjatu]

[Bs, deebii barattootaa madaaluu, sirreessuu]

Dubbisuu

Daqiiqaa 15

Dubbisuun Dura Yaada Ijoo Dubbisaa Yaadachuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Amma dubbisa wayitii darbe dubbisne irra deebiin dubbisuuf deemna. Osoo dubbischa irra deebiin hindubbisin dura gaaffileen isin gaafadha. Mata dureen dubbisa wayitii darbe dubbistanii maal ture?

[Bt, Hojii Hawaasummaa]

Bs: Sirriidha. Hojii hawaasummaa kan jedhu. Yaanni ijoo dubbisichaa hoo maal akka ta'e niyaadattu?

[Bt: Deebii adda addaa]

Bs: Gaariidha. Mee amma immoo dubbisicha irra deebiin dubbisaa.

[Bt, Dubbisa dubbisu]

Dubbisuun Booda Gaaffilee Hojjechuu

[kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Amma dubbisuu xumurtanii jirtu. Mee gaaffilee dubbisa dubbistan irratti hundaa'un isin gaafadha.

Bs: Himni "Aadaa hawaasummaan hojjachuu Oromoona qabu keessaa daboofi daadoo

maqaa dha'uun nidanda'ama" jedhu keeyyataa fi hima meeqaffaarratti argama?

[Bt, deebii kennu]

Bs: Gaaffii itti aanu eenyutu dubbisa?

[Bt, nidubbisu]

Bs: Deebii isaa eenyutu kenna?

[Bt, deebii nikennu]

[Bs, deebii barattootaaf sirreeffama kennu.]

○ ↗ Fayyadama Jechootaa

Daqiiqaa 10

Jechoota Waliin Deeman

[Kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: Jechoota jecha geengoo keessa jiru ibsuu danda'an barreessuuf deemna. Fakkeenyaaaf jecha 'gammachu' jedhu jechoonii akka gaa'ela, kolfa, sirba kfk ibsuu danda'u. Haaluma kanaan jechoota hafan hojjadhaa.

[Bt, haala fakkeanya kennameetiin hojjatu]

[Bs, Hojii barattootaa hordofuu, qajeelchuu]

[Bs, deebii isaanii madaaluun sirreessuu]

Jechoota Hiika Faallaatiin Walitti Firoomsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 5]

Bs: Amma immoo jechootaaf hiika faallaa kennuuf deemna. Mee jecha 'tokkummaa' jedhuuf faallaa ta'uu kan danda'u isa kami?

Bt: Jecha 'garaagarummaa' kan jedhudha.

Bs: Mee haaluma kanaan kanneen hafan hojjadha.

[Bt, Jechoota hafanis haaluma kanaan hojjatu]

[Bs, deebii isaanii madaaluun sirreeffama kennu]

Barreessuu

Daqiiqaa 10

Sirna Tuqaalee Sirriitti Fayyadamuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 6]

Bs: Amma bakka barbaachisaa ta'etti sirna tuqaalee sirrii ta'e galchuuf jenna.

Bs: Fakkeenyaaaf hima "Hawaasummaan waljaalala fida; tokkummaa cimsa." jedhu keeessatti qoodduu jabaafi tuqaatti

fayyadamne. Haaluma kanaan isiniis sirna tuqaalee sirrii ta'e bakka barbaachisaa ta'etti galchaa.

[**Bt**, sirna tuqaalee sirrii ta'e bakka sirrii ta'etti galchuun barreessu]

[**Bs**, Hojii barattootaa hordofuu, qajeelchuu, deebii sirrii kennuu]

Deebii

1. Daboon mana ni ijaara; niqota; ni arama.
2. Duumessi ulfaateera; roobuun isaa hinoolu.

Torban 8 Guyyaa 5

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Keessa deebii: Qabiyyee barnoota torbanii
- Madaallii: jechoota '-an' fi '-dhaan' fudhatan adda baasuu, jechootaan hima ijaaru, yaada dubbisaa ibsuu.

Keessa Deebii

Daqiiqaa 15

[Keessa deebii Barnoota Torbanii]

Bs: Barattootaa, barnoota torban kana barachaa turtan natti himaa.

[**Bt**, waan yaadatan himu. Fkn dubbisa dhaggeeffanne, dubbisa dubbisne, qaamolee jechaa walitti makne, addaan qoqqoonne, himoota ijaarre, qoodduutti gargaaramne jechuu danda'u]

[**Bs**, Bakka xiyyeffannoo barbaachisutti irra turuun, fkn kennuu cimsuu]

Bs: Baayyee gaariidha. kanatti aansuun waan dhaggeeffattan, waan dubbistaniifi akkaataa ijaarsa himaa ammam akka yaadattan baruuf gaaffilee muraasan isiniif kennaa garee gareedhaan ta'uun hojjedhaa.

Bs: Waan hojjatan gabatee gurraacha irratti barreessuu

Madaallii

Daqiiqaa 25

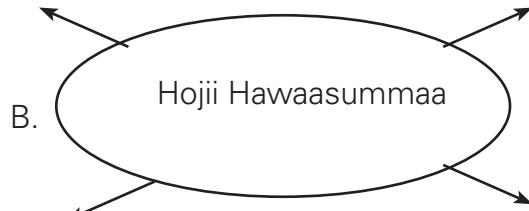
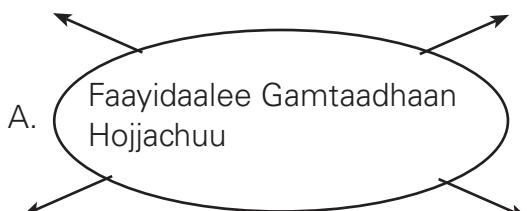
1. Jechoota armaan gadii keessaa kan '-an' fi 'dhaan' maxxanfatan addaan baasuun gabatee kenname keessatti barreessaa

garee eeboo muka farda

gaachana quba konkolaataa nama

-an	-dhaan

2. Yaadolee geengoo keessatti argaman kan ibsan xiyya fuulduratti barreessaa.

3. Jechoota armaan gadiitiin hima ijaari

1.ganamaan

2.jaalalaan

3.xiyyaaraan

Torban 9: Xiyyeffannoo Barannoowwan Torbanii

Kaayyoo Barannoowwan Torbanii

Barattoonni:

- dubbisa dhaggeeffatanii ergaa isaa ni ibsu.
- '-tti' qaama jechaatitti nimaku; irraas adda niqoodu.
- dubbisa dubbisaniis yaada isaa hubachuun gaaffilee keessaa ba'an nideebisu.
- jechoota waliin deeman Walitti firoomsu. Himoota sirna tuqaaleetti gargaaramuu nibarreessu.

Yaada Bu'uuraa: Walgargaarsa

Ijoo Dubbi: Manguddoota Gargaaruu

﴿ Dhaggeeffachuu

Manguddoota Gargaaruu

Manguddoonni namoota umrii dheeraa jiraatanidha. Umrii isaanii keessattis beekumsaafi muuxannoo hedduu horataniiru. Jirenya keessattis waan hamaafi gaarii adda baasanii beeku. Kanarraa ka'uudhaan qaama hawaasaa kamiyyuu gorsuufi qajeelchuuf ga'umsa qabu. Hawaasni waan isa fayyadu akka raawwatu nigorsu; waan miidhu irraa akka of qusatufis niqajeelchu. Garuu, umrii dheeraa jiraachuu irraa kan ka'e, humni isaanii dadhabaa waan deemuuf rakkolee adda addaatiif saaxilamu. Qorannowwan akka agarsiisanitti manguddoonni 80% ta'an madda galii hinqaban. Galii argachuuf Hojii humna isaaniitii ol ta'e hojjechuuf dirqamu. Kaan immoo kadhatanii bulu. Kanneen ijoollee warri irraa du'an guddisaa jiranis baay'eedha. Jijjiramni dinagdee addunyaatis gargaarsi isaaniif godhamu akka hir'atu taasisee jira. Baay'een isaanii miidhamaa jiru. Kanarraa kan ka'e, warri du'a hawwan nibaay'atu.

Kanaafuu, manguddoota kunuunsuun barbaachisaadha. Keessattuu, manguddoonni nama sooru hinqabane, dubartootaafi qaama miidhamtoota ta'an xiyyeffannoo addaa

argachuu qabu. Mana jirenyaa, bishaan qulqulluu, nyaataafi uffata argachuu qabu. Kunuunsi fayyaatiis godhamuufii qaba. Manguddootaaf manni ijaaramuu, huccuun miicamuu, rifeensi muramuu, dhaqni isaanii dhiqamuu qaba. Waliin haasa'uun mukuu baasuunis nurraa eegama.

Kana malees, manguddoota dhimmoota adda addaa irratti hirmaachisuun gaariidha. Haallii mijateefii amantiifi fedhii isaanii bilisa ta'anii tarkaanfachiisuu qabu. Bakka bashannanaatti dhiibbaa tokko malee fayyadamuu qabu. Waldaa mataa isaanii akka dhaabbatan jajjabeeffamuu qabu. Sagantaa barumsaafi leenjii adda addaa irrattis akka hirmaatan taasisuun gaariidha.

Haaloni armaan olii yoo guutaman, manguddoonni waan humna isaanii bifaa adda addaatiin hojjechuu nidanda'u. Tajaajila fedhii isaanii irratti hundaa'e nikennu. Dhalootaaf muuxannoo gaarii nidabarsu. Umrii isaaniitiin boonuun fakkeenya gaarii ta'u. Guddina dinagdeetiifis gumaacha guddaa taasisu.

Walumaagalatti, dhaloonti ammaa maalummaa manguddootaa beekuun kabajuu qabu. Humna manguddootaa beekuutu isaan irra eegama. Mirgaafi dirqama isaaniiliee hubachuufii gaariidha. Haaluma dandeettii isaaniitiin gargaarsa gochuufii qabu. Muuxannoo isaanii immoo irraa dhaaluu qabu. Yoo kana taasisan jirenya isaanii keessatti nimilkaa'u. Dhaloonti itti aanullee isaan irra baruun bara manguddummaa isaanii isaan gargaara.

Dubbisuu

Harki Dabaree Waldhiqa

Bara durii jedhan, jaarsaafi jaartiitu waliin jiraataa turan. Dulluma jala mucaa tokko godhatan. Maqaan isaas Hundarrraa dha. Jirenyaaaf waan isa barbaachisu hunda guutaniifii qananiin guddisan. Uffata akaakuun uffata. Kophee akka fedha isaatti jijiiree

keewwata. Kanaafuu, Hundarraan maatiisaa baay'ee jaallata. Waan isaan ajajan hunda kabajee hojjeta.

Haaluma kanaan Hundarraan guddatee fuudhaaf gahe. Warri isaa kadhatanii fuusisan. Hundrarran fuudhee waggoota muraasa booda ilma godhate. Maqaa isas Caalaa jedhee moggaase. Akkoofi akaakayyuun isas warra isaa wajjiin walharkaa fuudhanii kunuunsuun caalaa guddisan. Booda jaarsaafi jaartiitti dullumni cimaa dhufe. Hundarraafi haati Caalaa manguddootaaf kunuunsa gochuufii ittuma fufan. Qaama isaanii nidhiqu. Uffata isaanii nimiiccu. Rifeensa isaaniis nihaadu yookiin irraa muru.

****Ilmi Hundarraa maqaan isaa eenyuu?****

Boodarra, Hundarraan kunuunsaafi gargaarsa manguddootaaf taasisu nuffaa dhufe. "Kana booda manguddoonti kunneen gatii waan hinqabneef, fageessinee haa gannu," yaada

jedhu haadha warraa isaatiif dhiheesse. Haati warraas diddee marmite. Dhumarratti garuu, yaada Hundarraa fudhatte. Sana booda jaarsaa fi jaartii fuudhanii biyya fagoo tokko deeman. Caalaanis duukaa deemee ture. Jaarsaafi jaartii biyya deemanitti gatanii deebi'an. Caalaanis "Maaliif akkoofi akaakayyuu dhiisnee deebina?" jedhee warra isaa gaafate. Isaanis "Waan dullomanif ganne" jedhan. Innis "Nama dulloome asitti gatuu?" jedheen. "Anis gaafa isin dulloomtan asittan fidee isin gataa?" jedhee gaafate. Isaanis baay'ee naahanii waan deebisan wallaalan. Wanti har'a raawwatan boru akka irra ga'u qalbeeffatan. Sana booda, deebi'anii jaarsaafi jaartii fudhatanii manatti galan. Hanga isaan du'anittis gargaarsaafi kunuunsa barbaachisu hunda taasisaafii waliin jiraatan. Kanaaf mitiiree Oromooneis "Harki dabaree waldhiqa" jedhee kan mammaaku.

Torban 9 Guyyaa 1

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Dubbisa dhaggeeffachuu: Manguddoota gargaaruu
- Walitti Makuu: '-tti' jechootatti maxxansuu;
- Dubbisa dubbisuu: Harki Dabaree Waldhiqa
- Fayyadama jechootaa: Jechoota waliin deeman walitti firoomsuu.

Dhaggeeffachuu

Daqiqaa 15

Dhaggeeffachuun Dura Yaada Dubbisaa Tilmaamuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Har'a dubbisa haarawan isiniif dubbisa. Isin immoo na dhaggeeffattu. Dura garuu gaaffiin isin gaafadhun qaba.

Bs: Mee Kitaaba keessan irratti fakkii mata duree waliin dhiyaate kana irraa maal hubattu?

Bs: [Deebii adda addaa]

Bs: Fakkiifi mata duree kana irraa ka'uun wanti dhaggeeffachuu deemtan waa'ee maalii isinitti fakkaata?

Bt: [Deebii adda addaa]

Bs: Kanatti aansee dubbisan isiniif dubbisa. Isin ammoo na dhaggeeffachuu gaaffilee gidduu gidduutti isin gaafadhuhuuf deebii naaf deebistu.

Yeroo Dhaggeeffachuu Hubannoont Dhaggeeffachuu Barattootaa To'achuu

Bs: [Akka barattooni hundi hubachuu danda'anitti sagalee ol kaasuun dubbisuu; gaaffilees gidduu-gidduutti gaafachaa deemuu]

Bt: [Dubbisa dubbifamuuf qalbiidhaan dhaggeeffachaa gaaffilee gaafatamanif deebii kennuu]

Dhaggeeffachuun Booda Ergaa Dubbisaa Ibsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Amma dubbisa dhaggeeffachaa gaaffileef deebii kenna turtaniittu. Kanatti aansee immoo gaaffii barreeffamaan deebistan qabdu; kitaaba keessan Hojii 2 baasaa.

Bt:[Kitaaba isaanii nibasu]

Walitti Makuu

Daqiiqaa 5

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Nanhojjadha	Nihojjanna	Nihojjattu
Bs: Amma jechootatti '-tti' maxxansina.	Bs: Amma immoo waliin yaa hojjannu.	Bs: Amma dhuunfaadhaan hojjattu kitaaba keessan Hojii 3 baasaa.
Bs: As ilaala ['mana...-tti' gabatee gurraacha irratti barreessuu]	Bs: 'ala' fi '-tti' gabatee gurraacha irratti barreessuu.	Bt: [nibaasuu]
Bs: [Kophaa kophaatti dubbisu]	Bs: Mee qaamoleen kun akkamitti walitti maxxanu?	Bs: Haaluma waliin hojjanne kanaan dabtara keessan irratti hojjadhaa.
Bs: Amma immoo qaamolee kanneen walitti fideen barreessa. ['manatti' jechuudhaan barreessuu]	Bs fi Bt: '-alatti' ta'uun. Bs: Baayyee gaariidha. [Jechicha barreessuu]	Bt: [Nihojjatu] Bs: [Kan barattoonni hojjatan madaaluu, sirreessuu]

Dubbisuu

Daqiiqaa 15

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisaa Tilmaamu

[Kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: Kanatti aanee dubbisa tokko dubbisuuf deemtu. Garuu, dursee gaaffileen isin gaafadhun qaba.

Bs: Mata dureen dubbisa dubbisuuf deemtanii 'Harki Dabaree Waldhiqa' kan jedhudha. Mammaaksi kun maal ibsuuf mammaakama sitti fakkaata?

Bt:[Haala keessatti mammaakamu himu]

Bs: Mammaaksa kana irraa ka'uun yaanni dubbisa dubbisuuf deemtanii maal ta'a jettanii yaaddu?

[Bt, waan tilmaaman himu]

Bs: Amma dubbisu ni eegaltu. Yemmuu dubbistan dubbisa keessatti mallatoo '****' ni argitu. Akkuma achi geessaniin ani gaaffilee yaada dubbisichaa bu'uureffattanii naaf dubbistanan isin gaafadha. Isinis dubbisu dhaabdanii naaf deebistu.

Bs: Deebii gaaffii Hojii 2 dabtara irratti barreessaa.

Bt:[Nabarreessu]

Bs: [Kan barattoonni barreessan madaaluu, sirreessuu]

Yeroo Dubbisuu Hubannoontu Dubbisuu Barattootaa To'achuu

Bt:[nidubbisu]

Bs: [Gidduu gidduutti gaaffilee gaafachuu] [Gaaffiin kan gaafatamu yeroo barattoonni bakka (*) gahan. Adeemsa kana keessatti ariitiin barattootaa murteessaadha. Kanaafuu, gaaffiin kan gaafatamu akkuma barattoonni baayyeen mallatoo (*) bira gahan jedhamee yaadameen ta'a. Kun ammoo tilmaamaan taasifama]

Dubbisuun Booda Yaada Mammaaksota Dubbisa keessaa Ba'an Ibsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 5]

Bs: Amma dubbisa xumurtanii jirtu. Gaaffilee Hojii 5 jala jiran waliin haa hojjannu.

Bs: Mee mammaaksota kennaman irratti garee gareen mari'adhaa.

Bt: [garee gareen irratti mari'atu.]

Bs: waan irratti mari'atan dareef akka dhiheessan qajeelchuu]

[Bt, dareef dhiheessu]

[Bs, Deebii barattootaa madaaluufi sirreessuu]

Fayyadama Jechootaa Daqiiqaa 5

Jechoota Waliin Deeman

[Kitaaba barattootaa Hojii 6]

Bs: Kana booda jechoota haala waliin deemaniin walitti firoomsina.

Bs: Kitaaba keessan Hojii 6 ilaala.

Bs: Jechoota 'A' jala jiran keessaa kan tokkoffaarra jiru eenyuutu naaf dubbisa?

Bt: [nidubbisu]

Bs: Jechi kun jechoota roga 'B' jala jiran keessaa isa kam wajjiin deema?

Bs: Jechoota 'B' jala jiran keessaa kan jecha 'manguddoo' jedhu waliin deemuu danda'u kami?

Bs fi Bt: 'gargaaru'

Bs: Baayyee gaariidha. Kanneen hafanis haaluma kanaan lama lama ta'uun hojjadhaa.

Bt: Lama lama ta'uun hojjatu.

Bs: Hojii keessan dareedhaaf dhi'eessaa.

Bt: [Nidhiyeessu]

Bs: [Kan barattoonni dhiyeessan madaaluu, sirreessuu]

Torban 9 Guyyaa 2

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Addaan qoqqooduu: '-tti' jechoota irraa baasuu
- Dubbisu irra deebiin dubbisuu: Harki Dabareen Waldhiqa
- Fayyadama jechootaa: Jechoota '-tti' of irraa qabaniin hima ijaaruu.

Bs: Kanaafuu jechi 'biyyatti' jedhu qaamolee biyya' fi '-tti' jedhanitti qoqqoodama. [gabatee gurraacha irratti barreessuu dubbisuu]

Bs: Jechoota hafan haaluma kanaan dabtara keessan irratti qoqqooduun barreessaa.

Bs: Hojii barattootaa ilaaluun qajeelchuu, sirreessuu]

Dubbisuu

Daqiiqaa 15

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisaa Yaadachuu

[Kitaaba barattootaa irra hinjiru]

Bs: Amma immoo waa'ee dubbisu kaleessa dubbistanii akka natti himtanin barbaada.

Bs: Mata dureen dubbisu yeroo darbe dubbistanii maali?

Bt: ['Harki Dabareen Waldhiqa']

Bs: Yaanni dubbisicha keessaa yaadattuhoo?

Bt: [Waan yaadatan himu]

Bs: Amma dubbisu dubbisuu eegaltu. Yemmuu xumurtan hubannoo horattaniin gaaffileen hojjattan nijiru. Kanaafuu, dubbisicha qalbiidhaan dubbisaa.

Bt: [Dubbisuun eegaluu]

Bs: Barsiisaan nihordofa.

Addaan Qoqqooduu

Daqiiqaa 5

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs; Har'a jechoota qaamoleetti qoqqooduuuf deemna. Jecha isa jalqabaa waliin yaa qoqoonnu.

Bs: [Jecha 'biyyatti' jedhu gabatee gurraacha irratti barreessuu]

Bs: Mee jecha kana waliin haa dubbisu.

Bs fi Bt: [waliin dubbisu]

Bs: jecha kana qaamoleetti haa qoqoonnu. Qaan ni dura irraa ba'u kami?

Bs fi Bt: 'biyya'

Bs: Baay'ee gaariidha kan hafe hoo?

Bt: '-tti'

Dubbisuun Booda Yaada Dubbisaa Ibsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Amma gaaffilee yaada dubbisa keessaa argattan bu'uureffattanii deebistanin isin gaafadha.

Bs: Gaaffii tokkofffaa eenyetu naaf dubbisa?

Bt: [Nidubbisu]

Bs: Deebii isaa eenyetu natti hima?

Bt: [Nihimu]

Bs: [Madaaluu, sirreessuu]

Bs: Kan itti aanu hoo eenyetu dubbisuun deebii isaa naa kenna?

Bt: Dubbisuun deebii kennuu

[Bs, gaaffii hafes haaluma kanaan hojjechiisuu]

Torban 9 Guyyaa 3

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Dubbisira irra deebiidhaan dhaggeeffachuu: Manguddoota Gargaaruu
- Of ibsuu

Dhaggeeffachuu

Daqiqaa 25

Dhaggeeffachuun Dura Waan Dhaggeeffatan Yaadachuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Amma dubbisa yeroo darbe dhaggeeffattan yaadattu. Mata dureen dubbisichaa maal ture?

Bt: Manguddoota Gargaaruu

Bs: Baayyee gaariidha. Yaadolee dubbisichaa keessaa maalfaa yaadattu.

Bt: [Waan yaadatan himu]

Bs: Amma dubbisichan irra deebi'ee isiniif dubbisa. Isin ammoo hiika jechoota kitaaba keessan irra jiranii akkaataa galumsaatiin tilmaamaa dhaggeeffattu.

Yeroo Dhaggeeffachuu Hiika Jechootaa Galumsarrraa Tilmaamuu

Fayyadama Jechootaa

Daqiqaa 20

Jechoota '-tti' of irraa Qabaniin Hima Ijaaruu

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Har'a jechoota '-tti' of irraa qabaniin hima ijaarra. Jechoota kana dubbisa dubbistan keessaa funaanna.

Bs: Jecha jalqabaa ani baaseen ittiin hima ijaara.

Bs: [Jecha '-tti' of irraa qabu tokko dubbisicha keessaa baasuun ittiin hima ijaaruu]

Bt: Amma immoo isin haaluma kanaan funaanoon hima tokko tokko ittiin ijaaraa.

Bt: [Funaanoon ittiin ijaaru]

Bs: [Jechoota funaananiin himoota akka ijaaran madaaluun sirreffama kennuu]

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: [Bakka jechoota xiyyeffatamanii irratti hubannoo horachiisaa gaaffii gaafachaa, deebii fuudhaa madaalaa dubbisuu]

Bt: [Hiika jechootaa akkaataa galumsaatiin tilmaamaa dhaggeeffachuu]

Dhaggeeffachuun Booda Yaada Dubbisaa Cuunfuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Yaadolee dubbisa dhaggeeffattanii gabaabsuudhaan jecha mata keessaniin barreessaa.

[Bt, yaada dubbisa dhaggeeffatanii cuunfuu barreessu]

[Bs, barreffama isaanii madaaluu, sirreessuu]

Of Ibsuu

Daqiqaa 15

[Kitaaba barattootaa irra hinjiru]

Bs: Amma gaaffileen afaaniin isin gaafadhuuf afaaniin deebii naaf kennitu.

Bs: Mee ati manguddootaaf ni ergaamtaa? Maaliif?

Bt: [Deebii adda addaa]

Bs: Manguddooni yoo si gorsan gorsa isaanii nifudhattaa? Maaliifi?

Bt:[Deebii adda addaa]

Torban 9 Guyyaa 4

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Addaan qoqqooduu: '-tti' jechoota irraa addaan baasuu
- Dubbisaa irra deebiin dubbisuu: Harkii Dabareen Waldhiqa
- Fayyadama jechootaa: Jechoota yaada walfakkaatu qaban barreessuu, jechoota hiikaan walitti firoomsuu
- Barreessuu: hima ijaaruu

Addaan Qoqqooduu

Daqiiqaa 5

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Har'a jechoota '-tti' of irraa qaban kan ofiif beeknu fudhachuudhaan qaama wajjiin jiru irraa adda baasna.

Bs: Mee jecha duraa ani fakkeenyaa fudhachuudhaan isinitti haa agarsiisu ['gubbaatti' kan jedhu gabatee gurraacha irratti barreessuu]

Bs: Jechi kun '-tti' dhaan yoo adda ba'u 'gubbaa' fi '-tti' ta'a.

Bs: Mee isinis haaluma kanaan jechoota beektan sadii fudhachuun haaluma fkn isiniif kennameetiin addaan qoqqoodaa walitti agarsiisaa.

Bt:[Hojjachuudhaan walitti agarsiisu]

Bs: Isa walitti agarsiistan dareedhaaf dhi'eessaa.

[Bt, dareef dhiyeessuu]

Bs: [Hojii barattootaa madaaluudhaan sirreeffama kennuu]

[Bs, barattoonni yaada isaanii erga ibsanii booda, irratti marii gaggeessuu]

[Bs, yaada barattootaa madaaluu, sirreessuu]

Dubbisuu

Daqiiqaa 15

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisaa Yaadachuu

[kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Mee amma yaada dubbisaa yeroo darbe dubbistanii walitti himaa.[**Bt:** Walitti himu]

Bs: Yaada walitti himtan irratti hundaa'uudhaan caatoo kitaaba keessan Hojii 2 irra jiru dabtara keessan irratti hojjadhaa.

Bs: [Hojii keessan dareedhaaf dhi'eessaa]

Bt:[Hojii barattootaa madaaluu sirreessuu]

Bs: Amma dubbisicha dubbisuun kan hojjattaniin walbira qabuun madaalaa.

Bt: [Dubbisa dubbisuun Hojii kennameef hojjatu]

Dubbisuun Booda Keeyyata Jalqabame Xumuruu

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Amma yaada caatoo guuttan irra jiruufi dubbisaa keessaa argattan bu'uureeffachuudhaan keeyyata jalqabame barreessuudhaan xumuraa.

Bt:[Keeyyata jalqabame barreessuudhaan xumuru]

Bs: Keeyyata xumurtan dareedhaaf dubbisaa.

Bs: [Keeyyata barattootaa madaaluu sirreessuu]

Fayyadama Jechootaa

Daqiiqaa 10

Jechoota Yaada Walfakkaatu Qaban

[kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: Amma immoo gabatee kitaaba keessan irra jiru guutuuf deemna. Kitaaba keessan irra gabatee jiru ilaala.

Bt:[Ni ilaalu]

Bs: Jecha 'fira' jedhu waliin jechoonni firummaa dhiiraafi dubartii ibsan fakkeenyaa kennamanii jiru. Fakkeenyaa kennam

bu'uurreeffachuu iddo duwwaa hafe
dhuunfaadhaan guuti.

Bt:Dabtara isaanii irratti barreessuudhaan hojjatu]

Bs: Kan hojjattan dareedhaaf dubbisaa]

[**Bt,** kan hojjetan dareedhaaf dubbisu]

Bs: [Madaaluu, sirreessuu]

Jechoota Hiikaadhaan Walitti Firoomsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 5]

Bs: Kanatti aansuun jechoota hiikaa isaaniitiin walitti firoomsina.

Bs: Jechoota 'A' jala jiran hiikaa isaanii kanneen 'B' jala jiraniin walitti firromsina. Jecha tokkoffaarra jiruuf hiika kan ta'u isa kami?

Bs fi Bt: Jecha 'D' irra jiru.

Bs: Baayyee gaariidha. Jechichi maal jedha?

Bt:'dulloomoo'

Bs: Tole, mee kanneen hafanis haaluma kanaan dabtara keessan irratti hojjadhaa.

Bt:[Nihojjatu]

Bs: Isa hojjattan dareedhaaf dhi'eessaa

Bt:[Nidhi'eessu]

Bs:[Madaaluu sirreessuu]

Torban 9 Guyyaa 5

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

Keessa deebii

- Dubbisa dhaggeeffatame:
Manguddoota Gargaaruu
- Walitti makuufi addaan qoqqooduu:
qaama jechaa '-tti'
- Dubbisa dubbifame: Harki dabaree wal dhiqa
- Fayyadama jechootaa: Jechoota waliin deeman walitti firoomsuu
- Barreessuu: hima ijaaruu

Madaaluu:

- Walitti makuu
- Addaan qoqqooduu
- Hima ijaaruu
- Sirna tuqaalee

Barreessuu

Daqiqaa 10

Hima Ijaaruu

[Kitaaba barattootaa Hojii 6]

Bs: Amma immoo jechoota kennamaniin hima ijaarra.

Bs: Fakkeenyaaaf jecha 'madda' jedhuun hima tokko yaa ijaarru.

Bs: Mee kan jecha kanaan hima ijaaree natti himu eenyu?

Bt:Manguddoonni madda beekumsaati (*fakkeenya*)

Bs:Baay'ee gaariidha.

Bs: mee haaluma fkn kanaatiin jechoota isiniif kennamaniin dabtara keessan irratti hima tokko tokko ijaaraa.

[**Bt,** hima ijaaru]

Bs: Himoota ijaartan dareedhaaf dubbisaa

Bt:[Nidubbisu]

Bs: [Madaaluu, sirreessuu ykn qajeelchuu]

Keessa Deebii

Daqiqaa 15

Bs: Har'a barnoota torban kana keessa baranne mara wal yaadachiisna.

Bs: Mee torban kana jalqaba irraa kaasee waan barachaa turre kan natti himu eenyu?

Bt; [Waan yaadatan amma yaadatan himu]

Bs:[Jajjabeessuu, sirreessuu, karaa qabsiisuu, bakka hanqate itti guutuu..]

Bs: Mee amma immoo waanuma amma ammatitti wal yaadachiisne kana tokko tokkoon keessan ammam akka hubattan baruuf battalleen isiniif kenna. Dabtara keessan irratti hojjadhaa.

Bs: [Battalicha gabatee gurraacha irratti barreessuu.]

[Barattoota miidhama qaroo qabaniif dubbisuu]

Madaallii (Daqiqaa 25)

- 1. Qaamolee jechootaa armaan gadii walitti makii barreessi.**
A. muka... -tti B. boolla... -tti C. ollaa... -tti
- 2. Jechoota armaan gadii qaamoleetti qoqqoodii barreessi.**
A. jilbatti B. dirreetti C. hoolaatti
- 3. Jechoota armaan gadiitiin hima tokko tokko ijaaruudhaan dubbisi.**
A. miiccuu B. kunuunsuu

4. Himoota armaan gadii sirna tuqaalee barbaachisoo ta'aniin guutii irra deebi'ii barreessi.

- A. Kana malees, manguddoonti muuxannoo seenaa seeraafi heera hawaasaa dhaalotaa haarawaatti dabarsu.
- B. Manguddoonti sheekkoo hiibboo mammaaksa safuufi kan kana fakkaatu waan beekaniif gaafannee irraa barachuu qabna.

Torban 10: Xiyyeffannoo Barannoowwan Torbanii

Kaayyoo Barannoowwan Torbanii

Barattoonni:

- dubbisa dhaggeeffatanii yaada isaa ni ibsu
- '-rra' qaamolee jechaatti nimaku, addaanis niqoqqodu.
- dubbisa dubbisanii yaada isaa hubachuun gaaffilee dubbisa keessaa ba'aniif deebii nikennu.
- jechoota hiika isaaniitiin walitti nifiroomsu, hima ittin ijaaru,

Yaada Bu'uuraa: Walgargaarsa

Ijoo Dubbii: Qaama Miidhamtoota Gar-gaaruu

Dhaggeeffachuu

Qaama Miidhamtoota Deggeruu

Qaama miidhamtoonni warreen miidhamma qaamaa yookiin sammuu qabani. Kanneen suuta barataniifi hubatanis nidabalata. Qaama miidhamtoonni dur akka qaama hawaasaatti hinilaalamen ture. Akka namoota milkiifi qulqullina hinqabnetti ilaalamu ture. Kanneen akka rakkina fayyaa abbaan ofitti fideetti ilaalanis jiru. Akka isaan wal hinhorre taasisaas turan. Namni kunuunsu waan hinjirreefis "Gara Waaqaatti ergina" jechuun ajjeesaa turan.

Yeroo booda garuu haalli kun jijiiramaa dhufe. Qaama miidhamtoonni akka qaama hawaasichaatti ilaalamuu jalqabaman. Fudhatama guddaas argachaa dhufan. Fakkeenyaaaf, dhaabbanni warra saalessa sammuu qabaniif tajaajilu bara 1831 Akka lakkofsa Awurooppaatti dhaabate. Rakkoolee qaama miidhamtoota mudatu furuuf deggeruus jalqabe.

* * * *Ilaalchi dur namoonni qaama miidhamtootaaf qaban maal ture? * * **

Kaayyooleen dhaabbata kanaas namonni hundinuu akka walqixa ilaalamen taasisuudha. Qaama miidhamtootis loogii tokko malee akka jiraatan gochuuf hoijechuudha. Garaagarummaa bifaa, sanyii, fedhii, dandeettifi k.k.f uumamu malan irraa walaba akka ta'an gochuudha. Qabeenyaafi tajaajilota hawaasaa kanneen mootummaan dirrifaman itti walqixa akka fayyadaman taasisuudha.

Kaayyoolee kunneen galmaan ga'uufis miidhamni isaanii gara dadhabbiitti akka hinceene ittisuudha. Hir'ina mul'atu suphuudha. Kana gochuufis, tajaajila eegumsa fayyaa foyyessuun barbaachisaadha. Akkasumas akka of danda'anii jiruu hawaasummaafi dhuunfaa isaani fooyyeffatan deggeruudha. Kun immo barnoota, leenjii meeshaalee fi k.k.f. kennudhaan ta'u danda'a.

****kaayyoon dhaabbata warra saalessa
sammuu qabaniif tajaajilu maal ture?***

Walumaagalatti, ilaalchi yaraa waa'ee
qaama miidhamtootaa ture sirrachuu qaba.
Hawaasnus akka isaan dandeetti qaban
hubatee oomishtummaan isaanii akka
guddatuuf haala mijeessuu qaba. Yoo kun
ta'e, ofitti amanamummaan isaanis nidabala.
Jirenya isaaniirra darbees biyyaafi hawaasa
isaaniif bu'aa guddaa buusuu danda'u.

Dubbisuu

Goota Jaarrraa Digdamaffaa

Helan Kalar bara 1880 Akka lakkofsa
Awurooppaatti dhalatte. Dhalattee ji'a
kudha sagalaffaa irratti dhukkubsatte.
Dhukkubni ishee qabes manjalloo akka ta'etti
tilmaamama. Dhukkubni kun cimaa waan
ta'eef qaroo ishee dhabsiise. Gurri ishee
akka hindhageenye godhe. Miidhama kana
irraa kan ka'e, warra isheetiin waliigaluu
irratti rakkatte. Garuu, dhalattee waggaa
torbatti sochii harkaa (aflatoo) gara jaatamaa
kan mataa ishee uummatte. Sochii harkaa
kanaanis namootaan waliigalaa turté.
Boodarras qabee qubaan adda baasuu
baratte. Qabee kana qubaan agarsiisuun
namootaan walii galuu eegalte. Yeroo
gabaabaa keessatti jechoota dhibbaa oliitti
fayyadamuu jalqabde. Jechoota kanaanis
himoota sasalphoo ijaaruu eegalte. Bireelii
dubbisuu nibaratte.

***Helan Kalar qaama miidhamtuu kan taate
sababa maaliitiin?***

Torban 10 Guyyaa 1

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Dubbisa dhaggeeffachuu: Qaama Miidhamtoota Deggeruu
- Walitti Makuu: Fufii '-rra' jechootatti maxxansuu
- Dubbisa dubbisuu: Goota Jaarrraa Digdamaffaa
- Faayadama jechootaa: Jechoota hiikaan walitti firoomsuu

Kana booda, Helan Kalar waan baratte shaakalaafi barnootaan cimsachaa deemte. Dhimmoota siyaasaatiifi taateewwan addunyaa irratti barreffamoota xiyyeefattan dubbisti. Kitaabilee falaasamaatiifi walaloo dubbisuu baay'ee jaallatti. Kana malees, gosa barnootaa adda adda nibaratte. Isaanis barnoota Seenaa, Ikoonoomiksii, Afaan Faransaay, Afaan Laatinitiifi Afaan Jarmaniiti. Barnoota baratte kanaanis jirenya namoota baay'ee fooyyessuu beekamti. Muuxannoofi hubannoo ishee kan namootaaf goodan kitaabilee hedduus nimaxxansiiste. Akkaataa qaama miidhamtooniifi dubartoonni itti gargaaramuu qaban ilaachisee barreffamoota hubannoo cimsan baay'ee barreessite. Jirenya ishee ilaachisee fiilmii barumsa dabarsuu danda'us lama hojette. Addunyaa irra naanna'uunis maallaqa qaama miidhamtooni ittiin gargaaraman walitti qabdee qaama miidhamtoota gargaaraa turté.

Bu'aa Helan Kalar addunyaaaf buuste maali?

Helan Kalar cimina Hojii ishee kanaan addunyaa irratti sirriitti beekamte. Hiriyoota baay'ees horatte. Isaan keessaa Alaksaandar Giraam Beel maqaa dha'uun nidanda'ama. Namni kun nama bilbila amma itti fayyadamaa jirru kana uume. Kana malees, Helan Kalar Hojii ishee kanaaf badhaasa hedduu argatte. Gootota jaarrraa digdamaffaa keessaas ishee tokko taate.

Dhaggeeffachuu

Daqiiqaa 15

Dhaggeeffachuuun Dura Yaada Dubbisaa Tilmaamuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Fakkiifi mata-duree kitaaba keessan irra jirurraa ka'uun wanti dhaggeeffachuuuf deemtan waa'ee maaliti jettanii yaaddu?

[Bt, deebii adda addaa]

Bs: Amma dubbisa isin dhaggeeffattan isiniif dubbisuufan deema. Tilmaama keessan mirkaneeffachaa, gaaffilee gidduu gidduutti isin gaafadhu deebisaa.

[Bt, dubbisa dhaggeeffachuuuf of qopheessuu]

Yeroo Dhaggeeffachuu Hubannoont Dhageeffachuu Barattootaa To'achuu

[Bs, dubbishicha barattootaaf dubbisuu, iddo gaaffileen jiranitti gidduun dhaabuuun barattoota gaafachuun akka deebisan gochuu]

Walitti Makuu

Daqiiqaa 5

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Nanhojjadha	Nihojjattu
Bs: Amma '-rra' qaamolee jechaatti maxxansina.	Bs: Mee isiinis kanneen hafan haaluma kanaan dabtara keessan irratti hojjadha.
Bs: Mee jecha harka jedhuuf '-rra' walitti maxxanseen isiniif barreessa. 'harkarra' ta'a. [gabatee gurraacha irratti barreessuu]	[Bt, nihojjatu] [Bs, Hojii barattootaa hordofuu, qajeelchu, deebii sirrii kennuu]

Dubbisuu

Daqiiqaa 15

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisaa Tilmaamuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: Amma dubbisa dubbisuuf deemu. Dursa garuu gaaffilee dubbisa duraa hojjettu. Gaaffii jalqaba eenyutu dubbisa?

[Bt, nidubbisu]

[Bs, gaafficha irra deebi'ee dubbisuun gaafachuu]

[Bt, deebii adda addaa kennu]

[Bt, dhaggeeffachaa gaaffilee gidduu gidduutti gaafatamniif deebii kenna deemuu]

Dhaggeeffachuuun Booda Tilmaama Mirkaneeffachuuufi Ergaa Dubbisaa Ibsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Osoo hindhaggeeffatiin dura waa'ee dubbisichaa kan tilmaamtaniifi kan dhaggeeffattan wal simaa? Maaliif jette?

[Bt, deebii adda addaa]

Bs: Amma gaaffilee dubbisa keessaa ba'aniin isin gaafadha. Gaaffi tokkoffaa eenyutu deebisa?

[Bt, deebii kennu] **[Bs,** madaaluu, sirreessuu]

[Haaluma kanaan gaaffilee hafan hojjachiisuu]

Yeroo Dubbisuu Hubannoont Dubbisuun Dura Yaada Dubbisuu Barattootaa Mirkaneeffachuu

[Bs, Yeroo giddu galeessaa kennuun akka dubbisan qajeelchu, iddo mallattoo '***', kana yoo ga'an dhaabsisuun gaaffilee gaafachuu]

[Bt, gaaffilee gaafatamniif deebii kennu]

[Bs, deebii isaanii madaaluu, sirreessuu, itti fufuun dubbisuu]

Dubbisuun Booda Ergaa Dubbisaa Ibsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 5]

Bs: Amma dubbisuu xumurtanii jirtu.
Hubannoo keesan mirkanoeffachuuf gaaffilee
kitaaba keessan irra jiran hojjanna.

Bs: Deebiin gaaffii tokkoffaa maali?

[Bt, deebii kenuu]

[Bs, deebii isaanii madaaluu, sirreeffama
kennuu, haaluma kanaan gaaffilee hafan
hojjachisuu]

Fayyadama Jechootaa

Daqiiqaa 5

Torban 10 Guyyaa 2

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Addaan qoqqooduu: Fufii '-rra'
jechootarra adda baasuu
- Dubbisaa irra deebiin dubbisu: Goota
Jaarrraa Digdamaffaa
- Fayyadama jechootaa: Hima ijaaruu
- Barreessuu: Keeyyata barreessuu

Addaan Qoqqooduu

Daqiiqaa 5

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Har'a jechoota qaamoleetti qoqqooduuuf
deemna. Fakkeenyaaaf, jecha 'karaarr'a jedhu
yoo qoqqoodnu 'karaa...-rra' ta'a.

[Gabatee gurraacha irratti barreessuun
agarsiisuu]

Bs: Mee amma jechoota hafan haaluma
fakkeenyaa kennameen hojjadhaa.

[Bt, Haala fakkeenyaa kennameen, hojjachuu]

[Bs, Hojii barattootaa hordofuu qajeelchuu,
kan gargaarsa addaa barbaadaniif gargaarsa
gochuu, deebii sirrii kennuu]

Jechootaa Hiikaan Walitti Firoomsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 6]

Bs: Amma jechoota hiika isaaniitiin walitti
firoomsuuf deemna. Jechoota kitaaba
keessan Hojii 6 jala jiran ilaala.

Bs: Jecha jalqabaatiif hiika ta'u kan danda'u
'agartuu' kan jedhu. Mee isinis kanneen
hafan haaluma kanaan dabtara keessan irratti
hojjadhaa.

[Bt, nihojjatu]

[Bs, Hojii barattoonni hojjatan madaaluu,
bakka dogoggorri jirutti sirreessuu]

Dubbisuu

Daqiiqaa 15

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisaa Yaadachuu

[kitaaba barattootaa irra hinjiru]

Bs: Amma dubbisa wayiti darbe dubbisne
irra deebinee dubbisuuf deemna. Dubbisaa
yeroo darbe dubbistan keessatti goota jarraa
digamaffaa kan jedhamte eenyudha?

Bt: Helan Kalar

Bs: Baay'ee gaariidha. Deebiin isaa sirriidha.
Maaliif goota jedhamte?

[Bt, deebii adda addaa]

Bs: Gaariidha. Mee amma dubbisicha irra
deebiin haa dubbisnu.

[Bt, nidubbisu]

[Bs, irra naanna'uun hordofuu]

Dubbisuun Booda Yaada Ijoo Dubbisaa Ibsuu

[kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Amma dubbisa dubbisne xumurreerra.
Kanatti aansee gaaffii dubbisa waliin
walqabateen isin gaafadha.

Bs: Yaadni ijoo dubbisa "Goota Jaaraa Digdamaffaa" jedhuu maali?

[**Bt,** deebii adda addaa]

Bs: Gaariidha. Yaadni ijoo dubbisa kanaa qaamni namaa sababa adda addaatiin yoo miidhames cimanii hojjannan sadarkaa olaanna irra gahuun ykn addunyaarratti beekamuun akka danda'amu ibsa.

Fayyadama Jechootaa

Daqiiqaa 10

Hima Ijaaruu

[kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Jechoota '-rra' of keessaa qaban walitti maknee, addaanis qoqqoodnee turre. Amma immoo jechoota kanatti fayyadamnee hima ijaaruuf deemna. Jechoota kitaaba keessan Hojii 3 jalaatti kennamaniin jechoota hima ijaaraa.

[**Bt,** hima ittiin ijaaru]

Torban 10 Guyyaa 3

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Dubbisa irra deebiin dhaggeeffachuu: Qaama Miidhamtoota Deggeruu
- Dubbisa ariitiin dubbisu: Goota Jaaraa Digdamaffaa

Dhaggeeffachuu

Daqiiqaa 25

Dhaggeeffachuun Dura Yaada Dubbisa Wayitii Darbee Yaadachuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Mata dureen dubbisa wayitii darbe dhaggeeffattanii maal ture?

Bt: Qaama Miidhamtoota Deggeruu

Bs: Sirriidha. Dubbisicha keessaa hoo maal maal faa yaadattu?

[**Bt,** waan yaadatan himu]

Bs: Hima ijaartan dareef dubbisaa

[**Bt,** hima ijaaran waliif dubbisu]

[**Bs,** hima barattooni ijaaran madaluun sirreeffama kennuu]

Barreessuu

Daqiiqaa 10

Keeyyata Barreessuu

[kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: Amma keeyyata barreessuuf deemna. Muuxannoo Seenaa Helen Kalar irraa argattan ilaalchisuun keeyyata tokko barreessa.

[**Bt,** Muuxannoo dubbisarrraa argatanitti gargaaramuun keeyyata tokko barreessu]

[**Bs,** keeyyata barreessan akka waliif dubbisan qajeelchuu.] [**Bt,** waliif dubbisu]

[**Bs,** Barattooni muraasni dareef akka dubbisan taasisuu]

[**Bs,** madaaluu, sirreeffama kennuu]

Bs: Gaariidha. Amma dubbisicha irra deebi'een isiniif dubbisa, sirnaan na dhaggeeffadhaa.

Yeroo Dhaggeeffachuu Hiika Jechootaa Galumsarraa Tilmaamuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

[**Bs,** dubbisa irra deebiin dubbisu]

[**Bt,** dubbisa dubbifamu dhaggeeffachuu]

[**Bs:** Dubbisuu giddutti dhaabuun, hiika jecha kennamee galumsarraa tilmaamsisuu.]

[**Bt,** hiika jechaa akka galumsaatti tilmaamuu]

Bs: Amma ani dubbisichan itti fufaan isiniif dubbisa. Isin immoo dhaggeeffachaa bakka gaafatamtanitti hiika jechaa galumsarraa tilmaamaa deemtu.

Dubbisuun Booda Yaada Ijoo Dubbisaa Ibsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Dubbisicha dhaggeeffattanii jirtu. Yaadni waliigala dubbisichaa maali?

[**Bt**, deebii adda addaa]

Bs: Gaariidha. Dubbisichi deggarsa qaama miidhamtootaaf taasifamuu qabu ibsa. ,

[**Bs**, Dubbisicha irraa maalfaa baratte?]

[**Bt**, deebii adda addaa]

[**Bs**, deebii harkaa fuudhuu, qajeelchuu, sirreessuu]

Ariitiin Dubbisuun Odeeffannoo Argachuu

Daqiqaa 15

[kitaaba barattootaa irra hinjiru.]

Bs: Amma dubbisa wayitii darbe dubbistan irra deebiidhaan ariitiin dubbisuun gaaffilee deebisuuf deemtu. [Gaaffii kanneen gabatee gurraacha irratti barreessuu]

1. Helen Keler yoom dhalatte?

2. Helen Keler kitaabolee akkamii dubbisuun jaallatti?

3. Gosa barnoota Helen Keler baratte maal fa'i?

[**Bt**, ariitiin dubbisuun gaaffilee kennamaniif deebii barreessu.]

[deebii isaanii akka dareef himan taasisuu]

[**Bs**, deebii barattootaa madaaluu, sirreessuu]

Torban 10 Guyyaa 4

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Addaan qoqqooduu: Fufii '-rra' jechootarraa adda baasuu
- Dubbisa irra deebi'uun dubbisuu: Goota Jaarrraa Digdamaffaa
- Fayyadama jechootaa: hiika jechootaa kennuu.
- Barreessuu: Hima barreessuu

Addaan Qoqqooduu

Daqiqaa 5

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Amma jechoota '-rra' of keessaa qaban kan mataa keessanii barreessitanii qaamoleetti qoqqooduuf deemtu.

Bs: Mee fakkeenyaa kennname waliin haa hojjannu. lafarra → lafa...-rra ta'a.

Bs: Mee isinis haaluma fakkeenyaa isiniif kennname kanaatiin jechoota '-rra' of keessaa qaban afur barreessuun qaamolee jechaatti qoqqoodaa.

[**Bt**, Jechoota barreessuun qaamoleetti qoqqoodu]

[**Bs**, Hojii barattootaa hordofuu, qajeelchuu, deggarsa gochuu]

Daqiqaa 15

Dubbisuun Dura Yaada Ijoo Dubbisaa Yaadachuu

[kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Osso dubbisicha irra deebiin hindubbisin dura gaaffilee isin gaafadha. Mata dureen dubbisa wayitii darbe dubbistanii maal ture?

Bt: Goota Jaarrraa Digdamaffaa

Bs: Gaariidha. Deebii sirriidha. Yaadolee ijoo dubbisichaa keessaa maal maalfaa yaadattu?

[**Bt**, deebii adda addaa]

Bs: Gaariidha. Amma dubbisicha dubbisaa.

Dubbisuun Booda Gabatee Guutuu

kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Amma dubbisuu xumurtanii jirtu. Mee gaaffilee kitaaba keessan Hojii 3 jala jiran haala qajeelfama isiniif kennameen gabatee keessatti guutaa.

[**Bt**, haala qajeelfama kennameetiin jechoota gabatee keessatti guutu]

[**Bs**, haala barbaadamuun hojjachuu isaanii hordofuu, qajeelchuu, deebii sirrii kennuu]

Fayyadama Jechootaa

Daqiiqaa 10

Hiika Jechootaa Kennuu

[kitaaba barattootaa Hojji 4]

Bs: Amma jechoota hima keessatti jala sararamaniif hiika isaanii kennuuf deemna. Gaaffii tokkoffaa keessatti jechi 'badhaafamte' jedhu jala sarameera. Hiikni isaas 'kennaa argatte' kan jedhu. Mee gaaffilee hafanis haaluma kanaan hojjadhaa.

[**Bt,** gaaffii hafes haaluma fakkeenya kennameetiin hojjatu]

[**Bs,** Hojji barattootaa hordofuu, sirreeffama kennuu]

Torban 10 Guyyaa 5

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Keessa deebii: Qabiyyee barnoota torbanii
- Madaallii: Himoota wal keessa makaman sirreessuuun barreessuu, keeyyata barreessuu, fayyadama Jechootaa

Keessa Deebii

Daqiiqaa 15

Bs: Har'a barnoota torban kana baranne keessa deebinee wal yaadachiisna. Mee barnoota torban kana keessa barattan keessaa maal maalfaa yaadattu?

[**Bt,** waan yaadatan himu]

Bs: Gaariidha. Torban kana dubbisa matadureen isaa 'Qaama Miidhamtoota Deggeruu' jedhu dhaggeeffattanii jirtu. Dubbisa 'Goota Jaarrraa Digdamaffaa' jedhu dubbistanii jirtu. Qaamolee jechootaa walitti maknee addaanis qoqqoodneerra. Jechootatti fayyadamnee hima ijaarreerra, walitti firoomsineerra, keeyyata barreessineerra.

Bs: Wanta ibsame keessaa kan hafe jiraa?

Barreessuu

Daqiiqaa 10

Jechootaa HIma Ijaaruu

[kitaaba barattootaa Hojji 5]

Bs: Jechoota kennamaniin hima ijaaruuf deemna. Kanaafuu, kitaaba keessan baasuun jechoota Hojji 5 jalatti kennaman ilaala.

Bs: Jechoota 'falaasama' fi 'maxxansa' jedhamaniin hima otkko tokko ijaaraa.

[**Bs,** barattoonni yeroo hima ijaaran daree keessa naanna'uun hordofuu, qajeelchuu]

[**Bs,** barattoonni hima ijaaran akka dubbisan taasisuu, hima isaanii madaaluu sirreeffama kennuu]

[**Bt,** wanti hafe yoo jiraate ni ibsu]

Bs: Amma gara madaalliitti deemna. Gaaffilee ani gabatee gurraacharratti isiniif barreessu dabtara keessan irratti gargalchuun hojjadha.

Madaallii

Daqiiqaa 25

1. Jechoota armaan gadii keessaa kan '-rra' maxxanfatan adda baasi.

mana kutaa muka barreessuu
deeme kufe

2. Himoota armaan gadii keessatti Jechoota walkeessa makamanii dhiyaatan sirreessii himoota sirrii barreessi.

- Walqixa barnootaa carraa hundi mirga daa'imman qabu argachuu
- Jecha ammallee seeraan namoonni ala isaanitiif bu'aa bineessota adamsu.

3. Gara fuulduraatti maal ta'uu akka barbaaddu kan ibsu keeyyata tokko barreessi.

Torban 11: Xiyyeffannoo Barannoowwan Torbanii

Kaayyoo Barannoowwan Torbanii

Barattoonni:

- dubbisa dhaggeeffatanii yaada isaa ni ibsu
- qaamolee jechaa walitti nimaku, addaanis qoqquoddu
- dubbisa dubbisaniyaada isaa hubachuu gaaffilee keessaa ba'an deebisu
- jechoota waliin deeman walitti firoomsu, bakka duwwaa himootaa niguutu
- hima ni ijaaru, qoodduu bakka barbaachisutti nigelchuu

Yaada Bu'uuraa: Kornayaa

Ijoo Dubbii: Qoqquoddii Hojii

Dhaggeeffachuu

Kornayaafi Hojii

Kornayaan garaagarummaa dhiirummaafi dubartummaa irratti hundaa'ee hawaasa keessatti mul'atu. Qoqquoddii Hojii uumama bu'uura godhachuun hawaasa keessatti uumame. Maatii hunda keessa qoqquoddiin Hojii dubartiifi dhiira bu'uureffatee nijira. Dubartiifi dhiirri hojiwwan adda addaa hojjatu. Nyaata bilcheessuuun, uffata miiccuun, mana qulqulleessuuun, bishaan waraabuun, qoraan cabsuun, dhiira qonnaa irra jiru gargaaruun akka Hojii dubartii ta'eetti fudhatama. Qotuun, dallaa ijaaruun, muka babbaqaqsuun (feccuun) akka Hojii dhiiraaf kennaeetti ilaalamu. Walumaagalatti, hojiin manaan alaafi ciccimoon kan dhiiraa ta'uun beekamu. Kana qofa miti. Murtii kenuufi gaggeessummaa fudhachuuunis Hojii dhiiraa ta'eeti fudhatama.

****Hojilee dhiiraa kan jedhaman maal fa'i? Kan dubartii hoo?****

Kana malees, abboommii qabeenya irratti taasifamu ilaachisee garaagarummaan

nijira. Meeshaaleen oomishaa harki caalaan kan dhiiraati; isumatu irratti ajaja. Gama kaaniin, kuduraafi fuduraan naannoo qe'eetti oomishamu kan dubartiiti. Ishumatu oomisha, nyaata maatii irraa kan hafus yoo jiraate gurgurtee mi'eessituu adda addaa ittiin bitti. Qarshii irraa hafu abbaa warraatu fudhata. Dhiirri immoo oomisha qarshii baay'ee argamsiisu kanneen akka miidhaan nyaataa, qullubbii, jimaafi buna oomisha. Hojii isaa irratti dubartiitu gargaara.

****Qabeenya gurguddaa irratti abboommii kan qabu eenyu?****

Hojii dirreefi waajjiraalee adda addaa keessattis garaagarummaan kun nimul'ata. Biqiltuu dhaabee kan kunuunsu, burqituu kan gabbisu, riqicha kan ijaaru dhiira. Waajjiraalee keessatti barreessituu taatee kan tajaajiltu yeroo baay'ee dubartiidha. Qulqulleessituufi Ergaamtuunis ishuma. Waardiyyaa ta'ee kan tajaajilu garuu, warra dhiiraati. Kanneen loltuu biyyaa ta'anii jiran keessaas irra caalaan dhiira.

Haalli kun ilaalcha walcaalmaa cimsa. Garaagarummaa Hojii kornayaa bu'uureffateef baabsa. Garuu, hojiin akka uumamaan dhiiraafi dubartiidhaaf qoodame taasisanii ilaaluun dogoggora. Kanaafuu, dubartiin dirree Hojii hunda irratti hirmachuu akka dandeessu hubachuu gaariidha. Warri dhiiraatis Hojii dubartiiti kan jedhaman hojjechuu nidanda'u. Qoqquoddiin Hojii akkasii kun jijjiramuu qaba.

Dubbisuu

Qoqquoddii Hojii

Hawaasa adda addaa keessatti hojin kornayaa bu'uureffatee qoqquodda. Innis Hojii dubartiifi Hojii dhiiraa jedhamuun adda ba'a. Kanaafis, wantoonni ka'umsa ta'an hedduudha. Isaan keessaas gosti Hojii isa tokko. Inni biraan ammoo ciminaafi laafina hojiiti. Garaagarummaan qabeenya irratti ajajuus nijira.

Qoqqooddii hojiitiif wantoonni ka'umsa ta'an maal faadha?

Hawaasa hedduu biratti hojiin mana keessaa kan dubartootaati. Nyaata kan bilcheessitu, mana kan qulqulleessitu, meeshaalee manaa kan iddo qabsiistu dubartiidha. Akkasumas, qoraan nicabisti; bishaan niwaraabdi. Sababni isaas hojiileen kuneen akka sasalphoo ta'anitti waan fudhatamaniifi. Hojiileen manaan alaa kanneen akka gonna qotuu, dallaa ijaaruu, laga bulanii midhaan eeguun immoo kan dhiiraati. Kunis kan ta'u danda'eef hojiileen kuneen akka ciccimoo ta'anitti waan ilaalamaniifi. Kana malees,

meeshaalee qonnaafi qabeenya gurguddaa irrattis dhiiratu ajaja.

Garuu, qoqqooddii Hojii kanaa kan uume ilaalcha hawaasaati malee hojin dhiiraafis ta'e dubartiif jedhamee uumame hinjiru. Hojiin kan dubartii jedhamee dhiirri hojjechuu hindandeenyes hinjiru. Fakkeenyaaaf, dhiirri nyaata bilcheessuu, mana qulqulleessuu, uffata miccuu nidanda'a. Dubartiinis qottee oomishuu, dallaafi mana ijaaruu wanti hindandeenyeef hinjiru. Kanaafuu, akaakuun Hojii kamiyyuu kan dhiiraa yookiin kan dubartii jedhamee gooduamuu hinqabu. Ilaalchi adda baase kunis hubannoo dhabuu irraa waan maddeef fooyya'uu qaba.

Torban 11 Guyyaa 1

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Dubbisa dhaggeeffachuu: Kornayaafi Hojii
- Walitti makuu: '-tu' jechootatti maxxansuu
- Dubbisa dubbisu: Qoqqooddii Hojii
- Fayyadama jechootaa: Jechoota waliin deeman

Dhaggeeffachuu

Daqiqaa 15

Dhaggeeffachuun Dura Yaada Dubbisaa Tilmaamuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Fakkii mataduree waliin dhihaate irraa maal hubattu?

[**Bt,** Deebii adda addaa]

Bs: Matadureefi fakkicharraa ka'uun yaanni dubbisa dhaggeeffachuuf deemtanii maal ta'u danda'a jettanii yaaddu?

[**Bt,** deebii adda addaa]

Bs: Ani dubbisa dhaggeeffattanin isiniif dubbisa. Gidduu gidduuttis gaaffileen isin gaafadhun qaba. Isin ammoo tilmaama keessan mirkanoeffachaa dhaggeeffadhaa; gaaffileen isin gaafadhuufis deebii naaf kennitu.

Yeroo Dhaggeeffachuu [Hubannoo Dhaggeeffachuu Barattootaa To'achuu]

[**Bs,** akka barattoonni hundi dhaggeeffachuu danda'anitti sagalee ol kaasuun dubbisu, gaaffilee dubbisa gidduu gidduutti kennaman gaafachuu]

[**Bt,** dubbisa dubbifamuuf qalbiidhaan dhaggeeffachuu; tilmaama isaanii mirkanoeffachuufi gaaffilee gaafatamaniif deebii kennuu]

Dhaggeeffachuun Booda Yaada Dubbisaa Ibsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Dubbisaa dhaggeeffattanii jirtu. Amma immoo gaaffilee dubbisa irratti hundaa'an hojjettu.

Bs: Kitaaba keessan baasaa Hojii 2 ilaalaat

Bs: Gaaffii jalqabaa eenyetu dubbisa?

Bt, nidubbisu]

Bs: gaafficha irra deebi'uun dubbisu]

Bs: Deebiin isaa hoo?

Bt, deebii adda addaa]

Bs: Sirreeffama kennuu, gaaffii hafes haaluma kanaan hojjechiisuu]

Daqiqaa 5

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Nanhojjedha	Nihojjenna	Nihojjattu
Bs: Amma jechootatti '-tu' maxxansina.	Bs: Mee amma immoo waliin haa hojjennu.	Bs: Amma kitaaba keessan Hojii 3. baasaa.
Bs: As ilaalaalaa ['ollaalaa..-tu' gabatee gurraacha irrati barreessuu]	[Bs, qaamolee jechaa 'barataa...-tu' jedhu gabatee gurraacha irrati barreessuu]	[Bt, kitaaba isaanii nibaasu]
[Bs, kopha kophaatti dubbisuu]	Bs: Mee yeroo walitti makamu akkam ta'a?	Bs: Qaamolee jechaa Hojii 3 jala jiran walitti makuun barreessaa.
Bs: Amma qaamolee kana walitti makeen barreessa. 'ollaatu' [gabatee gurraacha irrati barreessuu, dubbisuu]	Bs fi Bt: 'barataatu'[waliin jedhu] [Bs, gabatee gurraacha irrati barreessuu]	[Bt, Dabtara isaanii irratti walitti makanii barreessu] [Bs, Daree keessa naanna'uun qajeelchuu] [Bs, deebii isaanii dareef akka dubbisan taasisuu, sirreeffama kennuu]

Dubbisuu

Daqiqaa 15

Dubbisuun Dura Hubannoo Duraan Qaban Sakatta'uu

[Kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: Amma dubbisa dubbisuuf deemtu. Dursa garuu gaaffilee hubannoo keessan irratti hundaa'an isin gaafadha.

Bs: Qonnaa qotuun, dallaa ijaaruun, konkolaataa oofuun Hojii dubartii moo dhiiraati?

[Bt, deebii adda addaa]

Bs: Maaliif?

[Bt, Maaliif akka jedhan himu]

[Bs, gaaffii hafes haaluma kanaan hojjechiisuu]

Bs: Amma dubbisa dubbistu. Osoo dubbistanii mallatloo *** bira yeroo geessan gaaffiin isin gaafadhu waanin qabuuf dubbisuu dhaabaa.

Yeroo Dubbisaa Hubannoon Dubbisuu Barattootaa To'achuu

[Bt, nidubbisu]

[Bs, barattoonni bakka mallatloo *** bira yeroo ga'an gaaffii gaafachuu]

[Bs, gaaffiin kan gaafatamu yeroo barattoonni baay'een *** bira ga'uun mirkanoefffamu]

Dubbisuun Booda Ergaa Dubbisaa Xinxaluu

[Kitaaba barattootaa Hojii 5]

Bs: Amma dubbisa xumurtanii jirtu. Yaada dubbisichaa akka hubattan mirkanoefffachuuuf gaaffilee kitaaba keessan Hojii 5 jala jiran hojjettu.

Bs: Gaaffii tokkoffaa eenyetu dubbisa?

[Bs, irra deebi'ee dubbisuu]

Bs: Deebiin isaa hoo maal ta'a?

[Bt, deebii dubbisa irratti hundaa'e kennu]

[**Bs**, deebii isaanii madaaluu, sirreffama kennuu, barattoota deebii kennan jajjabeessuu]

[**Bs**, gaaffilee hafanis haaluma kanaan hojjeechiisaa deemuu]

Fayyadama Jechootaa

Daqiqaa 5

Jechoota Wajjin Deeman

[Kitaaba barattootaa Hojii 6]

Bs: Kanatti aansuun jechoota waliin deeman walitti firoomsina. Kitaaba keessan Hojii 6 ilaala.

Bs: Haala isaan waliin deemaniin walitti firoomsaa.

Torban 11 Guyyaa 2

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Qoqqooduu: '-tu' jechootarraa adda baasuu
- Dubbisa irra deebiin dubbisuu: Qoqqoddii Hojii
- Barreessuu: Waliin dubbii guutuu

Addaan Qoqqooduu

Daqiqaa 10

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Jechoota '-tu' of irraa qaban qaamolee jechaatti qoqqooduuf deemna.

Bs: Fakkeenyaaaf, jecha 'dhiiratu' jedhu 'dhiira...-tu' kan jedhutti qoqqoodna. [Gabatee gurraacha irratti barreessuu]

Bs: qaamolee jechaa tokko tokkoon agarsiisaa sagaleessuu]

Bs: Jechoota hafan haaluma fakkeenyaa kennameen qaamolee jechaatti qoqqooduun barreessaa.

Bs: Fakkeenyaaaf ani isa jalqabaa isiniifin hojjedha. Jechi 'bishaan' jedhu jechoota roga 'B' jalatti kennaman keessaa 'waraabuu' kan jedhu wajjiin deema. Kanaafuu 'bishaan waraabuu' nijedhama. [Gabatee gurraacha irratti barreessuu]

Bs: Kanneen hafan walitti firoomsaa

[**Bt**, dhuunfaa, dhuunfaan hojjettu]

[**Bs**, deebii isaanii dareef akka himan qajeelchuu]

[**Bt**, deebii isaanii dareef himu]

[**Bs**, deebii isaanii madaaluu, sirreffama kennuu]

[**Bt**, haala fakkeenyaa kennameen hojjechuu]

[**Bs**, Hojii barattootaa hordofuu, qajeelchuu, deebii isaanii sirreessuu]

Daqiqaa 20

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisa Wayitii Darbee Yaadachuu

[Kitaaba barattootaa irra hinjiru]

Bs: Har'a dubbisa wayitii darbe dubbisne irra deebinee dubbisuuf deemna. Mee mata-duree dubbisa wayitii darbe dubbistan eenyutu yaadata?

Bt: Qoqqoddii Hojii

Bs: Baayyee gaariidha. Mata-dureen isaa 'Qoqqoddii Hojii' kan jedhu ture.

Bs: Dubbisicha keessaa hoo maalfaa yaadattu?

Bt: waan yaadatan himu]

Bs: Yaada dubbisicha sirriitti yaadachuu keessan mirkanoeffachuuf dubbisicha irra deebiin dubbisaa

Dubbisuun Booda Yaada Ijoo Dubbisaa Barreessuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Dubbisaa dubbisnee xumurreerra. Amma immoo yaadawwan dubbisa keessaa ba'an barreeffamaan ibsina.

Bs: Kitaaba keessan baasuun Hojii 2 ilaala]

[Bt, kitaaba isaanii baasuun Hojii 2 ilaalu]

Bs: Yaada dubbisa keessaa argattaniifi hubannoo duraan qabdanitti gargaaramuu yaadawwan kennaman gaggabaabsuun barreessaa.

[Bt, nibarreessu]

[Bs, Daree keessa naanna'uun hordofuu, qajeelchuu]

Bs: Cimdi, cimdi ta'uun waan barreessitan waliif dubbisaa

[Bt, waan barreessan waliif dubbisu]

[Bs, barattooni muraasni dareef akka dubbisan taasisu]

[Bs, Sirreeffamaa kennuu]

Barreessuu

Daqiiqaa 10

Waliin Dubbii Guutuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Amma waliin dubbii jalqabamee hinxumuramne xumuruuf deemna. Kanaafuu, kitaaba keessan baasaatii Hojii 3 ilaala.

[Bt, Kitaaba isaanii baasuun Hojii 3 ilaalu.]

[Bs, fakkeenya kenname gabatee gurraacha irratti barreessuun gaaffii gaafatameef haala itti deebiin kenname ibsuu.

[Bs, Gaaffilee hafaniif haala fakkeenya kennameen deebii isaanii akka barreessan qajeelchuu]

[Bt, Deebiwwan jalqabaman xumuruun barreessu]

[Bs, Daree keessa naanna'uun hordofuu, qajeelchuu]

[Bs, Deebii isaanii dareef akka dubbisan taasisuu]

[Bs, sirreeffamaa kennuu]

Torban 11 Guyyaa 3

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Dubbisaa irra deebiin dhaggeeffachuu kornayaafi Hojii
- Marii gaggeessuu: Hojii dhiiraafi dubartii jedhanii qoqqooduun barbaachiisadhaa? Maaliif?

||(Dhaggeeffachuu

Daqiiqaa 25

Dhaggeeffachuun Dura Yaada Dubbisa Wayitii Darbee Yaadachuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Mata dureen dubbisa wayitii darbe dhaggeeffattanii maal ture?

Bt: Kornayaafi Hojii

Bs: Sirriidha. 'Kornayaafi Hojii' kan jedhu ture. Yaada dubbisicha keessaa hoo maalfaa yaadattu?

[Bt, Waan yaadatan himu]

Bs: Amma dubbisicha irra deebi'een isiniif dubbisa. Isin ammoo waan yaadattan sirrii ta'uun isaa mirkaneeffachaa dhaggeeffadhaa?

Dhaggeeffachuun Booda Ergaa Dubbisicha Adda Baasuun Ibsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Dubbisicha dhaggeeffattanii jirtu. Amma immoo yaada dubbisicha sirriitti hubachuu keessan mirkaneeffachuu gaaffilee yaada dubbisicha irratti hundaa'an hojettu.

Bs: Kitaaba keessan baasuun gaaffilee Hojii 2 jalatti kennaman ilaala.

[Bt, kitaaba isaanii baasuun gaaffilee kennaman ilaalu]

Bs: Gaaffii tokkoffaa eenyutu dubbisa?

[**Bt,** nidubbisu]

[**Bs,** gaafficha irra deebiin dubbisuu
barattoota gaafachuu]

[**Bt:**deebii dubbisicha irratti hundaa'e deebisu]

[**Bs:** Sirreffama kennun gaaffii hafes
haaluma kanaan hojjachiisuu]

Yaada Kenname Afaaniin Ibsuu

Daqiqa 15

[Kitaaba barattootaa irra hinjiru]

Bs: Amma immoo yaada mariif dhihaate irratti
gareen mari'achuun yaada gareen mari'attan
afaaniin ibsitu.

[**Bs,** Yaada marii gabatee gurraacha irratti
barreessuu] "Hojii kan dhiiraafi kan dubartii
jedhanii qoqqooduun barbaachisaadhaa?
Maaliif?

[**Bs,** garee gareen akka irratti mari'atan
qajeelchuu]

[**Bt,** garee gareen yaada kenname irratti marii
gaggeessu]

[**Bs,** daree keessa naanna'uun hordofuu
qajeelchuu]

[**Bs,** yaada mari'attan afaaniin dareef ibsaa]

[**Bt,** dabaree dabareedhaan yaada mari'atan
barattoota dareetiif ibsu.]

[**Bs,** madaaluun sirreffama kennuu]

Torban 11 Guyyaa 4

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Addaan qoqqooduu: Jechoota '-tu' of
keessa qaban
- Dubbisa irra deebi'uun dubbisuu:
Qoqqoddii Hojii
- Fayyadama Jechootaa: bakka duwwaa
himootaa guutuu
- Barreessuu: qoodduutti gargaaramuu

[**Bt,** Jechoota barreessan qaamolee jechaatti
qoqqoodu]

[**Bs,** Daree keessa naanna'uun hordofuu,
qajeelchuu]

Bs: Jechoota barreessitanii qoqqooddan
dareef dubbisaa. [**Bt,** dareef nidubbisu]

[**Bs,** deebii barattootaa madaaluu, sirreffama
kennuu]

Dubbisuu

Daqiqa 15

Dubbisuu Dura Yaada Ijoo Dubbisaa Yeroo Darbee Yaadachuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Mata-dureen dubbisa yeroo darbe
dubbistanii maal ture?

Bt:Qoqqoddii Hojii

Bs: Yaadni ijoo dubbisichaa hoo maali?

[**Bt,** deebii adda addaa kennu]

Bs: Amma deebiin keessan sirrii ta'uusaa
mirkaneeffachuuuf dubbisicha dubbisaa

Addaan Qoqqooduu

Daqiqa 5

[kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Jechoota '-tu' of keessa qaban kan
beektan sadii dabtara keessan irratti
barreessaa.

[**Bt,** Jechoota '-tu' of keessa qaban sadii
barreessu]

Bs: Jechoota barreessitan qaamolee jechaatti
qoqqoodaa. [Fkn. Kitaaba irratti kenname
gabatee gurraacha irratti barreessuun haala
fakkeenya kennameen akka qoqqoodan
qajeelchuu]

Dubbisuun Booda Hojilee Kennaman

Eenyu Akka Hojjetu Adda Baasuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Dubbisa 'Qoqqooddii Hojii' jedhu dubbistanii jirtu. Amma immoo qoqqooddii Hojii ilaachisee haala naannoo keessanii ibsuuf deemtu. Kanaafuu, kitaaba keessan baasuun hojilee Hojii 3 jalatti kennaman ilaala.

[**Bt,** kitaaba isaanii baasuudhaan hojilee kennaman ilaalu]

[**Bs,** qajeelfama hojichaa barattootaaf sirriitti ifa gochuun dabantara isaanii irratti akka hojjetan qajeelchuu]

[**Bt,** haala qajeelfamaniin hojjetu]

[**Bs,** Daree keessa naanna'uun hordofuu, qajeelchuu]

[**Bs,** Deebii isaanii dabareen dareef akka ibsan taasisuu]

[**Bt,** hojilee gabatee keessatti kennaman naannoo isaaniitti eenyu akka hojjetu ibsu]

[**Bs,** Maaliif akka ta'e gaafachuu]

[**Bt,** Sababa isaa ni ibsu]

[**Bs,** Sirreffamaafi yaada goolabaa kennuu]

Fayyadama Jechootaa

Daqiiqaa 10

Bakka Duwwaa Himootaa Guutuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 4]

Torban 11 Guyyaa 5

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Keessa deebi'uu: Qabiyyeewan barnoota torbanii
- Madaaluu; Jechoota waliin deeman walitti firoomsuu, gaaffilee kennamaniif debii himaan barreesuu, qoqqooddii Hojii barreessuu.

Bs: Jechoota nuuf kennaman fayyadamuu bakka duwwaa himoota kennamanii guutuu taasisna.

Bs: Kitaaba keessan Hojii 4 ilaala.

Bs: Jechoota kennaman keessaa kan sirrii ta'ee filuun bakka duwwaa himoota kennamanii guutuu taasisaa.

[**Bt,** haaluma qajeelfamaniin hojjetu]

Bs: kan hojjetan lama lama ta'uun walitti agarsiisaa. [**Bt,** walitti agarsiisu]

[**Bt,** Kan walitti agarsiistan dabareen dareef dhiheessaa]

[**Bs,** Kan isaan dareef dhiheessan madaaluufi qajeelchuu]

Barreessuu

Daqiiqaa 10

Qoodduutti (,) Fayyadamuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 5]

Bs: Hima keessatti qoodduu bakka barbaachisaa ta'etti galchuuf deemna. Kanaafuu, kitaaba keessan Hojii 5 ilaala.

[**Bt,** kitaaba isaanii baasanii Hojii 5 ilaalu]

Bs: Himoota kennaman keessatti qoodduu bakka barbaachisaa ta'etti galchuun barreessi

[**Bt,** qoodduu bakka barbaachisaa ta'e galchuun barreessu]

[**Bs,** daree keessa naanna'uun hordofuu]

[**Bs,** Hojii barattootaaf sirreffama kennuu]

Daqiiqaa 15

Bs: Har'a barnoota torban kana keessa baranne wal yaadachiisna.

Bs: Mata-dureen dubbisa torban kana dhaggeeffachaa turtanii maal ture? Kan dubbisaa turtanii hoo?

[**Bt,** Mata-duree dubbisa dhaggeeffachaaфи dubbisaa turanii yaadatanii himu]

Bs: Kan dhaggeeffattan keessaa maalfaa yaadattu?

[**Bt,** waan yaadatan himu]

Bs: kan dubbistan keessaa hoo maalfaa yaadattu?

[**Bt,** waan yaadatan himu]

Bs: Torban kana keessa wantoota baranne keessaa kan hafe jiraa?

[**Bt,** waan hafe jedhan nihimu]

[**Bs,** kan barattooni hinkaasiin hafan yaadachiisuu]

Bs: Amma immoo barnoota torban kanaa hammam akka hubattan madaaluuf gaaffileen adda addaa qophaa'anii jiru. Mee gaaffilee kana gabatee gurraacha irrattin isiniif barreessa

Bs: [Gaaffilee barreessuu, barattoota miidhama qaroo qabaniif ammoo dubbisuу]

Daqiiqaa 25

1. Jechoota roga 'A' jalatti kennaman wajjiin kanneen deemuu danda'an roga 'B' jalaa filuun walitti firoomsi

'A' 'B'

1. konkolaataa	a. haamuу
2. wayyaa	b. danfisuу
3. bishaan	c. oofuu
4. marga	d. qotuu
5. qonnaa	e. miiccuu

2. Gaaffiwwan armaan gadiitiif hima deebii ta'u danda'u barreessi.

Fkn. Barnoota Afaan Oromoo eenyutu si barsiisa?

Barnoota Afaan Oromoo barsiistuu Gaaddiseetu na barsiisa.

1. Hiriyoota kee keessaa fiigichaan eenyutu caala?

2. Daree kee keessaa eenyutu hunda caalaa dheeraadha?

3. Hiriyoota kee keessaa eenyutu barnootaan cimaadha?

4. Daree kee keessaa eenyutu hunda caalaa naamusa qaba?

3. Maatii keessa jiraattu keessatti qoqqoeddii Hojii jiru barreessi.

Torban 12: Xiyyeffannoo Barannoowwan Torbanii

Kaayyoo Barannoowwan Torbanii

Barattoonni:

- dubbisa dhaggeeffatanii ergaa isaa ni ibsu
- qaamolee jechaa walitti nimaku; addaanis niqoodu
- dubbisa dubbisanii yaada keessaa argataniin gaaffilee nideebisu
- jechoota kennamaniin bakka duwwaa himootaa niguutu.
- mallattoo waraabbii himoota keessa galchuun himoota nibarreessu.

Yaada Bu'uuraa: Kornayaa

Ijoo Dubbii: Walqixxummaa Dhiiraafi Dubartii

Dhaggeeffachuu

Walqixxummaa Dhiiraafi Dubartii

Uummata addunyaa walakkaan dubartoota. Gama kamiinuu dubartooni sochii uummanni taasisu keessaa hindhabaman. Hojiin dinagdee, siyaasaa fi hawaasummaa isaaniin hinirmaachisne kamiyyuu akka hinmilkoofne beekamaadha. Garuu, biyyoota guddachaa jiran hedduu keessatti dubartooni hacuucamaa jiru. Bu'aa dafqa isaaniitiin walgitu hinargatan. Dhiiraan walqixa fayyadamoo miti.

****Dubartooni kan hacuucamaa jiran biyyootaa akkamii keessatti?****

Dirree Hojii tokko tokko irratti hirmaannaan dubartootaa olaanaadha. Fayyadamummaan isaanii garuu gadaanaadha. Fakkeenyaaaf, biyyoota baay'ee keessatti Hojii hojjachuun dinaagdee biyya tokkoo kan guddisan dubartoota. Akka ragaaleen adda addaa ibsanitti guyyaa tokko keessatti giddu-galeessaan sa'atii 13-17 hojiirra turu. Dinagdee horatame irratti kan ajaju garuu warra dhiiraati. Kan ittiin waamamuufi beekamullee dhirotuma.

Jirenya hawaasumma biyyoota baay'ee keessattis wal-qixxummaan dhiiraafi dubartii mirkanaa'ee hinjiru. Daa'ima dhalatte guddisuu irratti itti gaafatamummaan kan dubartootaa ta'ee mul'ata. Guyyaa gammachuufi gaddaa dubartootatu nyaataafi dhugaatii qopheessa. Kan qophaa'es isaanumatu dhiheessa.

****Dubartooni giddu-galeessaan guyyaatti sa'atii meeqa hojjatu?****

Hirmaanna siyaasaa keessatti taasifamuunis walqixxummaan dhiiraafi dubartii himirkanoofne. Fakkeenyaaaf, biyyoota hedduu keessatti bulchitoonni biyyaa baay'inaan dhiirota. Mana maree biyyoota hedduu keessatti baayyinni dubartootaa kan dhiiraatii gadi. Sadarkaa bulchiinsa naannoottis ballinaan kan mullatan warruma dhiiraati. Kanaafuu, gama murteessuufi raawwachiisuutiin walqixxummaan dhiiraafi dubartii hinkabajamne.

Garuu, haalli kun akkanatti itti fufuu hinqabu. Gama dinagdeetiin, dubartooni qabeenya mataa isaanii horachuu qabu; ittiin waamamuu, irratti ajajuufi fayyadamtoota dafqa isaanii ta'uu qabu. Gama hawaasummaatiinis wanti dubartummaa isaanii irraa ka'uun isaan qoqqoodu jiraachuu hinqabu. Hojiin yookiin faayidaan dubartummaa isaanii wajjin walitti hidhatu hinjiru. Dubartooni siyaasa keessatti dhiiraan walqixa hirmaachuun irraa eegama. Ofitti amantaa qabaachuufi mirga dimokiraasii isaaniitti fayyadamuuun irraa eegama. Dhimma biyya isaanii irratti warra dhiiraatiin walqixa seera baasuu, raawwachiisuufi murtii kennuu qabu.

Dubbisuu

Waliigalan Alaa Galan

Durdur jedhan. Haadha warraafi abbaa warraatu ture. Isaanis mucaa reefu daa'imuu jalqabu tokko qabu. Tiksee horii isaaniif eegus niqabu turan. Haati warraas ganamaan kaatee nyaata bilcheessiti. Abbaa warraa ishees

hiribaa kaastee nyaachisti. Kana booda abbaan warraa gara qonnaa isaa deema. Isheen ammoo horii elmiti; jabbootaa, ilmoolee hoolaafi re'ee hiiti. Tikseef nyaata kenniti. Hoolotaafi re'ootas niiikti. Tikseenis horii bobbaasa. Itti aansuun ilmoolee hiite hiikti. Manaafi mooraa qulqulleessiti. Ittuma fufuun uffata miicci. Kuduraafi fuduraa naannoo manaa kunuunsiti. Waan hojiitti bobba'an galanii nyaatanis qopheessiti.

****Abbaan warraa gara qonnaa yeroo deemu, haati warraa maal hojjatti?****

Galgala warri Hojii alaatti bobba'an hunduu yommuu galanis isheen ammoo saawwan elmiti. Hoolotaa fi re'oota hiitee nyaata dhiheessiti. Kana hunda kan raawwattu mucaa ishee dugdatti baatteeti. Dhumarratti bututtee gara hiribaa deemti. Abbaan warraa ishee garuu, akka isheen mana ooltuufi hojii baay'ee hinqabneetti yaada. Kana irraa kan ka'e gaaf tokko, "Ati mana oolta; boqonnaa qabda. Ani garuu, qonnaa deemeen baay'ee dadhabaa oolee gala," jedheen. Isheen baay'ee aarte. Kana booda "Kottu Hojii wal jijiiraa," jetteen. Innis dafee, "Tole," jedhee wal jijiiran.

****Abbaan warraa Hojii haadha warraa isaa hojjata jettee yaaddaa? Maaliif?****

Torban 12 Guyyaa 1

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Dubbisa dhaggeeffachuu: Walqixummaa Dhiiraafi Dubartii
- Walitti makuu: Fufii '-af-' jechootatti maxxansuu
- Dubbisa dubbisuu: Walii Galan Alaa Galan
- Fayyadama jechootaa: Jechoota bakka duwwaatti guutuu.

Dhaggeeffachuu

Daqiqaa 15

Dhaggeeffachuun Dura Beekumsa Duraanii Dadammaqsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Guyyaa itti aanu abbaan warraa ganamaan ka'uun Hojii haadha warraa hojjechuu eegale. Isheen ganamaan ciree ishee nyaattee gara qonnaa isheetti qajelte. Inni waan isheen hojjechaa turte hanga danda'e hojjete. Baay'ee isaa garuu nidagate. Kanneen yaadates qixaan hinhoijenne. Mucaa isaanii nyaachisee, obaasee, dhiqee uwvisuun isa rakkise. Nyaata mi'eesssee qopheessuunis akkasuma. Garuu, waa takka osoo gadi hintaa'in oole. Aduunis nidhiite. Haati warraa qonnaatii galte. "Akkam oolte?" jetteen. Innis osoo deebii hinkenniin fiigee miila isheetti kufee dhiifama gaafate. "Maal taate?" jetteen. "Haallin keessa tures kanan keessa jirus dogoggora. Aniifi ati walqixa. Mirgi atiifi ani qabnu akkasuma. Haata'u malee, kana hubadhee hinbeeku. Amma garuu, dubbiin naa galtee jirti. Kanaafuu, hojiin kan dubartii yookiin kan dhiiraati jedhee addaan bahee kennname hinjiru. Hojii keenya hunda walitti himuun walgargaarree waliin hojjenna," jedheen. Isheen is gammaddee bakka inni kufee jiruu ol qabde. Kana booda haaluma inni dubbateen walgargaaruun jirenya isaanii itti fufan. "Waliigalan alaa galan," jedha mitiiree Oromoorn.

Bs: Har'a dubbisa dhaggeeffattan isiniif dubbisa. Sana dura garuu, gaaffilee kitaaba keessan irra jiran irratti waliin mari'anna. Gaaffilee sanneen kitaaba keessan irraa ilaala.

[Bt, gaaffilee ilaalu]

Bs: Deebiin gaaffii tokkoffaa maali?

[Bt, tartiibaan deebii isaanii himu]

[Bs, deebiin gaaffii 2ffaa hoo? **[Bt,** nideebisu]

Bs: Amma dubbisuu jalqaba. Isin na dhaggeeffachaa gaaffilee gidduu gidduutti isin gaafadhuuf deebii naaf kennitu.

Yeroo Dhaggeeffachuu Hubannoontaa Barattootaa To'achuu

[**Bs**, dubbisa dhaggeeffatamu sagalee barattooni hundi dhaga'uu danda'an fayyadamuudhaan dubbisuu. Bakka gaaffileen kennamanii jiranitti gaafachuu]

[**Bt**, sirriitti dhaggeeffachaa gaaffilee gaafatamaniif deebii kennuu]

Dhaggeeffachuun Booda Yaada Dubbisa Dhaggeeffatanii Fayyadamuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Amma immoo gaaffilee waan dhaggeeffattanii qalbiitti qabattan keessaa naaf deebistanan isin gaafadha.

Walitti Makuu

Daqiqaa 5

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Nanhojjedha	Nihojenna	Nihojjattu
Bs: Kanatti aansinee qaamolee jechaa walitti maxxansina.	Bs: Amma immoo waliin yaa hojjannu. [Bs, Jecha 'fira' jedhuufi '-af' gabatee gurraacha irratti barreessuu]	Bs: Amma dhuunfaadhaan hojjattu. Kitaaba keessan irra kan jiru ilaala.
Bs: Mee as ilaala. [Jecha 'nama' jedhuufi '-af' gabatee gurraacha irratti barreessuu.]	Bs: Qaamoleen kunneen yoo walitti makaman maal ta'u?	[Bt, ni ilaalu] Bs: Dabtara keessan irratti hojjadhaa.
[Bs, suuta dubbisuu]	Bt: 'firaaf'	[Bt, nihojjatu]
Bs: Amma walitti fideetan barreessa. 'namaaf'	Bs: Baayyee gaariidha. [Gabatee gurraacha irratti barreessuu]	Bs: Kan hojjattan dareedhaaf dubbisaa.
[Bs, walitti fiduudhaan dubbisuu]		[Bt, Hojii isaanii dareedhaaf dubbisu] [Bs, madaaluu, sirreessuu]

Dubbisuu

Daqiqaa 15

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisaa Tilmaamuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: Mee kanatti aansuun hiika mammaaksa tokkootan isin gaafadha. 'Walii galan alaa galan' jechuun maal jechuudha.

[Bt, Waan beekan himu]

Bs: Hojiin dubartiifi dhiira walqixa hinhirmaachifne nijiraa?

[Bt, deebii hubannoo waan dhaggeeffatame irraa horatame bu'uureffate kennu]

Bs: Maaliif?

[Bt, sababa isaa ibsuu]

[Bs, deebiifi sababa isaanii madaaluu, sirreessuu, gaaffii lammaffaas haaluma kanaan hojjachiisuu]

Bs: Mata dureen dubbisa amma dubbisuuf deemtanii mammaaksa kana. Kana irraa ka'uun yaanni dubbisa dubbisuuf deemtanii maal ta'uun danda'a jettanii yaaddu?

[Bt, deebii adda addaa]

Bs: Amma dubbisuutti galtu. Osuma dubbistanuu gaaffileen isin gaafadhus qaba. Isin yemmuu mallattoo '***' bira geessan gaaffiin sin gaafadhu naaf deebistu.

Yeroo Dubbisuu Hubannoon Dubbisuu Barattootaa To'achuu

[**Bs**, yemmuu barattoonni bakka mallatoo '***' nigahu jedhamee tilmaamamutti gaaffilee gaafachuu, deebii barattootaa madaaluun sirreessuu]

[**Bt**, dubbisuu, yemmuu mallatto '***' bira gahan gaaffii Bs tiif deebii kennuu.

Dubbisuun Booda Yaada Dubbisaa Fayyadamuu

(Kitaaba barattootaa Hojii 5)

Bs: Amma dubbisa dubbisu xumurtanii jirtu. Gaaffilee yaada dubbisa keessaa argattan bu'uureeffattanii deebistan hojjanna. Mee gaaffii tokkoffaa eenyutu naaf dubbisa?

[**Bt**, nidubbisu]

Bs: baayyee gaariidha. Deebii isaa hoo eenyutu nutti hima?

[**Bt**, nihimu]

Bs: [Madaaluu, sirreessuun gaaffilee hafan hunda haaluma kanaan hojjachiisuu]

Fayyadama Jechootaa

Daqiiqaa 5

Jechootaan Bakka Duwwaa Guutuu

(kitaaba barattootaa Hojii 6)

Bs: Amma bakka duwwaa himoonni qaban jechoota kennamaniin guunna. Hima jalqabaa waliin hojjanna na hordofaa.

[**Bs**, hima jalqabaa gabatee gurraacha irratti barreessuu]

Bs: Jechoota kennaman keessaa kan bakka duwwaa hima kanaa irratti galuu danda'u isa kami?

Bt: 'walqixxummaa'

Bs: Baayyee gaariidha.

Bs: Mee kanneen hafan lama lama ta'uun waliin hojjadhaa.

[**Bt**, Waliin hojjatu]

Bs: Hojii hojjattan dareedhaaf gabaasaa.

[**Bt**, Hojii isaanii dareedhaaf gabaasuu]

[**Bs**, Hojii isaanii madaaluu, sirreessuu]

Torban 12 Guyyaa 2

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Addaan qoqqooduu: Jechoota '-af' ofirraa qaban
- Dubbisa irra deebiidhaan dubbisu: Walii Galan Alaa Galan
- Fayyadama jechootaa: Jechootaan bakka duwwaa guutuu
- Barreessuu: Jechootaan hima ijaaruu

Addaan Qoqqooduu

Daqiiqaa 5

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs; Har'a jechoota qaamoleetti qoqqooduun barnoota keenya jalqabna.

Bs: Dura fakkeenyan isiniif kennaa as ilaala. [Jecha 'gargaarsaaf' jedhu gabatee gurraacha irratti barreessuun dubbisu]

Bs: Jecha kana qaamolee jechaatti yoo quodu bakka lamattan baasa: 'gargaarsa' fi '-af'. [Qaamolee kunneen dubbisu]

Bs: Mee isinis jechoota kitaaba keessan irra jiran haaluma kanaan dabtara keessan irratti qoqqoodaa.

[**Bt**, jechoota kennaman qoqqodu]

Bs: Jechoota qoqqoddan dareedhaaf dhiheessaa

[**Bt**, jechoota qoqqoodan dareedhaaf dhi'eessu]

[**Bs**, dhiheessa deebii barattootaa madaaluu, rakkolee jiru sirreessuu.]

Dubbisuu

Daqiiqaa 15

Dubbisuun Dura Beekumsa Duraanii Dadammaqsuu

(Kitaaba barattootaa irra hinjiru)

Bs: Amma immoo dubbisa yeroo darbe duubistan irra deebiidhaan dubbisuuf deemtu. Osoo hinjalqabin dura garuu, gaaffilee hojjanna.

Bs: Akka ilaalcha keetti dubartiifi dhiirri walqixa jettee yaaddaa? Maaliif?

[**Bt,** deebii kenuu]

[**Bs,** Naannoo keetti dubartiifi dhiirri Hojii hundarratti walqixa hirmaatuu? Maaliif?

[**Bt,** deebii kenuu]

Bs: Amma dubbisa isiniif kenname gadi fagenyaan dubbisaa.

[**Bt,** dubbisuu eegaluu]

Dubbisuun Booda Yaada Dubbisaa Fayyadamuu

(Kitaaba barattootaa Hojii 2)

Bs: Dubbisa dubbisuu xumurtanii jirtu. Kanatt aansuudhaan gaaffilee Hojii 2 jala jiran lama lama ta'uudhaan hojjadhaa.

[**Bt,** Lama lama ta'uudhaan hojjatu]

[**Bs,** waan hojjattan dareedhaaf gabaasaa]

[**Bt,** waan hojjatan dareedhaaf gabaasu]

[**Bs,** gabaasa isaanii hordofuu, madaaluu, sirreeffama kennuu]

Fayyadama Jechootaa

Daqiiqaa 10

Jechoota '-af-' Maxxanfatan Bakka Duwwaa Himootaa Keessatti Guutuu

(kitaaba barattootaa Hojii 3)

Bs: Jalqaba irratti jechoota '-af' of irraa qaban qoqoonnee jirra. Amma immoo bakka duwwaa himootatitti galchuun himoota guutuu taasisna. Hima jalqabaa waliin yaa hojjannu.

[**Bs,** hima jalqabaa gabatee gurraacha irratti barreessuu]

Bs: Mee jechoota kennaman keessaa kan bakka duwwaa hima kanaatitti galuu danda'u isa kami?

[**Bt:** 'qorraaf' kan jedhu.]

Bs: Baayyee gaariidha. Mee kan hafe dabtara keessan irratti hojjadhaa.

[**Bt,** nihojjatu]

Bs: Isa hojjattan natti himaa.

[**Bt,** nihimu]

[**Bs,** madaaluufi sirreeffama kennuu]

Barreessuu

Daqiiqaa 10

Hima Ijaaruu

(Kitaaba barattootaa Hojii 4)

Bs: Kanatt aasnuun jechoota nuuf kannamaniin hima ijaarra.

Bs: Mee jecha jalqabaatiin waliin hima yaa ijaarru.

[**Bs,** jecha 'murtii' jedhu gabatee gurraacha irratti barreessuu]

Bs: Mee jecha kanaan hima ijaaramuu danda'u kan natti himu eenyu?

[**Bt,** himoota adda addaa]

[**Bs,** himoota isaan ijaaran sirreessuun barreessuu]

Bs: Jechoota hafaniin haaluma kanaan hima tokko tokko ijaaruun dareedhaaf dubbisaa.

[**Bt,** himoota ijaaruudhaan dareedhaaf dubbisuu]

[**Bs,** himoota isaan ijaaran madaaluufi sirreessuu]

Torban 12 Guyyaa 3

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Dubbisa irra deebiidhaan dhaggeeffachuu: Walqixxummaa Dhiiraafi Dubartii
- Yaada kennname afaaniin ibsu

Dhaggeeffachuu

Daqiiqaa 25

Dhaggeeffachuun Dura Yaada Dubbisa Dhaggeeffatanii Yaadachuu

(Kitaaba barattootaa Hojii 1)

Bs: Dubbisa yeroo darbe dhaggeeffatte keessaa waa'ee walqixummaa dhiiraafi dubartii maalii yaadatta?

[**Bt,** waan yaadatan nihimu]

Bs: Amma dubbisichan isiniif dubbisa. Dhuma isaa irratti gaaffileen hubannoo waan dhaggeeffattan bu'uurefattanii hojjattan waan jiruuf haalaan na dhaggeeffadhaa.

Dhaggeeffachuu Booda Yaada Dubbisaatiin Gaaffilee Hojjachuu

(Kitaaba barattootaa Hojii 2)

Bs: Dubbisa sirriitti dhaggeeffattanii jirtu. Amma immoo hubannoo dubbisa irraa horattan bu'uura godhachuun Hojii 2 hojjanna.

Torban 12 Guyyaa 4

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Addaan qoqqooduu: fufii 'af' jechoota irraa baasuu
- Dubbisa irra deebiin dubbisuu: Walii Galan Alaa Galan
- Fayyadama jechootaa: Jechoota Hojii ibsan barreessuu; jechootaan hima ijaaruu.
- Barreessuu: mallattoo waraabbiitti fayyadamuu

Bs: dubbisa kanarrraa maal hubattan?

[**Bt,** waan hubatan ibsu]

[**Bs,** madaaluufi qajeelchuu]

Bs: Walqixummaan dhiiraafi dubarii kabajamuun faayidaa maalii qaba?

[**Bt,** hubannoo waan dhaggeeffatan irra argataniifi muuxannoo isaanii walitti fiduun ibsu]

[**Bs,** deebii isaanii madaaluu, sirreessuufi qajeelchuu]

Yaada kennname Afaaniin Ibsuu

Daqiiqaa 15

[Kitaaba barattootaa irra hinjiru]

Bs: Amma immoo gaaffilee armaan gadiirratti gareen mari'achuun afaaniin deebii kenna.

1. Walqixummaa dhiiraafi dubartii yoo mirkanaa'e faayidaa qabaa? maaliif jette?

2. Dhiirri dandeettiin dubartii nicaalaa? maaliif jette?

[**Bt,** gareen mari'atanii afaaniin deebii kenu]

Addaan Qoqqooduu

Daqiiqaa 5

Kitaaba barnootaa Hojii 1

Bs: Kanatti aansuun jechoota '-af' of irraa qaban kan beektan dabtara irratti barreessitu. Kanaafuu, dabtara keessan baasaa.

[**Bt,** dabtara isaanii nibaasu].

Bs: Mee haaluman dura isiniif ibseen barreessaa [Baay'inni jechootaa haala yeroo irratti hundaa'uun murtaa'uun danda'a].

Bt: Jechoota kunneen irraa '-af' qooduun barreessaa.

[**Bt**, qoodanii nibarreessu]

Bs: Jechoota barreessitanii qoqqooddan walitti agarsiisaa.

[**Bt**, walitti agarsiisu]

Bs: Isa walitti agarsiistan dareedhaaf gabaasaa.

[**Bt**, dareedhaaf gabaasu]

Bs, gabaasa isaanii madaaluu, dogoggora jiru sirreessuu]

Dubbisuu

Daqiqaa 15

Dubbisuun Dura Dubbisa Yeroo Darbee

Yaadachuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Amma dubbisa yeroo darbee irra deebinee dubbisuuf deemna. Sana dura garuu, gaaffileen isin gaafadhu naaf deebisaa.

[**Bs**, gaaffii tokkoffaa gaafachuu]

[**Bt**, gaaffii gaafatamaniiif deebii kennu- Walii Galan Alaa Galan

[**Bs**, gaaffii lammaffaa gaafachuu]

[**Bt**, deebii kennu]

Bs: Amma dubbisicha dubbisuu eegalaa.

[**Bt**, dubbisicha dubbisuu eegaluu]

Dubbisuun Booda Yaada Dubbisaa Bu'uureffachuun Keeyyata Barreessuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Amma dubbisa dubbisuu xumurtanii jirtu. Yaada isaatis hubattanii jirtu. Mee yaada dubbisichaa walitti himaa.

[**Bt**, yaada dubbisa dubbisaniif walitti himu]

Bs: Mee yaada dubbisaa yaadattan bu'uureefachuudhaan Hojii mana keessatiifi Hojii manaan alaa waldorgomsiisuun keeyyata tokko tokko barreessaa.

[**Bt**, keeyyata barreessitan dareedhaaf dubbisaa]

[**Bt**, nidubbisu]

Bs, keeyyata barreessanii dubbisaa madaaluufi sirreeffama barbaachisaa ta'ee kennuu]

Fayyadama Jechootaa

Daqiqaa 15

Jechoota Hojii Ibsan Barreessuu

[Kitaaba Barattootaa Hojii 4]

Bs: Mee hojiiwwan mana keessaatiifi hojiiwwan manaan alaa keeyyata barreessitan keessatti waliin dorgomsiistan walitti himaa.

[**Bt**, walitti himu]

Bs: Hojiiwwan waliin dorgomuu barreeffamu malan, garuu, hinbarreeffamiin hafan walitti himaa.

[**Bt**, nihimu]

Bs: Jechoota walitti himtan sanneen dabtara keessan irratti barreessaa.

Bt: [Jechoota walitti himan dabtara isaanii irratti barreessu]

Bs: Jechoota barreessitan dareedhaaf dubbisaa.

Bt: [Jechoota barreessan dareedhaaf dubbisu.]

Bs: [Jechoota isaan dareedhaaf dubbisaa madaaluufi sirreessuu]

Jechootaan Hima Ijaaruu

[Kitaaba barattootaa Hojii 5]

Bs: Amma immoo jechoota nuuf kennamaniin hima ijaarra. Jecha jalqaba irra jiru kan 'ragaalee' jedhuun waliin yaa ijaarru. [Jechicha gabatee gurraacha irratti barreessuu]

Bs: Jecha kanaan hima ijaaramuu danda'u eenyutu natti hima?

Bt: himoota adda addaa ijaaru. Fakkeenyaaf, 'Mirkana'uu dhugaatiif ragaaleen barbaachisoodha.'

Bs: Baayye gaariidha. [Himicha gabatee gurraacha irratti barreessuu.]

Bs: Mee jechoota hafaniinis himoota tokko tokko akkanumatti dabtara keessan irratti barreessaa.

[**Bt**, nibarreessu]

Bs: Himoota barreessitan dareedhaaf dubbisaa

[**Bt**, nidubbisu]

[**Bs**, madaaluufi sirreessuu]

Barreessuu

Daqiiqaa 5

Himoota Keessatti Mallattoo Waraabbii Fayyadamuu

(Kitaaba barattootaa Hojji 6)

Bs: Akkatti mallattoon waraabbii hima keessaatti galu baruuf mee fakkeenya kitaaba keessan irratti isiniif kennname cimdii cimdiidhaan ta'uun ilaala.

Bt:[ni ilaalu]

[**Bs,** Ibsa dabalataa kennuu]

Torban 12 Guyyaa 5

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

Keessa deebi'uu

- Dubbisa dhaggeeffatame
- Walitti makuufi addaan qoqqooduu
- Dubbisa dubbifame
- Fayyadama jechootaa

Madaaluu

- '-af' jechatti maxxansuu
- '-af' jecharraa quoduu
- Jechaan hima ijaaruu
- Hima mallattoo waraabbiitiin guutuu

Keessa Deebii

Daqiiqaa 15

Barnoota Torbanii

Bs: Har'a jalqaba irratti barnoota torbee kana keessa baranne keessa deebinee ilaalla. Boodarra battalleen isiniif kennun qaba.

Bs: Mee Wixataa jalqabnee waan barachaa turre keessaa waan yaadatu kan natti himu eenyu?

[**Bt,** waan yaadatan nihimu]

[**Bs,** qabiyyeewan olii bu'uureffachuudhaan qabxiilee ijoo barattooni yaadachuu qaban yaadachiisuu]

Bs: Hubannoo argattan bu'uureffachuudhaan himoota hafan mallattichaan guutuun dabtara keesan irratti barreessaa.

Bt:[nibarreessu]

Bs: Himoota barreessitan walitti agarsiisaa.

[**Bt,** walitti agarsiisu]

Bs: Isa sirriidha jettan dareedhaaf dhi'eessaa.

[**Bt,** isa sirridha jedhan dareedhaaf dhi'eessu]

[**Bs,** himoota dareedhaaf dhi'eessan madaaluu, sirreessuu, gabatee gurraacha irratti barreessuu]

Madaallii

Daqiiqaa 25

Bs: Amma immoo gaaffileen gabatee gurraacha irratti isiniif barreessu hojjattu. [Haaaluma mijachuu danda'uun dabtara ykn waraqaa irratti akka hojjatan gochuun nidanda'ama.]

[**Bs,** gaaffilee gabatee gurraacha irratti barreessuu.]

[**Bt,** gaaffilee kennameef haala ajajamaniin hojjachuu]

1. Qaamolee jechaa armaan gadii walitti makuudhaan jecha ijaari.

1. mana...-af → _____
2. sirba... -af → _____
3. hirriiba...-af → _____

2: Jechoota armaan gadii qaamolee jechaatti qoqqoodi

1. jabeenyaaf → _____
2. qorumsaaf → _____
3. Jireenyaaf → _____

3: Jecha armaan gadiitiin hima ijaari.

Walqixxummaa

4: Himoota armaan gadii keessatti mallattoo waraabbii bakka barbaachisu galchi.

Yoom dhufta? Jetteen

Torban 13: Xiyyeefannoo Barannoowwan Torbanii

Kaayyoo Barannoowwan Torbanii

Barattooni:

- dubbisa dhaggeeffatanii ergaa isaa ni ibsu
- jecha 'koo' jedhu jechoota waliin hiriirsu,
- dubbisa dubbisanii yaada isaa hubachuun gaaffilee keessaa ba'an nideebisu
- jechootaan hima ni ijaaru, jechoota waliin deemanis walitti firoomsu

Yaada Bu'uuraa: Bashannana

Ijoo Dubbi: Wantoota Daawwataman

Dhaggeeffachuu

Wantoota Daawwataman

Wantoonni daawwataman wantoota nama dingisiisan. Kanneen seenaa yookiin ogummaa namootaa calaqqisiisan ta'uun nimalu. Isaan kunis kanneen uumamaan jiran yookiin namtolchee ta'uus nidanda'u. Wantoonni kun addunyaa irra bakka adda adda nijiru. Itoophiyaa keessas warri sadarkaa addunyaaatti galmaa'an jiru. Warreen hingalmaa'inis akkasuma. Wantoonni kun qalbii turistoota addunyaa waan hawwataniif nidaawwatamu. Biyya keenyaafis galii argamsiisaa jiru.

****Wantoonni daawwataman kanneen akkamiti?****

Itoophiyaa keessa wantoonni daawwataman hedduun nijiru. Wantoonni kun kan uumamaafi namtolcheedha. Warreen uumamaan jiran keessaa Holqa Soofumar, Fincaawaa Soor, Bosona Cillimoo, Haroo Xaanaa, Tulluu Raas Daashaniifi kan kana fakkaatan maqaa dha'uun nidanda'ama. Kanneen namtolchee ta'anis baay'eedha. Kanaafis Masaraan Abbaa Jifaar, Siidaan

1. Eessatti baratte jettee na gaafatte barsiistuun.

Aksuum, Dirreen Calanqoofi Dallaan Jagol fakkeenya gaariidha.

****Wantoota Itoophiyaa keessatti daawwataman keessaa kan uumamaa kan ta'an maalfa'i?*

Wantoota daawwataman kanneen Itoophiyaan qabdu keessaa, warri sadarkaa addunyaaatti galmaa'an torba turan. Amma garuu, Dallaan Jagoliifi Teessumni lafa Koonsoo waan itti dabalamaniif sagal ta'anii jiru. Yeroo ammaa kanas warreen hafan galmeessisuuf tattaaffiin itti fufee jira. Keessumattuu Malkaa Qunxurree, Dirree Sheek Huseeniifi Holqa Soof Umar warra xiyyeefannoo keessa galani. Wantoonni daawwataman kenneen biyya keenyaaf faayidaalee hedduu qabu. Uummanni keenya qaroominaan sadarkaa akkamii irra akka ture ni agarsiisu. Aadaa biyya keenya ummata addunyaaatiif ibsu. Biyya keenya beeksisu. Dhalooni ammaatis Hojji dhalooni darbe hojjeteen akka boonu taasisu. Dabalataanis turistoonni hedduun gara biyya keenyaaf dhufuun biyya keenyaaf akka galii galchan taasisu.

Kanaafuu, wantoota daawwataman kunuunsuu qabna. Kanneen umamaan jiran akka hinbarbadoofneef eegumsa gochuufii qabna. Kanaanis sirna madaallii uumamaa tursuun nidanda'ama. Kanneen nam-tolchee ta'anifis haaromsa gochuun gaariidha. Warra hawaasa harka jiran ammoo gara godambaatti galchuun umriin isaanii akka dheeratu gochuudha. Yemmuu daawwatamanis akka hinmiidhamne of eegganoo gochuun barbaachisaadha.

Dubbisuu

Faayidaalee Wantoota Daawwatamanii

Wantoonni daawwataman kanneen nama dingisiisan. Isaanis kanneen uumamaan jiran

yookiin namtolchee ta'uu malu. Kanneen uumamaan jiran keessaa tulluu, haroo, holqaafi kan kana fakkaatan maqaa dha'uun nidanda'ama. Kanneen namtolchee ammoo masaraa, siidaa, meeshaalee godambaatti argaman, bakkeewwan waranaatiifi kan kana fakkatani. Waantonni kun marti faayidaalee adda addaa niqabu.

****wantoota daawwataman kanneen namtolchee ta'an maal fa'i?****

Faayidaalee wantoonni daawwataman qaban keessaa inni guddaan seenaafi muuxannoo dabarsuudha. Dhalooni har'aa sadarkaa qaroomina dhaloota darbee irraa bara. Seena irraa hubata. Kanarraa ka'uunis kan isaa kan ta'e hojjechuuf kaka'umsa horata. Kanneen bashannansiisuuf tajaajilanis nijiru. Warri galmee adduunyaa irratti galmaa'an ammoo faayidaalee kana caalu qabu. Kunis turistoonni biyyoota adda addaa gara biyyaa

akka dhufan taasisu. Uummataafi qaroomina tureen akka wal baran carraa umu. Biyyiifi uummanni akka sirriitti beekaman taasisu. Dabalataanis wantoonni kun madda galii ta'uun dinagdee biyyaa ni utubu.*** Wantoonni daawwataman faayidaalee akkamii qabu?***

Garuu, faayidaalee kana mara argachuun dadhabbi qaba. Ifaajuufi itti gaafatamummaa fudhachuu gaafata. Kunis wantoota daawwataman kunuunsuu barbaachisa. Kanneen dullooman haaromsuun akka umriin isaanii dabalu taasisuu gaafata. Kanneen uumamaan jiranis akka hinmancaane gochuun itti gaafatamummaa isa biraati. Wantoonni godambaatti kuufamuu danda'anis hawaasa irraa walitti qabuun kaa'uun Hojii ijoodha. Kun hundi raawwatamnaan uummanni, biyyiifi daawwataan wantoota daawwataman irraa fayyadadamoo nita'u.

Torban 13 Guyyaa 1

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Dubbisa dhaggeeffachuu: Wantoota Daawwataman
- Walitti makuu: 'koo' jechootaan walitti fiduu
- Dubbisa dubbisuu: Faayidaalee Wantoota Daawwatamanii
- Fayyadama jechootaa: Jechoota waliin deeman walitti firoomsuu

Dhaggeeffachuu

Daqiiqaa 15

Dhaggeeffachuun Dura Yaada Dubbisaa Tilmamaauu

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Amma dubbisa ani isiniif dubbisu dhaggeeffachuu deemu. Dursa garuu, gaaffilee dhaggeeffachuu duraa hojettu.

Bs: Mee kitaaba keessan ilaala. Fakkii mata duree waliin dhihaate kana irraa maal hubattu?

[**Bt,** deebii adda addaa]

Bs: Mata dureefi fakkicharraa ka'uun yaanni dubbisa dhaggeeffachuu deemtanii maal ta'uun danda'a jettanii yaaddu?

[**Bt,** deebii adda addaa]

Bs: Amma dubbisan isiniif dubbisa.. Isin ammoo na dhaggeeffattu. Garuu, isa na dhaggeeffattan ammam akka hubattan baruuf ammoo gidduu gidduutti gaaffileen isin gaafadhu nan qaba. Kanaafuu, sirriitti na hordofaa.

Yeroo Dhaggeeffachuu Hubannoont Hordofuu Isaanii Mirkaneessuu

[Bs, akka barattoonni hundi dhaggeeffachuu danda'anitti dubbisuu, Bakka gaaffileen kennamanitti gidduutti dhaabuun gaafachuu]

[Bt, dubbisa dubbifamuuf hubannoont dhaggeeffachuu, gaaffilee gaafatamaniif deebii kennuu.]

Dhaggeeffachuun Booda Ergaa Dubbisa Dhaggeeffatanii Ibsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Dubbisa dhaggeeffattanii jirtu. Amma immoo dubbisa dhaggeeffattan hubachuu

keessan mirkaneeffachuuf gaaffilee dubbisa dhaggeeffattan irratti hundaa'anin isin gaafadha.

Bs: Kitaaba keessan Hojii 2 baasaa.

Bs: Gaaffii tokkoffaa eenyutu dubbisa?

[**Bt,** gaaffii tokkoffaa nidubbisu]

[**Bs,** gaafficha irra deebiin dubbisuun barattooni akka deebii kennan gaafachuu]

[**Bt,** deebii dubbisa dhaggeeffatan irratti hundaa'e kennu]

[**Bs:** deebii barattootaa madaaluun sirreeffama kennuu] (*gaaffi hafes haaluma kanaan hojjechiisuu*)

Walitti Makuu

Daqiiqaa 5

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Nanhojjedha	Nihojenna	Nihojattu
<p>Bs: Amma jechoota 'koo' wajjin walitti fiduun gaalee ijaarra.</p> <p>Bs: As ilaala gabatee gurraacha irrattin barreessaa. 'Kubaa... koo</p> <p>[Bs, tokko tokkoon dubbisuu]</p> <p>Bs: Amma immoo jechoota kanneen walitti fideen barreessa. 'kubaa koo'</p> <p>[Bs, dubbisuu]</p>	<p>Bs: Mee amma immoo waliin haa hojjennu</p> <p>Bs: 'dabtara... koo' [gabatee gurraacha irratti barreessuu]</p> <p>Bs: Tokko, tokkoon waliin haa dubbisnu.</p> <p>[Bs fi Bt, waliin dubbisuu]</p> <p>Bs: Mee eenyutu walitti fidee barreessa?</p> <p>Bs fi Bt: dabtara koo</p> <p>Bs: Eenyutu walitti dubbisa</p> <p>[Bs fi Bt, nidubbisu]</p>	<p>Bs: Amma immoo dhuunfaa dhuunfan hojjettu.</p> <p>Bs: Kitaaba keessan Hojii 3 ilaala.</p> <p>Bs: Jechoota kennamanitti 'koo' dabaluun haala fkn siniif kennameen barreessaa.</p> <p>[Bt, jechoota kennaman 'koo' waliin walitti fiduun gaalee ijaaru.</p> <p>[Bs, daree keessa naanna'uun hordofuu qajeelchuu.]</p> <p>[Bt, gaalee ijaaran dareef dubbisu]</p> <p>[Bs, sirreeffama kennuu]</p>

Dubbisuu

Daqiiqaa 15

Dubbisuun Dura Beekumsa Duraanii Dadammaqsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: Dubbisu dubbisuuf deemu. Kallattiidhaan gara dubbisuutti osoo hince'in gaaffilee dubbisu duraan isin gaafadha.

Bs: Naanno keessan wantoonni daawwataman nijiruu? Maal fa'i?

[**Bt,** deebii adda addaa]

[**Bs,** deebii barattootaa gabatee gurraacha irratti barreessuu barattootaa deebii kennan jajjabeessuu]

Bs: Wantoonni daawwataman faayidaa akkamii qabu?

[**Bt,** deebii adda addaa]

Bs: Amma dubbisu eegaltu. Yemmuu dubbistan dubbisa keessatti maallattoo *** ni argitu. Bakka kana yeroo geessan dubbisu dhaabdani gaaffilee ani sin gaafadhuuf deebii kennitu.

Yeroo Dubbisuu Hubannoontu Dubbisuu Barattootaa To'achuu

[**Bt,** nidubbisu]

[**Bs,** daree keessa naanna'uun hordofuu]

[**Bt,** mallattoo *** bira yeroo ga'an dubbisu dhaabuu]

[**Bs**, barattooni mallattoo *** bira ga'uu isaanii yeroo mirkaneessu gaaffilee yeroo dubbisaa gaafachuu]

Bs: Dubbisuu itti fufaa. Ammas *** bira yeroo geessan gaaffileen gaafatamtan waan jiruuf dubbisuu dhaabdu.

[Haaluma kanaa hojjechiisaa deemuu]

Dubbisuun Booda Ergaa Dubbisaa Adda Baasuun Ibsuu

[kitaaba barattootaa Hojii 5]

Bs: Amma dubbisuu xumurtanii jirtu. Itti aansuun ammoo gaaffilee dubbisa dubbistan irratti hunda'an hojettu.

Bs: Kitaaba keessan Hojii 5 ilaalaan.

Bs: Gaaffii tokkoffaa eenyutu dubbisa?

[**Bt**, nidubbisu]

[**Bs**, gaafficha irra deebi'uun dubbisuu]

Bs: Deebin gaaffii kanaa maal ta'a?

[**Bt**, dubbisa irratti hundaa'uun deebii kennu]

Torban 13 Guyyaa 2

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Jecha 'koo' jedhu Jechoota biroo waliin qindeessuu
- Dubbisu irra deebiin dubbisuu: Faayidaalee Wantoota Daawwatamnii
- Barreessuu: Gaalee 'koo' of keessaa qabaniin hima ijaaruu

Walitti Fiduu

Daqiiqaa 5

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Amma immoo gaalee 'koo' of keessaa qabu kan mataa keessanii ijaaruuf deemtu.

[**Bs**, deebii isaanii madaaluu sirreffama kennu]

[**Bs**, gaaffii hafes haaluma kanaan hojjechiisaa deemuu]

Fayyadama Jechootaa

Daqiiqaa 5

Jechoota Waliin Deeman Walitti Firoomsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 6]

Bs: Jechoota waliin deeman walitti firoomsuuf deemna.

Bs: Kitaaba keessan baasuun Hojii 6 ilaalaan

Bs: Jechoota roga 'A' jalatti kennamanii wajjin jechoota deemuu danda'an roga 'B' jalaa filuun walitti firoomsaa.

[**Bt**, walitti firoomsu]

Bs: Cimdi cimdiin deebii keessan walitti agarsiisaa.

[**Bs**, barattooni muraasni deebii isaanii dareef akka dhiheessan taasisuu]

[**Bs**, deebii barattootaa madaaluu, sirreffama kennu]

Bs: Kitaaba keessan baasuun Hojii 1 ilaalaan. Fkn. Kannames ilaalaan.

[**Bt**, Kitaaba isaaniiraa fkn kenname ilaalu]

Bs: Haaluma fkn sinif kennameen gaalee 'koo' of keessaa qabu kan mataa keessanii afur barreessaa.

[**Bt**, dhuunfaa dhuunfaan hojjechuu]

[**Bs**, daree keessan naanna'uun hordofuu, qajeelchuu]

[**Bs**, gaalee ijaaran dareef akka dubbisan taasisuu]

[**Bs**, deebii barattootaa madaaluu, sirreffama kennu]

Dubbisuu

Daqiqaa 20

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisa

Yaadachuu

[Kitaaba barattootaa irra hinjiru]

Bs: Amma dubbisa yeroo darbee irra deebinee dubbisuuf deemna. Dursa garuu gaaffilee dubbisuun dura hojjettan qabdu.

Bs: Mata dureen dubbisa yeroo darbe dubbistee maal ture?

Bt: Faayidaalee Wantoota Daawwatamanii

Bs: Yaada dubbisicha keessaa maalfaa yaadattu?

[Bt, waan yaadatan himu]

Bs: Sirriitti yaadachuu keessan mirkaneeffachuuuf dubbisicha irra deebiin dubbisaa.

Dubbisuun Booda Yaada Ijoo

Dubbisicha Ibsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Dubbisa dubbisuu xumurtanii jirtu. Kanatti aansuudhaan gaaffilee Hojii 2 jala jiran hojjedhaa.

Torban 13 Guyyaa 3

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Dubbisa irra deebiin dhaggeeffachuu: Wantoota Daawwataman
- Yaada kennname afaniin ibsuu

Dhaggeeffachuu

Daqiqaa 25

Dhaggeeffachuun Dura Yaada Dubbisa

Yeroo Darbee Yaadachuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Har'a dubbisa yeroo darbe dhaggeeffattan irra deebiin isiniif dubbisa.

Bs: Yaada dubbisicha yaadachuu keessan mirkaneeffachuuuf Hojii 1 kitaaba keessan irra jiru hojjedhaa.

[Bt, yaadawwan ijoo keeyattoota dubbisicha gabaabsanii barreessu.]

[Bs, daree keessa naanna'uun hordofuu, qajeelchuu.]

Bs: Waan hojjettan dareef dhiheessaa

[Bs, dhiheessa isaanii hordofuu, madaaluu sirreeffama kennuu]

Barreessuu

Daqiqaa 15

Gaaleewwan Kennamaniin Hima Ijaaruu

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Gaaleewwan 'koo' of keessaa qabaniin hima ijaaruuf deemna.

Bs: Kitaaba keessanirraa Hojii 3 ilaaluun gaaleewwan kennamaniin hima ijaaraa.

[Bs, yeroo isaan hima ijaaran, daree keessa naanna'uun hordofuu, qajeelchuu]

[Bs, Hojii barattootaa madaaluu, sirreefama kennuu]

[Bt, dhuunfaa dhuunfaan hojjetu]

Bs: Waan hojjettan walitti agarsiisaa

[Bt, Hojii isaanii walitti agarsiisu]

Bs: Amma ani dubbisicha irra deebiin isiniifan dubbisa. Isin ammoo deebiin kessan sirrii ta'uusaa mirkaneeffachuuuf hubannoona dhaggeeffadhaa. Jechoota Hojii 2 jalatti kennamnis galumsarrraa tilmaamaa deemaan.

Yeroo Dhaggeeffachuu Hiika Jechootaa Galumsarrraa Tilmaamu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: dubbisicha dubbisuu, jechoota kennaman bira yeroo ga'u hima jechichi keessatti argamu irra deebi'ee dubbisuun hiika jechichaa gaafachuu]

Bt, hubannoona dhaggeeffachuu, jechoota gaafataman hiika isaanii galumsa irraa tilmaamuu]

Yaada Kenname Afaaniin Ibsuu (Daqiqaa 15)

[Kitaaba barattootaa irra hinjiru]

Bs: Amma immoo yaada mariif dhihaate irratti gareen mari'achuun, yaada gareen irratti walii galtan afaaniin dareef ibsitu.

Bs, Yaada mariii armaan gadii gabatee gurraacha irratti barreessuu]

"Meeshaalee aadaatiif Kunuunsiifi qabannaan gaarii taasifamaa jira? Maaliif?"

Bs, Yaada mariii barattootaaf dubbisuun, garee gareen akka irratti mari'atan qajeelchuu]

Bt, garee gareen mariii gageessu, yaada mariin irra gahanis yaadannoo qabatu]

Bs, daree keessa naanna'uun hordofuu, qajeelchuu]

Bs: Yaada mari'attan afaaniin dareef ibsaa.

Bt, dabaree dabareen yaada mari'atan afaaniin dareef ibsu]

Bs, barattoota jajjabeessuu, ibsa isaanii madaaluu sirreeffama kennuu]

Dhaggeeffachuun Booda Yaada Dubbisaa Ibsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Dubbisicha dhaggeeffattanii jirtu. Amma immoo gaaffilee dubbisa dhaggeeffattan irratti hundaa'uun deebistan hojjettu.

Bs: Kitaaba keessan baasuun Hojii 3 ilaala.

Bs: Gaaffii tokkoffaa eenyutu dubbisa?

Bt, nidubbisu]

Bs, gaafficha irra deebi'uun dubbisuun gaafachuun]

Bt, deebii dubbisa irratti hundaa'e kennu]

Bs, deebii barattootaa madaaluu, sirreeffama kennuu, kan hafes haaluma kanaan hojjechiisaa deemuu]

Torban 13 Guyyaa 4

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Jecha 'koo' jechoota waliin walitti fiduu
- Dubbisa irra deebiin dubbisu: Faayidaalee wantoota Daawwatamanii
- Fayyadama Jechootaa: Jechootaan hima ijaaruu
- Barreessuu: wantoota daawwataman garee garee jalatti barreessuu

Walitti Fiduu

Daqiqaa 5

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Amma immoo qabeenya qabdan tarreessuun booda, booda isaanitti 'koo' dabaluun qabeenyichi kan keessan ta'uu ibsuuf deemtu.

Bs: Kitaaba keessan baasuun hoji 1 ilaala.

Bs: Dabtara keessan irratti dhuunfaa dhuunfaan waan (qabeenya) qabdan shan barreessaa. Itti aansuun booda isaanitti 'koo' dabaluun barreessaa.

Bs: Waan barreessitan cimdii, cimdiin walitti agarsiisaa.

Bs: daree keessa naanna'uun hordofuu, deebii barattootaa madaaluu, sirreeffama kennuu.

Dubbisuu

Daqiqaa 15

Yaada Ijoo Dubbisa Yeroo Darbee Yaadachuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Mata dureen dubbisa yeroo darbe dubbistanii maal ture?

[Bt, Faayidaale wantootaa Daawwatamanii

Bs: Yaanni ijoo dubbisichaa hoo maal ture?

[Bt, yaada ijoo dubbisichaa himu]

Bs: Amma deebiin keessan sirrii ta'uusaa mirkanoeffachuuuf dubbisicha irra deebiin dubbisaa.

Dubbisuun Booda Ergaa Dubbisaaatti Fayyadamuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Dubbisicha dubbistanii xumurtanii jirtu. Amma immoo gaaffilee dubbisa keessaa ba'aniif deebii kennitu

[Bs, kitaaba keessan irraa Hojii 3 ilaala]

Bs: Gaaffii tokkoffaa eenyutu dubbisa?

[Bt, nidubbisu]

[Bs, irra deebi'ee dubbisuun gaafachu]

[Bt, deebii sirrii ta'e filachuun deebisu]

[Bs, deebii isaanii madaaluu sirreeffama kennuu]

[Gaaffii hafes haaluma kanaan hojjechiisuu]

Fayyadama Jechootaa

Daqiiqaa 10

Hima Ijaaruu

[Kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: Jechoota kennamaniin hima ijaaruuf deemna. Kanaafuu, kitaaba keessan baasuun jechoota Hojii 4 jalatti kennaman ilaala.

Torban 13 Guyyaa 5

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Keessa Deebii : qabiyyeewwan barnoota torbanii
- Madaallii: hima ijaaruu, bakka duwwaa himootaa guutuu.

Keessa Deebii

(Daqiiqaa 15)

Bs: Har'a barnoota torban kana keessa barachaa turre walyaadachiisna.

Bs: Dhuunfaa dhuunfaan jechoota kennamanitti gargaaramuuun dabtara keessan irratti hima ijaaraa.

[Bt, jechoota kennamaniin hima ijaaru]

Bs: Himoota ijaartan dabareedhaan dareef dubbisaa

[Bt, carraa kennameeffiti fayyadamuun himoota ijaaran dareedhaaf dubbisu]

[Bs, himoota barattooni ijaaran madaaluu, bakka hanqinni mul'atutti sirreeffama kennuu.]

Barreessuu

Daqiiqaa 10

Wantootaa Daawwataman Garee Isaanii Jalatti Barreessuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 5]

Bs: Wantoota daawwataman garee isaanii jalatti barreessuuf deemna.

Bs: Kitaaba keessan baasuun Hojii 5 ilaala.

Bs: Dabtara keessan irratti wantoota daawwataman keessaa kan uumamaafi kan nam tolchee ta'an adda baasuun barreessaa.

[Bt, Wantoota daawwataman kanneen uumamaafi namtolchee ta'an kan beekan hunda garee garee isaanii jalatti barreessu]

[Bs, deebii barattootaa madaaluu, sirreeffama kennuu]

Bs: Mata dureen dubbisa torban kana dhaggeeffachaa turtaan 'Wantoota Daawwataman' kan jedhu ture. Dubbisa kana keessaa maalfaa yaadattu?

[Bt, waan yaadatan himu]

Bs: Mata dureen dubbisa dubbistanii hoo maal ture?

Bt: Faayidaalee wantootaa Daawwatamanii

Bs: Dubbisa kana keessaa hoo maalfaa yaadattu?

[**Bt**, waan yaadatan himu]

[**Bs**, yaada barattooni osoo hinkaasiin hafan yaadachiisuu]

Bs: Torban kana keessa kan baranne kan biroo hoo maal fa'i?

[**Bt**, waan hafe jedhan himu]

Bs: Amma immoo barnoota torban kanaa hammam akka hubattan madaaluuf gaaffileen qoph'aaniiru. (*Gaaffilee kunneen gabatee gurraacha irrattan isiniif barreessa.*)

Madaallii

Daqiqaa 25

1. Gaaleewan armaan gadiitti gargaaramuun hima ijaari.

1. kubbaa koo
2. obboleessa koo
3. dabtara koo
4. harka koo
5. hiriya koo

2. Jechoota kennaman keessaa filuun bakka duwwaa himoota armaan gadii guutuu taasisi.

daawwachuuuf ifaajuun

haaromsuun dinqisiifatu

1. Miseensonni Gumii Seenaa Mana Barnoota Burqaa Jaatoo Masara Abba jifaar _____ gara Jimmaa deeman.
2. Namni tokko hojiisaatiin milkaa'uuf _____ barbaachisaadha.
3. Masarawan Seena qabeessa ta'aniifi moofa'anii jiguuf jedhan _____ gaariidha.
4. Turistoonni gara Hara Arsadee deeman, uumama achitti argamu ilaaluun baay'ee _____.

Torban 14: Xiyyeeffannoo Barannoowwan Torbanii

Kaayyoo Barannoowwan Torbanii

Barattooni

- dubbisa dhaggeeffatanii yaada isaa ibsu;
- 'kee' maqaalee wajjin barreessuun waan inni ibsu barreessuun deebii nikennu;
- jechootaan hima ni ijaaru, garee gareettis niqoodu;
- sirna tuqaaleetti nifyyadamu.

Yaada Bu'uuraa: Bashannana

Ijoo Dubbii: Bakkeewwan Oromiyaa Daawwataman

Dhaggeeffachuu

Bakkeewwan Oromiyaa Daawwataman

Oromiyaan naannoolee Itoophiyaa keessa jiran keessaa bal'ina lafaan tokkoffaadha. Qiinxamni guddaa addunyaa sooriyaadhaa ka'ee Moozambikitti fulla'u bakka lamatti kutee darba. Haalli teessuma lafa ishee walfakkaataa miti. Gaarreen pilaatoo, sululaafi dakee adda addaa qaba. Lafti ishee kun olka'iinsa olaanaa 4377 M fi gadaanaa 500M gidduutti argama. Qilleensi baramaan ishee baddaa, badda dareefi gammoojjiidha. Lafa ammana ballatuufi qilleensa baramaa kanneen keessa bakkeewwan daawwataman hedduu niqabdi.

Bakkeewwan daawwanna Oromiyaan qabdu keessaa tokko harawwani. Harawwan Oromiyaa bakka lamatti quodamu. Harawwan uumamaafi namtolcheeti. Harawwan uumamaa keessaa Harri Dambal, Laangaanoo, Abjataa, Basaqa, Arsadii,

shaalaafi Hara Abbayyaadha. Isaanis Oromiyaa Bahaa kessatti argamu. Kanneen akka Hara Wanciifi Dandii ammoo Oromiyaa Lixaa keessatti argamu. Haarawwan kanneen keessaa warri qinxama lafaa keessatti argaman nijiru. Harawwan nam-tolchee keessaa ammoo Hara Qooqaa, Fincaa'aa, Malkaa Wakkannaafi Harri Gibee isaan gurguddoodha.

****Harawwan Oromiyaa bakka meeqatti qoodamu? Maal fa'ii?* ***

Kana malees, Oromiyaa keessa tulluwwan daawwataman nijiru. Isaanis baay'eedha. Fakkeenyaaaf, kanneen Oromiyaa Bahaatti argaman keessaa Tulluu Diimtuu, Tulluu Baatuufi Gaara Mullataa maqaa dhahuun nidanda'ama. Tulluun Asxaa dagaa, Tulluu Calalaqaa, Tulluun Walaliifi kanaafi kan kana fakkaatan ammoo Oromiyaa Lixaatti argamu. Tulluwwan kunniin olka'iinsa qabaniin walcaalu. Tulluu guddaan Tulluu Diimtuudha. Olka'iinsi tulluu kanaa 4377M. Tulluun Walal garuu, tullu xiqqaadha. Olka'iinsi isaas 3302M.

****Tuluwwan Oromiyaa keessaa guddaan kami?* ***

Bakkeewwan daawwannaa Oromiyaan qabdu keessaa kan biraa ammoo dirreefi holqadha. Dirreewan daawwataman keessaa Dirreen Sheek Huseen isa guddaadha. Dirreen kun Godina Baalee keessatti argama. Finfinnee irraas fageenya 610 km irratti argama.

Magaala muummittii Godina Baalee, Roobee irraa garuu 180 km fagaata. Holqa Oromiyaan qabdu keessaas Holqi Soofumar godinuma kanatti argama. Holqi kun keessi isaa 15 km caalaa dheerata. Finfinnee irraa fageenya 540 km irra jira.

Dimshaashumatti Oromiyaan bakkeewwan daawwannaa baayyee qabdi. Hundu isaaniituu turistoota hawwachuuuf gahee olaanaa taphatu. Kana waa ta'eef akka hinmancaane kunuunsi barbaachisaan taasifamuufii qaba. Keessumattuu haraafi holqi qulqullinaan qabamuu qabu.

Madda Walaabuu

Uumamni kennaa waqaati; kan namni tolche miti. Kennaan ummaa kunneen Oromiyaa keessatti nibaayyat. Akaakuufi bakkitti argamanus adda adda. Nutti dhihaatanii yookiin nurraa fagaatanii argamuu danda'u. Garuu, eessumattuu yoo argaman nama hawwachuun gahee taphatan qabu. Turistoonni itti yaa'uun dingisiifatu, Ittiin boohaaru. Uumama Oromiyaa keessatti argamuun dhimma kanaaf oolan keessaa madda walaabuu isa tokko.

****Turistoonni maal dingisiifatu?* ***

Maddi walaabuu Naanno Oromiyaa Godina Baalee Aanaa Madda Walaabuutti argama. Bal'inni isaa gara wantaa shanii nita'a. Madda Walaabuu Kallattii maraan tulluwwaniin kan marfame. Gama Kibba Bahaatiin Tulluu Faana Fardaatu daangessa. Dhagaawwan tulluu kana irratti argaman hedduu irratti fakkii yookiin boca faana fardaa fakkaatutu argama. Waan kana ta'eefis maqaan kun akka baheef nihimama. Gama Kaaba Bahaatiin Tulluu Dhagaa Tuulaa, gama Kibbaatiin Tulluu Dhaddacha Hiddaatiin daangeffama. Dhihaan immoo Tulluu Huruubaatu daangessa. Tulluwwan kunniinis akka dallaatti itti naanna'uun bareedinaafi sinboo uumamaa itti uwvisanii jiru.

****Maddi Walaabuu eessatti argama?* ***

Maddi Walaabuu bu'uura falaasama amantii Oromooti. Manguddoonii Oromoo "Walaabu biyya supheen nama itti taate" jedhu. Dirree sana irratti odaaleen kudha tokkotu bakka tokkotti biqilee argama. Odaaleen kunniin odoo sunsumaa jedhamu. Burqaan Madda Walaabuu odoo sunsumaa kanneen jalaa, madda tokko irraa karaa shaniin burqa. Bishaan isaas kan eebbfame waan ta'eef namni dhukkubsate yoo ittiin dhiqateefi dhuge nifayya jedhamee amanama.

Torban 14 Guyyaa 1

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Dubbisa dhaggeeffachuu:
Bakkeewwan Oromiyaa
Daawwataman;
- Jechoota walitti fiduu: Maqaaleetti
'kee' dabaluu;
- Dubbisa dubbisuu: Madda Walaabuu
- Fayyadama jechootaa: jechootaan hima
ijaaruu.

Dhaggeeffachuu

Daqiiqaa 15

Dhaggeeffachuuun Dura Yaada Dubbisaa Tilmaamuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Dubbisa mata dureen isaa "Bakkeewwan Oromiyaa Daawwataman" jedhu dhaggeeffachuuuf deemtu. Ossoo isiniif hindubbisiin dura gaaffiin isin gaafadha.

Fakkii fi mata duree irraa ka'uudhaan
dubbisichi waa'ee maali ibsa jettee yaadda?

[**Bt**, deebii adda addaa]

Bs: Gaariidha. Amma dubbisan isiniif
dubbisaa naamusaa na dhaggeeffadhaa.

Yeroo Dhaggeeffachuu Hubannoont Dhaggeeffachuu Barattootaa To'achuu

[**Bs**, Dubbisicha dubbisaa iddo gaaffileen
jiranitti gidduun dhaabuun, gaaffilee
gaafachuu]

[**Bt**, Dhaggeeffachaa deebii kennuu]

Dhaggeeffachuuun Booda Ergaa

Dubbisaa Ibsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Amma gaaffilee dubbisa keessaa bahanii
isin gaafadha. Gaaffilee Hojii 2 jala jiran
ilaalaa.

Bs: Gaaffii tokkoffaa eenyutu deebisa?

[**Bt**, deebii kennuu]

[**Bs**, deebii barattootaa madaaluu sirreeffama
kennuu]

[Haaluma kanaan gaaffii hafan hojjachisii,
deebii isaan kennanis sirreessi.]

Walitti Fiduu

Daqiiqaa 5

Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Amma jecha 'kee' jedhu maqaaleerratti
dabaluu qabeenya eenyuu akka ibsu ilaalla.

Bs: Fakkeenyaaaf 'dabtara' jecha jedhurratti
'kee' yoo itti daballe 'dabtara kee' ta'a.
Kunis dabtarichi qabeenya eenyuu akka ta'e
agarsiisa. Kanaafuu, haaluma kanaan jechoota
hafanis hojjadhaa.

[**Bt**, nihojjatu]

[**Bs**, Hojii barattootaa hordofuu, sirreeffama
kennuu]

Dubbisuu

Daqiiqaa 15

Dubbisuun Dura Beekumsa Duraatti Fayyadamuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: Mata dureen dubbisa dubbisuuf
deemtanii Madda walaabuu kan jedhu.
Waa'ee madda walaabuu kanaan dura maal
beekta?

[**Bt**, deebii adda addaa]

Bs: Amma dubbisicha dubbisuuf qophaa'aa.
Jechoota yeroo dubbistan haaraa isinitti
ta'e dabtara keessan irratti barreeffachaa
dubbisaa.

Yeroo Dubbisuu Hubannoo Barattootaa To'achuu

[**Bs**, barattooni yeroo dubbisan jechoota
hiikni isaanii haaraa itti ta'e galmeeffachaa
dubbisuu isaanii hordofuu; bakka gaaffileen
kennamanitti gaafachuu]

[**Bt**, Jechoota hiika isaanii hinbeekne
galmeeffachaa dubbisu, gaaffii gaafatamanifiis
deebii kennuu]

Dubbisuun Booda Ergaa Dubbisaa Adda Baasuun Ibsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 5]

Bs: Amma dubbisuu xumurtanii jirtu. Dubbisicha yeroo dubbistan jechoonni hubachuuf isin rakkisan maal faa turan?

[Bt, Jechoota adda addaa]

[Bs, hiika jechootaa kennuu]

Bs: Itti aansinee gaaffilee kitaaba keessan irra jiru hojjanna. Deebiin gaaffii tokkoffaa maali?

[Bt, deebii kennu]

[Bs, deebii isaanii madaaluu, sirreefama kennuu, haaluma kanaan gaaffii hafes hojjachiisuu]

 Fayyadama Jechootaa

Daqiiqaa 5

Torban 14 Guyyaa 2

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Jecha qabeenya agarsiisu: maqaalee jecha 'kee' jedhuun walitti fiduu
- Dubbisa irra deebiin dubbisu: Madda Walaabuu
- Barreessuu: Maqaalee jechaa 'kee' fi 'koo' dabalatan

 Walitti Fiduu

Daqiiqaa 5

Jecha Qabeenya Agarsiisu Maqaatti Dabaluu

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Har'a jechoota (maqaalee) 'kee' itti dabaluun barreessuuf deemna. Mee haala fakkeenya siif kennameetiin jechoota mataa keessanii sadii 'kee; itti dabaluun barreessaa.

[Bt, nibarreessuu]

[Bs, Hojii barattootaa hordofuu, qajeelchuu, kan gargaarsa barbaadaniif gargaarsa gochuu deebii sirrii kennuu]

Jechootaan Hima Ijaaruu

[Kitaaba barattootaa Hojii 6]

Bs: Amma jechoota kennamaniin hima ijaaruuf deemna.

Bs: dhuunfaa, dhuunfaadhaan jechoota kennamaniin hima ijaaraa.

[Bt, hima ijaaru]

[Bs, dareee keessa naanna'uun hordofuu, qajeelchuu]

[Bs, hima ijaaran akka walitti agarsiisan taasisuu.]

[Bs, barattooni muraasni hima ijaaran dareef akka dubbisan qajeelchuu]

[Bt, dareef dubbisu]

[Bs, hima barattooni ijaaran madaaluu sirreefama kennuu.]

 Dubbisuu

Daqiiqaa 20

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisaa Yaadachuu

[kitaaba barattootaa irra hinjiru.]

Bs: Dubbisa irra deebinee osoo hindubbiisin dura dubbisa yeroo darbe dubbiste keessaa maal maal yaadattu?

[Bt, deebii adda addaa]

Bs: Gaariidha. Wanta yaadattan mirkanoeffachuifi hubannoo keenya cimsuuf dubbisicha irra deebinee dubbisna.

Dubbisuun Booda Ergaa Dubbisaa Adda Baasuun Ibsuu

[kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Dubbisni dubbistan waa'ee maali ibsa?

[Bt, deebii adda addaa]

Bs: Gaariidha. Dubbisni kun iddoowwan Oromiyaa keessatti daawwataman keessaa tokko madda walaabuu ta'uun isaafi maddi

walaabuu bu'uura falaasama amantii Oromoo ta'uu isaa ibsa.

Bs: Wantoonni namoota hawwataniif turistoota dingisiisan maal fa'i jettee yaada?

[**Bt,** Deebii adda addaa]

[**Bs,** deebii barattootaa madaaluu, sirreessuu]

Barreessuu

Daqiiqaa 15

Waliin Dubbii Keessa Maqaalee 'kee' fi 'koo' Waliin Dhihaatan Funaanuu

[kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Amma waliin dubbiii armaan gadii dubbisaatii maqaalee 'kee' fi 'koo' waliin jiran barreessaa. Qabeenya eenuu agarsiisu?

[**Bt,** Maqaalee 'kee' fi 'koo' qaban adda baasuun barreessu, qabeenya eenuu akka agarsiisan ibsu]

[**Bs,** Hojii barattootaa hordofuu, qajeelchuu, deggarsa kennuu, deebii sirrii barattootaaf kennuu]

Torban 14 Guyyaa 3

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Dubbisa irra deebiin dhaggeeffachuu: Bakkeewwan Oromiyaa Daawwataman
- Yaada dhiyaate afaa niin ibsuu

Dhaggeeffachuu

Daqiiqaa 25

Dhaggeeffachuun Dura Beekumsa Duraaniitti Fayyadamuu

(kitaaba barattootaa Hojii 1)

Bs: Yeroo darbe dubbisa matadureen isaa 'Bakkeewwan Oromiyaa Daawwataman' kan jedhu dhaggeeffattanii turtan. Amma immoo dubbisicha irra deebiin osoo hindhaggeeffatiin gaaffiin isin gaafadha. Mee eenyutu deebii gaaffii tokkoffaa naaf kenna? [gaaffilee kitaaba barattootaa Hojii 1 jala jiru gaafachuu]

[**Bt,** deebii nikennu]

[**Bs,** deebii barattootarraa fuudhuu, qajeelchuu, deebii sirrii kennuu]

[Gaaffii hafes haaluma kanaan hojjechiisuu]

Yeroo Dhaggeeffachuu Hiika Jechootaa Galumsarrraa Tilmaamuu

(kitaaba barattootaa Hojii 2)

[**Bs,** dubbisa irra deebiin dubbisuu]

Bs: Dubbisa gidduu gidduutti dhaabnee, hiika jechootaa tilmaamaa deemna.

[**Bt,** hiika jechaa akka galumsaatti tilmaamu]

[**Bs,** Hima jechoota hiikni isaanii barbaadamee irraa deebiin dubbisuu, barattoonni hiika sirrii akka hubatan taasisuu]

Dhaggeeffachuun Booda Ergaa Dubbisaa Adda Baasuun Ibsuu

(kitaaba barattoota Hojii 3)

Bs: Amma gaaffilee dubbisa dhaggeeffattanirratti xiyyeefatun isin gaafadha. Dubbisni dhaggeeffattan kun waa'ee maalii dubbata?

Bt: Waa'ee bakkeewwan daawwatamaniiti.

Bs: Gaariidha. Deebiin gaaffii lammaffaa hoo maali?

[**Bt,** deebii adda addaa]

[Bs, deebii barattootaa fudhachuu, yaada barattootaa irratti kan ofii dabaluun yaadicha guduunfuu.]

Yaada Dhiyaate Afaniin Ibsuu (Daqiqaa 15)

(Kitaaba barattootaa Hojii 4)

Torban 14 Guyyaa 4

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- 'kee' maqaatti dabaluun barreessuu
- Dubbisu irra deebiin dubbisu: Madda Walaabuu
- Fayyadama jechootaa: Jechoota garee gareetti quoduu, hima ijaaruu
- Barreessuu: Itti fayyadama qub-guddeessaa

Walitti Fiduu

Daqiqaa 5

(Kitaaba barattootaa Hojii 1)

Bs: Amma jecha 'kee' jedhutti fayyadamuuuf deemna. Kitaaba keessan Hojii 1 jalatti fakkeenyi siiniif kenname jira. Haaluma fakkeenya kennameetiin qabeenya hiriya keessanii tarreessuuun 'kee' itti dabalaan barreessaa.

BS: [waan barressitan dareef dubbisa]

[Bs, Hojii baaratootaa madaaluu, sirreessuu]

Dubbisuu

Daqiqaa 15

Yaada Ijoo Dubbisuu Darbee Yaaadachuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Dubbisni yeroo darbe dubbistan mata dureen isaa maal ture?

[Bt, Madda Walaabuu]

Bs: Yaanni ijoo dubbisichaa hoo maali?

[Bt, waan yaadatan himu]

Bs: Amma yaada gaaffii kitaaba keessan Hojii 4 jala jiru hojjachuuf deemna. Garee gareedhaan ta'uudhaan ergaa isaa irratti erga mari'attanii booda yaada irratti wali galtan dareef gabaasaa.

[**Bt,** garee gareedhaan ergaa irratti mari'attanii booda yaada garee isaanii dareef gabaasu]

Bs: Amma deebiin keessa sirrii ta'uusaa mirkaneeffachuuuf dubbsiicha dubbisaa

Dubbisuun Booda Gaaffilee Dubbisuu Irratti Hundaa'an Deebisuu

(Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Gaaffilee kitaaba keessan Hojii 3 jala jiran dubbisaa.

Bs: Deebiin gaaffii tokkoffaa maali?

[**Bt,** deebii kenuu]

[**Bs,** deebii barattootaa madaaluu, deebii sirrii barattootaaaf kenuu]. Isa hafes haaluma kanaan hojjechiisuu

Fayyadama Jechootaa

Daqiqaa 10

Jechoota Garee Isaanii Jalatti Qoqqooduu

[Kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: Caatoo dhihaate keessatti kallatti tulluwwan madda walaabuu daangeessan itti argaman keennamee jira. Kallattiwwan eeramaniin tulluwwan argaman barreessi.

[**Bt,** nibarreessu]

Bs: Deebii keessan cimdi cimdiin walitti agarsiisaa.

[**Bs,** deebii barattootaa madaaluu, sirreeffama kenuu]

Hima Ijaaruu

(kitaaba barattootaa Hojii 5)

Bs: Amma jechoota kitaaba keessan Hojii 5 jala jiraniin hima ijaaruuf deemna. Kanaafuu, jechoota isiniif kennamaniin hima ijaaraa.

[**Bt,** hima ijaaru]

[**Bs,** hima sirrii ijaaruu isaanii hordofuu, qajeelchuu, sirreeffama kenuu]

Barreessuu

Daqiiqaa 10

Qub-guddeessa Fayyadamuu

(Kitaaba barattootaa Hojii 6)

Bs: Amma himoota dubbisa keessaa bahan keessatti bakka barbaachisaa ta'etti qub-

guddeessatti fayyadamuuf deemna. Haaluma kanaan himoota sadan kitaaba keessan irra jiran bakka qub-guddeessi barbaachisutti galchuun sirreessaa barreessaa.

[**Bt**, nibarreessu]

[**Bs**, deebii sirrii gabatee gurraacharratti barreessuun sirreeffama kennuu]

Torban 14 Guyyaa 5

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Keessa deebii: qabiyyee barnoota torbanii
- Madaallii: Keeyyata barreessuu, qub-gudeessa fayyadamuu.

Keessa deebii

Daqiiqaa 15

Bs: Har'a barnoota torban kana baranne keessa deebinee wal yaadachisna. Mee barnoota torban kana keessa barattan keessaa maal maal yaadattu?

[**Bt**, waan yaadatan himu]

Bs: Baay'ee gaariidha. Torban kana dubbisa dubbisneera, dhaggeeffanneera. Maqaaleetti jecha 'kee' daballee qabeenya akka agarsiisu taasisneera. Jechootatti fayyadamne hima ijaarreeraa. Garee garee isaanittis qoqqoodneerra. Qub-guddeessattis fayyadamnee hima sirreessinee barreeessinera.

Bs: Wanta ibsame keessaa kan hafe jiraa?

[**Bt**, Wanti hafe yoo jiraate ni ibsu]

Madaallii

Daqiiqaa 25

Bs: Amma gara madaalliitti deemna. Gaaffi ani gabatee gurraacharratti isiniif barreessu dابتارا keessan irratti garagalchuun hojjadhaa.

1. **Iddoowwan Oromiyaa keessatti dawwataman keessaa kan beektu tokko filachuun keeyyata tokkoon ibsi.**
2. **Himoota armaan gadii keessatti qubguddeessa bakka barbaachisu galchi.**

1. adaamaa, roobee, asallaafi naqamte magaalota oromiyaa keessatti argamanidha.

2. alakeen naannoo oromiyaa godina booranaa magaalaa bulee horaatti dhalate.

Torban 15: Xiyyeffannoo Barannoowwan Torbanii

Kaayyoo Barannoowwan Torbanii

Barattooni:

- dubbisa dhaggeeffatanii ergaa isaa ni ibsu
- jecha 'ishee' jedhu jechootatti dabaluun abbumaa agarsiisu
- dubbisa dubbisanii yaada isaa hubachuun gaaffilee keessaa ba'an nideebisu
- hiika jechootaa nikennu, gareetti niqoqqoodu, bakka duwwaa niguutuu
- keeyyata keessaa jechoota funaanuu hima ijaaru

Yaada Bu'uuraa: Bashannana

Ijoo Dubbii: Daawwannaas

baruu qabu. Karaa kamiin akka deeman, maaliin akka deeman, qarshii hammamii akka barbaachisuufi kkf addaan baafachuun irraa eegama. Tajaajila achitti argachuun danda'anis yoo beekan gaariidha. Kanaan booda, bu'uura odeeffannoo argataniin karoorfachuu danda'u.

****Odeeffannoona daawwannaas ilaachisee walitti qabamu maaliif fayyada?****

Wantoota qophii daawwannaas bakkeetiif barbaachisan keessaa inni biraan, meeshaalee daawwannaaf gargaaran qopheeffachuudha. Qophiin godhamus bu'uura odeeffannoo argameetiin raawwatama. Daawwattooni wantoota qabatanii deeman soneeffachuu qabu. Isaanis galaa karaaf ta'u, uffata, qoricha, kaartaa, waraqaa eenyummaafi kkf ta'u danda'u. Maallaqa gahaa qabachuunis dirqama isaaniiti.

Kana malees, meeshaalee ittiin odeeffannoo adda addaa walitti qabatan qopheeffachuu qabu. Fakkeenyaaaf, meeshaaleee suuraa kaasaniifi sagalee waraabon kanneen akka kaameeraa, teeppiifi kkf yaadannoo fudhachuuf isaan gargaaran qabachuu qabu.

Walumaagalatti, qophii daawwannaas bakkeetiif odeeffannoofi meeshaalee daawwannaaf gargaaran qopheeffachuun barbaachisaadha. Wantoonni kun galma ga'iinsa kaayyoo turistootaaf gahee guddaa taphatu. Bakka odeeffannoona hinjirretti bakka daawwatamu filachuun hindanda'amu. Odeeffanno walitti qabame irrati hundaa'uun namoonni daawwannaas bakkee barbaadan deemsa osoo hinjalqabin dura gama hundaanuu hidhannoo isaanii guuttachuuf qabu.

Dubbisuu

Seera Daawwannaas

Daawwattooni yookiin turistoonni wantoota adda addaa daawwachuuf manaa ba'u. Iddoo jirenya isaaniitii ka'aniis biyyaafi ardi adda addaa irra naanna'u. Wantoota biyya isaaniis haa ta'u, kan biyya alaa nidaawwatu.

Daawwattooni iddoon daawwatamu kamiifi eessa akka ta'e dursanii beekuu qabu. Maal akka irraa barachuu danda'anis akka tilmaamanii onnataniif waa dhaga'u yookiin dubbisanii hubachuu isaan barbaachisa. Maqaafi teessoo sirrii waajjiraalee odeeffannoo argachuuf isaan gargaaran

Wantoonni isaan daawwatanis kan bakkee yookiin kan godambaa keessatti walitti qabaman ta'uu malu. Isaanis kan uumamaa yookiin namtolchee ta'uu danda'u. Kanas ta'e sana namoonni daawwannaaf ba'an seera daawwannaaf hordofuu qabu.

****Daawwattooni yookiin turistoonni wantoota akkam akkamiiti daawwatu?****

Seerri daawwattooni yookiin turistoonni hordofuu qaban hedduudha. Garuu, bakka gurguddoo lamatti quoduun nidanda'ama. Isaanis seera sona aadaatiin walqabataniifi seera daawwannaaf mootummaan baasudha. Seerri sona aadaatiin walqabatu, kan hawaasni akka seeraatti fudhatedha. Kunis akkaataa uffannaa, walitti dhufeenyaa, nyaataafi dhugaatii, gaddaafi gammachuufi kkf walqabatee kan mul'atu dha. Daawwattoonis kana beekanii kabajuu qabu. Seerri biraan immoo kan mootummaan baasu. Kunis kan bakka bu'ota uummataatiin tumame. Kana malees, qajeelfamootaafi

dambiwwan nidabalatu. Baay'een isaanii barreefamaan jiru. Seerri kun akkaataa daawwannaaf dura waraqaa eenyummaa agarsiisuu, sakatta'amuufi qarshii ittiin daawwatan kaffaluu kan ilaallatu ta'uu nidanda'a. Akkasumas, hayyama malee meeshaalee tuttuquufi suuraa kaasuun kan walqabatus ta'uu mala.

****Seerri daawwannaaf maal maal kan ibsu ta'uu danda'a?****

Kanaafuu, namoonni daawwannaaf deemuu barbaadan seerota kanneen dursanii beekuun irraa eegama. Kana malees, daawwattooni dubbisuun danda'an barruulee, gaazexaafi toora interneetii ilaaluu danda'u. Kanneen dubbisuun odeeffannoo argachuu hindandeenyes ammoo namoota gaafachuun baruu nidanda'u. Seera kana hordofunis rakkoo yeroo daawwannaaf mudachuu danda'u irraa nama baraara.

Torban 15 Guyyaa 1

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Dubbisa dhaggeeffachuu: Qophii Daawwannaaf
- Jecha 'ishee' jedhu jechootatti dabaluu
- Dubbisa dubbisu: Seera Daawwannaaf
- Fayyadama Jechootaa: bakka duwwaa guutuu

Dhaggeeffachuu

Daqiqaa 15

Dhaggeeffachuu Dura Yaada Dubbisaa Tilmaamuu

(Kitaaba barattootaa Hojii 1)

Bs: Har'a mata duree haarawaa dhaggeeffachuuuf deemu. Osoo dubbisicha hindhaggeeffatiin dura gaaffii 1ffaai kitaaba keessan Hojii 1 irra jiru eenyutu naaf deebisa? [gaafficha dubbisuun gaafachuu]

[**Bt**, deebii deebisu]

Bs: Gaariidha. Gaaffii 2ffaai hoo?[gaafficha dubbisuun gaafachuu]

[**Bt**, deebii kennu]

Bs: Amma dubbisan isiniif dubbisa. Gidduu gidduuttis gaaffiin isin gaafadha.

Yeroo Dhaggeeffachuu Hubannoont Dhaggeeffachuu Barattootaa To'achuu

[**Bs**, akka barattooni hundi hubachuun danda'anitti dubbisu, gidduu gidduutti gaaffilee gaafachuu]

[**Bt**, dubbisa qalbiidhaan dhaggeeffachuu, gaaffileedhaaf deebii kennuu]

Dhaggeeffachuu Booda Ergaa Dubbisaa Ibsuu

(Kitaaba barattootaa Hojii 2)

Bs: Amma gaaffilee yaada dubbisaa irratti hundaa'aniif deebii kennitu. Iddoo daawwannaaf tokko deemanii daawwachuuuf maaltu barbaachisa?

[Bt, deebii kennu]

[Bs, deebii barattootaa madaaluu, sirreeffama kennuu, gaaffii hafes haaluma kanaan hojjachiisuu]

Walitti Fiduu

Daqiiqaa 5

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Amma jecha 'ishee' jedhu jechoota adda addaa waliin galchuuf deemna. Jechi 'ishee' jedhu jechoota maqaa ta'an waliin yoo hiriire wanti sun kan ishee ta'uu agarsiisa. Fkn. 'hoolaa ishee' yoo jenne hoolichi kan ishee ta'uu agarsiisa.

Bs: Mee jechoota hafan haaluma kanaan hojjadhaa.

[Bt, haaluma fakkenya kennameetiin hojjatu]

[Bs, Hojii barattootaa hordofuu, qajeelchuu, deebii sirrii kennu]

Dubbisuu

Daqiiqaa 15

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisaa Tilmaamuu

(Kitaaba barattootaa Hojii 4)

Bs: Dubbisaa osoo hindubbisiin dura gaaffilee kitaaba keessan Hojii 4 jala jiraniif deebii kennitu.

Bs: Deebii 1ffaa eenyutu deebisa? [gaaffii isaa dubbisuun gaafachuu]

[Bt, deebii adda addaa]

[Bs, haaluma kanaan gaaffii hafes hojjachiisuu]

Bs, amma dubbisuu eegaltu. Bakka mallatoon '***' jirutti dubbsiuu dhaabdanii gaaffileef deebii kennitu.

Yeroo Dubbisuu Hubannoontaan Dubbisuu Barattootaa To'achuu

[Bt, dubbisaa dubbisu]

[Bs, iddo mallatoon [***] jiru bira yoo ga'an gaaffilee gaafachuu]

[Bt, deebii kennu.]

Dubbisuun Booda Ergaa Dubbisaa Adda Baasuun Ibsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 5]

Bs: Amma gaaffilee dubbisaa bu'uureeffatanifi beekumsa keessan irratti hundaa'an isin gaafadha.

Bs: Seerri daawwanna daawwattonni kabajuu qaban maal fa'i?

[Bt, deebii kennu]

[Bs, deebii barattootaa madaaluu, sirreeffama kennuu]

[Bs, haaluma kanaan gaaffii itti aanus hojjachiisuu]

Fayyadama Jechootaa

Daqiiqaa 5

Bakka Duwwaa Guutuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 6]

Bs: Jechoota bakka duwwaa nuuf kennametti guutuuf deemna.

Bs: Jechoota kennaman keessaa kan bakka duwwaa hima tokkoffaa guutuu taasisu kami?

[Himicha dubbisuun gaafachuu]

[Bt, deebii kennu]

[Bs, deebii isaanii madaaluu, sirreeffama kennuu]

[Bs, haaluma kanaan kanneen hafan hojjachiisuu]

Deebii

1.galaa 2. waraqaa eenyummaa 3. suuraa

Torban 15 Guyyaa 2

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Jecha 'ishee' jedhu Jechootaan walitti fiduu
- Dubbisaa irra deebiin dubbisuu: Seera Daawwannaan
- Fayyadama Jechootaa: bakka duwwaa guutuu
- Barreessuu: Jechoota 'ishee' waliin dhufan keeyyata keessaa funaanuun barreessuun hima ittiin ijaaruu

Walitti Fiduu

Daqiiqaa 5

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Har'a jechootatti 'ishee' dabaluun abbumaa akka agarsiisu taasisna. Mee haala fakkenya isiniif kennameetiin jechoota mataa keessanii sadii barreessaa.

[**Bt**, nibarreessu]

[**Bs**, Hojii barattootaa hordofuu, qajeelchuu, barattoota fedhii addaa qaban gargaaruu, sirreeffama kennuu]

Dubbisuu

Daqiiqaa 15

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisaa Yaadachuu

(Kitaaba barattootaa irra hinjiru)

Bs: Dubbisaa 'Seera Daawwannaan' jedhu keessaa maal maalfaa yaadattu?

[**Bt**, Waan yaadatan ibsu]

Bs: Gaaridha. Amma dubbisuu eegalaa. Achumaanis waan yaadattan sirrii ta'uusaa mirkaneeffachaa deemaa.

Dubbisuun Booda Yaada Dubbisaa Ibsuu

(Kitaaba barattootaa Hojii 2)

Bs: Amma dubbisaa xumurtanii jirtu. Kanaafuu, gaaffilee Hojii 2 jala jiran hojjanna.

Bs: Yaanni keeyyata tokkoffaa keessatti ibsame maali? Yaanni keeyyata lammaffaafi sadaffaa hoo?

[**Bt**, yaadolee keeyyata tokkoffaa, lammaffaafi sadaffaa adda baasu]

Bs: deebii isaanii dareef akka ibsan taasisuu.

[**Bt**, deebii isaanii dareef dhiheessu]

[**Bs**, deebii isaanii madaaluu, sirreeffama kennuu]

Fayyadama Jechootaa

Daqiiqaa 5

Bakka Duwwaa Guutuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Himoota bakka duwwaa qaban jecha sirriidhaan guutuudhaaf jirra. Deebiin gaafffi tokkoffaa jecha kam ta'a?

[**Bt**, deebii kennu]

[**Bs**, deebii isaanii madaaluuun sirreeffama kennuu]

[**Bs**, gaaffilee hafanis haaluma kanaan hojjachiisuu]

Barreessuu

Daqiiqaa 15

Keeyyata Dubbisuu Jechoota 'ishee' waliin Ta'uun Abbummaa Agarsiisan Funaanuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: Keeyyata kenname dubbisuu jechoota 'ishee' waliin ta'uun abbummaa agarsiisan funaanuun barreessaa.

[**Bt**, funaanuun barreessu]

[**Bs**, daree keessa naanna'uun qajeelchuu]

Jechootaan Hima Ijaaruu

[Kitaaba barattootaa Hojii 5]

Bs: Amma hima barreessuuf deemna.
Jechoota keeyyata keessaa funaantanitti
(jechoota 'ishee' waliin deeman)
fayyadamuun hima ijaaraa.

Fkn. barnoota ishee = Taliileen barnoota ishee
jaallatti.

Bt, haaluma fakkeenya kennameetiin hima
ijaaru]

Bs, daree keessa naanna'uun hordofuu,
qajeelchuu.]

Bs, hima barreessan dareef akka dubbisan
taasisuu]

Bt, dareef dubbisu]

Bs, hima isaan ijaaran madaaluu, sirreeffama
kennuu]

Torban 15 Guyyaa 3

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Dubbisa irra deebiin dhaggeeffachuu :
Qophii Daawwannaa
- Falmii geggeessuu: Wantoota
biyya alaamoo, kan biyya keessaa
daawwachuu wayya? Maaliif?

Bs: Amma dubbisa dhaggeeffattanii jirtu.
Gaaffii kitaaba keessan Hojii 2 jala jiru ilaala.

Bs: Gaaffii tokkoffaa eenyutu dubbisa?

Bt, nidubbisu]

Bs, gaafficha irra deebi'ee dubbisuun
deebiisaa gaafachuu]

Bt, deebii adda addaa]

Bs, deebii barattootaa fudhachuu,
jajjabeessuu, sirreessuu] kan hafes haaluma
kanaan hojjechiisu]

Falmii (Daqiqa 20)

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Amma falmii gaggeessuuf deemu.
Kanaafuu, garee nama lama lama qabutti
qoodamaa.

Bt, gareen nama lama lama qabutti
qoodamu]

Bs, garee lama lamaan akka walfalmaniif
mata duree ktiaaba isaanirra jiru hiruun falmii
gaggesisu]

Wantoota biyya alaamoo kan biyya keessaa
daawwachuu wayya? Maaliif?

Bt, falmii geggeessu]

Bs, falmii isaanii hordofuu, madaaluu yaada
goolabaa kennuu]

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Amma dubbisa irra deebiin
dhaggeeffachuuf deemu. Osoo dubbisicha
hindhaggeeffatiin dura gaaffii kana deebisaa.

- Daawwannaaf qophiiakkamiitu
barbaachisa?

Bt, deebii kennu]

Bs: Baay'ee gaariidha. Amma dubbisan isiniif
dubbisaa nadhaggeeffadhaa.

**Yeroo Dhaggeeffachuun Yaada Dubbisaa
Hubachuu**

[Kitaaba barattootaa irra hinjiru]

[Bs, dubbisa dubbisu]

[Bt, dubbisa hubannoona dhaggeeffachuu]

**Dhaggeeffachuun Booda Yaada Dubbisaa
Ibsuu**

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Torban 15 Guyyaa 4

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Jecha 'ishee' jedhu jechoota waliin walitti fiduu
- Dubbisaa irra deebii dubbisuu: Seera Daawwannaa
- Fayyadama Jechootaa: Jechoota gareetti qooduu, hiika jechoota jala saramanii kennuu.
- Barreessuu: qoodduuti fayyadamuu

Walitti Fiduu

Daqiqa 5

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Wayiti darbe jecha 'ishee' jedhu akka abbummaa agarsiisutti jechoota adda addaa waliin walitti fiduun hojjanne ture. Amma immoo qabeenya obboleetti keetti ykn dubara beektuu tokko 'ishee' itti dabaluun barreessaa.

Bt, jecha 'ishee' jedhu itti dabaluun barreessuu

Bs, Hojii barattootaa qajeelchuu, jajjabeessuu, sirreefama kennuu

Dubbisuu

Daqiqa 15

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisa Darbee

Yaadachuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Yaanni ijoo dubbisa 'Seera Daawwannaa' jedhuu maali?

Bt, deebii adda addaa

Bs: Amma deebiin keessan sirrii ta'uu isaa mirkaneeffachaa dubbisaa.

Dubbisuun Booda yaada kennname

Barreeffamaan Ibsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Amma dubbisa dubbisuu xumurtanii jirtu. Kanaafuu, garaagarummaa sona, aadaafi seera mootummaa gidduu jiru barreeffaman ibsaa.

Bt, Garaagarummaa yaadolee kanaa barreeffamaan ibsuu

Bs: Mee wanta barreessitan dareef dubbisaa

[Bt, nidubbisu]

[Bs, madaaluu sirreefama kennuu]

Fayyadama Jechootaa

Daqiqa 13

Jechoota Gareetti Qooduu

[Kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: Amma dubbisa dubbistan keessaa jechoota gabatee kennname keessa galuu danda'an hojjachuuf deemna. Kanaafuu jechoota mata dureewwan gabatee kennname jala galan dubbisa keessaa barbaaduun galchaa.

[Bt, Jechoota bakka galuu qabanitti dubbisa keessaa funaananii galchu]

[Bs, Hojii barattootaa hordofuu, qajeelchuu, deebii sirrii kennu.]

Hiika Jechootaa

[Kitaaba barattootaa Hojii 5]

Bs: Kitaaba keessan Hojii 5 jalatti jechoonni jala sararaman jiru. Hiika isaanii filannoo kennname keessaa filadhaa.

[Bt, Gaaffilee dabtara isaaniirratti ergaa barreessanii booda deebii sirrii kennu]

[Bs, Hojii barattootaa hordofuu, deebii sirrii kennuu]

Barreessuu

Daqiqa 7

Qoodduutti Fayyadamuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 6]

Bs: Amma himoota keessatti qoodduu galchinee barreessina. Fakkeenya isiniif kennnameerratti hundaa'uun gaaffilee kitaaba keessan irra jiru hojjadhaa. [tajaajila qoodduu fakkeenya kennuudhaan ibsuu]

[Bt, gaaffilee kitaaba isaanirra jiran hojjatu]

[Bs, Hojii barattootaa qajeelchuu, deebii sirrii kennuu]

Torban 15 Guyyaa 5

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Keessa deebii barnoota torbanii: dubbisa dhaggeeffachuu, jechootatti ishee dabaluu, dubbisa dubbisuu, fayyadama jechoota, qoodduutti fayyadamuu.
- Madaallii: dhaggeeffatanii barreessuu, keeyyata barreessuu

[**Bt**, wanta barsiistuu/aan dubbisuuf barreessu]

[**Bs**, wanta barattooni barreessan ilaaluu, sirreeffama kennuu]

2. Keeyyata Barreessuu

Bs: Amma keeyyata barreessuuf deemtu. Mee mata duree 'Guyyaan Baay'ee Gammade Tokko' kan jedhuun keeyyata tokko barreessa.

[**Bt**, nibarreessu]

[**Bs**, barattooni hanga danda'an akka yaalan jajjabeessuu, haala ittiin barreessan fakkeenya kennuu, deeggarsa kennuu]

Keessa Deebii

Daqiqaa 15

Bs: Har'a barnoota torban kana baranne yaadanna. Barnoota torban kana baranne keessaa maal maal faa yaadattu?

[**Bt**, waan yaadatan ibsu]

[**Bs**, wantoota barattooni ibsan keessaa kan hafan yoo jiraatan ibsuu.]

Madaallii

Daqiqaa 25

Bs: Amma gaaffilee adda addaa madaalliidhaaf ta'an hojjattu. Gaaffileen kunneen gosa adda addaati. Mee gaaffilee kana dابتara keessan irratti barreeffadhaa.

[**Bt**, gaaffilee barreeffachuu hojjatu]

Dhaggeeffatanii Barreessuu

Bs: Amma jechoota isiniif dubbisu dابتara keessan irratti qabee sirriidhaan barreessitu. Kanaafuu, jechoota kanaa gadii suutan isiniif dubbisaa barreessaa.

1. Jechoota kanaa gadii qabee sirriin barreessi.

1. bu'uura
2. daawwattoota
3. naanna'uu
4. odeeffannoo
5. seera

Torban 16: Xiyyeffannoo Barannoowwan Torbanii

Kaayyoo Barannoowwan Torbanii

Barattoonni:

- dubbisa dhaggeeffachuun ergaa isaa ni ibsu.
- jechaafi 'isaa' walitti fiduun gaalee ijaaru.
- dubbisa dubbisani, gaaffilee dubbisa irratti hunda'aniif deebii kenu,
- jechoota waliin deeman walitti firoomsu
- jecha kenname yaada isaa babal'isanii barreessu.

Yaada Bu'uuraa: Ispoortii

Ijoo Dubbii: Ispoortii Aadaa

Ispoortii Aadaa

Isopoortiin aadaa hangafa ispoortii ammaayyaati. Umrii dheeraa qaba.

Isopoortiin kun sochiidha. Sochiin isaa bifa taphatiin adeemsifama. Ispoortii aadaa Oromoo keessaa baay'een isaanii yoo xinnaate namoota lama kan hirmaachisu. Gareedhaan kan taphatamus nijira. Kaayyoon ispoortii kanaa inni guddaan nama yookiin garee waliin taphachaa jiran injifachuudha. Injifannoo argameenis cimina yookiin caalama agarsiisuudha malee nama yookiin garee injifatame dallansiisuu miti. Akka inni irra deddeebiin taphichatti hirmaatu xiiqii itti uumuudha. Kan injifatames dadhabina isaa fooyessuun irra deddeebi'ee taphata.

Kaayyoo ispoortii aadaa keessaa inni guddaan maali?

Isopoortiin aadaa kanneen akka fiigichoo, wallaansoo, saddeeqaa, qillee, korboo, utaalchoofi kan kana fakkaatani. Taphoonni kunniin kan adeemsifaman namoota lama yookiin lamaa ol gidduutti. Fakkeenyaaaf, korboo tapachuuf namni kololchu yookiin darbatu tokkoofi kan waraanu tokko yookiin tokko ol jiraachuun dirqama. Gulufni yookiin

gugsiin fardaas kan tapahatamu yoo xiqqaate nama lama ta'uun. Gareedhaanitaphatama. Ispoortii aadaa keessaa daakaan bishaaniimmoo kan dandeettiin dhuunfaa ittiin agarsiifamu.

Ispoortii aadaa taphachuuf meeshaaleen barbaachisan akka kan ispoortii ammayyaa hinbaayyatan. Irra caalaan isaanii waan uumamaan jiruun raawwatamu. Uffata addatis hinbarbaadan; kanuma qabanitti dhimma ba'u. Bishaan, dirreen, mukniifi fardeen jiraannan hunduu guute jechuun nidanda'ama. Kanneen akka saddeeqaa tapahchuuf ammoo hidhannoo wayituu hinbarbaachisu.

Ispoortiin aadaa haala kanaan taphatamu kun faayidaalee adda addaa qaba. Fakkeenyaaaf, miseenonsooni hawaasaa yemmuu tapha kanaaf walitti dhufan walbaru; walitti dhihaatu. Kun immoo akka waljalalli isaan gidduutti uumamu taasisa. Kana malees, qaamni isaanii akka cimaa deemu godha. Sammuu qara. Akkasumas dirree namoonni amala gaarii, obsa, beekumsaafi dandeettii qaban calalamuun tajaajila hawaasaaf irraa filataman.

Faayidaalee ispoortii aadaa maalfaadha?

Yeroo ammaa kana garuu ispoortiin aadaa ispoortii ammayyaatiin waan liqimfamaa dhufe fakkaata. Kanaafis sababoota hedduu eeruun nidanda'ama. Fakkeenyaaaf, tapha fardaa tapachuuf fardeen horsiisuun barbaachisaadha. Dirreen irratti taphatamus jiraachuu qaba. Garuu, babal'ina lafa qonnaa irraa kan ka'e iddoon kanaaf ta'u hinjiru, Kana malees, babal'inni ispoortii ammayyaa, ispoortii aadaa irratti dhiibbaa geesisee jira. Manneen barnootaa keessattis barnoota ispoortii ammayyaatu barsiifama. Sababa kanaafis baay'inni hordoftoota ispoortii aadaa hir'ataa jira. Dhaloonni borus aadaa kana osoo hinbariniifi hintaphatiin hafuuf deema. Kunimmoo rakkoo guddaa fala argachuu qabu.

Dubbisuu

Tapha Qillee

Taphni qillee akaakuu ispoortii aadaa keessaa isa tokko. Taphni kunis, garee lamatti qoodamuun taphatama. Baayyinni miseensota gareewwan kanaas walqixa. Iddoon itti taphatamu dirree irratti dha. Ballinni dirree kanaa baay'inaafi waliigaltee miseensota garee irratti hundaa'a. Yoo miseensonni garee baayyatan dirree bal'aatu filatama. Yoo muraasa ta'an garuu, dirree dhiphaa ta'errattii taphatama. Kana jechuun bakka dirreen dhiphaan jiru deemu jechuu miti. Dirreedhuma bal'aa sana dhiphisanii daangeffatu jechuudha. Daangaan kun dhagaa kaa'uu yookiin muka dhaabuudhaan mallattoo itti godhu. Gooliwwan lamas nitolfamu. Bal'inni gooliwwanii waligalteedhaan murtaa'a.

Dirreen qillee akkamitti qophaa'a?

Kana malees, taphni qillee seera ittiin taphatamu qaba. Kunis, taphatoonni qillee layii ykn muka qillee tokko tokko

Torban 16 Guyyaa 1

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Dubbisa dhaggeeffachuu: Ispoortii Aadaa
- Walitti fiduu: 'isaa' fi jechoota waliin deeman
- Dubbisa dubbisuu: Tapha Qillee
- Fayyadama Jechootaa: Jechoota waliin deeman

Dhaggeeffachuu

Daqiqaa 15

Dhaggeeffachuun Dura Yaada Dubbisaa Tilmaamuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Amma dubbisaa dhaggeeffattaniin isiniif dubbisuuf jedha. Dhaggeeffachuu keessaniin dura garuu gaaffilee hojjettan qabdu.

Bs: Mata duree dubbisichaafi fakkii waliin dhihaate kitaaba keessan irraa ilaala; maal irra hubattu?

qabatu. Buruuriin (burruun) gareen lamaanuu ittiin taphatan garuu tokkuma. Taphichis kan jalqabamu walakkaa dirree irratti. Namni taphachiisu walakkaa dirree dhaabbachuudhaan buruurii (burruu) ol darbata. Yemmuu buruuriin deebitee buutu, gareen argate layiin yookiin ulee qilleetiin qolata. Gareen buruurii qolate walitti daddabarsuudhaan goolii garee faallaatti galchuuf fiiga. Mimmilqsuunis waliif dabarsu. Kan taphatan immoo kallattii isaanii qabachuudhaani. Kunis sirna galuu jedhama. Taphataan sirna galuu hindandeenye taphachuu hindanda'u.

****Taphni qillee akkamitti jalqabama?****

Taphni qillee yeroo itti taphatamu qaba. Dirreen irratti taphatamu dhoqqa'uwaan hinqabneef waqtii (tibba) Bonaatu filatama. Yeroo kana namoota taphatanittis hojiin hinbaay'atu. Kanaafuu, tapha qillee akka tapha yeroo itti dabarfataniitti ilaalu. Akkasumas, taphni kun isaan bashannansiisa; jabinaafi fayyummaa qaama isaaniitiifis gumaacha guddaa qaba.

[Bt, waan hubatan himu]

Bs: Mata durichaafi fakkicharraa ka'uun yaanni dubbisicha maal ta'uun danda'a jettee yaadda?

[Bt, waan tilmaaman himu]

Bs: Kanatti aansuun ani isiniifin dubbisaa isin ammoo hubannoona dhaggeeffadhaa.

Yeroo Dhaggeeffachuu Hubannoona Hordofuu Barattootaa To'achuu

[Bs, dubbisaa dubbisuu bakka gaaffileen kennamanitti gaafachuu]

[Bt, dubbisaa hubannoona dhaggeeffachuu, gaaffilee gaafatamaniif deebii kennuu]

Dhaggeeffachuun Booda Yaada Dubbisaa Ibsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Dubbisicha dhaggeeffattanii jirtu. Amma immoo yaada dubbisicha hubachuu keessan

mirkaneeffachuuf gaaffilee dubbisicha bu'uureffatan deebistu.

Bs: Kitaaba keessan irraa Hojii 2 ilaala.

Bs: Gaaffii tokkoffaa eenyutu dubbisa?

[Bt, nidubbisu]

[Bs, gaafficha irra deebi'ee dubbisuun barattoota gaafachuu]

[Bt, nideebisu]

[Bs, Deebii barattootaa madaaluu, barattoota deebii kennan jajjabeessuu, sirreeffama kennuu. (*Gaaffilee hafanis haaluma kanaan hojjechiisuu*)

Walitti Fiduu

Daqiqa 5

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Amma jecha 'isaa' jedhu jechoota biroon walitti fiduun gaalee ijaarra.

[Bs, jecha 'abbaa' jedhuuifi 'isaa' jedhu gabatee gurraacha irratti barreessuun walitti fiduu]

abbaa... isaa → abbaa isaa

[Bs, jalqaba jecha 'abbaa', jedhuuifi 'isaa' jedhu tokko tokkoon dubbisu, sana booda walitti fiduun dubbisu.

Bs: Kitaaba keessanirraa Hojii 3 ilaala. Jechoota kennamanittis jecha 'isaa' jedhu dabaluun gaalee ijaaraa.

[Bs, daree keessa naanna'uun hordofuu, qajeelchuu, Hojii isaanii madaaluun sirreeffama kennuu].

Dubbisuu

Daqiqa 15

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisaa Tilmaamuu

(Kitaaba barattootaa Hojii 4)

Bs: Amma dubbisa dubbisuuf deemtu; sana dura garuu, gaaffilee Hojii 4 jalatti kennaman deebistu.

Bs: Gaaffii tokkoffaa eenyutu dubbisa?

[Bt, nidubbisu]

[Bs, gaafficha irra deebiin dubbisuun barattoota gaafachuu]

[Bt, nideebisu]

[Bs: deebii barattoota irraa fudhachuun, gaaffii kaanis haaluma kanaan gaafachuu]

Bs: Amma dubbisuun eegaltu. Yemmuu dubbistan dubbisa keessatti mallattoo *** argitan dubbsiuu dhaabaa. Bakka kanatti gaaffii barsiisaan sin gaafatuuf deebii kennitu

Yeroo Dubbisuu Hubannoontu Dubbisuu Barattootaa To'achuu

[Bt, dubbisa hubannoontu dubbisu. Bakka mallattoon *** jirtutti dubbisuun dhaabuu gaaffii gaafatamaniif deebii kennuu]

[Bs, dubbisuun barattootaa hordofuu. Barattooni mallattoo *** bira yeroo ga'an gaaffii gaafachuu.]

Dubbisuun Booda Hubannoontu Dubbisuu Irraa Argatan Ibsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 5]

Bs: Dubbisuun xumurtanii jirtu. Amma immoo gaaffilee yaada dubbisaan bu'uureffateef deebii kennitu.

Bs: Kitaaba keessan baasuun gaaffilee Hojii 5 jala jiran ilaala.

Bs; Gaaffii tokkoffaa eenyutu dubbisa?

Bt, nidubbisu]

[Bs, gaafficha irra deebiin dubbisuun deebii isaa barattoota gaafachuu]

[Bt, nideebisu]

[Bs, deebii barattooni kennan madaaluu, bakka barbaachisaa ta'etti sirreeffama kennuu, barattoota deebii kennuu yaalan jajjabeessuu.

[Gaaffilee hafanis haaluma kanaan hojjechiisaa deemuu]

Fayyadama Jechootaa Daqiqa 5

Jechootaa Waliin Deeman Walitti Firoomsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 6]

Bs: Amma immoo jechootaa waliin deeman walitti firoomsuuf deemna.

Bs: Kitaaba keessan baasuun Hojii 6 ilaala.

Bs: Jechoota roga 'A' jalatti kennamanii wajjin kan deemuu danda'an roga 'B' jalaa filuun walitti firoomsina.

Bs: Fakkeenyaaaf jechoota roga 'B' jalatti kennaman keessaa jecha 'farda' jedhu wajjin kan deemuu danda'u jecha 'gulufuu' jedhudha.

Bs: Qajeelfamaafi fakkeenyaa isiniif kennname irratti hundaa'uun jechoota hafan haala isaan waliin deemanii walitti firoomsaa.

Torban 16 Guyyaa 2

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Walitti fiduu: 'isaa' fi jechoota waliin deeman
- Dubbisaa irra deebiin dubbisuu: Tapha Qillee
- Fayyadama jechoota: gaalewwan 'isaa' of keessa qaban keeyyata keessaa funaanuu
- Barreessuu: Jecha kennname yaada isaa baballisuu barreessuu

Walitti Fiduu

Daqiiqaa 5

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Jecha 'isaa' jedhu jechoota waliin deemuu danda'anii wajjin walitti fiduun gaalee ijaarra.

Bs: Kitaaba keessan baasuun Hojii 1 ilaala.

Bs: Jechoota kennaman walitti fiduun gaalee ijaaraa

[Bt, walitti fiduun gaalee ijaaru]

Bs: Kan ijaartan walitti agarsiisaa.

[Bt, walitti agarsiisu]

[Bs, daree keessa naanna'uun hordofuu qajeelchuu]

[Bs, deebii isaanii dareef akka ibsan gaafachuu]

[Bs, deebii barattootaa madaaluu, sirreeffama kennuu, barattoota deebii kanneen jajabeesuu, kanneen biroo ammoo akka hirmataniif sissi'eessuu]

[Bt, walitti firoomsu]

Bs: Cimdi cimdi ta'uun deebii keessan walitti agarsiisaa.

[Bt, walitti agarsiisu]

[Bs, deebii barattootaa madaaluu, bakka barbaachisutti sirreeffama kennuu.]

Deebii

1. c 2.e 3. a 4.b 5. d

Dubbisuu

Daqiiqaa 15

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisichaa Yaadachuu

[Kitaaba barattootaa irra hinjiru]

Bs: Wayitii darbe dubbisaa mata dureen isaa 'Tapha Qillee' jedhu dubbistanii turtan.

Bs: Dubbisicha keessaa maalfaa yaadattu?

[Bt, Waan yaadatan himu]

Bs: waan yaadattan sirrii ta'uun isaa mirkanoeffachaa dubbisicha irra deebiin dubbisaa.

[Bt, mirkanoeffachaa dubbisu]

Dubbisuun Booda Yaada Ijoo Dubbisichaa Ibsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Dubbisicha dubbistanii xumurtanii jirtu. Amma immoo yaada ijoo dubbisichaa adda baasnee barreesuuf deemna.

Bs: Jechoonni Hojii kana jalatti kennaman yaada ijoo dubbisichaa dabarsu. Kanaafuu hiika jechoota kanneenii irraa ka'uun yaada ijoo dubbisichaa barreessuun ibsi.

[Bs, yeroo barattoonni barreessan daree keessa naanna'uun qajeelchuu]

[Bs, Waan barreessan dareef akka dubbisan taasisuu, deebii isaanii madaaluu, sirreeffama kennuu]

Fayyadama Jechootaa

Daqiiqaa 7

Jechoota 'isaa' Waliin Deeman Adda Baasuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Jechoota jecha 'isaa' jedhu waliin deeman keeyyata kennname keessaa baasuuf deemna.

Bs: Kitaaba keessan baasuun keeyyata Hojii 3 jala jiru ilaala.

Bs: Keeyyaticha keessatti jechoota jecha 'isaa' jedhu wajjin walitti dhufuudhaan gaalee ijaaran adda baasuun dabtara kee irratti barreessi. Fkn. abbaa isaa [gabatee girraacha irratti barreessuun itti agarsiisuu]

[**Bs,** Yeroo barattoonni hoijetan daree keessa naanna'uun hordofuu qajeelchuu]

[**Bs,** cimdii cimdii ta'uun deebii isaanii akka walitti agarsiisan taasisuu.]

[**Bs,** deebii barattootaa madaaluu, sirreeffama kennuu]]

Yaada Jecha kennnamee Baballisanii Barreessuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: Yaada jecha tokkoon kennname baballisnee barreessuu shaakalla.

Bs: Kitaaba keessan baasuun Hojii 4 ilaala.

[**Bs,** Fakkeenya kitaaba barattootaa irratti kennname gabatee gurraacha irratti barreessuun, haala jecha tokkotti jechoota daddabaluun yaada isaa baballisuun danda'amu itti agarsiisuu]

[**Bs,** jechoota hafan haala fakkeenya kennameen yaada isaanii baballiuun akka barreessan qajeelchuu.]

[**Bs,** barattoonni yeroo hoijetan, daree keessa naanna'uun hordofuu]

[**Bs:** cimdii, cimdiin deebii isaanii akka walitti agarsiisan taasisuu]

[**Bs,** barattoonni muraasni deebii isaanii daree hundaaf akka dubbisan taasisuu]

[**Bs,** deebii isaanii madaaluu, bakka barbaachisutti sirreeffama kennuu]

Barreessuu

Daqiiqaa 13

Torban 16 Guyyaa 3

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Dubbisa irra deebiin dhaggeeffachuu: Ispoortii Aadaa
- Of ibsuu: Seera ispoortiin aadaa itti taphatamu himuu:

Dhaggeeffachuu

Daqiiqaa 25

Dhaggeeffachuun Dura Yaada Dubbisa Wayitii Darbe Dhaggeeffatanii Yaadachuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Yeroo darbe dubbisa mata dureen isaa 'Ispoortii Aadaa' jedhu dhaggeeffatanii turtan.

Bs: Dubbisa dhaggeeffattan keessaa maalfaa yaadattu.

[**Bt,** waan yaadatan himu]

Bs: Amma ani dubbisicha isiniif dubbisa.

Isin ammoo wanti yaadattan sirrii ta'uun

isaa mirkaneeffachaa dhaggeeffadhaa.

Achumaanis jechoota kitaaba keessan Hojii

2 jalatti kennaman hiika isaanii galumsa irraa tilmaamaa deemaa.

Yeroo Dhaggeeffachuu Hiika Jechootaa Galumsarrraa Tilmaamuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

[**Bs,** sagalee olkaasuun dubbisa dubbisuu]

[**Bt,** dubbisa dubbifamu hubannoong dhaggeeffachuu]

[Bs, jechoota kennaman bira yeroo ga'amu hiika isaani galumsa irraa akka tilmaaman gaafachuu. Dura hima jechichi keessatti argamu irra deebi'uun dubbisuu]

[Bt, hiika jecha kennamee galumsa irraa tilmaamuu]

[Bs, dubbisicha dubbisaa jechoota hafanis haaluma kanaan tilmaamsisaa deemuu.]

Dhaggeeffachuun Booda Hubannoo Dubbisa Irraa Argatan Ibsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Dubbisa dhaggeeffattanii jirtu. Amma immoo gaaffilee dubbsicha irratti hundaa'an deebistu.

Bs: Kitaaba keessan baasuun gaaffilee Hojii 3 jala jiran ilaala.

Bs: Gaaffii tokkoffaa eenyutu dubbisa?

[Bt, nidubbisu]

[Bs, gaafficha irra deebi'ee dubbisuun deebii isaa barattootaa gaafachuu]

Torban 16 Guyyaa 4

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Walitti fiduu: Fufii 'isaa' fi jechoota waliin deeman
- Dubbisa irra deebiin dubbisu: Tapha Qillee
- Fayyadama jechootaa: Caatoo guutuu, jechoota waliin deeman
- Barreessuu: Qabee jechaa waljala fuuchuun jecha biroo ijaaru; hima ijaaru

Walitti Fiduu

Daqiqaa 5

Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Jecha 'isaa' jedhu jechoota waliin deemuu danda'anii wajjin walitti fiduun gaalee ijaaruu.

Bs: Kitaaba keessan baasuun Hojii 1 ilaala.

Bs: Jechoota mataa keetii barreessuuun jecha 'isaa' jedhu wajjin walitti fidii barreessi.

[Bt, nideebisu]

[Bs, deebii barattootaa madaaluu, bakka barbaachisutti sirreeffama kennuu.]

[Bs, gaaffii hafes haaluma kanaan hojjechiisaa deemuu]

Seera Ispoortii Aadaa walitti Himuu

Daqiqaa 15

(Kitaaba barattootaa irra hinjiru)

Bs: Ispoortii aadaa keessaa kan baay'ee jaallattaniifi sirriitti beektan filachuun seera ittiin taphatamu cimdi, cimdiin walitti himaa.

[Bs, yeroo barattoonni walitti himan daree keessa naanna'uun hordofuu, qajeelchuu]

[Bs, barattoonni muraasni, seera ispoortii aadaa filatan, ittiin taphatamu daree guutuuf akka himan haala mijeessuu]

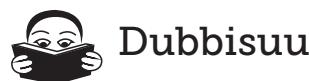
[Bs, bakka barbaachisutti sirreeffama kennuu, barattoonni akka hirmaataniif jajjabeessuu]

[Bs, Yeroo barattoonni hojjetan daree keessa naanna'uun hordofuu qajeelchuu]

[Bs, waan hojjetan cimdi cimdiin akka walitti agarsiisan taasisuu]

[Bs, barattoonni muraasni deebii isaanii dareef akka dhiheessan taasisuu]

[Bs, deebii barattootaa madaaluu, sirreeffama kennuu]

Daqiqaa 15

Dubbisuun Dura yaada Dubbisaa Yaadachuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Dubbisa mata dureen isaa 'Tapha Qillee' jedhu yeroo darbe dubbistan keessaa maalfaa yaadattu?

[Bt, Waan yaadatan himu]

Bs: Waan yaadattan mirkanneeffachaa dubbisicha dubbisaa.

Dubbisuun Booda Keeyyata Barreessuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Dubbisicha dubbistanii xumurtanii jirtu. Amma immoo yaada dubbsicha keessaa argattaniifi hubannoo duraan qabdanitti gargaaramuun keeyyata barreessuuf deemtu.

Bs: Garaagarummaa tapha qilleefi bishaan daakuu gidduu jiru ilaachisuun keeyyata tokko barreessaa.

[**Bt,** dhuunfaa dhuunfaadhaan barreessu]

[**Bs,** daree keessa naanna'uun hordofuu, qajeelchuu]

[**Bs,** waan barreessan cimdii cimdiin akka waliif dubbisan taasisuu]

[**Bs,** kan barattoota muraasaa dareef dubbisiisuu, sirreeffama kennuu]

Fayyadama Jechootaa

Daqiqaa 5

Caatoo Kenname Jechootaan Guutuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: Kitaaba keessan baasuun Hojii 4 ilaala.

Bs: Yaada dubbisa keessaa argattaniin bakka duwwaa caatoo kennamanii guutaa.

[**Bt,** yaada sirrii ta'een caatoo kenname guutu]

[**Bs,** daree keessa naanna'uun Hojii barattootaa hordofuu, qajeelchuu]

[**Bs,** barattooni Hojii isaanii cimdii cimdiin akka walitti agarsiisan taasisuu]

[**Bs,** Hojii barattootaa madaaluu, sirreeffama kennuu]

Jechoota Waliin Deeman Walitti Firoomsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 5]

Bs: Kanatti aansuun jechoota waliin deeman walitti firoomsina. Kitaaba keessan baasuun Hojii 5 ilaala.

Bs: Jechoota roga 'A' fi roga 'B' jala jiran haala isaan waliin deemanii walitti firoomsi. Fknf. 'miseensa garee' jechu dandeenyaa.

Bs: Kanneen hafanis haaluma kanaan walitti firoomsi.

[**Bs,** daree keessa naanna'uun horodofuu, Hojii isaanii madaaluu sirreeffama kennuu]

Barreessuu

Daqiqaa 15

Qabee Waljala Fuuchuun Jecha Biroo Barreessuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 6]

Bs: Qubeewwan jechoota kennaman keessatti argaman qofaatti gargaaramuun jecha biroo barreessuuf deemna.

Bs: Mee kitaaba keessan baasuun Hojii 6 ilaala.

[**Bs,** fakkeenya kenname gabatee gurraacha irratti barreessuun jecha kenname keessaa qubeewwan ba'aniin jechoota ijaaraman itti agarsiisuu]

[**Bs,** haala fakkeenya kennameen cimdii cimdiit'a'uun akka hojjetan barattoota qajeelchuu]

[**Bs,** Hojii barattootaa daree keessa naanna'uun hordofuu]

[**Bs,** jechoota kennaman irraa jechoota uuman akka dareef dubbisan taasisuu]

[**Bs,** Hojii baaratootaa madaaluu, bakka barbaachisuutti sirreeffama kennuu]

Hima Ijaaruu

[Kitaaba barattootaa Hojii 7]

Bs: Amma jechoota kennamaniin hima ijaaruuf deemna. Kitaaba keessan baasuun jechoota Hojii 7 jalatti kennaman ilaala.

Bs: Hojii kana jalatti jechoota bifaan walfakkaatantu cimdii, cimdiin dhihaatee jira. Jechoonni kunneen bifaan wal haa fakkaataniyyuu malee hiikaan garaagarummaa qabu. Kanaafuu, jchoota kanaan hima ijaaruun garaa garummaa hiikaa gidduu isaanii jiru agarsiisi.

[**Bt**, hima ittiin ijaaruun garaagarummaa hiikaa gidduu isaanii jiru agarsiisu.]

[**Bs**, Yeroo barattooni hima ijaaran, daree keessa naanna'uun hordofuu]

Torban 16 Guyyaa 5

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Keessa deebii: Qabiyyee Barnoota Torbanii
- Madaalli: Qabee bakka jijiiruun jecha ijaaruu, yaada jechaa baballisuu, hima ijaaruu

Keessa Deebii

(Daqiqaa 15)

Bs: Har'a barnoota torban kana baranne keessa deebinee yaadanna.

Bs: Mee dubbisa dhaggeeffattan keessaa maalfaa yaadattu? Kan dubbistan keessaa hoo?

[**Bt**, waan yaadatan himu]

Bs: Qaamolee jechaa walitti maktaniifi addaan qoqqooddan ilaachisee hoo maal yaadattu?

[**Bs**, waan yaadatan himu]

[**Bs**, fayyadama Jehootaafi barreessuu ilaachisee hoo maalfaa yaadattu?]

[**Bt**, waan yaadatan himu]

Bs, Qabiyyee barnoota torbanii hunda gaggabaabsee keessa deebi'uun yaadachiisuu.]

Madaallii

(Daqiqaa 25)

Bs: Barnoota torban kana barattan hammam akka hubattan madaaluuf gaaffileen qopha'aniiru.

Bs: Ani gaaffilee gabatee gurraacha irrattin isiniif barreessaa; isin ammoo dabtara keessan irratti galagalchuun hojjedhaa.

1. Qabee jechoota armaan gadii keessatti argaman qofatti gargaaramuuun jechoota biroo ijaari.

[**Bs**, himoota ijaaran dareef akka dubbisan taasisuu]

[**Bs**, deebii barattootaa madaaluu, sirreeffama kennuu]

1. dargagummaa ; gama,
_____, _____, _____

2. olaantummaa:
_____, _____, _____

3. tajaajilamtoota:
_____, _____, _____

2. Jechoota armaan gadii baballisuu barreessi.

1. taphataa

2. barataa

3. dagaagina

3. Jechoota asiin gadiitti kennamaniin hima ijaari.

1. lafa 4. duute

2. laafaa 5. rafuu

3. dute 6. raafuu

Torban 17: Xiyyeeffannoo Barannoowwan Torbanii

Kaayyoo Barannoowwan Torbanii

Barattoonni:

- dubbisa dhaggeeffatanii ergaa isaa ni ibsu.
- jecha 'keenya' jedhu jechootatti dabaluun abbummaa agarsiisu.
- dubbisa dubbisanii yaada isaa hubachuun gaaffilee dubbisa keessaa ba'an nideebisu.
- hiika jechootaa hima ittiin ijaaruun agarsiisuu, bakka duwwaa niguutuu, jechoota gareetti niqoqqooduu, lakkofsa jechaan nibarreessu.
- keeyyata keessaa jehoota funaanoon nibarreessu; sarara xiqlaatti nifayyadamu.

Yaada Bu'uuraa: Ispoortii

Ijoo Dubbii: Ispoortii Ammayyaa

Dhaggeeffachuu Ispoortii Ammayyaa

Ispoortiin ammayyaa ispoortii aadaa booda dhalate. Ispoortiin kun akaakuu adda addaa qaba. Isaan keessaa tapha kubbaa miilaa, kubbaa harkaa, kubbaa saaphanaa, kubbaa kachoo, teenisii minjaalaafi tapha cheezii eeruun nidanda'ama. Taphoota aadaa keessaa guddatanii kan ispoortii ammayyaatti makamanis jiru. Fakkeenyaaaf, fiigicha, daakaa bishaanii, gulufa fardaa, utaalchaafi darbanna eebboo warra ispoortii aadaa keessa turan. Yeroo ammaa garuu, ispoortii ammayyaa waliin dhihaatu. Bakka hundattis seerri ittiin bulmaataa walfakkaata. Bu'urri ispoortii ammayyaas, ispoortii aadaa akka ta'etti fudhatama. Kanaafuu, dorgomtoonni ispoortii aadaafi ammayyaa akkuma fedhiifi dandeetti isaanitti irratti hirmaachaa jiru. Taphoonni kun hundi kan taphataman namoota lamaafi lamaa ol gidduutti.

* ****Ispoortii aadaa keessaa gara ispoortii ammayyaatitti kan guddatan isaan kami?****

Adeemsa dorgommii ispoortii ammayyaatiif wantoonni barbaachisan danuudha. Isaan keessaa sagantaa taphaa qopheessuun isa jalqabaati. Bu'uura sagantaa ba'eetiin iddoon shaakalaa niqophaa'a; leenjistoonni niramadamu. Hidhannoofi meeshaaleen shaakalaaf barbaachisan niguutamu. Leenjiin leenjifamtootaaf nikennama. Leenjiin isaan fudhatan akkatti taphatanii mo'atan irratti xiyyeeffata. Seera kabajamuu qabanis nibaratu. Garuu, taphoota tokko tokko irratti dorgomtoonni dhuunfaa isaaniitiin shaakalanii dorgommiif qophaa'uu nidanda'u.

Ispoortiin bifaa kanaan itti qophaa'amu kun faayidaalee baay'ee qaba. Isaan keessaa inni hangafni dorgommii mo'anii beekamtiifi badhaasa argachuudha. Beekamtiin argamu kunis kan dhuunfaafi kan biyyaa ta'a. Badhaasni argamu immoo waancaa, meedaaliyaa yookiin maallaqa ta'uu danda'a. Kana malees, ispoortiin kun walitti dhufeeyaa namoota dhuunfaa, hawaasaafi biyyootaa cimsuu irratti gahee olaanaa taphata.

Dabalataanis namoonni daawwatan itti bashannanu. Kanneen taphatan fayyaa argatu; qaamni isaaniis nijabaata.

* ****Faayidaaleen ispoortii maal faadha?****

Walumaagalatti, ispoortiin ammayyaa ispoortii aadaa booda kan dhufe ta'us ispoortii aadaa caalaa miira addunyaa to'achaa jira. Addunyaan jaalalaan akka walitti dhufus godhaa jira. Waan kana ta'eef, bu'aalee olitti eeraman qoddachuuf, hundi keenya fedhiifi dandeettii qabnuun irratti hirmaachuuun bu'aa qabeessa.

Dubbisuu

Waldorgommii Ispoortii Biyyooleessa

Waldorgommii ispoortii biyyooleessa kan bara 2005 kan qopheesse Magaalaa Finfinneeti. Waldorgommii kun Bitootessa 1-13 adeemsifame. Waldorgommii kana irratti kan hirmaatan naannolee sagaliifi bulchiinsa magaalotaa lama turan. Gosoonni ispoortii dorgomtooni irratti wal dorgoman 17. Oromiyaanis gosoota ispoortii mara irratti hirmaatee ture. Naannoonaan kun waldorgommii kanaaf dorgomtoota 518 qabatee dhihaate. Leenjistoonnifi dursitoonni garee dorgomtoota kana wajjin qooda fudhatan 62dha.

****Waldorgommii ispoortii biyyooleessa irratti oromyaan gosa ispoortii meeqaan hirmaate?****

Waldorgommii kana irratti Oromyaan meedaaliyaa 358 argate. Isaanis warqee 147, meetii 123, nahaasa 88 fi waancaa 9 turan. Qabxii kanaanis shaampiyoonaa

ta'e. Oromiyaatti aanuun 2^{ffa} kan bahe Finfinneedha. Baay'inni waancaa Bulchiinsi Magaalaa Finfinnee argate saddeeti. Tigraay ammoo waancaa 7 fudhachuun 3ffa ba'e. Naannoonaan Hararii amalaan waancaa qophaa'e fudhatee ture.

****Waldorgommii ispoortii biyyooleessa irratti kan shaampiyoonaa ta'e naannoan kamo?****

Walumaagalatti, waldorgommii kana irratti gosoonni ispoortii dhihaatan xiqqaa miti. Dhiirriifi dubartiin hirmaatanii jiru. Qaama miidhamtoonis dorgomuu ga'umsa isaanii agarsiisanii jiru. Garuu, gosoota ispoortii aadaatiif xiyyeffannoonaan waan kennname hinfakkaatu. Fakkeenyaaaf, gosoota ispoortii waldorgommii kana irratti dhihaatan keessaa baay'een kan ammayyaati. Waancaa Oromyaan fudhate 9 keessaa kan gosa ispoortii aadaa tokko qofa. Kun kan agarsiisu ispoortiin aadaa ispoortii ammayyaatiin liqimfamaa deemuu isaati. Kanaafuu, gara fuulduraatti waldorgommii ispoortii yemmuu qophaa'uu, ispoortii aadaatiif xiyyeffannoonaan kennamuu qaba.

Torban 17 Guyyaa 1

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Dubbisa dhaggeeffachuu: Ispoortii Ammayyaa
- Jecha 'keenya' jedhu jechoota waliin hiriirsuu
- Dubbisa dubbisuu: Waldorgommii Ispoortii Biyyooleessa
- Fayyadama jechoota: Garaagarummaa hiika jechootaa hima keessatti agarsiisu

Dhaggeeffachuu

Daqiiqaa 15

Dhaggeeffachuun Dura Yaada Dubbisa Dhaggeeffatamuu Tilmaamuu

(kitaaba barattootaa Hojii 1)

Bs: Ossoo dubbisicha hindhaggeeffatiin dura gaaffilee hojjannu qabna. Deebii

gaaffii tokkoffaa eenyutu kenna? [gaafficha dubbisuun gaafachuu]

[**Bt**, deebii kenuu]

Bs: Baay'ee gaariidha. Deebiin gaaffii lammaffaa hoo? [gaafficha dubbisuun gaafachuu]

[**Bt**, deebii deebisu]

Bs: Gaariidha. Amma dubbisan isiniif dubbisaa, tilmaama keessan mirkanoeffachaa, gaaffilee gidduu gidduutti isin gaafadhuuf deebii kennitu.

Yeroo Dhaggeeffachuu Hubannoon Dhaggeeffachuu Barattootaa To'achuu

[**Bs**, dubbisa dubbisuu; gidduu gidduutti gaaffilee gaafachuu]

[**Bt**, dubbisa dhaggeeffachaa gaaffilee gaafatamaniiif deebii kennuu]

Dhaggeeffachuun Booda Ergaa Dubbisaa Ibsuu

(kitaaba barattootaa Hojii 2)

Bs: Amma immoo dubbisa dhaggeeffattan irratti hundaa'uun gaaffileef deebii kennitu. Mee garee gareedhaan ta'aatii gaaffilee kitaaba keessan Hojii 2 jala jiran hojjadhaa.

[**Bt,** gareedhaan hojjatu]

Bs: Deebiin gaaffii tokkoffaa maali?

[**Bt,** deebii kenuu]

[**Bs,** barattoota jajjabeessuu, sirreeffamni yoo barbaachise kennuu,]

(Gaaffii hafes haaluma kanaan hojjachiisuu)

Walitti Fiduu

Daqiiqaa 5

(Kitaaba barattootaa Hojii 3)

Bs: Jecha 'keenya' jedhu maqaatti dabaluun abbummaa agarsiisuuf deemna. Fakkeenya kenname ilaala. Mee jechoota isiniif kennaman irratti' keenya' dabaluun barreessaa.

[**Bt,** jechoota Kennamanitti jecha 'keenya' jedhu itti dabaluun barreessu]

[**Bs,** Hojii barattootaa hordofuu, qajeelchu, sirreeffama kennuu]

Dubbisuu

Daqiiqaa 15

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisaa Tilmaamuu

(Kitaaba barattootaa Hojii 4)

Bs: Amma gaaffilee dubbisa osoo hindubbisiin dura deebistantu jira. Mee gaafficha irratti gareen mari'achuun deebii keessan dareef ibsaa.

[**Bt,** gareen irratti mari'atu, yaada garee isaanii dareef ibsu]

[**Bs,** Hojii barattootaa hordofuu, qajeelchuu deebii isaanii dareef akka dhiyeessan gochuu]

Yeroo Dubbisuu Hubannoontaa Dubbisuu Barattootaa To'achuu

[**Bt,** dubbisa dubbisuu]

[**Bs,** gidduutti dhaabsisuun gaaffilee gaafachuu]

[**Bt,** gaaffii gaafatamaniif deebii kenuu]

Dubbisuun Booda Ergaa Dubbisaa Ibsuu

(Kitaaba barattootaa Hojii 5)

Bs: Kana booda immoo yaada dubbisa keessaa horattan irratti hundaa'uun gaaffileen isin gaafadha. kitaaba keessan irraa hojii 5 ilaala.

Bs: Deebiin gaaffii tokkoffaa maali? [gaafficha dubbisuun gaafachuu]

[**Bt,** deebii kenuu]

Bs: Deebiin gaaffii lammaffaa hoo? [gaafficha dubbisuun gaafachuu]

[**Bt,** deebii kenuu]

[**Bs,** barattootaa jajjabeessuu, sirreeffama kennuu]

Fayyadama Jechootaa

Daqiiqaa 5

Hima Ijaaruu

(Kitaaba barattootaa Hojii 6)

Bs: Jechoota sagalee dheeraafi gabaabaa qaban gidduu garaa garummaa hiikaa jiru hima ittiin ijaaruun agarsiisuuf jenna. Kanaafuu, jechoota kitaaba keessan Hojii 6 jala jiraniin hima ijaaraa.

[**Bt,** Jechoota cimdii cimdii ta'anii jiraniin hima ijaaru]

Bs: Mee himoota ijaartan dareef dubbisaa.

[**Bt,** dareef dubbisu]

[**Bs,** garaagarummaa hiika jechoota cimdiin kennaman gidduu jiru adda baasuun himaa.]

[**Bs,** garaagarummaa hiika gidduu isaaniitti argamu himu]

[**Bs,** barattoota jajjabeessuu, deeggarsa barbaachisu gochuu, sirreeffama kennuu]

Torban 17 Guyyaa 2

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Maqaatti 'keenya' dabaluu
- Dubbisaa irra deebiin dubbisuu: Waldorgommii Ispoortii Biyoolessaa
- Fayyadama Jechootaa: bakka duwwaa guutuu
- Barreessuu: gaalewwan 'keenya' keessa jiru keeyyata keessaa funaanuuun barreessuu

Walitti Fiduu

Daqiqaa 5

(Kitaaba barattootaa Hojii 1)

Bs: Jechootatti 'keenya' yoo daballe abbummaan isaa kan keenya ta'uu agarsiisa. Kanaafuu, wantoota daree keessa jiran barreessuun 'keenya' itti dabala.

[**Bt**, wantoota daree isaanii keessa jiran galmeessuun 'keenya' itti dabaluun barreessu]

Bs: Wanta barreessitan dareef dubbisaa

[**Bt**, dareef dubbisu]

[**Bs**, deebii isaanii madaaluu, sirreessuu]

Dubbisuu

Daqiqaa 15

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisaa Yaadachuu

(kitaaba barattootaa irra hinjiru)

Bs: Dubbisaa wayitii darbe dubbistan keessaa maalfaa yaadattu?

[**Bt**, waan yaadatan himu]

Bs: Gaariidha. Amma dubbisicha dubbisaa.

Dubbisuun Booda Yaada Ijoo Dubbisaa Barreessuu

(Kitaaba barattootaa Hojii 2)

Bs: Amma yaada ijoo dubbisaa adda baasuuf deemna. Kanaafuu, jechoota kitaaba keessan

Hojii 2 jala jiran fayyadamuuun yaada ijoo dubbisichaa barreessaa.

[**Bt**, jechoota kennamanitti fayyadamuuun yaada ijoo dubbisaa barreessu]

[**Bs**, barattoota deeggaruu, jajjabeessuu, sirreeffama kennuu]

Fayyadama Jechootaa

Daqiqaa 10

Bakka Duwwaa Guutuu

(Kitaaba barattootaa Hojii 3)

Bs: Jechoota kennaman keessaa filuun bakka duwwaa guuttu. Kanaafuu, gaaffilee kanneen dabtara keessan irratti garagalchuun jechoota kennaman keessaa filuun bakka duwwaa guutaa.

[**Bt**, bakka duwwaa himoota guutu taasisu]

[**Bs**, Hojii barattootaa hordofuu, deeggarsa gochuu, deebii sirrii kennuu.]

Barreessuu

Daqiqaa 10

Keeyyata Keessaa Jechoota Funaanuu

(Kitaaba barattootaa Hojii 4)

Bs: Keeyyata kitaaba keessan Hojii 4 jala jiru keessaa jechoota 'keenya' waliin jiran barreessaa. Fkn. Hawwasni keenya.

[**Bt**, haaluma fakkeinya kennameetiin barreessu]

[**Bs:** Hojii barattootaa hordofuu, deeggarsa gochuu, deebii sirrii kennuu]

Torban 17 Guyyaa 3

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Dubbisa irra deebiin dhaggeeffachuu: Ispoortii Ammayyaa
- Marii gaggeessuu

Dhaggeeffachuu

Daqiiqaa 25

Dhaggeeffachuuun Dura Yaada Dubbisa Dhaggeeffatanii Yaadachuu

(Kitaaba barattootaa Hojii 1)

Bs: Dubbisa wayitii darbe dhaggeeffattan keessaa maalaa yaadattu?

[**Bt**, wanta yaadatan himu]

Bs: Baay'ee gaariidha. Amma dubbisa isiniif dubbisu dhaggeeffachuuun deebii keessan mirkanoeffadhaa.

Yeroo Dhaggeeffachuu Hubbannoont Dhaggeeffachuu

(Kitaaba barattootaa Hojii 2)

Bs: Mee amma dubbisa dhaggeeffachaa gaaffii

"Ispoortii ammayyaa moo ispoortii aadaatu dursa?" jedhuuf deebii kennaa.

[**Bt**, dhaggeeffachaa deebii kennuu]

Ergaa Dubbisaa Ibsuu

(Kitaaba barattootaa Hojii 3)

Bs: Amma ergaa dubbisa dhaggeeffattanii ibsuuf deemtu. Kanaafuu, dubbisni kun waa'ee maali akka ta'e hima tokkoon gabaabsaa barreessaa.

[**Bt**, Ergaa dubbisa dhaggeeffatanii hima tokkoon gabaabsanii barreessuu]

Bs: Mee wanta barreessitan dareef dubbisaa

[**Bt**, dabaree dabareen dareef dubbisu]

[**Bs**, sirreffama kennuu]

Marii Geggeessuu

Daqiiqaa 15

(Kitaaba barattootaa Hojii 4)

Bs: Amma garee gareedhaan ta'uun gaaffilee kitaaba keessan Hojii 4 jala jiran irratti marii gaggeessaa.

[**Bt**, garee gareedhaan ta'uun irratti mari'atu]

[**Bs**, Hojii barattootaa hordofuu qajeelchuu]

Bs: Amma immoo yaada akka gareetti irratti waliigaltan dareef gabaasaa.

[**Bt**, gabaasa garee isaanii dhiyeessu.]

[**Bs**, yaada goolabaa kennuu]

Torban 17 Guyyaa 4

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Jecha 'keenya' jedhu jechoota waliin hiriirsuu,
- Dubbisa irra deebiin dubbisuu: Waldorgommii Ispoortii Biyyolessaa
- Fayyadama Jechootaa: Odeeffannoo dubbisa keessaa argameen gabatee guutuu; lakkofsa jechaan barreessuu
- Barreessu: fayyadama sarara xiqqaa (-), dubbisa cuunfanii barreessuu

Walitti Fiduu

Daqiiqaa 5

(Kitaaba barattootaa Hojii 1)

Bs: Amma qabeenya maatiin keessan qaban galmeessaa. Itti aansuun jecha 'keenya' jedhu itti dabalaatii barreessaa.

[**Bt**, nibarreessu]

Bs: Kan barreessitan dareef dubbisaa

[**Bt**, wanta barreessan dareef dubbisu]

[**Bs**, qajeelchuu, deeggarsa gochuu, sirreffama kennuu]

Dubbisuu

Daqiiqaa 15

Dubbisuun Dura Yaada Ijoo Dubbisaa Yaadachuu

(Kitaaba barattootaa Hojii 2)

Bs: Wayitii darbe dubbisa dubbistanii ture. Mee dubbisicha keessaa maal maal faa yaadattu?

[**Bt**, waan yaadatan ibsu]

Bs: Ergaan inni dabarsu hoo?

[**Bt**, waan yaadatan himu]

[**Bs**, deebii fudhachuu, qajeelchuu]

Dubbisuun Booda Odeeffannoo Dubbisaatti Fayyadamuu Bakka Duwwaa Guutuu

(Kitaaba barattootaa Hojii 3)

Bs: dubbisichaa gadifageenyaan dubbistanii jirtu. Kanaafuu, isarratti hundaa'uun bakka duwwaa guutaa.

[**Bt**, Odeeffannoo dubbisaarratti hundaa'uun jechoota sirriidhaan bakka duwwaa guutu]

[**Bs**, deebii barattootaa madaaluu, sirreessuu]

Fayyadama Jechootaa

Daqiiqaa 6

Gabatee Guutuu

(kitaaba barattootaa Hojii 4)

Bs: Gabatee isiniif kenneamee odeeefannoo dubbisarrraa argattaniin guutaa.

[**Bt**, niguutu]

[**Bs**, siritti hojjachuu isaanii hordofuu, qajeelchuu, sirreeffama kennuu]

Lakkoofsa Jechatti Jijiiruu

(kitaaba barattootaa Hojii 5)

Bs: Lakkoofsota kitaaba keessan Hojii 5 jala jiran jechaan barreessaa.

[**Bt**, nibarreessu]

[**Bs**, Hojii barattootaa madaaluu, sirreeffama kennuu]

Barreessuu

Daqiiqaa 14

Sarara Xiqqaatti Fayyadamuu

(Kitaaba barattootaa Hojii 6)

Bs: Amma sarara xiqqaatti fayyadamnee lakkoofsa jechootaan barreeffaman gara lakkoofsaatti jijiiruun barreessina. Kanaafuu, haaluma fakkeenya isiniif kenneameetiin hojjadhaa.

[**Bt**, haaluma fakkeenya kenneameetiin hojjatu]

[**Bs**, qajeelchuu, deggarsa gochuu, deebii sirrii kennuu]

Deebii

1. 1- 14

2. 20-30

Dubbisa Cuunfanii Barreessuu

(Kitaaba barattootaa Hojii 7)

Bs: Duratti dubbisa dubbistanii turtan. Amma dubbisa dubbistan irraa maal akka barattan jechoota mataa keessanitiin barreessaa

[**Bt**, Wanta irraa baranne jedhanii yaadan gabaabsanii barreessu]

Bs: Wanta barreesitan dareef dubbisaa

[**Bt**, yaada gabaabsanii barreessan dareef dubbisu]

[**Bs**, qajeelchuu, deggarsa barbaachisu kennuu]

Torban 17 Guyyaa 5

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Keessa Deebii: Barnoota torban kana keessa barataman
- Madaalli: qubeessuu, qub-guddeessa, sarara xiqqaa

Keessa Deebii

Daqiiqaa 15

Bs: Torban kana keessa maal maal baranne?

[**Bt,** barnoota torban kana keessa barataman tarreessu]

[**Bs,** barattoota jajjabeessuu, barnoota torban kana baratan hunda yaadachiisuu]

Madaallii

Daqiiqaa 25

Bs: Amma immoo hubannoo keessan madaaluuf gaaffileen qophaa'an jiru. Kanaafuu, gaaffilee kanaa gadii barreessuun deebii isaanii kennaa.[gaaffilee gabatee gurraacha irratti barreessuu]

[**Bt,** haala gaafatamaniin hojjatu]

1. Dogoggori qub-guddeessaa kamirra jira? Sirreessii barreessi.

barataa, dabtara, finfinnee, jimmaa, ilkaan, gaangee, konkolaataa, aduu, abbayaa, oromiyaa

2. Dogoggora qabee jechoota armaan gadii sirreessii barreessi.

1. ijoolee	6. kuta
2. baratoota	7. kitaba
3. hoolaa	8. bunaa
4. re'ee	9. nyata
5. warqaa	10 siriba

3. Keeyyata Barreessuu

'Ispoortiin Jaalladhu' mata duree jedhuun keeyyata tokko barreessaa.

[**Bt,** Hojji kennname hojjachuu]

[**Bs,** Hojji barattootaa hordofuu, jajjabeessuu, sirreffama kennuu]

Torban 18: Xiyyeffannoo Barannoowwan Torbanii

Kaayyoo Barannoowwan Torbanii

Barattooni:

- dubbisa dhaggeeffatanii gaaffilee keessaa ba'an nideebisu.
- Jecha 'keessan' jedhu jechootatti dabaluun abbummaa agarsiisu
- Dubbisa dubbisaniif yaada isaa hubachuun gaaffilee dubbisa keessaa ba'an nideebisu
- Jechoota hiikaan adda ta'an adda baasu; jechoota hiika qabeessa ta'an ijaaru, garaagarummaa hiika jechootaa himaan agarsiisu.
- Mallattoo waraabbiitti sirnaan fayyadamuu; hima ijaaruu.

Yaada Bu'uuraa: Ispoortii

Ijoo Dubbii: Faayidaalee Ispoortii

Dhaggeeffachuu

Faayidaalee Ispoortii

Ispoortiin jirenya dhala namaa wajjin walitti hidhanna cimaa qaba. Haalli kun ummata Itoophiyaa birattis sochii duudhaadhaan ture jechuun nidanda'ama. Ispoortiin umriifi dandeettii miseensota hawaasaa waliin bifaa walgituun gaggeeffama. Kunis ispoortii ijoollee, ispoortii dargaggootaafi ga'eessotaa, akkasumas, ispoortii manguddootaa jedhamuun goodama. Hundinuu sadarkaa irra jiranitti shaakalaan akka of-jajjabeessan taasisa. Kanaafuu, ispoortiin oomishtummaa guddisuu keessatti faayidaalee olaanaa qaba.

Ispoortii kan hojatu ykn kan itti fayyadamu nama akkamiiti?

Faayidaalee ispoortii keessaa muraasni qaama jabeessuufi sammuu qaruu, badhaasaafi

beekamtii argamsiisuudha. Badhaasni isa mo'eef kennamu akka yaada duriitti gurra argachuufi mirga ittiin dhaadannaati; Kabaja uummataati. Akka ammaatti garuu, meedaaliyaa, maallaqaafi kabajatu kennama. Injifannoon argame daangaa biyyaatiin ala yoo ta'e, biyya ofii beeksisuu irratti gaheen taphatu guddaadha.

****Dur dorgommii ispoortii irratti nama mo'eef badhaasni kennamu maal ture?****

Kana malees, ispoortiin walitti dhufeenyaa cimsa. Namoonni waliin taphatan walitti dhihaatu; muuxannoo walirraa qooddatu. Waldorgommii taasisaniin dandeettii walii nihubatu; wal madaalu. Kan caalee argame nidinqisiifatu; nijeallatu, irraas baratu. Waliin hojjechuun dandeettii isaanii fooyyeeffatu. Gidduu isaaniitti miira obbolummaatu dagaaga. Walitti dhufeenyi kun sadarkaa dhuunfaafi garee irratti kan daanga'u miti. Biyyoota gidduuttillee kan uumamuufi cimu. Dabalataanis namoonni garee ispoortii walfakkaatu deeggeran miira tokkummaa qabu. Gareen isaan deggeran yoo injifate waliin gammadu. Yoo mo'ames waliin gaddu.

Akkasumas, ispoortiin nama dhuunfaadhaan hojjetuufis faayidaalee adda adda niqaba. Isaan keessaa inni jalqabaa qaama jabeessuudha. Namni ispoortii hojjetu maashaansaa nicima; fayyaa qabeessa ta'a. Nama naamusaafi kaka'umsa Hojii qabu ta'a.

Dorgomtoonni yeroo tokko badhaasa yoo dhabanillee, yeroo biraaf dadhabinaafi hanqina ofii irraa barachuun gara fuula duraatti tooftaa ittiin of-fooyyessan baafachuu danda'u. Tooftaa sanaan cimanii hojjetu; kaka'umsas horatu. Dimshaashumatti, faayidaa ispoortiin jirenyaa dhuunfaafi hawaasummaa keessatti qabu guddaadha.

Dubbisuu

Barattuu Kuulanii

Kuulanii warra isheetiif intala takkittiidha. Hangafnis quxusuunis ishuma. Iddoon dhaloota ishee baadiyyaadha. Dhalattee yommuu wagaa afur guuttu nidhukkubsatte. Kanaaf, haatiifi abbaan ishee fuudhanii mana yaalaa geessan. Ogeettiin fayyaa dhukkubni

Kuulanii xiichaa yookiin asmii ta'u itti himte. Maqaan dhukkuba kanaa waan haarawaa itti ta'eef, haatiifi abbaan ishee ninahan. Ogeettiin fayyas naasuu isaanii kana arguun "Homaa wanti nama naasisu hinjiru. Dhukkubni ishee salphaadha. Gaafa jabaatte akka ispoortii hojjetu taasisaa. Ispoortii hojjanan salphumatti irraa badaa," jetteen. Jechi 'ispoortii' jedhu kun itti cimus gorsa ogeettii fayyaa kanatti daran gammadan. Qoricha yeroof kennameef fudhatanii gara mana isaanii deeman.

****Ogeettin fayyaa dhukkuba Kuulaniiif fala akkamii kennite?****

Garuu, Kuulanii asmiin dhiisuu dide. Kanaafuu, amma jabaatutti mana barnootaa osoo hingalchin tursan. Wagaa sagal guunnaan abbaan ishee galmeessiisuuf mana barnootaa geessan. Barsiistuuun galmeessitu, "Hanga ammana geessutti mana barnoota osoo hingalchin maaliif turtan?" jetteen. Abbaan Kuulanii, "Dhukkubsattuu waan taateefi," jedhan. Barsiistuuunis, "Maal taate?" jetteen. Abbaan Kuulanii waa'ee dhukkuba isheefi waan ogeettiin isaan gorsite itti himan. Barsiistuuun deebistee, "Kun salphaadha. Akkuma ogeettiin fayyaa isiniin jette ispoortii hojjenan nifayyiti," jetteen. "Isportii kana akkamitti hojjeti?" jedhanii gaafannaan, barsiistuuun "Anuu ittan hima" jetteen. Abbaan Kuulanii galmeessisiisanii fudhatanii galan.

****Barsiistuuun Kuulanii galmeessite waa'ee dhukkuba Kuulanii maal jette? Kuulanii dhukkuba ishee irraa nifayyiti jettee yaaddaa?****

Manni barnootaa banamnaan Kuulanii barnoota ishee jalqabde. Barsiistuuun isheetis waada galte yaadattee Kuulanii ofitti waamuun maal akka gochuu qabdu itti himte. Kuulaniiis gorsa fudhatte hojiirra oolchuuf, karaa mana barnoota ishee geessu irra fiiguu eegalte. Karaan kun 5km fagaata. Dhaqaa galli isaa 10km jechuudha. Kuulanii yoo dhaqxus yoo galtus nifiigdi. Yeroo gabaabaan booda dhukkubni isheetis irraa bade. Fiigichi garuu, araada itti ta'e. Waldorgommii fiigichaa manneen barnootaa gidduutti adeemsifamu irrattis Kuulanii yeroo mara tokkoffaa baati.

Torban 18 Guyyaa 1

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Dubbisa dhaggeeffachuu: Faayidaalee Ispoortii
- Jecha 'keessan' jedhu jechoota waliin hiriirsuu
- Dubbisa dubbisuu: Barattuu Kuulanii
- Fayyadama Jechootaa: Jechoota hiika addaa qaban

Dhaggeeffachuu

Daqiiqaa 15

Dhaggeeffachuun Dura Yaada Dubbisa Dhaggeeffatamuu Tilmaamuu

(Kitaaba barattootaa Hojii 1)

Bs: Har'a dubbisa mata dureen isaa 'Faayidaalee Ispoortii' jedhu dhaggeeffachuuuf deemu. Kanaafuu, muuxannoo keessan bu'uura godhachuuun gaaffilee Hojii 1 jala jiran deebisaa. [gaafficha dubbisuun gaafachuu]

[Bt, deebii kenu] **[Bs,** gaaffii hafanis haaluma kanaan hojjechiisuu]

Bs: Amma dubbisan isiniif dubbisa. Isin ammoo dhaggeeffachaa gaaffilee gaafatamtan deebisaa.]

Yeroo Dhaggeeffachuu Hubannoont Dhaggeeffachuu Barattootaa To'achuu

[Bs, dubbisa dubbisuun, gidduu gidduutti gaaffilee gaafachuu]

[Bt, dubbisa dhaggeeffachaa gaaffilee gaafatamaniif deebii kenuu]

Dhaggeeffachuun Booda Ergaa Dubbisaa Addaan Baafachuun Ibsuu

(Kitaaba barattootaa Hojii 2)

Bs: Amma gaaffilee dubbisa irratti hundaa'an hojjettu. Gaaffilee kitaaba keessan Hojii 2 jala jiran ilaala.. .

[Bt, ni ilaalu]

Bs: Faayidaaleen ispoortii maal fa'i?

[Bt, deebii dubbisa irratti hundaa'e kenuu.]

[Bs, deebii barattootaa madaaluu sirreeffama kenuu]

[Gaaffii hafes haaluma kanaan hojjechiisuu]

Walitti Fiduu

Daqiiqaa 5

(Kitaaba barattootaa Hojii 3)

Bs: Amma jecha 'keessan' jedhu maqaatti dabaluun abbummaa akka agarsiisu taasisna. Kanaafuu, jechoota Hojii 3 jala jiranitti 'keessan' dabaluun barreessa.

[Bt, haala fakkeenya kennemeetiin barreessu]

Bs: Waan barreessitan dareef dubbisaa

[Bt, dareef dubbisu]

[Bs, deebii isaanii madaaluu, sirreessuu]

Dubbisuu

Daqiiqaa 15

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisaa Tilmaamuu

(Kitaaba barattootaa Hojii 4)

Bs: Dubbisa osoo hindubbisin dura gaaffilee Hojii 4 jala jiraniif deebii kennaa.

[Bt, gaaffilee gaafatamaniif deebii kenuu]

[Bs, hordofuu, qajeelchuu, yaada isaan kennaniif hamilee kenuu]

Yeroo Dubbisuu Hubannoont Dubbisuu Barattootaa To'achuu

[Bt, dubbisa dubbisu]

[Bs, gidduutti dhaabsisuun gaaffilee gaafachuu]

[Bt, gaaffii gaafatamaniif deebii kenuu]

Dubbisuun Booda Ergaa Dubbisaa Ibsuu

(Kitaaba barattootaa Hojii 5)

Bs: Dubbisa dubbistanirratti hundaa'uun gaaffilee Hojii 5 jala jiraniif deebii kennaa.

[gaafficha dubbisuun gaafachuu]

[Bt, yaada dubbisarrraa horatan irrati hundaa'uun deebii kenuu]

[**Bs**, deebii barattotarraa fuudhuu, jajjabeessuu, sirreeffama kennuu]

Fayyadama Jechootaa

Daqiqaa 5

Jechoota Hiika Addaa Qaban Addaa Baasuu

(Kitaaba barattootaa Hojii 6)

Bs: Jechoonni sadi sadii isiniif kennamanii jiru. Kanneen keessaan kan hiika addaa qabu adda baasaa.

Torban 18 Guyyaa 2

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Jechootatti ‘keessan’ dabaluu
- Dubbisa irra deebiin dubbisuu: Barattuu Kuulanii
- Fayyadama Jechootaa: Jechoota hiika qabeessa ta’an ijaaruu
- Barreessuu: yaadolee walitti firoomsuun hima ijaaruu

Walitti Fiduu

Daqiqaa 5

Kitaaba barattootaa Hojii 1

Bs: Jecha ‘keessan’ jedhu haala fakkeenya isiniif kennameetiin jechoota mataa keessanitti dabaluun barreessaa.

[**Bt**, jechoota mataa isaanii afur tarreessuun jecha ‘keessan’ jedhu itti dabaluun barreessu]

Bs: Wanta barreessitan dareef dubbisaa

[**Bt**, wanta barreessan dareef dubbisu]

[**Bs**, deebii isaanii madaaluu, sirreessuu]

Dubbisuu

Daqiqaa 15

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisaa Yaadachuu

(Kitaaba barattootaa irra hinjiru)

Bs: Mata dureen dubbisaa darbee maal ture?

Bt: Barattuu Kuulanii

[**Bt**, jecha hiikaan adda ta’e adda baasu]

[**Bs**, deebii isaanii dareef akka himan taasisuu.]

[**Bt**, deebii isaanii dareef himu]

[**Bs**, hamilee barattoota deebii kennanii jajjabeessuu, deebii isaanii madaaluu, sirreeffama kennuu.]

Bs: Deebii sirriidha. Dubbisa keessaan hoo maalfaa yaadattu?

[**Bt**, waan yaadatan himu]

Bs: Gaariidha. Mee wanti yaadattan sirrii ta’uu isaa mirkanoeffachaa dubbisaa.

[**Bt**, dubbisaa dubbisuu eegalu]

Dubbisuun Booda Yaada Dubbisaa Ibsuu

(Kitaaba barattootaa Hojii 2)

Bs: Amma dubbistanii waan xumurtaniif gaaffilee Hojii 2 jala jiranin isin gaafadha. Cimdi cimdiin irratti mari’adhaatii deebii kennaan.

Ogeettiin fayyaa dhukkuba kuulaniitiif fala akkamii kennite?

[**Bt**, cimdi cimdiidhaan irratti mari’achuun deebii kenuu]

[**Bs**, barattoota jajjabeessuu, deebii fudhachuu, sirreeffama kennuu]

[gaaffii hafes haaluma kanaan hojjechiisuu]

Fayyadama Jechootaa

Daqiqaa 10

Jechoota Hiika Qabeessa Ta’an Ijaaruu

(kitaaba barattootaa Hojii 3)

Bs; Amma akka fakkeenya nuuf kennameetiin qabee sirrii ta’e galchuun jechoota hiika

qabeessa ta'an ijaarra. Mee qabee adda addaa galchuun jecha adda addaa ijaaraa.

[**Bt**, jechoota adda addaa ijaaru]

[**Bs**, Hojii barattootaa hordofuu, jajjabeessuu, jechoota sirrii ta'an adda addaa ijaaru]

Deebii

1. jira	2. ba'u	3.bara
bira	da'u	dhara
fira	ga'u	gara
shira	na'u	mara
	ta'u	
	ka'u	

Torban 18 Guyyaa 3

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Dubbisa irra deebiin dhaggeeffachuu:
Faayidaalee Ispoortii
- Marii geggeessuu

Dhaggeeffachuu

Daqiiqaa 25

Dhaggeeffachuun Dura Yaada Dubbisaa Yaadachuu

(Kitaaba barattootaa Hojii 1)

Bs: Mata dureen dubbisa yeroo darbee dhaggeeffattanii maal ture?

Bt: Faayidaalee Ispoortii

Bs: Sirriidha. Faayidaalee ispoortii keessaa maalfaa yaadattu?

[Bt, deebii kenuu]

Bs: Gaariidha. Mee amma deebiin kennitan sirrii ta'uu isaa mirkaneeffachaa dhaggeeffadhaa.

Jechoota hiika qabeessa ta'an kan biroos ta'uu danda'u

Barreessuu

Daqiiqaa 10

Walitti Firoomsuun Himoota Ijaaruu

(Kitaaba barattootaa Hojii 4)

Bs: Yaada roga 'A' jala jiru kan 'B' tiin walitti firoomsuun himoota hiika qabeessa ta'an ijaaraa.

[Bt, yaadolee waliin deeman walitti firoomsuun hima ijaaru]

[**Bs**, Wanta barattoonni barreesan ilaaluu, sirreeffama kennuu]

Dhaggeeffachuu Booda Ergaa Dubbisaa Xiinxaluu

(Kitaaba barattootaa Hojii 2)

Bs: Namni dhuunfadhaan ispoortiraa maal fayyadama?

[Bt, deebii dubbisa irratti hundaa'e kennu]

Bs: Faayidaa ispoortiin jirenya hawaasummaa keessatti qabu maal fa'i?

[Bt, deebii dubbisa bu'uureffate kennu]

[**Bs**, deebii barattootaa madaaluu, sirreeffama kennuu]

Dhaggeeffachuun Booda Faayidaalee Isopoortii Ibsuu

(Kitaaba barattootaa Hojii 3)

Bs: Faayidaalee ispoortii Hojii 3 jala jiran fakkeenyaan ibsaa

[Bt, Gareedhaan irratti mari'achuun faayidaalee ispoortii kennaman fakkeenyaan ibsu]

[**Bs**, barattoota jajjabeessuu, Hojii isaanii madaaluu, sirreeffama kennuu]

Marii Gaggeessuu

Daqiiqaa 15

[Kitaaba barattootaa irra hinjiru]

Bs: Amma garee gareedhaan ta'uudhaan faayidaalee ispoortii keessaa kan gareen keessan caalaa bu'a qabeessa jedhee yaadu filadhaa. Maaliif caalaa bu'a qabeessa jettan? Irratti mari'achuun yaada keessan dareef gabaasaa.

Torban 18 Guyyaa 4

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Jecha 'keessan' jedhu jechoota waliin hiriirsuu
- Dubbisaa irra deebiin dubbisuu: Barattuu Kuulanii
- Fayyadama Jechootaa: Garaagarummaa hiika jechootaa,
- Barreessuu: hima ijaaruu, mallatoo waraabiitti fayyadamuu

Walitti Fiduu

Daqiiqaa 5

(Kitaaba barattootaa Hojii 1)

Bs: Jechoota Kitaaba keessan Hojii 1 jalatti isiniif kennaman jecha 'keessan' itti dabaluun barreessaa

[Bt, jecha 'keessan' jedhu dabaluun barreessu]

Bs: Wantoonni kun abbummaan isaanii kan eenyuuti?

[Bt, deebii kenu]

[Bs, deebii barattootaa madaaluun sirreeffama kenuu]

Dubbisuu

Daqiiqaa 15

Dubbisuun Dura Yaada Ijoo Dubbisaa Yaadachuu

(Kitaaba barattootaa Hojii 2)

Bs: Mata dureen dubbisa wayitii darbe dubbistanii maali?

[Bt, deebii kenu]

Bs: Yaanni ijoo dubbisichaa hoo?

[Bt, deebii kenu]

[Bt, garee gareedhaan goodamuun marii gaggeessu, yaada irratti waliigalan dareef dhiyeessu]

[Bs, Hojii barattootaa hordofuu, jajjabeessuu, gabaasa garee akka dhiyeessan gochuu, gabaasa isaanii madaaluun yaada goolabaa kenuu

[Bs, deebiin keessan sirrii ta'uun mirkanoeffachuuf irra deebiin dubbisaa)

Dubbisuun Booda Yaada Dubbisaa Cuunfanii Barreessuu

(kitaaba barattootaa Hojii 3)

Bs: Dhuunfaa, dhuunfaadhaan faayidaa ispoortiin gama fayyaatiin qabu keekyyata tokkoon cuunfaa barreessaa.

[Bt, keekyyata tokkotti cuunfanii barreessu]

[Bs, Keekyyata barreessan dareef dubbisiisuu]

[Bs, Hojii barattoonni hojjatan madaaluu, jajjabeessuu, sirreeffama kenuu]

← Fayyadama Jechootaa

Daqiiqaa 5

Garaagarummaa Hiika Jechootaa

(Kitaaba barattootaa Hojii 4)

Bs: Garaagarummaa hiika jechoota cimdi cimdiin kennamanii agarsiisuuf hima ittiin ijaaraa.

[Bt, garaagarummaa hiikaa jechoonni cimdi kun qaban hima ijaaruun agarsiisu]

[Bs, barattoonni haala hojjatamuun qabuun hojjachuu isaanii hordofuu, qajeelchuu, sirreessuu, hima ijaaran dareef akka dubbisan taasisuu.

[Bt, hima ijaaran dareef dubbisuu]

[Bs, hima barattoonni ijaaran madaaluu sirreessuu]

Barreessuu

Daqiiqaa 15

Hima Ijaaruu

(Kitaaba barattootaa Hojii 5)

Bs: Jechoota kitaaba keessan Hojii 5 jala jiraniin hima ijaaraa.

[**Bt,** hima ijaaru]

[**Bs,** hima isaan ijaaran dareef dubbisiisuu]

[**Bs,** qajeelchuu, sirreeffama kennuu]

Mallattoo Waraabbitti Fayyadamuu

(Kitaaba barattootaa Hojii 6)

Bs: dubbisa dubbistan keessaa, yaadolee mallattoo waraabbii keessa jiran funaanaa barreessaa.[dubbisa keessaa fakkeenya tokko fudhachuun agarsiisuu]

[**Bt,** dubbisa keessaa funaananii barreessu.]

[**Bs:** siritti hojjachuu isaanii hordofuu, tajaajila mallattoo waraabbii fakkeenyaan barattootaaf ibsuu]

Torban 18 Guyyaa 5

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Keessa Deebii: barnoota torban kana keessa barataman
- Madaallii: gabatee qubee keessaa jecha ijaaruu, jechoota 'keessan' waliin barreeffaman keeyyata keesaa funaanuu, qubee sirrii ta'e galchuun jecha sirrii ijaaruu

	1	2	3
	-uute	-ure	-ama
Fkn.	<u>b</u> uute	<u>t</u> ure	<u>n</u> ama
	-uute	-ure	-ama
	-uute	-ure	-ama
	-uute	-ure	-ama

Keessa Deebii

Daqiiqaa 15

Bs: Torban kana maal maal barattan?

[**Bt,** barnoota torbanii yaadachuun himu]

[**Bs,** deebii barattoonni kennan hamilee isaanii bifa eeguun jajjabeessaa irraa fuudhuu, waan isaan irraanfatan yaadachiisuu.

Madaallii

Daqiiqaa 25

Bs: Amma gara madaallii deemna. Gaaffileen gabatee gurraacharratti isiniif barressu, dابتارا keessan irratti garagalchuun hojjadha.

[**Bt,** haala gaafatamaniin hojjatu.]

1. Bakka duwwaa qaama jechootaa dura qubee sirrii ta'e galchuun jechoota hiika qabeessa ta'an barreessi.

2. Qabee gabatee itti aanu keessa jiranitti maruun jechoonni armaan gadii ijaaramuu danda'u agarsiisi.

Ispoortii, boqonnaa, as, ija, gamtaa, sirrii, gaabbii, abbaa, ispoortii, boqonnaa , ilbiisa, isa, dorgommii, ilmoo, goota, barnoota

g	a	a	b	b	i	i	s	i
a	b	b	a	a	c	j	i	l
l		o		r	a	t	r	b
t	w	e	q	n	r	h	r	i
d	o	r	g	o	m	m	i	i
i	l	m	o	o	n	k	i	s
a		p		t	o	n		a
l	s	a	g	a	m	t	a	a
i	n	j	i	f	a	t	a	a

3. Keeyyata kanaan gadii keessaa jechoota 'kessan' waliin barreffaman funaanuun barreessaa.

Ispoortiirraa faayidaalee adda addaa argattu. Isaan keessaa tokko fayyaan keessan akka eegamu gargaara. Gara biraatiin immoo walitti dhufeenyaa isin namoota biroo waliin qabdan isiniif cimsa. Kana malees, gammachuu keessan akka argattan isin taasisa. Maallaqa argachuun galiiin keessan akka guddatu gargaara. Kanaafuu, ispoortiif xiyyeffanna kenuun gaariidha.

Torban 19: Xiyyeffannoo Barannoowwan Torbanii

Kaayyoo Barannoowwan Torbanii

Barattooni:

- dubbisa dhaggeeffatanii ergaa isaa ni ibsu
- jecha 'isaanii' jedhu jechoota biroo waliin walitti fiduun nibarreessu
- dubbisa dubbisani gaaffilee nideebisu
- jechootatti fayydamuun bakka duwwaa niguutu, hiika jechootaa nikennu
- odeeoffannoo dubbisa keessaa argatan barreffamatti jijiruun keeyyata jalqabame xumuruu

Yaada Bu'uuraa: Ispoortii

Ijoo Dubbii: Itoophiyaafi Dirree Olompiikii

Dhaggeeffachuu

Abbabaa Biqilaa

Abbabaa Biqilaa Godina Shawaa Kaabaa, Aanaa Qimbibiit, Ganda Jaatoo keessatti bara 1932 (A.L.A.) dhalate. Abbabaan maatii isaatiif horii tiksaa guddate. Hanga umriin isaa waggaa 24 ga'utti, fiigicha hinjalqabne ture. Abbabaan fiigicha kan jalqabe erga miseensa raayyaa waraanaa mootummaa Hayile Sillaasee ta'ee booda. Shaakala leenjii raayyaa waraanaa kana keessatti nama fiigichaaf dhalate ta'uun isaa mirkaneessuu eegale. Leenjisaa garee atileetota Itoophiyaakaan ta'e namni Oonii Niskaan jedhamu dandeettii isaa kanas sirriitti hubate. Garee leenjisaa jiruttis akka makamu taasise.

****Abbabaa umrii meeqatti fiigicha eegale?****

Abbabaa shaakala isaa ciminaan itti fufe. Bara 1960 (A.L.A.) woldorgommii maaraatoonii Magaalaa Finfinneetti gaggeeffame irratti si'a lama hirmaachuun

lamaanuu mo'ate. Waldorgommiiwwan kana injifachuun isaa akka inni waldorgommii Olompiikiif kaadhimamu taasise. Baruma kana ganna keessa miseensa garee Olompikii Itoophiyaa ta'uun gara Magaalaa Roomitti imale. Abbabaan dorgommii taasifame irrattis miila duwwaa fiiguun mo'ate. Warreen nimo'u jedhamanii eegamanis caale. kun immoo nama yeroo duraatiif miila duwwaa fiigee meedaaliyaa warqii argate isa taasise. Yeroo jalqabaafis injifannoo uummata gurraachaa dirree Olompikii irratti agarsiisuu danda'e.

****Magaalaan Abbabaa Biqilaa miila duwwaa fiiguun itti mo'ate maal jedhamti?****

Kana booda, mo'icha isaa ittuma fufe. Bara 1961 Akka lakkofsa Awurooppaatti biyyoota akka Giriikii, Jaappaniifi Chikooslovaakiyaa keessatti dorgomuu mo'ateera. Bara 1964 Akka lakkofsa Awurooppaattii waldorgommii Olompikii Magaalaa Tookiyottti adeemsifame irratti yeroo lammaffaaf dorgommii Olompiikiin injifate. Seenaan waldorgommii Olompikii keessatti, yeroo lama walitti aansee fiigicha maraatoonii nama mo'atedha. Kunis uummata gurraacha baay'ee boonse.

Seenaan Abbabaa Biqilaa hojjate kana qofa miti. Erga balaan konkolaataa bara 1969 Akka lakkofsa Awurooppaatti irra gaheen boodas waldorgommii paaraa Olompikii irratti hirmaachuun wiilcheriidhaan mo'achuu danda'eera. Dhummarrattis, Abbabaa Biqilaa dhalatee waggaa 41tti boqoteera.

Walumaagalatti, Abbabaa Biqilaa goota addunyaa kana waa heddu barsiise. Goota uummattoota guurraachaa ija bane. Jagnummaafi gootumaan isaa dhaloota ammaaf fakkeenya gaariidha. Namni kamiyyuu kaayyoo qabu galmaan gahuuf yoo tattaafate akka dhaqqabu danda'u hinmamsiisu.

Itoophiyaafi Dirree Olompikii

Itoophiyaan yeroo jalqabaatiif dorgommii Olompiikii irratti kan hirmaatte bara 1956 Akka lakkoofsa Awurooppaatti. Yeroo sanaa eegaltee atileetota ishee waldorgommii Olompiikiitiif ergaa turte. Garuu, bara 1976, 1984 fi 1988 waldorgommii irraa hafte. Bara waldorgommiwwan Olompiikii Gannaa irratti hirmaachuu jalqabdee kaasee meedaaliyaan Itoophiyaan argatte kan armaan gadiiti.

Bara	Biyya (magaala) itti dorgomame	Baay'ina atileetota hirmaatanii	Meedaaliyaa argame				Sadarkaa
			Warqee	Meetii	Nahaasa	Walumaa galatti	
1956	Melboorni	12	-	-	-	-	-
1960	Roomaa	10	1	-	-	1	21
1964	Tookiyoo	12	1	-	-	1	24
1968	Meeksiikoo	18	1	1	-	2	25
1972	Muuniik	31	-	-	2	2	41
1976	Moontiriya	Hinひirmaanne	-	-	-	-	-
1980	Mooskoo	45	2	-	2	4	17
1984	Loos Anjalas	Hinひirmaanne	-	-	-	-	-
1988	Siihool	Hinひirmaanne	-	-	-	-	-
1992	Baarseloona	20	1	-	2	3	33
1996	Atilaantaa	18	2	-	1	3	34
2000	Sidinii	26	4	1	3	8	20
2004	Ateensi	26	2	3	2	7	28
2008	Beejiingi	27	4	1	2	7	18
2012	London	35	3	1	3	7	24
Walumaagalatti			21	7	17	45	

Torban 19 Guyyaa 1

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Dubbisa dhaggeeffachuu : Abbabaa Biqilaa
- Walitti fiduu: jechootatti ‘isaanii’ dabaluu
- Dubbisa dubbisuu: Itoophiyaafi Dirree Olompikii
- Fayyadama Jechootaa: Bakka duwwaa guutuu

Dhaggeeffachuu

Daqiiqaa 15

Dhaggeeffachuuun Dura Yaada Dubbisaa Tilmaamuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

(Haaluma torbeewwan darbaniitin hojjachiisi)

Yeroo Dhaggeeffachuu Hubannoont Dhaggeeffachuu Barattootaa To’achuu

[Kitaaba barattootaarra hinjiru]

[**Bs**, dubbisa barattootaaf dubbisuu, gidduu gidduutti gaaffii gaafachuu]

[**Bt**, dubbisa dhaggeeffachuu gaaffilee deebisuu]

Dhaggeeffachuuun Booda Ergaa Dubbisaa Hubachuun Ibsuu

(Kitaaba barattootaa Hojii 2)

(Haaluma torbeewwan darban Hojii dhaggeeffachuuun boodaa hojjachiisteen hojjachiisi)

Walitti Fiduu

Daqiiqaa 5

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Haaluma fakkeenya kitaaba keessan Hojii 3 jalatti isiniif kennameetiin jechoota sadii barreessuun jecha ‘isaanii’ jedhu itti dabaluun barreessaa.

[**Bt**, nibarreessu]

[**Bs**, qajeelchuu, sirreffama kennuu]

Daqiiqaa 15

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisaa Tilmaamuu

(Kitaaba barattootaa Hojii 4)

(*Dubbisa dubbisuu osoo hineegaliin dura gaaffilee Hojii 4 jala jiran hojjachiisi*)

Yeroo Dubbisuu Hubannoont Barattootaa To’achuu

[Kitaaba barattootaarra hinjiru]

[**Bt**, dubbisa dubbisuu]

[**Bs**, gidduu gidduutti dhaabsisuun gaaffii gaafachuu]

Dubbisuun Booda Ergaa Dubbisaa Hubachuu

(kitaaba barattootaa Hojii 5)

(*Gaaffilee kitaaba barattootaa Hojii 5 jala jiran haaluma torbeewwan darbaniitin hojjachiisi*)

Fayyadama Jechootaa

Daqiiqaa 5

Bakka Duwwaa Guutuu

(Kitaaba barattootaa Hojii 6)

Bs: Jechoota kennaman keessaa kanneen bakka duwwaa sirriin guutuu danda’an filachuun guutaa.

[**Bt**, jecha sirriidhaan bakka duwwaa guutu]

[**Bs**, deebii barattootaa madaaluu, sirreffama kennuu]

Torban 19 Guyyaa 2

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Keeyyata keessaa jechoota jecha 'isaanii' jedhu waliin barreeffaman baasuun barreessuu
- Dubbisa irra deebiin dubbisuu: Itoophiyaafi Dirree Olompikii
- Fayyadama jechootaa: Bakka duwwaa guutuu
- Barreessuu: odeeaffanno dubbisa keessaa funaanuun barreessuu

Walitti Fiduu

Daqiiqaa 5

(kitaaba barattootaa Hojii 1)

Bs: Keeyyata kenname keessaa jechoota jecha 'isaanii' jedhuun ibsaman adda baasaa.

Fkn. gandi isaanii

[**Bt,** adda baasuun barreessu]

[**Bs,** qajeelchuu, sirreeffamaa kennuu]

Dubbisuu

Daqiiqaa 15

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisaa Yaadachuu

(kitaaba barattootaarra hinjiru)

Bs: Dubbisaa yeroo darbee keessaa maalfaa yaadattu?

[**Bt,** waan yaadatan himu]

Bs: Amma dubbisaa dubbisaa

Dubbisuun Booda Yaada Dubbisaa Ibsuu

(Kitaaba barattootaa Hojii 2)

Bs: gaaffii tokkoffaa barattoota dubbisiisuun, ofiis irra deebi'ee dubbisuu

Bs: Deebiin gaaffii tokkoffaa maali? Maaliif jeettan?

[**Bt,** deebii kennu]

[**Bs,** deebii barattootaa madaaluu sirreeffamaa kennuu]

[**Bs,** haaluma kanaan gaaffi hafes hojjachiisuu, qajeelchuu sirreeffamaa kennuu]

Fayyadama Jechootaa

Daqiiqaa 5

Bakka Duwwaa guutuu

(Kitaaba barattootaa Hojii 3)

Bs: Jechoota isiniif kennamaniin bakka duwwaa himaa guutaa

[**Bt,** jechoota kennaman bakka sirriitti guutu]

[**Bs,** Hojii barattootaa hordofuu, qajeelchuu, sirreeffamaa kennuu]

Barreessuu

Daqiiqaa 15

Magaalota Sadarkaalee Adda Addaa

Itoophiyaan Irratti Argatte Barreessuu

(Kitaaba barattootaa Hojii 4)

[**Bs,** Dubbisaa bu'uureffachuun gaaffii kitaaba barattootaa Hojii 4 jala jiru barreeffamaan deebisuu.]

[**Bt,** Dubbisaa irratti hundaa'uun barreeffamaan deebisuu.]

[**Bs,** deebii barattootaa madaaluu, sirreeffamaan kennuu]

Torban 19 Guyyaa 3

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Dubbisa irra deebiin dhaggeeffachuu :
Abbabaa Biqilaa
- Yaada dubbisaa afaaniin ibsuu

Dhaggeeffachuu

Daqiqa 25

Dhaggeeffachuun Dura Yaada Dubbisaa Yaadachuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Seenaa Babbaa Biqilaa keessaa maalfaa yaadatta?

[Bt, waan yaadatan himu]

Bs: Babbaa Biqilaa Olompikii eessa eessatti qophaa'e irratti mo'ate?

[Bt, deebii kenuu]

Bs: Amma dubbisan isiniif dubbisaa dhaggeeffachaa gaaffilee itti aananii jiran deebisaa.

Yeroo Dhaggeeffachuu Yaada Walitti Firoomsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

[Bs, saffisa barattooni dhaggeeffachaa walitti firoomsuu danda'aniin dubbisa dubbisuu]

Torban 19 Guyyaa 4

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Walitti fiduu: jechoota jecha 'isaanii' waliin hiriiran
- Dubbisa irra deebiin dubbisuu: Itoophiyaafi Dirree Olompikii
- Fayyadama jechootaa: Hiika jechootaa
- Barreessuu: Keeyyata jalqabame xumuruu

[Bt, dhaggeeffachaa walitti firoomsuu]

Dhaggeeffachuun Booda Gaaffiwwan Dubbisa Bu'uureffatan Deebisuu

(Kitaaba barattootaa Hojii 3)

Bs: Gaaffilee Hojii 3 jala jiraniif deebii kennaa.

[Bt, deebii kenuu]

[Bs, deebii barattootaa fudhachuu, qajeelchuu, sirreeffama kennuu]

Afaaniin Ibsuu (Daqiqa 15)

Kitaaba barattootaarra hinjiru

Bs: Garee gareedhaan ta'uudhaan sadarkaalee Itoophiyaan argatteefi biyya isheen irratti dorgomte xiqqaarra gara guddaatti tarreessuu dareef ibsaa.

[Bt, garee gareedhaan erga yaadicharratti mari'atanii booda, yaada garee isaanii dareef gabaasu]

[Bs, Hojii garee hordofuu, gabaasa garee dabaree dabareen dhiyeessisuu, sirreeffama kennuu]

Walitti Fiduu

Daqiqa 5

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: haaluma fakkeenyaa isiniif kennameetiin jechoota mataa keessanii sadii barreessuu jecha 'isaanii' jedhu itti dabalaan.

[Bt, jechootatti jecha 'isaanii' dabaluun barreessu]

[Bs, qajeelchuu, sirreeffama kennuu]

Dubbisuu

Daqiiqaa 15

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisa Wayitii Darbee Yaadachuu

(Kitaaba barattootaa Hojii 2)

[**Bs**, gaaffilee Hojii 2 jala jiran haaluma torbeewwan darbaniin hojjachiisuu]

[**Bt**, haaluma kanan duraatti deebiwwwan gaaffilee kennuu]

Dubbisuun Booda Gaaffilee Dubbisa Bu'ureffataniif Deebii kennuu

(Kitaaba barattootaa Hojii 3)

Bs: Dubbisa dubbistan irratti hundaa'uun gaaffilee Hojii 3 jala jiraniif deebii kennaa.

[**Bt**, deebii kennu]

[**Bs**, hojii barattootaa hordofuu, jajjabeessuu, deebii fudhachuu sirreffama kennuu]

Fayyadama Jechootaa

Daqiiqaa 10

Torban 19 Guyyaa 5

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Keessa deebi'u: Barnoota torban kana keessa barataman
- Madaallii : Himoota sirreessanii barreessuu, himoota barsiisaan dubbisu, dhaggeeffachuu barreessuu, odeeffanno argatnirratti hundaa'uun gabatee guutuu.

Keessa Deebiii (Daqiiqaa 15)

Bs: Barnoota torban kana keessa baranne keessaa maalfaa yaadattu?

[**Bt**, wanta yaadatan ibsu]

Hiika Jechootaa

(Kitaaba barattotaa Hojii 4)

Bs: Jechoota Hojii 4 jala jiraniif hiika isaanii barreessi.

[**Bt**, hiika jechootaa barreessu]

[**Bs**, qajeelchuu, sirreffama kennuu]

Deebii hiika jechoota

- gochaafi ta'insa darbe
- jagna (milkaa'aa)
- bakka dorgommii
- Filannoof qophaa'uu

Barreessuu

Daqiiqaa 10

Keeyyata Xumuruu

(kitaaba barattootaa Hojii 5)

Bs: Odeeffanno dubbisarrraa argattan irratti hundaa'uun keeyyata jalqabame xumuraa.

[**Bt**, odeeffanno argatan irratti hundaa'uun keeyyaticha xumuru]

[**Bs**, Hojii barattootaa hordofuu, qajeelchuu, sirreessuu]

(*Bs, wanta barattoonni ibsaniratti dabaluun barnoota torban kana keessa baratan yaadachiisuu*)

Madaallii

Daqiiqaa 25

1. Jechoota himoota armaan gadii keessatti waljala fuudhaman, duraa duuba isaanii sirreessuun hima hiika qabeessa ta'e ijaaraa.

- bara dhalate Abbabaa Biqilaa 1932.
- atileetota qabdi Itoophiyaan hedduu.
- meedaaliyaa moo'attee , badhaafamte figichaan xurunash
- Itoophiyaan olompikii bara irratti 1976 hinhirmannee, dorgommii.

Deebii

1. Abbabaa Biqilaa bara 1932 dhalate.
2. Itoophiyaan atileetota hedduu qabdi.
3. Xurunash fiigichaan mo'attee, meedaaliya badhaafamte
4. Itoophiyaan bara 1976 dorgommii oloompikii irratti hinhirmaanne.

2. Himoota kanneen dhaggeeffachaa barreessaa

[Bt, dhaggeeffatanii barreessu]

1. Baay'inni atileetota bara 1960 hirmatanii kudhan
2. Abbabaa Biqilaa dhalatee waggaafurtamii tokkotti bogote.

3. Gabatee kanaa gadii Odeeffannoo dubbisa dubbiste keessaa argattuun guuti

Bara	Magaalaa itti dorgomame sidinii	Meedaaliyaa argame warqii	meetii	nahaasa	walumaagalatti
2000		afur	tokko	sadii	saddeet
2012	—	—	—	—	—
—	Beejiingi	—	tokko	—	kudha saddeet

Torban 20: Xiyyeeffannoo Barannoowwan Torbanii

Kaayyoo Barannoowwan Torbanii

Barattooni:

- yaada dubbisa dhaggeeffatanii ni ibsu
- fufii 'icha' jedhu jechootatti nimaxxansu, jecha irraas adda nibaasu.
- gaaffilee dubbisa dubbisan keessaa ba'aniif deebii nikennu.
- jechoota hiikaafi hiika faallaatiin walitti firoomsu. Bakka duwwaa guutuu
- dhibbantaa lakkofsaan kennname jechaan barreessuu

Yaada Bu'uuraa:

Ijoo Dubbii:

Qabeenya Bishaanii

 Dhaggeeffachuu
Qabeenya Bishaanii
Bishaan qabeenya uumamaati. Qaama dachee 75% ol kan uwwisee jirus isa. Bishaan lafa uwwisee argamu keessa 97% garba. Gara 2% kan ta'u ammoo

naanno bantiwwan dacheetti bifaa cabbiitiin kuufamee argama. Bishaan qulqulluun ammoo 1%. Bishaan qulqulluun kunis harawwan laggeeniifi qaama dachee keessatti kuufamuun argama. Itoophiyaanis qabeenya bishaan qulqulluu kanaan soorettiidha.

****Qabeenya bishaanii Itoophiyaan ittiin soorettii taate maal irraa argama?****

Qabeenya bishaan qulqulluu Itoophiyaan ittiin sooromte keessaas tokko harawwan uumamaafi namtolcheedha. Harawwan uumamaa kunis bakka gurguddoo lamatti qoodamu. Isaanis, harawwan sulula guddaa yookiin qiinxama lafaa keessa jiraniifi kanneen bakkeewwan ol ka'oo irratti argaman. Harri Dambal, Abbayaa, Caamoo, Abjaataafi Langaanoon sulula guddaa keessatti argamu. Kanneen akka Hara Xaanaa, Ashangeefi Wancii ammoo bakkeewwan ol ka'oo irratti argamu. Akkasumas, harawwan xixiqqoo sababa dho'iinsa volkaanootiin gaarreen irratti uumamanis nidabalata. Harawwan namtolchee keessaam ammoo Hara Qooqaa, Gibee, Malkaa Waakkannaafi Fincaa'aa akka fakkeenyaatti eeruun nidanda'ama.

****Harawwan bakkeewwan ol ka'oo irratti argaman keessaa lama maqaa dha'i?*

Kana malees, Itoophiyaan qabeenya bishaan lageeniitiin beekamtuudha. Qabeenya bishaanii Itoophiyaan qabdu keessaa 80-90% lageen gurguddoo keessatti argama. Lageen kanneen keessaa Gannaalee, Awaash, Abbayyaa, Takkazee, Gibee, Baaroofi Waabee Shabaleen warra beekamoodha. Isaan keessaa lagni Abbayyaa laga guddaafi dheerinaan addunyaa irratti beekamu. Lagni kun gara kallattii Lixaatti yaa'a. Lagni Waabee Shabalee ammoo dheerina Itoophiyaa keessatti qabuun tokkoffaadha. Lagni kun gara kallattii Kibba Bahaatti yaa'a. Lagni Awaash ammoo gara sulula guddaatti yaa'uun daangaa Itoophiyaafi Jibuutii irratti hara Aabbeetti galee hafa.

****Qabeenya bishaanii Itoophiyaan qabdu keessaa 80%-90% maal irraa argama.****

Bishaan Itoophiyaan qabdu keessaa inni biraan kan qaama dachee keessaati. Bishaan kun akka bishaan haraa, lafa irra kan ciisu yookiin akka bishaan laggeenii lafarran kan yaa'u miti. Lafa jalatti kuufamee argama. Akka ragaaleen adda addaa ibsanitti bishaan kun bakkuma harriifi laggeen hinjirretti baay'inaan argama. Bakka tokko tokkotti, teeknoolojii baraatiin dhugaatiifi oomisha adda addaatiif dhimmaa itti ba'uun jalqabamee jira.

Walumaagalatti, Itoophiyaan qabeenya bishaaniitiin badhaatuudha. Garuu, sadarkaa barbaadamuun itti fayyadamaa hinjirtu. Namoonni hedduun, keessattuu kanneen naannoolee gammoojji keessatti argaman bishaan qulqullu hanga barbaadamu argachaa hinjiran. Bishaan barbaacha horii oofanii karaa dheeraa deemu. Bakka rakkoon akkasii jirutti, bishaan qaama lafaa irra jiru ujummoon harkisanii itti gargaaramuun nidanda'ama. Bakka bishaan lafa irra hinjirreetti ammoo kan dachee keessaa qotuun itti gargaaramuun filannoo biraati.

Dubbisuu

Rooba

Roobni bishaan tibba isaa eegee samii irraa gadi roobu. Bishaan kunis hurkaan

uumama. Hurki ammoo lafa, galaanota, harawwan, garbawwan, cabbiifi biqiltoota irraa oo'a aduutiin ka'a. Sana boodas gara qilleensa naannootti makama. Akkuma olka'iinsi haala teessuma lafaa dabalaan deemuun hurkichi dhiibbaa qilleensaatiin lafaa ka'ee qabbanaawaa deema. Hurki kunis qabbanaa'uun gara copha bishaanittii jijiirama. Cophni kunis gara tiifuu xixiqqotti jijiiramuun cabbii xixiqqoo waliin duumessa uuma.

****Hurki akkamitti gara coba bishaanittii jijiirama?****

Gurmuun tiifutiifi cabbii xixiqqoo duumessatti jijiirame kun qilleensatti ulfaachaa dhufa. Yemmuu qilleensi naannoo baachuu dadhabummoobokkaa ta'uun gara lafaatti coccopha. Kana jechuunis bishaan qilleensa naannoo lafaa keessatti qabbanaawee bifaa dhangala'ootiin gara lafaatti deebi'a jechuudha. Kunis rooba jedhama.

****Roobni maali?****

Roobni yemmuu roobu bishaan isaa bakka adda addaatti faca'a. Irra caalaan isaa qaamman bishaana'oo bifaa hurkaatiin irraa ka'etti deebi'a. Hammi tokko biqiltuun xuuxama. Booda garuu qaama biqiltootaa keessaa suuta suuta bifaa hurkaatiin gara qilleensaatti deebi'a. Haaluma armaan olitti ibsameenis qilleensa naannoo lafaa keessatti duumessa uumuudhaan deebi'ee rooba ta'a. Adeemsi kunis adeemsaa marsaa bishaanii jedhamuun beekama.

Torban 20 Guyyaa 1

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Dubbisa dhaggeeffachuu : Qabeenya Bishaanii
- Walitti Makuu: fufii '-icha' jedhu jechootatti maxxansuu
- Dubbisa dubbisuu: Rooba
- Fayyadama Jechootaa: Jechoota haala hawaasni jedhuun guutuu

Dhaggeeffachuu

Daqiqaa 15

Dhaggeeffachuuun Dura Yaada Dubbisaa Tilmaamuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Dubbisaa ani siniif dubbisu osoo hindhaggeeffatiin dura gaaffilee hojjettu. Kanaafuu, kitaaba keessan baasuun gaaffilee Hojii 1 jala jiran ilaala.

Bs: Gaaffii tokkoffaa eenyutu dubbisa?

[Bt, nidubbisu]

Bs: Gaafficha irra deebi'ee dubbisuun deebiisa barattoota gaafachuu]

[Bs, gaaffii itti aanus haaluma akkanaan hojjechiisuu]

Bs: Amma dubbisichan isiniif dubbisa. Isin immoo dhaggeeffachaa tilmaama keessan mirkaneeffattu. (*Gaaffilee ani giddu giddutti isin gaafadhuufis deebii kennitu*)

Yeroo Dhaggeeffachuu Hubannoontu Dhaggeeffachuu Isaanii Mirkaneessuu

[Bs, akka barattoonni hundi dhaggeeffachuu danda'anitti sagalee olkaasuudhaan dubbisu, gaaffilee gidduu gidduutti kennaman gaafachuu.]

[Bt, dubbbisa dubbifamuuf qalbiidhaan dhaggeeffachuu, tilmaama isaanii mirkaneeffachuufi gaaffilee gidduu gidduutti gaafatamaniifis deebii kennuu]

Dhaggeeffachuuun Booda Gaaffilee Dubbisa Bu'uureffataniif Deebii Kennu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Dubbisa dhaggeeffattanii jirtu. Amma immoo gaaffilee dubbisa dhaggeeffattan irratti hundoftanii deebii kennitu.

Bs: Kitaaba keessan baasuun Hojii 2 ilaala.

Bs: Gaaffii tokkoffaa eenyutu dubbisa?

[Bt, nidubbisu]

[Bs, gaafficha irra deebiin dubbisuun, deebii isaa barattoota gaafachuu]

[Bs, deebii isaanii madaaluun sirreeffama kennu; gaaffilee hafanis akkasumaan hojjechiisuu]

Walitti Makuu

Daqiqaa 5

Kitaaba barattootaa Hojii 3

Bs: Fufii '-icha' jedhu jechaatti maxxansuuf deemna.

Bs: Kitaaba keessan baasuun Hojii 3 ilaala.

[Bs, fakkenya kitaaba barattootaa irra jiru gabatee gurraacha irratti barreessuun qaamolee jechaa walitti makuun itti agarsiisuu]

Bs, Qaamolee jechootaa kennaman walitti makuun deebii keessan walitti agarsiisa.

[Bs, deebii barattootaa madaaluu, bakka barbaachisutti sirreeffama kennuu]

Dubbisuu

Daqiqaa 15

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisaa Tilmaamuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: Dubbisa dubbisuuf deemtu. Dursa garuu, gaaffilee dubbisa duraa hojjettu.

Bs: Kitaaba keessanirraa gaaffilee Hojii 4 jala jiran ilaala.

Bs: Fakkii kitaaba keessanirra jiru irraa maal hubattu?

[**Bt,** deebii adda addaa]

Bs: Mata durichi fakkichaa wajjin walitti dhuffeenya qabaa? Maaliif?

[**Bt,** deebii adda addaa]

Bs: Amma dubbisuu eegaltu. Dubbisaa keessatti yeroo mallaattoo *** bira geessan dubbisuu dhaabaa. Bakka kanatti gaaffii gaafatamtantiif deebii kennitu.

Yeroo Dubbisuu Hubannoontaa Dubbisuu Isaanii Mirkaneessuu

[Kitaaba barattootaa irra hinjiru]

[**Bs,** callisaan dubbisuu]

[**Bs,** daree keessa naanna'uun hordofuu, barattooni mallattoo *** bira yeroo ga'an gaaffii yeroo dubbisaa gaafachuu]

[**Bs,** Hanga dubbisicha dubbisanii xumuranitti haaluma kanaan itti fufuun hojjechiisuu]

Dubbisuun Booda Yaada dubbisichaa Ibsuu

[Kitaaba barattootaa Hojji 5]

Bs: Amma gaafffilee dubbisa irratti hundaa'aniif deebii kennitu.

Torban 20 Guyyaa 2

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Addaan qoqqooduu: Fufii '-icha' jedhu jecharaa adda baasuu
- Dubbisaa irra deebiin dubbisuu: Rooba
- Fayyadama jechootaa: Jechoota hiikaan walitti firoomsuu
- Barreessuu: Bakka duwwaa caatoo kennamee guutuu

Addaan Qoqqooduu

Daqiiqaa 5

[Kitaaba barattootaa Hojji 1]

Bs: Jechoota '-icha' ofirraa qaban qaamolee jechaatti qoqqooduuf deemna.

Bs: Gaaffii tokkoffaa eenyutu dubbisa?

[**Bt,** nidubbisu]

[**Bs,** Irra deebi'ee gaafficha dubbisuun deebii isaa gaafachuu]

[**Bs,** deebii barattootaa madaaluu, sirreefama kennuu]

[**Bs,** gaaffii hafes haaluma kanaan hojjechiisuu]

Fayyadama Jechootaa

Daqiiqaa 5

Jechoota Haala Jedhamaniin Barreessuu

(Kitaaba barattootaa Hojji 6)

Bs: Jechoota Hojji 6 jala jiran haala fakkeenya kennameen hojjechuuf deemna. Kanaafuu, fakkeenya kennamee ilaala.

Bs: Haala qajeelfamaatiin hojjechuun deebii keessan walitti agarsiisaa.

[**Bs,** deebii barattootaa madaaluu, sirreefama kennuu]

Deebii

1. jaarsicha 2. hayyicha 3. hatticha

Bs: Jechoota Hojji 1 jalatti kennaman haala 'qaamolee jechaa addaan qoqqooduu itti hojjechiisaa turteen hojjechiisi.

Dubbisuu

Daqiiqaa 15

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisa Darbee Yaadachuu

[Kitaaba barattootaa irra hinjiru]

Bs: Har'a dubbisa wayitii darbee irra deebinee dubbisuuf deemna. Dursa garuu gaaffii itti aanu hojjenna.

Bs: Akkaataa roobni itti uumamu keessaa maal yaadatta?

[**Bt,** waan yaadatan himu]

Bs: Sirriitti yaadachuu keessan mirkanoeffachuuf dubbisicha irra deebiin dubbisaa.

Dubbisuun Booda Yaadawwan Keeyattoota Dubbisichaa Ibsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Dubbisicha dubbistanii xumurtaniittu. Amma immoo yaadawwan keeyattoota dubbisichaa tokko tokkoon ibsuuf deemna.

Bs: Yaanni keeyyata tokkoffaa keessatti ibsame maali?

[Bt, yaada keeyyata tokkoffaa himuu]

[Bs, deebii barattootaa madaaluu sirreeffama kennuu]

[Bs, keeyyata lammaffaafi sadaffaas haaluma kanaan hojjechiisi]

Fayyadama Jechootaa

Daqiiqaa 10

Jechoota Hiikaan Walitti Firoomsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Jechoota hiikaan walitti firoomsuuf deemna.

Torban 20 Guyyaa 3

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Dubbisa irra deebiin dhaggeeffachuu: Qabeenya Bishaanii
- Afaniin ibsuu: Akkaataa roobni itti uumamu

((Dhaggeeffachuu

Daqiiqaa 25

Dhaggeeffachuun Dura Dubbisa Darbe Yaadachuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Dubbisa 'Qabeenya Bishaanii' jedhu yeroo darbe dhaggeeffattanii jirtu. Irra deebiin

Bs: Jechoota Hojii 3 jalatti kennaman hiikaan walitti firoomsuun deebii keessan walitti agarsiisaa.

[**Bs,** deebii barattootaa madaaluu, sirreeffama kennuu.]

Deebii

1. C
2. D
3. A
4. B

Barreessuu

Daqiiqaa 10

Bakka Duwwaa Caatoo Kennamee Guutuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: Odeeffanno dubbisa dhaggeeffattan irraa argattaniin bakka duwwaa caatoo kennamee guutuuuf deemtu.

Bs: Kitaaba keessaniirraa caatoo Hojii 4 jalatti kenname ilaala.

Bs: Cimdi cimdiin ta'uun odeeffanno dubbisa dhaggeeffattan irraa argattaniin bakka duwwaa caatoo kennamee guutaa.

[Bs, daree keessa naanna'uun hordofuu qajeelchuu]

[Bs, deebii barattootaa mdaaluu, sirreeffama kennuu]

osoo hindhaggeeffatin yaada dubbisichaa yaadachuu yaalaa.

Bs: Qabeenya bishaan qulqulluu Itoophiyaan ittiin soorettii taate kami?

[Bt, waan yaadatan himu]

[Bs, Amma kitaaba keessan iraa Hojii 2 ilaala. Ani yeroon isiniif dubbisu isin dhaggeeffachaa walitti firoomsaa deemtu.]

Yeroo Dhaggeeffachuu Hubannoон Dhaggeeffachuu Barattootaa Mirkaneeessuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs, dubbisa sagalee olkaasuun suuta dubbisu]

[**Bt**, hubannoona dhaggeeffachaa kanneen Hojii 2 jalatti kennaman walitti firoomsu]

Yaada Kenname Irratti Mari'achuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

[**Bs**, yaada mariif dhihaate gabatee gurraacha irratti barreessuun gareen akka irratti amri'atan qajeelchuu]

[**Bs**, barattooni yeroo mari'atan daree keessa naanna'uun hordofuu]

[**Bs**, yaada irratti walii galan dareef akka dhiheessan taasisuu]

[**Bs**, yaada barattootaa madaaluu, sirreffama kennuu]

Torban 20 Guyyaa 4

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Walitti makuu: fufii'-icha' jedhu jechootatti maxxansuu
- Dubbisa irra deebiin dubbisuu: Rooba
- Fayyadama Jechootaa: jechoota faallaan walitti firoomsuu, jechoota '-icha' fudhatan adda baasuu
- Barreessu: dhibbantaa lakkofsaan kenname jechaatti jijiiruun barreessuu

Walitti Makuu

Daqiiqaa 5

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Fufii '-icha' jedhu jechootatif maxxansuuf deemna.

Bs: Jechoota Hojii 1 jalatti kennaman haala qaamolee jechaa walitti makuu itti hojjechiisaa turteen hojjechiisi.

yaada Kenname Afaañiin Ibsuu

Daqiiqaa 15

[Kitaaba barattoota Hojii 4]]

[**Bs**, yaada marii gabatee gurraacha irratti barreessuu]

[**Bs**, barattoota garee gareetti gooduun yaada marii irratti akka mari'atan qajeelchuu.]

[**Bs**, yaada mari'atan dareef akka dhiheessan taasisuu.]

[**Bs**, yaada isaanii madaaluu sirreffama kennuu]

Dubbisu

Daqiiqaa 15

Dubbisa Irra Deebiin Dubbisuun Dura Yaada Dubbisa Yeroo Darbee Yaadachuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Yeroo darbe dubbisa 'Rooba' jedhu dubbistanii ture. Dubbisicha keessaa maalfaa yaadatta?

Bt, waan yaadatan himu.]

Bs: Deebii keessan sirrii ta'uusaa mirkaneeffachuuf irra deebi'atii dubbisaa.

Yeroo Dubbisuu

[**Bt**, callisaan dubbisu]

[**Bs**, daree keessa naanna'uun hordofuu]

Dubbisuun Booda Sababaafi Bu'aa Himootaa Ibsuu

[kitaaba barattootaa hoji 3]

Bs: dubbisa dubbistanii xumurtanii jirtu. Amma immoo himoota dubbisa keessaa ba'an sababaafi bu'aa isaanii adda baastu.

Bs, fakkeenya gabatee gurraacha irratti barreessuun sababaafi bu'aa adda baasuun itti agarsiisuu]

[**Bs**, Himoota Hojii 3 jalatti kennaman sababaafi bu'aa isaanii akka adda baasan qajeelchuu]

[**Bs**, deebii barattootaa madaaluu, sirreffama kennuu]

Fayyadama Jechootaa

Daqiqaa 10

Jechoota '-icha' Fudhatan Adda Baasuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: Jechoota Hojii 4 jalatti kennaman ilaala. Kanneen '-icha' fudhataniifi hinfudhanne adda baasuun barreessaa.

[**Bs**, deebii barattootaa madaaluu, sirreffama kennuu]

Jechoota Hiika Faallaan Walitti Firoomsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 5]

Bs: Jechoota hiika faallaatiin walitti firoomsuuf deemna.

Bs: Jechoota roga 'A' fi roga 'B' jalatti kennaman hiika faallaatiin waliitti firoomsaa.

Bs: Deebii keessan cimdii cimdiidhaan walitti agarsiisaa.

[**Bs**, deebii barattootaa madaaluu, sirreffama kennuu]

Barreessuu

Daqiqaa 10

Dhibbantaa Lakkoofsaan Kenname Jechaan Barreessuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 6]

Bs: Dhibbantaa lakkoofsaan barreeffaman gara jechaatti jijiiruun barreessuuf deemna.

Bs: Kitaaba keessan irraa Hojii 6 ilaala.

[**Bs**, fakkenya kenname gabatgee gurraacha irratii barreessuun itti agarsiisuu.]

[**Bs**, dhuunfaan akka hojjetaan qajeelchuu]

[**Bs**, deebii barattootaa madaaluu, sirreffama kennuu]

Torban 20 Guyyaa 5

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Keessa Deebii: Qabiyyee barnoota torbanii
- Madaallii: hima ijaaru, dhibbantaa lakkoofsaan kenname jechaan barreessuu, jechoota fufii '-icha' jedhu fudhatu adda baasu.

Keessa Deebii (Daqiqaa 15)

Bs: Har'a barnoota torban kana keessa baranne deebinee yaadanna.

[**Bs**, Yaada dubbisa dhaggeeffatanifi dubbisa dubbisaniif bifa gaaffiifi deebiitiin yaadachiisuu.]

[**Bs**, qaamolee jechaa walitti makuufi addaan qoqqoodaa turanii akka fakkenya kennan gaafachuun yaadachiisuu.

[**Bs**, qabiyyeewwan barnoota torbanii kanneen biroos haaluma kanaan gaggabaabsuun yaadachiisuu.

Bs: Amma qabiyyeewwan barnoota torban kanaa hubachuu keessan madaaluuf gaaffilee qophaa'an hojjettu. (*Gaaffilee gabatee gurraacha irratii barreessuu*)

Madaallii (Daqiqaa 25)

1. Jechoota asiin gaditti kennaman keessaa kanneen fufii '-icha' fudhachuu danda'an adda baasuun barreessaa.

1. aduu	3. kitaaba	5. jaartii	7. mana
2. hoolaa	4. sa'a	6. farda	8. intala

2. Dhibbantaa armaan gaditti lakkoofsaan kennaman jechatti jijiiruun barreessi.

1. 95%	3. 64%-75%
2. 13%	4. 22%-33%

3. Jechoota asiin gaditti kennamaniin hima ijaaraa.

1. bokkaa	3. bishaan
2. galaana	4. hurka

Torban 21: Xiyyeffannoo Barannoowwan Torbanii

Kaayyoo Barannoowwan Torbanii

Barattoonni:

- dubbisa dhaggeeffatanii ergaa dubbisaa ni ibsu
- qaamolee jechaa walitti nimaku; addaanis niqoodu
- dubbisa dubbsianii ergaa dubbisaa ni ibsu
- jechoota hiikaafi hiika faallaatiin walitti nifiroomsu, hima ni ijaaru, jechootatti fayyadamuun caatoo niguutu

Yaada Bu'uuraa: Bishaan

Ijoo Dubbii: Faalama Bishaanii

Dhaggeeffachuu

Faalama Bishaanii

Bishaan kan faalamu yoo wantoonni adda addaa itti makaman. Wantoonni kunneen kan bulbulaman yookiin hinbulbulamne ta'uu danda'u. Akkasumas, kanneen ijatti mul'atan yookiin hinmullanne ta'uu malu. Kanas ta'e sana, wantoota faalama bishaanii geessisan bakka gurguddoo sadiiiti quoduun nidanda'ama. Isaanis kosiiwwan naannoo, dhangala'oo warshaaleetiifi keemikaalota adda addaati.

Bishaan maaltu faala?

Kosiiwwan naannoodhaa ba'uun bishaan faaluu danda'an baay'eedha. Isaanis kosiiwwan mana jirenyaa, kosiiwwan dhaabbilee tajaajilaa kanneen akka hoteelaa, mana yaalaafi mana barnootaatii ba'ani. Kosiiwwan kunneen jajjaboofi dhangala'oo ta'uu danda'u. Kanneen jajjaboo keessaa faltiin horii, bobbaa namaatiifi hafteen nyaataa isaan beekamoodha. Kanneen dhangala'oo ta'an ammoo dhiqaa meeshaaleefi balfa mana fincaaniti. Kosiiwwan kunneen yoo bishaanitti gataman yookiin ujummoodhaan itti gadhiifaman bishaan nisummeessu.

Kosiiwwan jajjaboo jedhaman kanneen akkamiiti?

Akkasumas, dhangala'oon warshaalee keessaa ba'an bishaan nifaalu. Warshaaleen bishaan xuraawaa itti fayyadaman ujummoodhaan gara harawwaniifi laggeeniitti gad lakkisu. Bishaan xuraawaan laga yookiin haratti gadhiisame kunis bishaan lagaa fi haraa nifaala. Oksijiiniin bishaan keessatti argamu akka xiqlaatu taasisa. Warshaaleen gogaa, warshaaleen foonifi warshaaleen waraqaa akka fakkeenyatti warra ka'ani.

Kana malees, keemikaaloni dhimma adda addaatiif oolan karaalee adda addaatiin bishaan nifaalu. Xaa'oo namtolcheen oomishni midhaanii akka dabaluuf midhaanii wajjin faca'a. Qorichi farra aramaatis aramaa akka balleessuuf ooyiruutti biifama. Kan farra ilbistotaas akka ilbisoota fixuuf iddo isaan itti baay'atanitti godhama. Haata'u malee, keemikaaloni kunneen martinuu yoo bishaanitti galan qabiyee isaa nijjijiiruu. Fakkeenyaaaf, keemikaallii xaahoo biyyoo lolaan haree deemu waliin gara haraa, horaafi lagaatti yoo gale bishaan nifaala.

Keemikaaloni bishaan faalan kanneen akkamiiti?

Kanaafuu, lammileen hundinuu harka walqabachuun bishaan naannoo isaanii jiru akka hinfaalamne gochuu qabu. Duraan dursanii walmari'achuu, waliigaluufi waliin hojjechuun kosiiwwan naannoo isaanii to'achuun dansa. Qaamoleen dhimmi isaa ilaallatus dhangala'oon warshaaleedhaa ba'an akka gara bishaanitti hingalle taasisuu qabu. Keemikaaloni tajaajila adda addaatiif oolanis gara bishaanitti galanii akka hinfaalleef ittisuun gaarii ta'a.

Dubbisuu

Rooba Faalamaa

Konkolaattonni yemmuu deemanifi warshaaleen yemmuu oomishan aara gara qilleensaatti gadhiisu. Aarri kun immo qilleensa marsaa lafaatiin walitti makamuudhaan faalama uuma. Faalama kanatu qilleensa waliin socho'ee bakka

hedduu walga'a. Duumessa waliinis walitti makama. Duumeessi aara kanaan faalames bifa cabbii yookaan roobaatiin gara lafaa dhufa.

Roobni akkamitti faalama?

Roobni faalamaan kun yemmuu ijaan ilaalamu qulqulluu fakkaata. Bishaan rooba kanaa yoo dhugan yookiin yoo daakanis balaan battalatti mul'atu namarra hinga'u ta'a. Bishaanichi caalaatti kan miidhu naannoodha. Bishaan laggeeniifi harawwanitti makamuun lubbu qabeeyyii bishaan keessaa nimiidha. Biqiltoota lafa irratti argamanis nigogsa. Oomisha midhaaniis nihirisa.

Roobni faalamaan kallattiidhaan maal miidhuu danda'a?

Haalli kun biyyoota warshaaleedhaan guddatan biratti bal'inaan mullachaa jira. Aarri

konkolaattonni, xiyaaronniifi warshaaleen isaanii qilleensatti gadhiisan guddadha. Innis sadarkaa olaanaadhaan qilleensa naannoo lafaatti makamaa jira. Rooba faalamaas uuma. Miidhaan rooba kanaas sirriitti mul'achaa jira. Garuu, biyyoota dinagdee, saayinsiifi teeknooloijiin guddachaa jiran keessatti ifatti bahee hinmul'atu. Kun ammoo daguu fiduu hinqabu. Ifatti argamuu baatus qilleensi faalamaan dhiibamee gara rooba naannoo keenyatti makamaa akka jiru hubachuun gaariidha.

Biyyoota guddatan keessatti madda aaraa ta'uun kan qilleensa faalaa jiru maali?

Kanaafuu, aara konkolaattotaafi warshaalee keessaa bahan to'achuun wanta ijoodha. Dabalataanis bosona jiru kunuunsuufi kan manca'e deebisanii dhaabuun sirna madaallii uumamaa eeguun barbaachisaadha.

Torban 21 Guyyaa 1

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Dubbisa dhaggeeffachuu : Faalama Bishaanii
- Walitti makuu: Fufii '-ina' qaamolee jechaatti maxxansuu
- Dubbisa dubbisuu: Rooba Faalamaa
- Fayyadama Jechoota: Jechoota faallaan walitti firoomsuu

Dhaggeeffachuu

Daqiiqaa 15

Dhaggeeffachuun Dura Yaada Dubbisa Dhaggeeffatamuu Tilmaamuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Fakkii kitaaba keessan irra jirurraa maal hubattu?

[Bt, waan hubatan ibsu]

Bs: Fakkiifi mata duree yoo walbira qabdan hoo maal hubattu?

[**Bt,** hubannoo isaanii ibsu]

Bs: Kanarraa ka'uun, yaanni dubbisaa maal ta'uun danda'a jetta? [**Bt,** waan tilmaaman himu]

Bs: Amma dubbisicha qalbiidhaan dhaggeeffadhaa.

Yeroo Dhaggeeffachuu Hubannoontaa **Dhaggeeffachuu Barattootaa To'achuu**

[**Bs,** dubbisa barattootaaf dubbisuu, gidduu giddutti gaaffii gaafachuu]

[**Bt,** dubbisa dhaggeeffachaa gaaffilee deebisuu]

Dhaggeeffachuun Booda Ergaa Dubbisaa **Addaan Baafachuun Ibsuu**

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Gaaffilee Hojii 2 jala jiraniif deebii kennaa.

[Gaafficha dubbisuun gaafachuu]

[Bt, deebii nikennu]

[Bs, deebii barattootaa fudhachuu, madaaluu, deebii sirrii kennuu]

Walitti Makuu

Daqiiqaa 5

[kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Qaamolee jechaatti '-ina' dabaluun barreessaa.

[Bt, qaamolee jechaatti '-ina' dabaluun barreessu]

[Bs, qajeelchuu, madaaluu, deebii sirrii kennuu]

Dubbisuu

Daqiiqaa 15

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisaa Tilmaamuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: Rooba maaltu faala? Akkamitti?

[Bt, deebii kenuu]

[Bs, deebii barattoota irraa fuudhuu, jajjabeessuu, qajeelchuu]

Yeroo Dubbisuu Hubannoон Dubbisuu Barattootaa To'achuu

[Bt, dubbisa dubbisuu]

[Bs, gidduu gidduutti dhaabsisuun gaaffii gaafachuu]

[Bt, gaaffii gaafatamanii deebii kenuu]

Torban 21 Guyyaa 2

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Addaan qoqqooduu: '-ina' qaamolee jechaarraa adda baasuu
- Dubbisa irra deebiin dubbisuu: Rooba Faalamaa
- Fayyadama jechootaa: Jechoota hiikaan walitti firoomsuu
- Barreessuu: Hima ijaaruu

Addaan Qoqqooduu

Daqiiqaa 5

[kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Jechoota kitaaba keessan Hojii 1 jala jiran qaamolee jechaatti qoqqoodaa.

Dubbisuun Booda Ergaa Dubbisaa Addaan Baafachuun Ibsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 5]

Bs: Roobni faalame miidhaa akkamii geessisa?

[Bt, deebii adda addaa]

[Bs, Akkamitti?]

[Bt, deebii kenuu]

[Bs, deebii barattootaa madaluu, sirreessuu]

[Bs, haaluma kanaan gaaffilee hafan hojjachiisuu, sirreeffama kennuu]

Fayyadama Jechootaa

Daqiiqaa 5

Jechoota Faallaatiin Walitti Firoomsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 6]

Bs: Jechoota kitaaba keessan Hojii 6 jalaa jiran faallaa isaaniitiin walitti firoomsaa.

[Bt, jechoota faallaa isaaniitiin walitti firoomsu]

[Bs, jajjabeessuu, qajeelchuu, madaaluu, deebii sirrii kennuu]

[Bt, jechoota qaamolee jechaatti qoqqoodu]

[Bs, barattoota qajeelchuu, deebii isaanii madaaluu, deebii sirrii kennuu]

Dubbisuu

Daqiiqaa 15

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisaa Yaadachuu

[Kitaaba barattootaa irra hinjiru]

Bs: Mata dureen dubbisa yeroo darbe dubbistanii maali?

Bt: Rooba Faalamaa

Bs: Dubbisicha keessaa hoo maalfaa yaadattu?

[**Bt**, waan yaadatan ibsu]

Bs: Amma dubbisicha dubbisaa

Dubbisuun Booda Yaada Ijoo Dubbisaa Ibsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Yaanni ijoon dubbisichaa maali?

[**Bt**, deebii kenuu]

Bs: Dubbisicharraa hoo maal barattan?

[**Bt**, wanta baratan ibsu]

[**Bs**, qajeelchuu, jajjabeessuu deebii
brattootaa madaluu, sirreffama kenuu]

🔑 Fayyadama Jechootaa

Daqiiqaa 10

Jechoota Hiikaan Walitti Firoomsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Jechoota kitaaba keessan Hojii 3 jala jiran
hiika isaaniitiin walitti firoomsaa.

Torban 21 Guyyaa 3

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Dubbisa irra deebiin dhaggeeffachuu:
Faalama Bishaanii
- Afaanin Ibsuu: Naannoo keetti bishaan
akka hinfalamneef maal gochuu
qabda?

聋 Dhaggeeffachuu

Daqiiqaa 25

Dhaggeeffachuun Dura Dubbisa Darbe Yaadachuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Mata dureen dubbisa yeroo darbee maali?

Bt: Faalama Bishaanii

Bs: Yaada dubbisichaa keessaa hoo maalfaa
yaadattu?

[**Bt**, waan yaadatan himu]

Bs: deebiin keessan sirrii ta'uusaa
mirkaneeffachaa dubbisan irra deebiin isiniif
dubbisu dhaggeeffadhaa.

[**Bt**, hiika isaaniitiin walitti firoomsu]

Bs: qajeelchuu, hordofuu, madaaluu, deebii
sirrii kenuu]

Barreessuu

Daqiiqaa 10

Hima Ijaaruu

[Kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: Jechoota kitaaba keessan Hojii 4 jala
jiraniin hima ijaaraa.

[**Bt**, jechoota kennamaniin hima ijaaru]

[**Bs**, qajeelchuu, hima sirrii ijaaruu isaanii
hordofuu, madaaluu sirreessuu]

Dhaggeeffachuun Booda Yaada Dubbisaa Ibsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Bishaan faalametti fayyadamuun miidhaa
akkamii geessisa?

[**Bt**, deebii dubbisa irratti hundaa'e kenuu]

Bs: Faalama bishaanii akkamitti ittisuu
dandeanya?

[**Bt**, deebii dubbisa irratti hundaa'e kenuu]

[**Bs**, deebii barattootaa madaaluu,
jajjabeessuu, sirreffama kenuu]

Afaaniin Ibsuu

Daqiiqaa 15 [Kitaaba barattootaa irra hinjiru]

Bs: Naannoo keessanitti bishaan akka
hinfalamneef maal gochuu qabdu? Garee
gareedhaan erga irratti mari'attanii booda

yaada garee keessanii dareef ibsaa. [yeroo barattooni mari'atan hordofuu, qajeelchuu]

[**Bt**, yaadicharratti erga mari'atanii booda yaada garee isaanii dareef ibsu.]
[**Bs**, ibsa barattootaa madaaluu sirreeffama kennuu]

Torban 21 Guyyaa 4

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Addaan qoqqooduu: qaamolee jechaa '-ina 'qaban
- Dubbisaa irra deebin dubbisuu: Rooba Faalamaa
- Fayyadama jechootaa: Hima ijaaruu
- Barreessuu: Caatoo guutuu

Addaan Qoqqooduu

Daqiiqaa 5

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Haala fakkeenya isiniif kennameen jechoota '-ina' of keessa qaban afur barreessuun qaamolee jechaatti qoqqoodaa.

[**Bt**, jechoota '-ina' qaban afur barbaaduun qaamolee jechaatti qoqqoodanii barreessu]

[**Bs**, jajjabeessuu, qajeelchuu, madaaluu, sirreeffama kennuu]

Dubbisuu

Daqiiqaa 15

Dubbisuun Dura Yaada Ijoo Dubbisaa Ibsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Yaanni ijoo dubbisaa yeroo darbe dubbistanii maal ture?

[**Bt**, deebii kennu]

Bs: Dubbisicharraa hoo maal barattan?

[**Bt**, deebii kennu]

Bs: Gaariidha; amma dubbisuu eegalaa.

Dubbisuun Booda Garaagarummaafi Tokkummaa Yaadaa Baasuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Garaagarummaafi tokkummaa faalama roobaafi faalama bishaanii gidduu jiru barreeffamaan ibsaa.[Yeroo barattooni

barreessan daree keessa naanna'uun hordofuu, qajeelchuu]

[**Bt**, garaagarummaafi tokkummaa isaanii barreeffamaan ibsu]

Bs: kan barreessitan barattoota dareetiif dubbisaa

[**Bt**, barattoota dareetiif dubbisu]

[**Bs**, deebii isaanii madaaluu, sirreeffama kennuu]

Fayyadama Jechootaa

Daqiiqaa 10

Hima Ijaaruu

[Kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: Jechoota kitaaba keessan Hojii 4 jala jiraniin hima ijaaraa.

[**Bt**, himoota ijaaru]

[**Bs**, Hojii barattootaa hordofuu, jajjabeessuu, madaaluu, qajeelchuu]

Barreessuu

Daqiiqaa 10

Caatoo Guutuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 5]

Bs: Odeeffanno dubbisarrraa argattan irratti hundaa'uun caatoo kitaaba keessan Hojii 5 jala jiru guutaa.

[**Bt**, bakka duwwaa caatoo guutuu]

[**Bs**, haala fakkeenya kennameetiin akka hojjetan qajeelchuu, hordofuu sirreeffama kennuu]

Torban 21 Guyyaa 5

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Keessa deebii: Barnoota torbanii
- Madaallii: qamolee jechaa waliin deeman walitti firoomsuu, jechoota, kennamaniin hima ijaaruu, jecha tokko keessaa jechoota biroo baasuu,

Keessa Deebii

(Daqiiqaa 15)

Bs: Barnoonni torban kana keessa barattan maalfaa turan?

[**Bt,** waan yaadatan himu]

[**Bs,** deebii barattootaa jajuu, jajjabeessuu, yaadolee hafan itti dabaluun cimsuu]

Madaallii

(Daqiiqaa 25)

Bs: Amma madaallii adeemsisna. Kanaafuu, gaaffilee dhiyaatan hojjadhaa.[gaaffilee gabatee gurraacha irratti barreessuu]

[**Bt,** gaaffilee kennamaniif deebii kennu]

1. Jechoota armaan gadiitiin hima ijaari.

1. Jabina
2. dheerina

2. Qaamolee jechootaa walitti firoomsi.

A

1. dhug-
2. jab-
3. nam-
4. meeshaa

B

- a. -icha
- b. -lee
- c. -aatii
- d. -ina

Deebii: 1. c 2. d 3. a 4. b

3. Jechoota kanaa gadii keessaa jechoota biroo baasii barreessi.

Fkn. Faalama mala, lama, ala,

1. keemikaala
2. ilbiisa
3. bulbulamuu

Torban 22: Xiyyeffannoo Barannoowwan Torbanii

Kaayyoo Barannoowwan Torbanii

Barattoonni:

- dubbisa dhaggeeffatanii ergaa isaa ni ibsu
- qaamolee jechaa walitti makuu; addaanis niqoqqoodu
- dubbisa dubbisanii gaaffilee deebisu
- jechoota hiikaan walitti nifiroomsu, bakka duwwaa niguutu, gareetti niqoqqoodu.
- sirna tuqaalee sirriitti fayyadamu

Yaada Bu'uuraa: Bishaan

Ijoo Dubbii: Faayidaalee Bishaanii

Kana malees, iddo kuufamni bishaanii jirutti qurxummii horsiisu.

Qonnaan bultoonni bishaan eessaa argataniin oomishu?

Dabalataanis, laggeen, harawwan, garbawwaniifi galaanonni tajaajila geejibaatiif ni oolu. Dhalli namaa irra imaluun walitti dhufa; walitti dhufuun kun immoo jireenyi hawaasummaa akka cimu taasisa. Kanneen bashannanuuf bishaan irra deddeebi'anis nijiru. Kanaafuu, bishaan bakka bohaartii ta'uun daawwattoota yookiin turistoota hawwachuu danda'a. Turistoonni kunis tajaajila argataniif gatii kaffalu. Kun ammoo dinagdeen biyyaa akka guddatu taasisa.

Faayidaalee bishaan qabu keessaa kan bira humna elektiriikii maddisiisuudha. Humni kun tajaajila ibsaafi qophii nyaataatiif fayyada. Warshaalee soschoosuunis oomishni qulquolina qabu akka dabalu godha. Humni elektiriikii bishaan irraa argamu immoo gatii gadi bu'aadhaan tajaajilamtootaaf dhiyaata.

Kana malees, bishaan baballina warshaaleetiif gumaacha guddaa qaba. Bishaan warshaa keessatti wantoota adda adaa ittiin bulbuluufi maashinoota ittiin qabbaneessuuf dhimma baasa. Balfawwaniifi gataawan warshaa keessaa ittiin qulquelleessuuf baay'ee gargaara. Ibidda warshaalee keessatti akka tasaa ka'e dhaamsuu yookiin qabbaneessuufis nifayyada.

Faayidaaleen bishaan warshaalee keessatti qabu maalfaadha?

Dimshaashumatti, bishaan dhugaatiif, qulquolinaaf, bashannanaaf, humna elektiriikii maddisiisuuf gargaara. Kanaafuu, kosii itti gatuu dhiisuun qulquolina bishaanii eeguu qabna.

Faayidaalee Bishaanii

Lubbu qabeeyyiin bishaan malee jiraatan hinjirani. Garuu, dhalli namaa hunda caalaa bishaanitti dhimma ba'a. Bishaan nidhuga; nyaata ittiin bilcheeffata. Dhaqna isaa bishaaniin dhiqata; uffata isaatis ittiin miiccata. Midhaan, fuduraafi kuduraas ittiin oomisha. Yeroo mana ijaarus bishaanitti nigargaarama. Yoo mukaa'es iddo kuufamaafi fincaa'aa isaa deemuu bashannana. Tajaajilli kunneen martikan sadarkaa dhuunfaafi sadarkaa maatitti ilaalaman ta'u malu.

Faayidaan namni bishaan irraa argatu maali?

Akkasumas, faayidaan bishaan sadarkaa hawaasummaafi sadarkaa biyyaatti kennus danuudha. Fakkeenyaaaf, biyya keenya keessatti bishaan haala gaariidhaan oomishaaf oolaa jira. Uummata biyya keenya keessaa 85% Hojji qonaa irratti bobba'ee argama. Uummanni kunis midhaan nyaataa kan oomishu bishaan yeroo adda addaa bakka adda addaatii argatu gargaaramuudhaani. Qonnaan bultoonni baay'een ganna ganna bishaan roobaatiin oomishu. Bona bona immoo bishaan laggeeniifi harawwanii jallisiifi mootoraan harkisuun bonee qotu.

Dubbisuu Laga Awaash

Lagni Awaash qabeenya uumamaa Oromiyaan qabdu keessaa isa tokko. Ka'umsi isaas Finfinneerraa gara dhihaatti 90km fagaatee kan argamu Magaalaa Giincii cinaadha. Lagni kun gara 1200km nidheerata. Dheerinni isaa kunis laggeen biyya keenyaa keessaa lammaffaa isa taasisa. Awaash deemsa dheeraa taasisus biyya isaa dhiisee gara biyya ambaa yookiin ormaa hindhaqu. Biyyoo biyya abbaa isaa asumatti ummata biyya isaatiif hira. Kana malees, Awaash ummata biyya isaatiif faayidaalee adda addaa kennaajira.

*** Laggeen biyya keenyaa keessaa dheerinaan Awaash meeqaffaadha? Ammam dheerata? ***

Awaash misooma biyyaatifi karaalee hedduudhaan gumaacha gochaa jira. Iddoowwan daawwattoota ofitti harkisan kanneen bishaan isaatin walqabatanii jiranis baay'eedha. Isaan keessaa kanneen akka Finca'aa, Malkaa Garbaa, Malkaa Qunxurree, Gootuufi paarkiwwan bineensotaa ededa isaa irratti argaman nijiru. Iddoowwan kanneen daawwachuuuf daawwattoonni yookiin turistoonni bakka adda addatii dhufu. Daawwachuuuf qarshii guddaa kaffalu.

Torban 22 Guyyaa 1

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Dubbisa dhaggeeffachuu: Faayidaalee Bishaanii
- Walitti Makuu: Fufii '-umsa' qaamolee jechaatti maxxansuu
- Dubbisa dubbisuu: Laga Awaash
- Fayyadama Jechootaa: jechoota waliin deeman walitti firoomsuu

*** Iddoowwan hawwatoo ededa Awaash irratti argaman maal fa'i? ***

Kana malees, Awaash gama oomisha qonnaa guddisuutiin tumsa olaanaa taasisaa jira. Kunis, yeroo bonaa oomisha bonee keessatti gahee guddaa taphata. Awaash tima gara oliitii fidee lafa qonnaan bultoota ededa isaa irra jiraatanii irratti tuula. Isaanis bishaan isaa fayyadamuudhaan tima sana irratti biqlitoota adda addaa oomishu. Qonna shankoora warshaalee sukkaaraa kan akka Matahaaraa, Wanjiifi Tandaahootiif tajaajila guddaa kennaajira. Awaash humna elektiriikii maddisiisu keessattis gahee guddaa qaba. Tajaajila kana mara erga kenneen booda Hara Abbee seenee hafa.

*** Warshaaleen lagni Awaash tajaajila guddaa kenuuf kam fa'i? ***

Gabaabumatti, Awaash turizimii babal'isuufi humna elektiriikii maddisiisuun biyyi keenya akka irraa fayyadamtu taasisee jira. Akkasumas, oomisha sukkaaraatiifi bonee keessattilee gaheen isaa guddaadha. Kana waan ta'eef, nuti lammileen biyya kanaa harka walqabachuun qabeenya uumamaa kanaaf eegumsa haataasisnu; haadingqisiifannu; ittis haa fayyadamnu. Namoota dhimma kanarratti hubannoo hinqabneefis barumsa haakenniu.

Dhaggeeffachuu Daqiqaa 15

Dhaggeeffachuu Dura Yaada Dubbisa Dhaggeeffatamuu Tilmaamuu

[Kitaaba barattootaa Hojji 1]

Bs: Bishaan jirenyaaaf akkamitti fayyada?

Bt, deebii adda addaa]

[Bs, amma, dubbisuun isiniif dubbisu dhaggeeffachaa deebii keessan mirkanoeffadhaa.]

Yeroo Dhaggeeffachuu Hubannoontaa Dhaggeeffachuu Barattootaa To'achuu

[Kitaaba barattootaarra hinjiru]

Bs, dubbisuun, gidduu gidduutti gaaffii gaafachuu]

[**Bt**, dubbisa dhaggeeffachuu, gaaffilee gaafataman deebisuu]

Dhaggeeffachuun Booda Ergaa Dubbisaa Addaan Baafachuun Ibsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Gaaffilee Hojii 2 jala jiraniif deebii kennaa

[gaaffilee dubbisuudhaan gaafachuu]

[**Bt**, deebii kennuu]

[**Bs**, qajeelchuu deebii isaanii madaaluu sirreessuu]

Walitti Makuu

Daqiiqaa 5

[kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Qaamolee jechaatti '-umsa' dabaluun barreessaa.

[**Bt**, qaamolee jechaatti '-umsa' dabaluun barreessuu]

[**Bs**, sirriitti hojjachuu isaanii hordofuu, madaaluu, sirreffama kennuu]

Dubbisuu

Daqiiqaa 15

Dubbisuu Dura Beekumsa Duraanii Dadammaqsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: Waa'ee laga Awaash maal beektu?

[**Bt**, waan kanaan dura beekan ibsu]

[**Bs**, deebii irraa fuudhuu, jajjabeessuu]

Yeroo Dubbisuu Hubannoontu Dubbisuu Barattootaa To'achuu

[Kitaaba barattootaa irra hinjiru]

[**Bt**, dubbisa dubbisuu]

[**Bs**, gidduu gidduutti dhaabsisuun gaaffii gaafachuu]

[**Bt**, gaaffii giddu gidiutti gaafatamaniiif deebii kennuu]

Dubbisuu Booda Ergaa Dubbisaa Addaan Baafachuun Ibsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 5]

Bs: deebiin gaaffii tokkoffaa maali?

[gaafficha dubbisuudhaan gaafachuu]

[**Bt**, deebii kennuu]

[**Bs**, deebii isaanii madaaluu, sirreessuu]

[**Bs**, haaluma kanaan gaaffilee hafan hojjachiisuu, sirreffama kennuu]

Fayyadama Jechootaa

Daqiiqaa 5

Jechoota Haala Waliin Deemaniin Walitti Firoomsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 6]

Bs: Jechoota kitaaba keessan Hojii 6 jala jiran haala waliin deemaniin walitti firoomsaa.

[**Bt**, haala waliin deemaniin walitti firoomsu]

[**Bs**, qajeelchuu, deebii sirrii kennuu]
deebii

1. C

2. D

3. B

4. A

Torban 22 Guyyaa 2

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Addaan qoqqooduu: '-umsa' qaamolee jechaarrraa adda baasuu
- Dubbisaa irra deebiin dubbisuu: Laga Awaash
- Fayyadama Jechootaa: bakka duwwaa guutuu
- Barreessuu: Jechoota '-umsa' qabaniin hima ijaaruu

Addaan Qoqqooduu

Daqiiqaa 5

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Jechoota kitaaba keessan Hojii 1 jala jiran qaamolee jechaatti qoqqoodaa.

[Bt, qaamolee jechaatti qoqqoodu]

[Bs, qajeelchu, madaaluu, deebii sirrii kennuu]

Dubbisuu

Daqiiqaa 15

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisaa Yaadachuu

[Kitaaba barattootaa irra hinjiru]

Bs: Dubbisaa yeroo darbe dubbistan keessaa maalfaa yaadattu?

[Bt, waan yaadatan ibsu]

Dubbisuun Booda Yaada Ijoo Dubbisaa Ibsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Gaheen Lagni Awaash misooma keessatti qabu maali?

[Bt, deebii dubbisa irratti hundaa'e kennu]

[Bs, deebii irraa fuudhuu, jajjabeessuu, sirreeffama kennu]

Fayyadama Jechootaa

Daqiiqaa 10

Bakka Duwwaa Guutuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Jechoota kitaaba keessan hojii 3 jala jiraniin bakka duwwaa guutaa.

[Bt, jechoota bakka sirrii ta'etti galchuun hima guutuu taasisu]

[Bs, qajeelchuu, madaaluu, sirreeffama kennuu]

Barreessuu

Daqiiqaa 10

Hima Ijaaruu

[Kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: Dubbisaa dubbistan keessaa jechoota qaama jechaa '-umsa' qaban funaanoon hima ittiin ijaaraa.

[Bt, dubbisaa keessaa funaanoon hima ittiin ijaaru]

[Bs, jechoota sirrii funaanoon hima sirrii ijaaruu isaanii hordofuu, sirreeffama kennuu]

Torban 22 Guyyaa 3

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Dubbisaa irra deebiin dhaggeeffachuu : Faayidaalee Bishaanii
- Marii gaggeessuu: Faayidaa bishaan akka biyyaafi akka dhuunfatti qabu maali?

((Dhaggeeffachuu

Daqiiqaa 25

Dhaggeeffachuun Dura Yaada Dubbisaa Darbee Yaadachuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Waa'ee dubbisaa yeroo darbe dhaggeeffattanii maalfaa yaadattu? Faayidaaleen bishaanii maalfaadha?

[**Bt**, waan yaadatan ibsu]

[**Bs**, yaada barattootaa irraa fuudhuu]

Dhaggeeffachuun Booda Yaada Dubbisaa Ibsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Naannoo keessanitti namoonni bishaan maal maaliif itti fayyadamu

Torban 22 Guyyaa 4

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Addaan qoqqooduu: Jechoota '-umsa' qaban
- Dubbisaa irra deebiin dubbisuu: Laga Awaash
- Fayyadama jechootaa: Jechoota garee gareetti qoqqooduu, jechoota babal'isuun barreessuu
- Barreessuu: Hima ijaaruu, qoodduu jabaatti fayyadamuu

Addaan Qoqqooduu

Daqiiqaa 5

[kitaaba barattoota Hojii 1]

Bs: Jechoota '-umsa' of irraa qaban kan beektan shan barreessaa.

[**Bt**, nibarreessu]

Bs, kan barreessitan qaamolee jechaatti qoqqoodaa.

[**Bt**, qaamolee jechaatti qoqqoodu]

[**Bs**, qajeelchuu, deebii isaanii madaaluu, sirreffama kennuu]

[**Bt**, deebii adda addaa]

[**Bs**, deebii irraa fuudhuu, jajjabeessuu sirreffama kennuu]

Marii Gaggeessuu

Daqiiqaa 15

[Kitaaba barattootaarra hinjiru]

Bs: Faayidaa bishaan akka biyyaafi akka dhuunfaatti qaburratti garee gareedhaan mari'achuun yaada keessan dareef gabaasaa. [barattoonni garee gareen akka mari'atan qajeelchuun daree keessa nanna'uun hordofuu]

[**Bt**, garee gareedhaan mari'achuun yaada garee isaanii dareef dhiyeessu]

[**Bs**, yaada barattoonni dhiheessan madaaluu, sirreffama kennuu]

Daqiiqaa 15

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisaa Yaadachuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Ergaan dubbisaa yeroo darbe dubbistee maal ture?

[**Bt**, wanta yaadatan ibsu]

[**Bs**, deebii irraa fuudhuun, akka irra deebiin dubbisian qajeelchuu]

Dubbisuun Booda Yaada Kenname Ibsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Gaaffii kitaaba keessan Hojii 3 jala jiru gareen irratti mari'achuun yaada irratti waliigaltan barreeffamaan dareef dhiyeessaa.

[**Bt**, yaadicharratti erga mari'atanii booda yaada irratti walii galan barreeffamaan dareef ibsu]

[**Bs**, deebii barattootaa madaaluu sirreffama kennuu]

Fayyadama Jechootaa

Daqiiqaa 5

Yaadolee Garee Isaanii Jalatti Ramaduu

[Kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: Odeeffannoo dubbisarrraa argattan irratti hundaa'uun gabatee isiniif kennname guutuu taasisaa.

[**Bt,** yaada sirrii ta'een gabatee guutu]

[**Bs,** haala itti hojjatan agarsiisuu, jajjabeessuu, sirreeffama kennuu]

Jechoota Babal'isaanii Barreessuu

[kitaaba barattootaa Hojii 5]

Bs: Haala fakkeenya isiniif kennameen jecha tokkorraa ka'uun babal'isuun barreessaa]

[**Bs,** kallatti qabsiisuu, jajjabeessuu, Hojii isaanii madaaluun sirreessuu]

Torban 22 Guyyaa 5

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Keessa deebii: Barnoota torban kana keessa baratame
- Madaallii: Jechoota fufii '-umsa' dabaltan , keeyyata barreessuu

Keessa Deebii

Daqiiqaa 15

Bs: Barnoonni torban kana keessa barattan maali?

[**Bt,** waan yaadatan himu]

[**Bs,** deebii barattootaa irraa fuudhuu, yaadolee hafan itti dabaluun cimsuu]

Barreessuu

Daqiiqaa 15

Hima Ijaaruu

(Kitaaba barattootaa Hojii 6)

Bs: Jechoota kitaaba keessan Hojii 6 jala jiraniin hima ijaaraa.

[**Bt,** jechoota kennameen hima ijaaru]

[**Bs,** daree keessa naanna'uun deggaruu, jajjabeessuu, to'achuu]

[**Bs,** hima isaan ijaaran madaaluu, sirreessuu]

Qoodduu Jabaatti Fayyadamuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 7]

Bs: Himoota kitaaba keessan Hojii 7 jala jiran keessatti bakka barbaachisaa ta'etti qoodduu jabaa galchaa.

[**Bt,** bakka qoodduu jabaan galuu qabutti galchanii barreessuu]

[**Bs,** qajeelchuu, sirreeffama kennuu]

Madaallii

(Daqiiqaa 25)

Bs: [gaaffilee gabatee gurraacha irratti barreessuu].

[**Bt,** gaaffilee barreeffamaan deebisu]

- 1. Jechoota kanaa gadii keessaa kan '-umsa' itti dabalamuu danda'u adda baasaa.**

taa'ee, fiige, eege, nyaate, guddate, beeka bare, guute, taphate, bite

- 2. Waa'ee laga naannoo keetiitti argamuu ykn beektuu tokko keeyyata tokko barreessi.**

Torban 23: Xiyyeefannoo Barannoowwan Torbanii

Kaayyoo Barannoowwan Torbanii

Barattoonni:

- dubbisa dhaggeeffatanii ergaa isaa ni ibsu
- jechaafi fufii '-aatii' walitti nimaku, addaanis niqoqqoodu
- dubbisa dubbisanii gaaffilee deebisu
- jechoota hiikaa sirriitiin walitti firoomsu, hiika faallatiinis akkasuma, gabatee jechootaan guutu, hima ijaaruu
- Sirna tuqaalee sirriitti fayyadamu

Yaada Bu'uuraa: Bishaan

Ijoo Dubbii: Miidhaa Bishaan Faalamee

﴿ Dhaggeeffachuu

Miidhaa Bishaan Faalamee

Bishaan lagaa, bishaan boollaa, bishaan burqaa, bishaan haraafi bishaan haroo karaalee adda addaatiin faalamuu nidanda'u. Bishaan faalame ammoo jarmoota yookiin wantoota dhibee namatti fiduu danda'aniifi keemikaalota garaagaraa kanneen kallattii adda addaatiin lubbu-qabeeyyi miidhan niqaba. Yeroo ammaa kanas biqiltooniifi lubbu qabeeyyiin bishaan keessaa kan akka qurxummi sababa bishaan faalameetiin miidhamaa jiru. Kana malees, bishaan faalame dhibeewwan adda addaati nama qabsiisa. Namoonni dhibeewwan akka garaa kaasaa, ameebaa, jaardiyaafi koleeraatiif akka saaxilaman taasisa. Dhibeewwan kun hundi karaa bishaan faalameetiin daddarbuu danda'u. Fakkeenyaaaf, dhibee garaa kaasaa ilaaluun nidanda'ama.

Dhibeewwan bishaan faalame irraa nama qabuu danda'an maalfa'i?

Dhibeen garaa kaasaa karaalee adda addaatiin darbuu kan danda'u ta'us, bishaan dhugaatii faalame karaa isa guddaadha. Raammoon dhukkuba kana nama qabsiistu bishaan dhugamu waliin yoo garaa namaa

seente nama qaba. Dhibeen kun garaa nama mura. Deddeebisees nama teessisa. Namni dhukkuba kanaan qabame qaamni isaa dafee of dadhaba. Hojii idilee isaa faaraan gaggeessuu hindanda'u. Yaalamee fayyuufis waldhaanamuun dirqama. Kanaafuu, dhukkubni kun rakkoo hawaasummaafi diinagdeetiif nama saaxila.

Mallattooleen dhibee garaa kaasaa maalfa'i?

Kana malees, bishaan warshaalee keessaa ba'u keemikala waan qabuuf miidhaa guddaa geessisa. Bishaan kun yommuu warshaadhaa bahu keemikaalota adda addaa baatee gara bishaan naannoo jirutti yoo gale, qilleensa qulqulluu duraan bishaan keessa jiru balleessa. Kun ammoo lubbu-qabeeyyiin bishaan keessa turan akka dhuman godha. Fakkeenyaaaf, qurxummiifi roobiin bishaan faalame kana keessa jiraachuu hindanda'an.

Akkumas, bishaan bifaa roobaatiin argamu kan faalame taanan miidhaa addda addaa geessisuu nidanda'a. Bishaan kun samiidhaa yemmuu bu'u, wantoota hurka waliin gara isaatti gale waliin gara biyyootti seena. Gariin isaa immoo kallattumaan biqiltoota irra bu'a. Kan gara biyyootti seene karaa hiddaatiin, kan baala irra bu'an ammoo karuma sanaan miidhaa geessisu qaba. Miidhaan isaa kunis gogsuu, bilcheessuu, firii isaa hir'isuu yookiin akka firii hingodhanne gochuun nimul'ata.

Roobni faalame miidhaa akkamii biqiltoota irraan ga'uu danda'a?

Walumaagalatti, bishaan faalame miidhaa adda adda qaqqabiisa. Waan kana ta'eef, bishaan akka hinfaalamneef waan nurraa eegamu gochuu qabna. Isaan keessaa inni guddaan balfaawwan gara kuufama bishaaniitti gatuu dhiisuudha. Inni biraa immoo maloota adda addaa fayyadamuun bishaan faalame qulqulleessuu itti fayyadamuudha. Maloota kanneen keessaa muraasni bishaan faalame wayyaa haphiidhaan dhimbiiбуу, danfisuu kilooriини itti naquufi kan kana fakkaatan ta'uu nidanda'u.

Osoo Hinhubatin Qubaa Hingubatin

Guyyaan isaa Wiixata. Barattooni kutaa 4^{faa} wayitii jahaaffatti Barnoota Aadaa qabu turan. Barsiistuun isaanii Sonseen yeroo ishee kabajuun gara daree dhufte. Barattoota ishees hiriira galchuun gara dirree ispoortii geessite. Hiriiranii akkuma ba'aniin sarara dirree kubbaa miilaa irra fiiguun akka naanna'an ajajje. Isaanis suuta jalqabuun ariitii isaanii dabalaal al sadii naanna'an. Sana booda, barsiistuun ispoortii adda addaa hojjachiiste. Dhumarratti, akaakuu taphoota aadaa taphachuu qaban seera isaanii waliin itti himte. Isaanis taphachuu eegalan.

****Barattoota ispoortii kan hojjachiise eenyu?****

Taphoota barsiistuun akka taphatan ajajje keessaa kan barataa Guddataan sirriitti jaallatu dhokachoodha. Dhokachoon takoodhaan jalqabama. Warreen iddo takootitti harka isaanii lakkofsisan yeroon dhokachoo kennameefii nidhokatu. Inni harka miseensa taphattootaa lakkaa'e iddo sana irratti ija dunuunfatee gadi gombifama. Akka gombifamee jiruutti "Kukuluu, kukuluu...." jedhee iyya. Warri dhokatan yoo sagalee dhageessisu baatan hinturu. " Ishoo naaf bariite!" jedheeti ka'ee warra dhokatan barbaada. Jara yemmuu barbaadu akka warra dhokatan keessaa tokkollee jala miliqee iddo sana jalaa hindhunganne of eeggata. Inni dhokate osoo hintuqamin iddo sana dhungannaan, inni harka lakkaa'e akka mo'ametti fudhatama. Inni taphachiisu warreen dhokatan barbaadee, fiigee, qaqqabuun osoo isaan iddo sana hintuqiin yoo dhungate isatu mo'e jedhama.

****Tapha dhokachoo keessatti inni harka lakkaa'e, akka mo'ametti kan fudhatamu yoomi?****

Tapha kana Guddataan garee isaa keessatti taphachiisaa ta'ee jalqabe. Namni isa mo'u nidhabame. Al hedduu irra deddeebi'ee taphachiise. Al hundumaa inuma mo'e. Amma bilbilamuttis taphachaa turan.

Dhumarratti bilbilamnaan dabtara isaanii fudhatanii gara manaatti qajeelan. Guddataanis waan fiigaa tureef, baay'ee dheebote. Laga Biitee yemmuu ga'u, bishaan yaa'u gadi jedhee dhuge. Deemsa isaa itti fufuunis mana ga'e.

****Guddataan laga Biiteetti maal raawwate?****

Guddataan akkuma mana ga'een, haati isaa Aadde Soorettiin "Harka dhiqadhu," jettee. Innis harka dhiqachuun laaqana isaa nyaatee hoj-manee isaa hojjachuu eegale. Gara galgalaa jala garaa isa muruu jalqabe. Isa muddee jennaanis gara mana fincaanitti fiige; niteessise. Deebi'ee dhufee akkuma mana ga'een ammas isa mudde. Ammas deebi'ee dhaqee gad taa'ee miixate. Garuu wanti ba'u hinjiru. Haatis yeroo inni deddeebi'uu baay'isu faana baate. Haalli isaa ishee naasise. "Mucaa koo maal taate?" jettee gaafatte. Innis deebii kennuu dadhabe. Isheenis ni iyyite. Ollaan birmatee dhufnaan. "Mucaa koo waan inni ta'e hinbeekuu mala naaf malaa!" jechuun ollaatti boosse. Namoota birmatanii dhufan keessaa ogeettiin fayyaa ganda sanaa ishee tokko turte. Isheenis dhukkuba garaa kaasaa akka ta'e battalumatti barte. Sana booda gara buufata fayyaa geessitee qoricha garaa kaasaa akka liqimsu goote. Guddataanis suutuma suuta sardama irraa bilisa ta'uun fayye. Dhumarrattis, ogeettiin fayyaa kun dhukkubni kun bishaan faalame dhuguu irraa akka nama qabu ibsuudhaan namni kamiyyuu akka of eeggatu barsiiste.

Torban 23 Guyyaa 1

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Dubbisa dhaggeeffachuu : Miidhaa Bishaan Faalamee
- Walitti makuu: '-aatii' qaamolee jechaatti maxxansuu
- Dubbisa dubbisuu: Osso Hinhubatin Qubaa Hingubatin
- Fayyadama Jechootaa: jechootaa hiikaan walitti firoomsuu

Dhaggeeffachuu

Daqiiqaa 15

Dhaggeeffachuun Dura Yaada Dubbisa Dhaggeeffatamuu Tilmaamuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Fakkii kitaaba keessan irra jirurraa maal hubattu?

Bt, waan hubatan ibsu]

Bs: Fakkiifi mata duree yoo walbira qabdan hoo maal hubattu?

Bt, hubannoo isaanii ibsu]

Bs: Amma dubbisicha qalbiidhaan dhaggeeffadhaa.

Yeroo Dhaggeeffachuun Hubannoontaa Dhaggeeffachuu Barattootaa To'achuu

Bs, dubbisa barattootaaf dubbisuu, gidduu giddutti gaaffii gaafachuu]

Bt, dubbisa dhaggeeffachaa gaaffilee gaafataman deebisuu]

Dhaggeeffachuun Booda Ergaa Dubbisaa Adda Baasuu Ibsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Gaaffilee Hojii 2 jala jiraniif deebii kennaa. [gaafficha dubbisuun gaafachuu]

Bt, deebii nikennu]

Bs, deebii barattootaa fudhachuu, madaaluu deebii sirrii kennuu]

[Bs, gaaffii hafes haaluma kanaan hojjechiisuu]

Walitti Makuu

Daqiiqaa 5

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Qaamolee jechaatti '-aatii' dabaluun walitti makaa bareessaa

[Bt, qaamolee jechaatti '-aatii' itti dabaluun bareessu]

[Bs, Hojii barattootaa hordofuu, qajeelchuu deebii sirrii kennuu]

Dubbisuu

Daqiiqaa 15

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisaa Tilmaamuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: Fakkiifi mata duree kitaaba keessan irra jiru ilaala. Fakkiifi mata duree kana irraa dubbisichi waa'ee maalii dubbata isinitti fakkaata?

Bt, deebii adda addaa]

Bs: Tilmaama keessan mirkaneeffachaa dubbisa dubbisaa.

Yeroo Dubbisuu Hubannoontaa Barattootaa To'achuu

[Kitaaba barattootaa irra hinjiru]

Bt, dubbisa dubbisuu, gaaffii gidduu giduutti gaafataamaniif deebii kennuu]

[Bs, gidduu giddutti dhaabsisuun gaaffii gaafachuu]

Dubbisuun Booda Ergaa Dubbisaa Addaan Baafachuu Ibsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 5]

Bs: Deebiin gaaffii tokkoffaa maali? [gaafficha dubbisuun gaafachuu]

Bt, deebii kennu]

[Bs, deebii barattootaa madaaluu, sirreessuu]

[Bs, haaluma kanaan gaaffii hafe hojjachiisuu, sirreeffama kennuu]

Fayyadama Jechootaa

Daqiiqaa 5

Jechoota Hiikaan Walitti Firoomsuu

[kitaaba barattootaa Hojii 6]

Bs: Jechoota kannaman hiikaan walitti firoomsaa

Torban 23 Guyyaa 2

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Addaan qoqqooduu: '-aatii' qaamolee jechaarraa adda baasuu
- Dubbisa irra deebiin dubbisuu: Osoo Hinhubatin Qubaa Hingubatin
- Fayyadama jechootaa: hiika jechootaa
- Barreessuu: jechoota '-aatii' qabaniin hima ijaaruu

Addaan Qoqqooduu

Daqiiqaa 5

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Jechoota isiniif kennaman qaamolee jechaatti qoqqoodaa. [Fakkeenya kennun agarsiisuu]

Fkn. dhumaatii dhum.....aatii

Bt, qaamolee jechaatti qoqqoodu]

Bs, barattoota qajeelchuu madaaluu, deebii sirrii kennuu.

Dubbisuu

Daqiiqaa 15

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisaa Yaadachuu

[kitaaba barattootaa irra hinjiru]

Bs: Dubbisa yeroo darbe dubbistan keessaa maalfaa yaadattu?

Bt, waan yaadatan ibsu]

Bs: Amma dubbisicha irra deebiin dubbisaa

Dubbisuun Booda Yaada Ijoo Dubbisaa Ibsuu

[Kitaaba barattootaa hoji 2]

Bs: Dogoggorri Guddataan raawwate maal isinitti fakkaata?

[Bt, jechoota hiika isaanitiin walitti firoomsu]

[Bs, jajjabeessuu qajeelchuu, madaaluu, deebii sirrii kennuu]

deebii

1. D 2. A 3. B 4. C

[Bt, deebii dubbisa irratti hundaa'e kennu]

[Bs, deebii barattootaa madaaluu, sirreessuu]

[Bs, gaaffi itti aanus haaluma kanaan hojjachiisuu, qajeelchuu, sirreeffama kennuu]

Fayyadama Jechootaa

Daqiiqaa 10

Hiika Jechootaa Kennuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Jechoota isinii kennamaniif hiika isaanii kennaa.

[Bt, hiika jechootaa barreessuu]

[Bs, hordofuu, qajeelchuu, madaaluu deebii sirrii kennuu]

Deebii

1. lubbuu qabeeyyii ijaan hinargamne kan dhibee namatti fidan
2. keemikaala bishaan qulqulleessu.
3. toora galuu
4. akka namni hinargine gochuu

Barreessuu

Daqiiqaa 10

Hima Ijaaruu

[Kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: Jechoota '-aatii' qaban kitaaba barattootaa irratti kennamaniin hima ijaaraa.

[Bt, jechoota '-aatii' qabaniin hima ijaaru]

[Bs, hordofuu qajeelchuu, deebii isaanii madaaluu, sirreeffama kennuu]

Torban 23 Guyyaa 3

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Dubbisa irra deebiin dhaggeeffachuu: Miidhaa Bishaan Faalamee
- Afaaniin ibsuu: Yaadolee kennaman afaaniin ibsuu

﴿ Dhaggeeffachuu (Daqiiqaa 25)

Dhaggeeffachuun Dura Yaada Dubbisaa Yaadachuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Mata dureen dubbisaa yeroo darbe dhaggeeffattanii maali?

[Bt, deebii kenuu]

[Bs, dubbisaa dhaggeeffattan keessaa maal maal yaadattu?

[Bt, wanta yaadatan himu]

[Bs, amma dubisichan irra deebiin isiniif dubbisaa hubanoon dhaggeeffadhaa.]

Yeroo Dhaggeeffachuu Hiika Jechootaa Galumsarrraa Tilmaamuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

[Bs, dubbisaa barattootaaf dubbisuu, jechoota hiikni isaanii tilmaamamu bira yeroo geessu

Torban 23 Guyyaa 4

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Addaan qoqooduu: qaamolee jechaa '-aatii' qaban
- Dubbisa irra deebiin dubbisuu : Osoo Hinhubatin Qubaa Hingubatin
- Fayyadama jechootaa: gabatee guutuu, faallaatiin walitti firoomsuu
- Barreessuu: Tuq-lamee fayyadamuu, hima ijaaruu

hima jechichi keessatti argamu irra deebiin dubbisuu]

[Bt, hiika jechaa galumsarrraa tilmaamu]

[Bs, qajeelchuu, sirreeffama kennuu, dubbisaa itti fufuu dubbisuu]

Dhaggeeffachuun Booda Yaada Dubbisaa Adda Baasuun Ibsu

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Gaaffilee Hojii 3 jala jiraniif deebii kennaa. [Gaafficha dubbisuu gaafachuu]

[Bt, deebii kenuu]

[Bs, deebii barattootaa fudhachuu, qajeelchuu, sirreeffama kennuu]

Yaada Kenname Afaaniin Ibsuu

Daqiiqaa 15

[Kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: gaaffilee kitaaba keessan Hojii 4 jala jiran gareen hojjadhaa. [daree keessa naanna'uun hordofuu, qajeelchuu]

[Bt, garee gareen ta'uun hojjatu]

Bs: Yaada garee keessanii dareef ibsa.

[Bt, yaada garee isaanii dareef ibsu]

[Bs, qajeelchuu, sirreeffama kennuu]

Addaan Qoqooduu

Daqiiqaa 5

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Haala fakkeenya isiniif kennameen jechoota '-aatii' of keessaa qaban sadii barreessi.

[Bt, jechoota '-aatii' qaban sadii barreessuu]

[Bs, jechoota barreessitan qaamolee jechaatti qoqoodaa].

[Bt, jechoota barreessan qaamolee jechaatti qoqooduu]

[Bs, qajeelchuu, deebii isaanii madaaluu, sirreeffama kennuu]

Dubbisuu

Daqiiqaa 15

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisaa Yaadachuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Dubbisni yeroo darbe dubbistan waa'ee maaliti?

[**Bt,** waa'ee maalii akka ta'e nihimu]

Bs: Gaariidha. Mee amma dubbisuu eegalaa.

Dubbisuun Booda Garaagarummaa Yaadaa adda Baasuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Garaagarummaan yaadaa A fi B gidduu jiru maal akka ta'e garee gareen irratti mari'adhaatii, yaada garee keessanii dareef ibsaa.

[**Bt,** garee gareen irratti mari'achuun yaada garee isaanii dareef gabaasu]

[**Bs,** qajeelchuu, jajjabeessuu, yaada barattootaa madaaluu, sirreffama kennuu]

Fayyadama Jechootaa

Daqiiqaa 10

Gabatee Kenname Odeeffannoo Dubbisaan Guutuu

Kitaaba barattootaa Hojii 4

Bs: Odeeffannoo dubbisarraa argattanirratti hundaa'uun gabatee kenname jechoota sirriidhaan guutaa.

[**Bt,** odeeffannoo argatan irratti hundaa'uun gabatee guutu]

[**Bs,** qajeelchuu, madaaluu, deebii sirrii kennuu]

Hiika Faallaatiin Walitti Firoomsuu

[kitaaba barattootaa Hojii 5]

Bs: Jechoota kitaaba keessan Hojii 5 jala jiran hiika faallaatiin walitti firoomsaa.

[**Bt,** hiika faallaatiin walitti firoomsu]

[**Bs,** qajeelchuu, deebii sirrii kennuu]

Deebii

1. c

2. b

3.a

Barreessuu

Daqiiqaa 10

Tuq-lameetti Fayyadamuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 6]

Bs: Haala fakkeenya isiniif kennameen tuq-lamee bakka barbaachisutti galchaa.

[**Bt,** bakka barbaachisaa ta'etti tuq-lamee galchuun barreessu]

[**Bs,** qajeelchuu, madaaluu, deebii sirrii kennuu]

Hima Ijaaruu

[kitaaba barattootaa Hojii 7]

Bs: Jechoota kitaaba keessan Hojii 7 jala jiraniin hima ijaaraa.

[**Bt,** jechootatti fayyadamanii hima ijaaru]

[**Bs,** qajeelchuu, hima sirrii ta'e ijaaruu isaanii to'achuu, sirreffama kennuu]

Torban 23 Guyyaa 5

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Keessa deebii: Barnoota torban kana keessatti baratame
- Madaalli: Jechoota '-aatii' dabalatan, walaloo dubbisuu, keeyyata sirreessanii bareessuu

Keessa Deebii

Daqiiqaa 15

Bs: Barnoonni torban kana keessa barattan maal fa'i?

[**Bt,** waan yaadatan himu]

[**Bs,** deebii barattootaa jajuu, jajjabeessuu, yaadolee hafan itti dabaluun cimsuu]

Madaallii

Daqiiqaa 25

Bs: Amma madaallii adeemsisna. Gaaffilee kanneen dabtara keessan irratti barreeffadhaa. Deebii isaanis kennaa.

[gaaffilee gabatee gurraacha irratti barreeessuu]

[**Bt,** gaaffilee barreeffatanii deebii kennu]

1. Jechoota kanaan gadii keessaa kan '-aatii' dabalatan adda baasaa.

rafe, taphate, muge, fiige, dhuge, nyaate, jaalate, barate, kufe, ka'e

2. Walaloo Dubbisuu

Nanhojjadha	Nihojjanna	Nihojjattu
<p>Bs: Amma walaloon isinii dubbisa. [Walaloo gabatee gurraacharratti barreeessuun dubbisuu] <u>odaa</u></p> <p>Muka jedhan malee</p> <p>Odaan muka miti</p> <p>Teessuma manguddoo</p> <p>Kennaa Waaqayyooti</p>	<p>Bs: Mee amma na wajjiin dubbisaa.</p> <p>[Bs fi Bt: Waliin dubbisu]</p>	<p>Bs: Mee isin immoo dubbisaa.</p> <p>[Bt, barattooni of danda'anii dubbisu]</p>

Torban 24: Xiyyeffannoo Barannoowwan Torbanii

Kaayyoo Barannoowwan Torbanii

Barattooni:

- dubbisa dhaggeeffatanii yaada isaa ni ibsu
- qaamolee jechaa walitti nimaku; addaanis niqoqqoodu.
- gaaffilee dubbisa dubbisan keessaa ba'aniif deebii nikennu.
- jechoota hiikaan walitti firoomsu, caatoo kenname jecha sirrii ta'een guutu.
- hima ijaaru, hima keessatti tuqaalee sirrii ta'e gargaaramu.

Yaada Bu'uuraa: Meeshaalee Sub-qunnamtii

Ijoo Dubbii: Sab-quunnamtii Barreeffamaa

Dhaggeeffachuu

Sabqunnamtii Barreeffamaa

Barreeffamni meeshaalee sabqunnamtii umrii dheeraa qabu. Sagaloota dubbii mallattoo namtolchee yookiin qubeedhaan bakka buusuun jalqabame. Tuutni sagalootaa akkuma jecha ta'ee dubbatumu, tuutni qubeewwanii jecha ta'ee barreeffama. Jechoonis seera afaanichaa hordofuun duraa duuba eeganii yoo barreeffaman gaaleefi hima ta'u. Tuutni himootaa keeyyata, tuutni keeyyattootaa ammoo barreeffama gabaabaa ykn dheeraa ta'u. Haaluma kanaan guddataa dhufe. Yeroo ammaa kanas akaakuun barreeffamaa baay'atee jira. Namoonni baratan ittiin waliigalaa jiru. Faayidaalee adda

addaa kennuuf bifaa addaa addaatiin sadarkaa dhiyaachuu irra gahee jira.

Meeshaan kun yeroo ammaa babal'atee jira. Akaakuun isaatis hedduudha. Akaakuu isaa keessaa kitaaba, galaalcha (gaazexaa), barruuleefi laalleen isaan beekamoodha. Bu'uura dheerina yeroo itti qophaa'aniifi bal'ina qabiyyee isaaniitiin walcaalu. Yeroo baay'ee kitaabni hunda isaanii nicaala. Qabiyyeen inni qabatus kan dhimmoota yeroo dheeraa irratti xiyyeefatu ta'uu mala. Kan qophaa'u nama tokkoon yookiin gareedhaan ta'uu nimala. Jarreen hafan garuu, qabiyyeewwan muraasa dhimma yeroo irratti xiyyeefatan qabatanii maxxanfamu. Kan maxxanfamanis guyyaan guyyaan torbee torbeen, torbee lama lamaan, ji'a ji'an, kurmaana kurmaanaan, walakkaa waggaatiin, waggaan waggaan ta'uu danda'a. Akka kitaabatti nama tokkoon qophaa'uun hindhi'aatan. Namoota lama yookiin lamaa olitu waliin qopheessa.

****Gosa sub-qunnamtii barreeffamaa keessaa ballina qabiyyeetiin kan hunda caalu kami?****

Meeshaan sabqunnamtii kun amala adda isa taasisu niqaba. Fakkeenyaaaf, meeshaa kanaan kan ergaa dabarsu nama barreessuu danda'u qofa. Kan ergaa barreeffamaan jiru fudhatus nama dubbisu danda'u. Jarreen kun lamaanuu ergaa waliif dabarsuuf bakka tokkotti argamuun waan isaan irraa eegamu miti. Barreessaan yeroo barbaadetti ergaa barreeffamaan kaa'uu nidanda'a. Dubbisaaanis yeroo isaaf mijatetti barreeffama barbaade dubbisu nidanda'a.

Sabqunnamtiin barreessaafi dubbisa walitti fidu kun, faayidaalee adda addaa qaba. Isaan keessaa inni tokko namoota, dhaabbileefi biyyoota walirraa fagoo jiran giddutti odeeffanno deddeebisuudha. Kana hojjachuudhaanis muuxannoon bakka tokkoo bakka birootti akka babal'atu taasisa. Argannoon nama tokkoo namoota birootif akka darbu godha. Umuriidhaan turuu isaa irraa kan ka'es wanti yeroo tokko barreeffame baraafi jaarraa hedduu tarkaanfachuun akka dhalooni irraa baratuuf carraa gaarii uuma.

****Faayidaan sabqunnamtii barreeffamaa maali?****

Barreeffamni baattoo muuxannoofi beekumsaa ta'e kun, durii kaasee fuula waraqaa irratti dhiyaachaa ture. Amma garuu, waraqaa qofaan dhiyaachaa hinjiru. Guddina saayinsiifi teeknooloojiitiin walqabatee bifaa fooyya'aa ta'een barreeffamuun dhiyaachaa jira. Kan dur harkaan barreeffamaa ture, amma kompiitaraan ta'aa jira. Kan dur waraqarrraa dubbifamaa ture meeshaa ammayyaa kana irraa dubbisamuu jalqabeera. Kanaanis, barreessuufi dubbisu ilaalchisee haalli rakkisaa ture amma hir'ateera jechuun nidanda'ama.

Dubbisuu

Qotinyaa

Bara durii barnoonni akka ammaatti hinbaballanne ture. Garuu, namoonni muraasni baratanii jiru. Dubbisuufi bareessuu nidanda'u. Kanaaf, wantoota akka galaalchaa, barruuleefi laalleee adda addaa nidubbisu. Odeeffannoo irraa argatanis namoota hinbarannetti himu turan. Namoonni hinbaratin kunis, odeeffannoo barreeffama irraa argamee isaanitti himamu yemmuu dhaga'an isaan dinqa ture. Abjuudhaanis kan dhaga'an itti fakkaata.

****Namooti baratan maal maalfaa dubbisu?****

Kana irraa kan ka'e miseensooni hawaasaa hundinuu namoota baratan kanneen ija addaatiin ilaalu. "Isaan ija lama qofa hinqaban; ija Hojji Waaqayyoo ittiin organillee niqabu," jedhu. Namoota kanneen nikabaju; nijaallatus. Gosoomsaan namoota hinbaratin keessaa isa tokko. Miseensa jara hinbarannee ta'uun oduu isaanitti himamu hordofaa ture. Ilaalcha hawaasni isaanii qabu kanas hubachaa ture. Boodarra garuu, inaafuu jalqabe. Innis akka namoota baratan kanaa beekaa ta'uu barbaade; kabaja argachuu hawwe. Hawwiifi fedhii isaa kana garuu, nama tokkottuu hinhimne. Kan yaade galmaan ga'uufis qotiyyoo tokkicha qabu gurguree magalaatti bade.

Gosoomsaan eenyutti hinaafe?

Gosoomsaan yeroo gara magaalaatti badu, murteen isaa mana barnootaa galee barachuudha. Haa ta'uu malee, yeroon sun yeroo manni barnootaa itti galamu miti. Kanaaf, galmaa'ee barachuu hindandeenye. Osuma magaalaa keessa naanna'uus yeroo dheeraa fixe. Qarshii inni qabatee bahes harkaa dhume. Dhuma irratti, galaalchaa (gaazexaa) tokko bitatee gara biyya isaatti gale.

Akkuma biyya gaheen "Barnoota biyyi ittiin of jajus baradheen jira; anis ija banadhee jira. Kana booda, anatu namatti hima malee, wanti namni natti himu hinjiru!" jechuun of jajuu jalqabe. Namoonnis "Namni keenya nuuf barate," jedhanii gammadan. Innis, akkuma namoota baratan kanneen biroo akka waa itti himuuf bakka inni gad taa'e hundatti walitti qabamuu jalqaban. Innis galaalchaa bitatee gale, kan yeroo hunda harka isaa irra hinbuune qabatee isaan bira dhaqa. Waan hunda akka dubbisee hubateetti uumee itti odeessa. Hamma namoota kaanii dingisiifachuu baatanis inuma dhaggeeffatu. Yemmuu itti oddeessu galaalchaa isaa giddu gidduutti ilaala.

Torban 24 Guyyaa 1

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Dubisa dhaggeeffachuu: Sabqunnamtii Barreeffamaa
- Walitti makuu: fufii '-ttii' jedhu jechootatti maxxansuu
- Dubbisa dubbisu: Qotinyaa
- Fayyadama jechootaa: garaagarummaa jechoota kennamanii ibsuu

﴿ Dhaggeeffachuu

Daqiiqaa 15

Dhaggeeffachuuun Dura Beekumsa Duraanii Dadammaqsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Gosoomsaan maaliif gara magaalaa deeme? Magaalaa deemee hoo maal hojjatee gale?

Gaaf tokko, namoota dhaggeeffachaa jiran keessaa inni duubarra taa'e tokko ka'ee "Koot jirraa!" jedhe. Namichi kun dur mana barnootaa galee qabee lakkaa'uul jalqabee addaan kute. "Maal irratti?" jedheen Gosoomsaan. "Galaalchaan kun Afaan Faranjiitiin barreeffame. Ati immoo Afaan Faranjii hinbeektu," jedheen. Gosoomsaanis, "Afaan Faranjii nan beekaa koot jirraa," jedheen jarreen lamaanuu jirra walqabatanii jaarsolii araarsan filatan. Jaarsoliin filatamanis, "Maaliif jettan?" jedhanii gaafatan. Namichi dhaggeeffachaa ture dursa gaafatamnaan, "Galaalchaan kun Afaan Faranjiitiin barreeffame; isumaayyuu gad garagalchee qabate. Kanaafuu, Gosoomsaan Afaan Faranjii hinbeeku," jedheen. Gosoomaanis gaafatamnaan, "Ani Afaan Faranjii nan beeka. Afaan Faranjii funyaan Faranjiitii gaditti argama," jedheen. Jaarsooliinis waa hubachuu hindandeenye. Kanaafuu, "Mee gaafa Faranjii agarre murteessinaa hammasitti turaa," jedhanii addaan galan jedhama.

[**Bs**, gaaffilee dhaggeeffachuuun duraa Hojii 1 jalatti kennaman haaluma kanaan dura hojjetamaa tureen hojjechiisuu]

Yeroo Dhaggeeffachuu Hubannoont Dhaggeeffachuu Barattootaa To'achuu

[**Bs**, sagalee olkaasuun dubbisu, gaaffilee dubbisa gidduutti kennaman gaafachuu]

[**Bt**, hubannoont dhaggeeffachuu, tilmaama isaanii mirkaneeffachaa gaaffilee gaafatamaniif deebii kenu]

Dhaggeeffachuuun Booda Gaaffilee Dubbisa Keessaa Ba'an Deebisu

Kitaaba barattootaa Hojii 2

[**Bs**, gaaffilee dhaggeeffachuuun booda Hojii 2 jalatti kennaman haaluma kanaan dura hojjetamaa tureen hojjechiisuu]

Walitti Makuu

Daqiiqaa 5

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Fufii '-ttii' jedhu jechootatti maxxansuuf deemna.

[Bs, qaamolee jechaa Hojii 3 jala jiran, haala kanaan dura qaamolee jechaa walitti makuu hojjechisaa turteen hojjechiisi.]

Dubbisuu

Daqiiqaa 15

Dubbisuun Dura Beekumsa Duraanii Dadammaqsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: Dubbisaa osoo hindubbisiin dura gaaffilee dubbisaa duraa hoijettu.

Bs: Jirraa (Qotinya) jechuun maali?

[Bt, waan beekan himu]

Bs: Ati namaan qotinya walqabattee beektaa? Maal irratti?

[Bt, deebii adda addaa kennu]

Bs: Amma dubbisuuf deemtu. Bakka mallattoo *** bira yeroo geessan dubbisuu dhaabuun gaaffilee gaafatamanifiif deebii kennitu.

Yeroo Dubbisuu Hubannoontu Dubbisuu Barattootaa To'achuu

Torban 24 Guyyaa 2

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Addaan qoqqooduu: Fufii '-ttii' jedhu jechootarraa adda baasuu
- Dubbisaa irra deebiin dubbisuu: Qotinya
- Fayyadama Jechootaa: Jechota hiikaan walitti firoomsuu
- Barreessuu: Hima ijaaruu

[Bt, nidubbisu, mallattoo *** bira yeroo ga'an dubbisuu dhaabuun gaaffii gaafatamanifiif deebii kennuu]

[Bs, dubbisuu barattootaa hordofuu, yeroo isaan mallattoo *** bira ga'an gaaffii gaafachuu.]

Dubbisa Booda Gaaffilee Dubbisaa Bu'uureffatan Deebisuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 5]

Bs: Amma gaaffilee dubbisuun booda hojjechuuf deemna.

[Bs, gaaffilee Hojii 5 jala jiran haaluma kanaan dura gaaffilee dubbisuun booda itti hojjechisaa turteen hojjechiisi.]

Fayyadama Jechootaa

Daqiiqaa 5

Garaagarummaa Jechoota Kennamanii Ibsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 6]

Bs: Amma garaagarummaa jechoota kennaman gidduu jiru ibsuuf deemna.

Bs: Jechoota Hojii 6 jalatti kennaman ilaala. Garee gareen ta'uun garaagarummaa jechoota kennamanii irratti mari'adhaa.

[Bs, daree keessa naanna'uun hordofuu, qajeelchuu]

[Bs, deebii barattootaa madaaluu, sirreeffama kennuu]

Addaan Qoqqooduu

Daqiiqaa 5

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Fufii '-ttii' jedhu jechoota irraa addaan baasuuif deemna.

[Bs: Jechoota Hojii 1 jalatti kennaman haala kanaan dura jechoota qaamolee jechaatti qoqqooduu hojjechisaa turteen hojjechiisi.]

Dubbisuu

Daqiiqaa 15

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisaa Duraanii Yaadachuu

(Kitaaba barattootaa irra hinjiru)

[Bs, Dubbisaa yeroo darbee irra deebiin osoo hindubbisiin dura yaada dubbisichaa yaadachuuf demna.]

Bs: Mata dureen dubbisaa yeroo darbe dubbistanii maali?

Bt: Qotinya

Bs: yaada dubbisichaa keessaa maalfaa yaadattu?

[Bt, Waan yaadatan himu]

[amma dubbisicha irra deebiin dubbisaa]

Dubbisuun Booda yaada Dubbisaa Ibsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

[Bs, dubbisaa dubbistanii xumurtanii jirtu. Amma immoo gaaffilee dubbisaa irratti hundaa'an hojettu.

Bs: Kitaaba keessan irraa gaaffilee Hojii 2 jala jiran ilalaa.

Bs: Gaaffii tokkoffaa eenyutu dubbisaa?

[Bt, nidubbisu]

[Bs, gaafficha irra deebi'ee dubbisuu, deebisaa gaafachuu]

Torban 24 Guyyaa 3

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Dubbisa irra deebiin dhaggeeffachuu: Sabqunnamtii Barreeffamaa
- Marii gaggeessuu: Odeeffannoo afaniin darbu moo barreeffamaan darbutu caalaa hubaatama? Maaliif?

[Bs, deebii barattootaa madaaluu, sirreeffama kennuu]

[gaaffilee hafanis haaluma kanaan hojjechiisuu]

Fayyadama Jechootaa

Daqiiqaa 5

Jechoota Hiikaan Walitti Firoomsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Jechoota hiikaan walitti firoomsuuf deemna.

Bs: Kitaaba keessan irraa Hojii 3 baasuun jechoota kennaman hiikaan walitti firoomsaa.

Bs: Deebii keessan cimdi, cimdiin walitti agarsiisaa.

[Bs. Deebii barattootaa madaaluu, sirreeffama kennuu]

Barreessuu

Daqiiqaa 15

Hima Ijaaruu

[kitaaba baattootaa Hojii 4]

Bs: jechoota Hojii 4 jalatti kennamaniin hima ijaaruuf deemna.

[Bs, haala kanaan dura hima ijaarsisaa turteen hojjechiisi.]

Dhaggeeffachuu

Daqiiqaa 25

Dhaggeeffachuuun Dura Yaada Dubbisaa Darbee Yaadachuu

[kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Dubbisicha irra deebiin osoo hindaggeeffatiin yaada dubbisichaa yaadachuuf yaalla.

Bs: Mata dureen dubbisaa yeroo darbe dhaggeeffattanii maal ture?

Bt: Sabqunnamtii Barreeffamaa

Bs: Dubbisicha keessaa hoo maalfaa yaadattu?

[**Bt,** waan yaadatan himu]

Bs: Amma dubbisa ani isiniif dubbisu dhaggeeffachaa deebii keessan mirkaneeffadhaa.

Yeroo Dhaggeeffachuu

[**Bs,** sagalee olkaasuun dubbisuu]

[**Bt,** hubannoон dhaggeeffachaa deebii isaanii mirkaneeffatu]

Dhaggeeffachuun Booda Gaaffii Dubbisa Bu'uureffate Deebisuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Dubbisa dhaggeeffattanii jirtu. Amma immoo gaaffii dubbisicha irratti hundaa'e deebistu.

Torban 24 Guyyaa 4

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Addaan qoqgooduu: Jechoota fufii '-ttii' of irraa qaban
- Dubbisa irra deebiin dubbisuu: Qotinyaa
- Fayyadama Jechootaa: Jechoota sirrii ta'aniin caatoo guutuu.
- Barreessuu: Himoota keessatti sirna tuqaalee fayyadamuu

Addaan Qoqgooduu

Daqiqa 5

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Jechoota fufii '-ttii' of irraa qaban kan mataa keessanii afur barreessuu qaamolee jechaatti addaan qoqgooduuf deemtu.

Bs: Kitaaba barattootaa Hojii 1 haala kanaan dura hojjechiisaa turteen hojjechiisi.

Bs: Sab-qunamtiin barreeffamaa durii kaasee waraqaan dhihaachaa jiru amma akkamitti fooyya'aa jira?

[**Bt,** deebii dubbisa irratti hundaa'e kennu]

[**Bs,** deebii barattootaa madaaluu, sirreffama kennuu]

Marii Gaggeessuu (Daqiqa 15)

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Yaada Hojii 3 jalatti kenname irratti garee gareedhaan mari'adhaa.

[**Bs,** yaada marii gabatee gurraacha irratti barreessuu akka gareen irratti mari'atan qajeelchuu]

[**Bs,** daree keessa naanna'uun hordofuu]

[**Bs,** yaada mari'atan dareef akka dhiheessan taasisuu, yaada goolabaa kennuu]

Dubbisuu

Daqiqa 15

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisa Darbee Yaadachuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Dubbisa yeroo darbe dubbistan irra deebiin dubbisuuf deemtu. Dursa garuu, gaaffilee dubbisa duraa hojjettu]

Bs: Gaaffilee dubbisa duraa Hojii 2 jalatti kennaman haala kanaan dura hojjechiisaa turteen hojjechiisi.

Dubbisuun Booda Gaaffiwan Dubbisa irratti Hundaa'anii Barreeffamaan Deebisuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Kitaaba keessan Hojii 3 ilaala.

Bs: Garaagarummaafi tokkummaa kitaabaafi barruulee gidduu jiru barreessaa.

[**Bs,** daree keessa naanna'uun hordofuu]

[**Bs**, deebii isaanii dareef akka dubbisan taasisuu]

[**Bs**, Hojii barattootaa madaaluu, sirreeffama kennuu]

Fayyadama Jechootaa

Daqiiqaa 10

Duraa Duuba Caasaatiin Caatoo Guutuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs, Yaada dubbisa keessaa argattan irratti hundaa'uun caatoo Hojii 4 jalatti kenname caasaa afaanii sirrii ta'een guuti.

[**Bs**, daree keessa naanna'uun hordofuu, qajeelchuu]

[**Bs**, deebii barattootaa madaaluu, sirreeffama kennuu]

Jechoota Sirrii Ta'aniin Caatoo Guutuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 5]

Bs: Caatoo Hojii 5 jala jiru yaada dubbisa keessaa argattaniin guutuu taasisaa.

Torban 24 Guyyaa 5

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Keessa Deebii: Qabiyyee barnoota torbanii
- Madaallii: caasaa afaanii walitti firoomsuu, hima ijaaruu, tuqaaleetti fayyadamuu

Keessa Deebii (Daqiiqaa 15)

Bs: Amma qabiyyee barnoota torban kanaa keessa baranne deebinee yaadachuuf deemnaa.

[**Bs**, haaluma kanaan dura " Keessa Deebii Qabiyyee Barnoota Torbanii" keessa deebii'uun yaadachiisaa turteen yaadachiisi.]

Madaallii (Daqiiqaa 25)

Bs: Barnoota torban kanaa hammam akka hubattan madaaluuf gaaffilee qophaa'an gabatee gurraacha irrattin isiniif barreessa.

[**Bt**, gaaffilee gabatee gurraacha irratti barreeffaman hojetu.]

[**Bt**, Caatoo kenname guutuu taasisu]

[**Bs**, deebii barattootaa madaaluu, sirreeffama kennuu]

Barreessuu

Daqiiqaa 10

Tuqaaleetti Fayyadamuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 6]

Bs: Himoota Hojii 6 jalatti kennaman keessa tuqaalee sirrii ta'e, bakka sirriitti galchuuf deemna.

[**Bs**, fakkeenya kennamne gabatee gurraacha irratti barreessuun barattootatti agarsiisuul]

Bs: Amma himoota kennaman keessa sirna tuqaalee sirrii ta'e galchaa.

[**Bt**, Bakka sirrii ta'e galchu]

[**Bs**, Hojii barattootaa hordofuu, madaaluu, sirreeffama kennuu]

1. Jechoota armaan gadiitiin hima ijaari

1. kaameettii
2. hiyyeettii

2. Kanneen roga 'A' jalatti kennaman caasaa isaanii roga 'B' jalatti kennamaniin walitti firoomsi.

A

1. Galgaloon qormaata darbe. a. sagalee
2. Ogeettii b. jecha
3. a c. gaaleee
4. Intala kaameettii d. hima

B

3. Himoota armaan gadii keessa sirna tuqaalee sirrii ta'e galchuun barreessi.

1. Barsiisaan barnootaan meeqaffaa baate naan jedhe.
2. Lookoon halluu akkamii jaallatta naan jette

Torban 25: Xiyyeefannoo Barannoowwan Torbanii

Kaayyoo Barannoowwan Torbanii

Barattooni:

- dubbisa dhaggeeffatanii gaaffilee nideebisu
- fufii '-ssa' jedhu qaama jechaatti nimaku, jecharraas adda nibasu
- dubbisa dubbisanii gaaffilee nideebisu
- jechootatti fayyadamuun bakka duwwaa niguutu, hima ni ijaaru, garee gareetti niqoqoodu
- sirna tuqaalee siritti nifayyadamu.

Yaada Bu'uuraa: Meeshaalee Sabqunnamtii

Ijoo Dubbii: Raadiyoo

Dhaggeeffachuu

Raadiyoo

Guddinni raadiyoo babal'ina teeknooloojii waliin walitti hidhanna cimaa qaba. Dagaaginaafi babal'ina isaatiif beektonni baay'een gumaacha godhanii jiru. Argannoonaanisaaniitis yaaliidhaan kan mirkanaa'e bara 1895. Yaali kanas hojiidhaan kan agarsiise lammii biyya Ingilizii kan ta'e Maarkooniidha. Yaaliin isaa kunis hojii raadiyoo dhugoomsuun erga milkaa'ee booda, dhimmoota daldalaa, lolaafi geejjiba galaanaa keessatti tajaajilaa akka ture ibsama. Isa boodas, dirreen arganno isaa qalbii qorattoota baay'ee sirriitti booji'e. Kana irraa ka'uun arganno duraa babaliisuuf hojiileen hojjataman hedduudha. Fooyya'iinsi dhufes guddaadha. Raadiyoon adeemsa kana keessa darbee guddate. Yeroo ammaa kanas kallattii hedduudhaan nu fayyadaa jira.

Arganno raadiyoo kan yaaliidhaan mirkaneesse eenyu? Bara kami?

Faayidaalee raadiyoo keessa inni guddaan bashannansiisaa barsiisuudha. Dhiyeessa barnoota idilee keessatti gosoонни barnootaa hedduun raadiyoodhaan dhiyaatu.

Dabalataanis, raadiyoon barumsa jirenya hawaasaa fooyyeessuu danda'u sagantaa isaa keessatti bal'inaan dhiyeessaa jira. Isaan keessaa seerri tiraafikaa, ittisni dhibeewwan daddarboo, eegumsa qulqullina dhuunfaafi naannoo, akkasumas itti fayyadama qorichaa eeruun nidanda'ama.

Kana malees, raadiyoon odeeffannoo adda addaa uummata biraan ga'uuf yookiin beeksisuuf gargaaraa jira. Oduu haarawaa guyyaa guyyaadhaan ummanni dhaggeeffachuu qabu dhageessisa. Oduun kun waa'ee lolaa, balaa uumamaafi namtolchee, waa'ee arganno, waa'ee walgahiifi oduu ispoortii ta'uun nidanda'a. Labsii mootummaan baases ta'uun nimala. Haaluma kanaan odeeffannoo haarawaa ta'e ummata biraan ga'uuf tajaajila.

Sagantaaleen raadiyootiin darban maalfa'i?

Faayidaan raadiyoo kanneen armaan olitti eeraman kana qofa miti. Kana irra darbuun bashannansiisufis ni oola. Kaayyoo kana galmaan ga'uuf raadiyoon sirboota adda addaa nidhiyeessa. Sagantaa asoosama adda addaa itti seenessus niqabaata. Wantoota akka diraamaa taphootaafi baacoos nidhiyeessa. Yeroo tokko tokko ammoo tapha kubbaa miilaa dirree irratti taphatamaa jiru kallattumaan dabarsa.

Walumaagalatti, raadiyoon dadhabbi ilma namaatiin kan argame yemmuu ta'u, uummata keenya karaalee hedduun tajaajilaa jira. Baddaafi gammoojji, magaalaafi baadiyyaadhaan hindaanga'u. Bakka ibsaan jirus ta'e hinjirreetti nitajaajila. Nama barateefis ta'e kan hinbaratiiniif walumaqixa ergaa dabarsa. Kanaafuu, raadiyoo dhaggeeffachuun guyyaadhaa guyyaatti beekumsa haarawaa horachiisuun jijjiirama jirenyaa fida.

Dubbisuu

Bijigaafi Raadiyoo Isaa

Maqaan raadiyoo Obbo Bijigaa Birqee jedhamti. Maqaan kun maqaa raadiyoo jabana sanaati. Eenyu akka baaseef namni beeku hinjiru. Namni raadiyoo akkasii qabus maatii warra sooreessaati. Hiyyeessiifi hiyyeettiin naannoo sanaa raadiyoo akkasii qabaachuu mitii arganii harkaan qabachuufiyuu carraa hinqaban. Amma tokko dhaggeeffachuu qofa danda'u. Inniyyuu altokko tokko walitti dhufeenya Obbo Bijiigaa waliin qaban irratti hundaa'a. Namoonni Obbo Bijigaan jaallatan yeroo sirbi adda addaa dhiyaatu bira taa'anii hordofu.

***Raadiyon Obbo Bijigaa maal jedhamti?
Maqaa kana eenyetu baaseefi?***

Obbo Bijigaan abbaa lafaafi sooreessa xiixaadha. Raadiyoo kan bitates sooressummaa isaa mirkanneessuuf malee afaan raadiyoon dubbatu beekee miti. Raadiyoon isaa Afaan Amaaraa haasofti. Kanaafuu, kan inni dhaggeeffatu sirba qofa. Sirboonni raadiyoon isaa dabarsitus isa gammachiisa. Yeroo tokko tokko sirbi Afaan Oromoo yoo giddudhaan dhufe Obbo Bijigaan bakka taa'uu ol ka'ee wajjiin shubbisa. Akka nama dhageettiin gurra isaa hubameettis raadiyoo isaa lafaa ol fuudhuun gurratti qabatee wajjiin shubbisa. Raadiyoo bituu isaatti baay'ee kan gammadu yeruma kana.

Obbo Bijigaan sirba akkamii yoo dhaga'u shubbisa?

Obbo Bijigaan haaluma kanaan osoo jiraattuu biiftuun baate lixxi. Kan lixxes baati. Hojii isaa kan hojjatu hiyyeeyyi lafa isaarra jiraatanidha. Lafa isaa niqotu. Dallaafi mana isaa ni ijaaru. Dubartoonni hiyyeeyyi immoo yeroo yeroon dhaqanii Hojii mana keessaa nihojjatu. Uffata miiccu, nyaata bilcheessu, mana qulqulleessu. Ijoolleen isaanii horii Obbo Bijigaa eegu. Osuma akkanatti jiraattuu yeroon farda isheetiin gara fuulduraatti arreedde.

Barri 1967 garuu, Obbo Bijigaaf oduu gaarii qabatee hinseenne. Wanti odeeffamu marti

Obbo Bijigaafi warreen isa fakkaatanitti heexoo ta'e. Dhaggeeffachuu hinjallatan. Haata'u malee, nihordofu. Wanti namni jedhus, kan raadiyoon dubbatus tokko illee hindabarsan. Osuma kanaan jiranii, baatii Guraandhalaa keessa labsiin tokko bahe. Innis abba lafummaa hambisee lafti qonnaan bultootaaf akka hiramu kan taasisudha. Labsiin mootummaa kun isaanitti abjuu fakkaatus waan godhan dhaban.

Labsiin mootummaa Obbo Bijigaatti abjuu kan ta'e maaliif?

Har'as kan dhiite nibariiti. Birqueen is harkuma Obbo Bijigaa jirti. Garuu, afaan biraan baratte. Afaan Oromoo dubbachuu jalqabde. Gaaf tokko Obbo Bijigaan hirriibaa ka'ee Birqee qabatee karra duratti gadi baha. Birqueen is akkuma banamteen, "Kun Raadiyoo Itoophiyaati," jette. Obbo Bijigaan yemmuu sagalee kana dhaga'u naasuudhaan adoode. "Ani bade Bijigaa! Kanaan dura lafa koo fudhatan, amma immoo osoo ijji kiyya arguu Birqee koo fudhatuu?" jechuun bakkuma dhaabatutti darbatee lafaan dhahe. Obbo Bijigaan yaadaan baduun bakka jiru wallaale. Guyyaadhaan dhaabattee muge. Daqiqaa muraasa booda hirriba guyyaa keessaa yemmuu dammaqu Birqueen sirba Alii Birraa kan:

Osso hintaraarre callaa safarachuun
Cooma jaji'achuun damma
dhandhamachuun

Qooda kaleessa darbe dafqa malee
jiraachuun

Hamma har'aan tanaa hiyyeessa saamtanii
Dafqa malee baay'ee burraaqxanii

Asirratti raawwataa bar kan keessanii, jedhu bakkuma darbatamtee ciistetti sirbiti. Obbo Bijigaan yemmuu irriba yaadaa irraa dammaqu sirba kana dhaga'ee, "Jarri kun kan miitu nu miitee, amma immoo narratti weeddiftii!" jedhe. Birqee isaa ofitti qabee "Birqee koo afaan koo dubbachuu keetti natti toltee jirta. Garuu, dubbii dhimma lafaa irratti natti weeddiftu kana dhaabi!" jedhee akkuma namaatti itti dheekkame. Birqueen garuu, sirbaafi oduu ishee ittuma fufte. Innis waan godhu yeroo dhabu aariin finiinaa bobaa isaa jala keewwatee gara manaatti gale.

Torban 25 Guyyaa 1

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Dubbisa dhaggeeffachuu: Raadiyoo
- Walitti Makuu: '-ssa' qaamolee jechaatti dabaluu
- Dubbisa dubbisuu: Bijigaafi Raadiyoo Isaa
- Fayyadama jechootaa: Bakka duwwaa guutuu

Daqiiqaa 15

Dhaggeeffachuuun Dura Yaada Dubbisa Dhaggeeffatanii Tilmaamuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: deebiin gaaffii tokkoffaa maali?

[gaafficha dubbisuun gaafachuu]

Bt, deebii kenuu]

Bs, qajeelchuu, haaluma kanaan gaaffi hafes hojjachisuu]

Yeroo Dhaggeeffachuu Hubannoont Dhaggeeffachuu Barattootaa To'achuu

Bs, dubbsia barattoonni dhaggeeffatan dubbisuun, gidduu gidduutti gaaffii gaafachuu]

Bt, dubbisa dhaggeeffachuu, yeroo barsiisaan gaaffii gaafatu deebii kenuu]

Dhaggeeffachuuun Booda Ergaa Dubbisaa Addaan Baafachuun Ibsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Gaaffilee Hojii 2 jala jiraniif deebii kennaa.

[gaafficha dubbisuun gaafachuu]

Bt, deebi kenuu]

Bs, deebii barattootaa hordofuu, qajeelchuu sirreessuu]

Daqiiqaa 5

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Qaamolee jechaatti '-ssa' dabaluun barreessaa.

[Bt, qaamolee jechaatti '-ssa' itti dabaluun barreessuu]

[Bs, akka hojjatamuu qabutti hojjatamuu isaa hordofuu qajeelchuu, sirreeffama kennuu]

Daqiiqaa 15

Dubbisuun Dura Tilmaamuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: Namni fakkirratti argitan maal hojjachaa jira?

[Bt, deebii adda addaa]

Bs: maaliif akkas jettan?

[Bt, deebii adda addaa]

[Bs, dubbisa dubbisuun deebii isaa mirkanoeffadhaa.]

Yeroo Dubbisuu Hubannoont Barattootaa To'achuu

[Bt, dubbisa dubbisuun, gaaffii gaafatamaniif deebii kenuu]

[Bs, gidduu gidduutti dhaabsisuun gaaffii gaafachuu]

Dubbisuun Booda Ergaa Dubbisaa Adda Baafachuun Ibsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 5]

[Bs, haaluma torbeewwan darbanin hojjachiisuu]

[Bt, haaluma kanaan duraatiin hojjachuu]

Fayyadama Jechootaa

Daqiiqaa 5

Bakka Duwwwaa Guutuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 6]

Bs: Jechoota kitaaba keessan Hojii 6 jala jiraniin bakka duwwaa himootaa guutaa

[Bt, jechoota kennamaniin bakka duwwaa himootaa guutuu]

[Bs, haaluma torbeewwan darbaniin barattoota qajeelchuu, deebii sirrii kenuu]

Torban 25 Guyyaa 2

Qabiyyee Baranoota Guyyaa

- Addaan qoqqooduu: '-ssa' qaamolee jechaarrraa adda baasuu
- Dubbisa irra deebiin dubbisuu: Bijigaafi Raadiyoo Isaa
- Fayyadama jechoota: hima ijaaruu
- Barreessuu: jechoota '-ssa' qabaniin hima ijaaruu

Addaan Qoqqooduu

Daqiiqaa 5

[kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Jechoota kitaaba keessan Hojii 1 jala jiran qaamolee jechaatti qoqqoodaa.

[Bt, jechoota kitaaba isaanii irra jiran haaluma fakkeenya kennameetiin qaamolee jechaatti qoqqoodu]

[Bs, haala hojjatamuu qabuun hojjachuu isaanii hordofuu, sirreeffama kennuu]

Dubbisuu

Daqiiqaa 15

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisaa Yaadachuu

[Kitaaba barattootaa irra hinjiru]

Bs: Dubbisa darbe keessaa maal maal yaadattu?

[Bt, waan yaadatan himu]

[Bs, deebii keessan mirkaneeffachuuuf, dubbisicha irra deebiin dubbisaa.]

Dubbisuun Booda Ergaa Dubbisaa Gabaabsanii Barreessuu

Torban 25 Guyyaa 3

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Dubbisa irra deebiin dhaggeeffachuu: Raadiyoo
- Yaada kennname afaniin ibsuu.

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Ergaa keeyyatoota 1^{ffaa}, 2^{ffaa} fi 3^{ffaa} hima tokko tokkoon gabaabsuun barreesssa.

[Bt, hima tokko tokkoon gabaabsanii barreessu]

Bs: Kan barreessitan dareef dubbisaa.

[Bt, waan barreessan dareef dubbisuu]

[Bs, Hojii barattootaa madaaluu, sirreeffama kennuu]

Fayyadama Jechootaa

Daqiiqaa 10

Hima Ijaaruu

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Jechoota kitaaba keessan Hojii 3 jala jiraniin himoota ijaaraa.

[Bt, jechoota kennamaniin hima ijaaru]

[Bs, himoota barattoonni ijaaran ilaaluu, madaaluu, sirreeffama kennuu]

Barreessuu

Daqiiqaa 10

Hima Ijaaruu

[Kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: Jechota '-ssa' of keessaa qaban dubbisa keessaa funaanuu hima ijaaraa.

[Bt, jechoota funaananiin hima ijaaru]

[Bs, qajeelchuu, Hojii barattootaa madaaluu, sirreeffama kennuu]

Dhaggeeffachuu

Daqiiqaa 25

Dhaggeeffachuuun Dura Yaada Dubbisaa Yaadachuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Raadiyoon akkamitti kala qame?

[Bt, deebii kennu]

Bs: ani irra deebiin dubbisicha isiniif dubbisaa, isin ammoo deebiin keessan sirrii ta'uusaa mirkaneeffachaa dhaggeeffadhaa.

Yeroo Dhaggeeffachuu Faayidaa Raadiyoo Isa Guddaa Adda Baasuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

[**Bs**, dubbisa sagalee ol kaasuun dubbisuu]

[**Bt**, dubbisa hubannoona dhaggeeffachaa faayidaa raadiyoo isa guddaa adda baafachuu]

Dhaggeeffachuu Booda Yaada Ijoo Dubbisaa Barreessuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Tajaajila raadiyoona yeroo ammaa kennaa jiru gabaabsaa barreessaa.

[**Bt**, gabaabsanii barreessu]

[**Bs:** kan barreessitan dareef dubbisaa]

[**Bs**, Hojii barattootaa to'achuu, madaaluu, sirreeffama kennuu]

Torban 25 Guyyaa 4

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Addaan qoqqooduu: Jechoota qaama jechaa '-ssa' qaban
- Dubbisaa irra deebiin dubbisuu: Bijigaafi Raadiyoo Isaa
- Fayyadama jechootaa: jechoota garee gareetti qooduu, hima ijaaruu
- Barreessuu: Malattoo raajeffannoo hima keessatti fayydamuu.

Addaan Qoqqooduu

Daqiqa 5

[kitaaba barattoota Hojii 1]

Bs: Jechoota '-ssa' of keessaa qaban kan mataa keessanii shan barreessuun qaamolee jechaatti qoqqoodaa.

[**Bt**, jechoota barreesuun qaamolee jechaatti qoqqoodu.]

[**Bs**, jechoota sirri barreessuun qaamolee jechaatti qooqqooduu isaanii hordofuu, qajeelchuu, sirreessuu]

Yaada Kenname Afaaniin Ibsuu

Daqiqa 15

[Kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: Gaaffii kitaaba keessan Hojii 4 jala jiru irratti garee gareen ta'uudhaan irratti mari'adhaa.

Bt, garee gareedhaan mari'achuun, sagantaalee raadiyoodhaan darban tarreessu]

Bs: Yaada gareen keessan irratti waliigale dareef gabaasaa

[**Bt**, yaada garee isaanii dareef dhiyeessu]

[**Bs**, jajjabeessuu, horodofuu, yaada irraa fuudhuufi qajeelchuu]

Dubbisuu

Daqiqa 15

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisaa Yaadachuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: dubbisni 'Obbo Bijigaafi Raadiyoo Isaa' jedhu waa'ee maalii ibsa?

[**Bt**, waan yaadatan himu]

Bs: deebii keessan mirkaneeffachuu irra deebiin dubbisaa.

Dubbisuun Booda Yaada Dubbisaa Ibsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Dubbisaa irratti hundaa'uun gaaffilee Hojii 3 jala jiran hojjenna.

Bs: Obbo Bijigaan maaliif raadiyoo bite?

[**Bt**, deebii dubbisa irratti hundaa'e kennu]

[**Bs**, deebii isaanii madaaluu, sirreessuu]

[gaaffii hafes haaluma kanaan hojjechiisuu]

Daqiiqaa 15
Garee Gareetti qoqqooduu

[Kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: Sanduuqa kitaaba keessan Hojii 4 jala jiru dubbisa irratti hundaa'uun jecha sirriidhaan guutaa.

[Bt, sanduuqicha dubbisa irratti hundaa'uun jecha sirriin guutu]

[Bs, deebii isaan kennan madaaluu, sirreeffama kennuu]

Hima Ijaaruu

[Kitaaba barattootaa Hojii 5]

Bs: Jechoota kitaaba keessan Hojii 5 jala jiraniin hima ijaaraa.

[Bt, hima ijaaru]

[Bs, qajeelchuu sirreessuu]

Torban 25 Guyyaa 5

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Keessa Deebii: barnoota Torbanii
- Madaallii: Jechoota garee gareetti qooduu, dhaggeeffachaa barreessuu, dogoggora qabee sirreessuu barreessuu

Madaallii
(Daqiiqaa 25)

1. Jechoota armaan gadii kan kornayaa dubartiifi dhiiraa agarsiisan addaan baasuun gabatee kenname keessatti guuti.

furdaa, gabaabduu, dhufe, barreessite, diimaa, barreedduu

Dubartii	Dhiira

Deebii	
Dubartii	Dhiira
gabaabduu	furdaa
barreessite	dhufe
barreedduu	diimaa

2. Jechoota armaan gadii dhaggeeffadhaatii qabee sirriin barreessaa.

[jechoota kennaman tokko tokkoon suuta dubbisuufii]

raadiyoo, odeeffannoo, bashannana, sagantaa, sooreessa, Guraandhala

3. Jechoota kanaa gadii keessa dogoggora qabee jiru sirreessaa barreessaa.

siriba	biftuu	labisii	kaleessa
gammachisuu	dalaa	hiriba	guyya

Barreessuu
Daqiiqaa 5
Mallattoo Raajeffannoo Fayyadamuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 6]

Bs: Haala fakkeenya isiniif kennameen mallattoo raajeffannoo bakka barbaachisaa ta'etti galchaa.

[Bt, bakka barbaachisaa ta'etti mallattoo raajeffannoo galchu]

[Bs, bakka sirrii ta'etti mallatticha galchuun barreessuu isaanii hordofuu, deebii sirrii kennuu]

Keessa Deebii
Daqiiqaa 15

Bs: Torban kana keessa maal maalfaa barattan?

[Bt, waan torban kana keessa baratan ibsu]

[Bs, barattoota jajuu, jajjabeesssuu, qabxilee hafan itti dabaluun cimsuu]

Torban 26: Xiyyeefannoo Barannoowwan Torbanii

Kaayyoo Barannoowwan Torbanii

Barattoonni:

- dubbisa dhaggeeffatanii ergaa isaa ni ibsu
- qaama jechaa '-insa' jedhu jechatti nimaku; addaanis niqoodu.
- dubbisa dubbisan keessaa gaaffilee ba'aniif deebii nikennu
- jechoota waliin deemanifi hiika faallaatiin walitti firoomsu.
- hima ijaaruu, sirna tuqaalee bakka barbaachisutti gargaaramuu.

Yaada Bu'uuraa: Meeshaalee Sab-quunnamtii

Ijoo Dubbii: Televizyinii

Dhaggeeffachuu

Tamsaasa Televizyinii

Televizyiniin meeshaa sabquunnamtii ijaafi gurraan hordofamu. Fakkii ilaalamu, barreeffama dubbifamuufi oduu dhaggeeffatamu walitti qindeessuun hordoftoota isaa biraan si'a tokkotti gaha. Kana gochuunis meeshaalee sabquunnamtii kanneen biroo caalaa filatamaa isa taasisa. Meeshaan kun gara Itoophiyaa galuun tajaajila kennuu kan jalqabe bara 1964 (A.L.A.). Kan dhaabbates gargaarsa mootummaa Ingiliziitiin akka ta'e seenaan ni ibsa. Inni halluudhaan agarsiisu ammoo kan tamsaasa isaa eegale bara 1982 (A.L.A.). Kan amma jiru kun garuu, bara 1995 (A.L.A.) hundaa'e. Yeroo ammaa kanas naannooleen tokko tokko buufata televizyinii kan mataa isaanii qabu. Buufanni kunneen martinuu bifaa addaatiin ummata tajaajilaa jiru.

****Televizyiniin Itoophiyaa kan gale yoomi? Gargaarsa biyya kamiitiin gale?****

Buufanni televizyinii biyya keenyaa hundinuu sagantaa mataa isaanii baafachuun ummata barsiisaa jiru. Fakkeenyaaaf, tiraafikii ilaachisee

seeraafi mallattoolee jiran ittiin barsiisu. Balaawwan gahanis ummataaf dhiyeessuun akka ilaalanii irraa baratan, barataniis of eegannoo taasisaniif waa hedduu hojjachaa jiru.

Kana malees, dhaloonni akka teeknooloojii jabanaa waliin tarkaanfatuuf karaalee hedduu barumsa dabarsaafii jiru. Kanaafis akkaataa itti fayyadama kompitaraa ilaachisee kan Televizyiniin Itoophiyaa dabarsaa tureefi jiru eeruun nidanda'ama. Dabalataanis, televizyiniin seera ittiin bulmaataa nibarsiisa. Akkamitti miseensonni hawaasaa fayyaa dhuunfaatiifi fayyaa hawaasaa akka eeguu danda'an hubachiisa.

**** Televizyiniin barnootaakkamii dabarsa?****

Akkasumas, buufanni kunneen odeeffannoo ummanni keenya hinbeekne beeksisuun gahee olaanaa taphatu. Isaan keessaa karaan tokko oduu guyyaa guyyaan jiru sa'atii isaa eeguu dhiyeessuudha. Oduun kun wantoota haarawa addunyaa irratti ta'an, arganno, gochoota raawwatamaniifi taateewwan uumaman kan ilaallatu ta'a. Balaan adda addaa dhiibaa uumamaa yookiin gocha namootaatiin yoo raawwate bifaa oduutiin darba. Bulchitoonni addunyaa kanaa yoo walga'an, yoo waliigalan, yoo walididan yookiin walitti bu'an oduu ta'ee dhiyaata. Labsiin yoo bahes buufata kunneeniin ummanni akka beeku godhama.

Kana malees, buufanni kunneen sagantaalee hedduu dhiyeessuun ummata bashannansiisa jiru. Kanaafis sirboota biyya keessaafi biyya alaa torbee torbeedhaan yookiin torbeetti al lamafaa dhiyeessu. Sagantaalee adda adda gidduu galchuudhaanis akka daawwatatoonni bohaarjan taasisu. Dabalataanis, baacoofi diraamaa yookiin doo'iis nidhiyeessu. Taphoota kubbaa miilaa kan biyya alaa darbanii darbanii ni agarsiisu. Sagantaalee kanaanis daawwatoota isaanii bashannansiisaatii barsiisuu.

Dubbisuu

Raajii Aadde Ayyaantuun

Aadde Ayyaantuun dubartii wagga jaatamaati. Jaarsa isaanii Obbo Dagaagaa waliin ijoollummaadhaan wal fuudhan. Aadde Ayyaantuufi Obbo Dagaagaan ijoollummaadhaan ijoollee jaha godhatan. Durba sadifi dhiira sadii. Isaan keessaa mucaan lammaffaa irratti argatan Ammayyuu jedhma. Ammayyuun dhalatee wagga kudha tokkotti daldaltuu ollaa isaanii tokko waliin magaalaa Naqamtee ilaaluuf deeme. Magaalicha keessas guyyaa lama waan bulaniif Ammayyuun keessa naanna'uun wantoota baay'ee arge. Wantootinni arge keessaa kan qalbii isaa harkise, ijollee mana barnootaa dhaqaniifi galani dha. Ammayyuunis akka isaanii ta'uu hawwe. Haata'u malee manni barnootaa naannoo dhaloota isaa hinturre. Kanaaf, maal gochuu akka qabu itti yaadee murteeffate.

****Aadde Ayyaantuufi Obbo Dagaagaan ijollee meeqa qabu? Ammayyuun ilma isaan meeqaffaa irratti argatani?****

Ammayyuun akkuma gara maatii isaatti deebi'ee galeen waan magaalatti arge hunda Maatii isaatti hime. Ittaansunis, magaalaa jaallate kanatti organii akka barsiisan gaafate. Maatiin isaa garuu, yaada isaa kana hinfudhanne. "Biyya firri keenya hinjirretti, si erguu hindandeenyu," jedhan.

Sana booda Ammayyuun biyya warrasaa hinturre. Guyyaa daldaloonni deeman eeggachuun Naqamteetti deebi'ee bade. Achii booda mana namaatti galee barnoota isaa eegale. Barnoota isaas cimee itti fufe. Barnoota isaas xumuree Magaaluma Naqameteetti Hojii argate. Manas ijaarratee meeshaalee manaa mara guuttate. Televizyiinii bara sanaatis nibitate. Sana booda jirenya gaarii jiraachuu jalqabe.

****Ammayyuun maaliif magaalaa Naqamteetti bade?****

Sadarkaa Ammayyuun irra jiru kanas maatiin isaa dhaga'anii gammadani. Keessattuu haati isaa Aaddee Ayyaantuun hunda

caalaa gammadan. Dhaqee ilaalu malee jechuun daldaloota waliin karaa jalqaban. Daldaltoonis tirsanii guyyoota shanitti ilma isaanii biraan ga'an. Ilmi isaaniis mana isaatti fudhatee gale. Aadde Ayyaantuun bareedina mana ilma isaanii, qulqullinaafi baay'ina meeshaalee mana isaa ilaaluun dingisiifatanii quufuu dadhaban. Meeshaalee jiran keessaa wanti adda itti ta'e immoo televizyiiniidha. Innis baay'ee qalbii isaanii hawwate. Osuma ilaala jiranuu hojjattuun Ammayyuun bishaan harkaa fiduun "Harka dhiqadhaa," jechuun dhiqachiiftee nyaata dhiyeessiteef. Aadde Ayyaantuun gara televizyiinii ilaaluun, "Jarana haa nyaannu," jedhan. Hunduu jalaa callise. Aadde Ayyaantuunis nyaachuu dhiisanii taa'an. Hojjattuun gara golaa seentee deebitee dhufuun "Nyaadhaa malee, maalif teessu?" jetteen. Isaanis "Jara haasawaa jiran kanaafis bishaan harkaa buusi; waliin nyaannaa," jedhan namoota televizyiinii keessaa haasawan ilaaluun. Hojjattuunis akka isaan hinhubatin waan barteef, haala isaa tokko tokkoon itti himte. Aadde Ayyaantuunis "Raajiidha kaa!" kan sibiilli nama ta'ee mul'atu jedhan.

Torban 26 Guyyaa 1

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Dubbisa dhaggeeffachuu: Tamsaasa Televizynii
- Walitti makuu: Fufii '-insa' jechootatti maxxansuu
- Dubbisa dubbisuu: Raajii Aadde Ayyaantuu
- Fayyadama jechootaa: Jechoota hiika faallaan walitti firoomsuu

Dhaggeeffachuu

Daqiiqaa 15

Dhaggeeffachuun Dura Yaada Dubbisa Dhaggeeffatamuu Tilmaamuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Dubbisa ani siniif dubbisu dhaggeeffachuuf deemtu. Dura garuu gaaffilee hojjettu.

Bs: Fakkii kitaaba keessan irra jiru irraa maal hubattu? Fakkichaafi mata duricha irraa ka'uun yaanni dubbisichaa maal ta'uu danda'a jettanii yaaddu?

[Bt, deebii adda addaa]

Bs: Amma dubbsia ani siniif dubbisu dhaggeeffattu. Gidduu gidduuttis gaaffilee ani sin gaafadhuuf dubbisa dhaggeeffattan irratti hundaa'uun deebii kennaa deemtu.

Yeroo Dhaggeeffachuun Hubannoontu Hordofuu Isaanii Mirkaneessuu

[Bs, barattooni hundi akka dhaggeeffachuu danda'anitti dubbisuu. Bakka gaaffileen kennamanitti dubbisuu gidduutti dhaabuun gaafachuu.]

[Bt, dubbisa dubbifamuuf hubannoontu dhaggeeffachuu, gaaffilee gaafatamaniif deebii kennuu]

Dhaggeeffachuun Booda Ergaa Dubbisichaa Ibsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Dubbisicha dhaggeeffattanii jirtu. Amma immoo gaaffilee dubbisicha bu'uureffatan hojjettu.

Bs: Kitaaba keessan baasuun gaaffilee Hojii 2 jala jiran ilaala.

Bs: Gaaffii tokkoffaa eenyutu dubbisa?

[Bt, nidubbisu]

[Bs, gaafficha irra deebi'ee dubbisuun deebiisa barattoota gaafachuu]

[Bs, deebii barattooni kennan madaaluu bakka barbaachisutti sirreffama kennuu]
(Gaaffii hafes haaluma kanaan hojjechiisuu)

Walitti Makuu

Daqiiqaa 5

Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Qaama jechaa '-insa' jedhu jechatti maxxansuuf deemna.

Bs: Kitaaba keessan baasuun Hojii 3 ilaala.

[Bs, fakkenya kitaaba barattootaa irratti kennname gabatee gurraacha irratti barreessuun, haala qaamoleen jechootaa walitti makaman itti agarsiisuu]

Bs: Qaamolee jechootaa kennaman walitti makuun deebii keessan cimdii cimdiin walitti agarsiisaa.

[Bt, walitti makuun, walitti agarsiisuu]

[Bs, deebii barattootaa madaaluu, bakka barbaachisutti sirreffama kennuu]

Dubbisuu

Daqiiqaa 15

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisichaa Tilmaamuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: Dubbisa dubbisuuf deemtu. Dursa garuu mata duree dubbisichaa irraa ka'uun yaada dubbisichaa tilmaamtu.

Bs: Mata dureeen dubbsichaa 'Raajii Aadde Ayyaantuu' kan jedhudha. Mata duricha irraa ka'uun yaanni dubbisichaa waa'ee maalii ta'uu danda'a jettanii tilmaamtu?

[Bt, yaada dubbisichaa tilmaamu]

Bs: Amma dubbisuu eegaltu. Dubbisaa keessatti yeroo mallattoo *** bira geessan dubbisuu dhaabaa. Bakka kanatti gaaffii gaafatamtaniif deebii kennitu.

Yeroo Dubbisuu Hubannoontaa Dubbisuu Barattootaa To'achuu

[**Bt,** callisaan dubbisu]

[**Bs,** daree keessa naanna'uun hordofuu, barattooni mallattoo *** bira yeroo ga'an gaaffii yeroo dubbisaa gaafachuu]

[**Bs,** hanga barattooni dubbisicha dubbisanii xumuranitti haaluma kanaan itti fufuu]

Dubbisuun Booda Yaada Dubbisichaa Ibsuu

[kitaaba barattootaa Hojii 5]

Bs: Dubbisaa dubbistanii xumurtanii jirtu. Amma immoo gaaffilee dubbisa irratti hunda'an hojettu.

Bs: Gaaffii tokkoffaa eenyutu dubbisa?

[**Bt,** nidubbisu]

[**Bs,** gaafficha irra deebiin dubbisuun deebii isaa barattoota gaafachuu]

Torban 26 Guyyaa 2

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Addaan qoqqooduu: '-insa jechoota irraa adda baasuu
- Dubbisaa irra deebiin dubbisu: Raajii Aadde Ayyaantuu
- Fayyadama jechootaa: Jechoota waliin deeman walitti fiduu
- Bareessuu: Sirna tuqaalee fayyadamuu (mallattoo warraabbi, tuqaa fi qoodduu)

Addaan Qoqqooduu

Daqiqaa 5

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Jechoota fufii '-iinsa' jedhu ofiraa qaban qaamolee jechaatti qoqqooduu deemna.

[**Bt,** nideebisu]

[**Bs,** deebii barattootaa madaaluu, sirreeffama kennuu]

[**Bs,** gaaffii hafes haaluma kanaan hojjechiisuu]

Fayyadama Jechootaa

Daqiqaa 5

Jechoota Hiika Faallaatiin Walitti Firoomsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 6]

Bs: Jechoota hiika faallaatiin walitti firoomsuuf deemna.

Bs: Kitaaba keessan baasuun Hojii 6 ilaala.

Bs: Jechoota roga 'A' jalatti kennaman hiika faallaa isaanii kan roga 'B' jalatti kennamanii wajjin walitti firoomsaa.

[**Bt,** walitti firoomsu]

Bs: Cimdi, cimdi ta'uudhaan deebii keessan walitti agarsiisaa.

[**Bs,** barattooni muraasni deebii isaanii dareef akka dhiheessan taasisuu]

[**Bs,** deebii barattootaa madaaluu, sirreeffama kennuu]

Kanaafuu, kitaaba keessan baasuun Hojii 1 ilaala.

Bs: Fakkeenyaaaf jecha 'fufiinsa' jedhu 'fuf-' kan jedhuufi '-iinsa' kan jedhutti qoqqoodna. [gabatee gurraacha irratti barreessuu agarsiisuu]

Bs, qaamolee jechaa tokko tokkoon agarsiisaa sagaleessuu]

Bs: Jechoota hafan qaamolee jechaatti qoqqooduuun barreessaa.

[**Bt,** qoqqooduuun barreessuu]

[**Bs,** daree keessa naanna'uun Hojii barattootaa horodofuu, madaaluufi bakka barbaachisutti sirreeffama kennuu]

Dubbisuu

Daqiiqaa 15

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisaa Wayitii Darbee Yaadachuu

[Kitaaba barattootaa irra hinjiru]

Bs: Har'a dubbisa yeroo darbe dubbisne irra deebinee dubbisuuf deemna.

Bs: Mata dureen dubbisicha maal ture?

[Bt, Raajii Aadde Ayyaantuu]

Bs: Dubbsicha keessaa hoo maalfaa yaadattu?

[Bt, waan yaadatan himu]

Bs: Siritti yaadachuu keessan mirkaneeffachuu dubbisicha irra deebiin dubbisaa.

Dubbisuun Booda Yaada Ijoo Dubbisaa Ibsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: dubbisa dubbistanii xumurtanii jirtu. Amma immoo gaaffilee dubbisa irratti hundaa'an hojjenna.

Bs: dubbisni dubbiste waa'ee maali ibsa?

[Bt, deebii dubbisa irratti hundaa'e kenuu]

Bs: Yaanni ijoo dubbisicha hoo maali?

[Bt, yaada ijoo dubbisicha himu]

[Bs, deebii barattootaa madaaluu, sirreessuu]

🔑 Fayyadama Jechootaa

Daqiiqaa 10

Jechoota Waliin Deeman Walitti Firoomsuu

[kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Jechoota kennaman waliin kan deemuu danda'an haala fakkeenyaa kennameen barreessuuf deemna.

Bs: Kitaaba keessan baasuun Hojii 3 ilaala.

Bs: Haala fakkeenyaa kennameen dhuunfaa dhuunfaan hojjedhaa.

[Bt, dhuunfaan hojetu]

Bs: Cimdi cimdin deebii keessan walitti agarsiisaa.

[Bs, barattoonni deebii isaanii dareef akka himan carraa kennuu]

[Bs, deebii barattootaa madaaluu, sirreeffama kennuu]

Barreessuu

Daqiiqaa 10

Sirna Tuqaaleetti Fayyadamuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: Sirna tuqaaleetti fayyadamuu deemna. Keessattuu maallattoo waraabbii, qoodduufi tuqaatti fayyadamnee hima sirreessina.

Bs: Mee himoota kitaaba keessan Hojii 4 jala jiran ilaala. Bakka barbaachisaa ta'etti mallattoo waraabbii, qoodduufi tuqaa galchuun sirreessaa barreessaa.

[Bs, daree keessa naanna'uun hordofuu, qajeelchuu]

[Bs, cimdi, cimddiin Hojii isaanii akka walitti agarsiisan taasisuu]

[Bs, deebii barattootaa madaaluu, sirreeffama kennuu]

Torban 26 Guyyaa 3

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Dubbisa irra deebiin dhaggeeffachuu: Tamsaasa Televizyiini
- Falmii gageessuu: Odeeffannoo raadiyooniif Televizyiniin darbu keessaa kam caalatti hubatta? Maaliif?

﴿ Dhaggeeffachuu

Daqiqaa 25

Dhaggeeffachuun Dura Yaada Dubbisa Darbee Yaadachuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Mata dureen dubbisa yeroo darbe dhaggeeffattanii maal ture?

Bt: Tamsaasa Televizyiini

Bs: Dubbisicha keessaa hoo maalfaa yaadattu?

[Bt, waan yaadatan himu]

Bs: Amma dubbisichan irra deebiidhaan isiniif dubbisa. Isin ammoo waan yaadattan sirrii ta'uusaa mirkanoeffachaa dhaggeeffadhaa. Achumaanis jechoota Hojii 2 jalatti kennaman hiika isaanii galumsa irraa tilmaamaa deemtu.

Yeroo Dhaggeeffachuu Hiika Jechootaa Galumsarraa Tilmaamuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

[Bs, Dubbisicha sagalee ol kaasuun dubbisu]

[Bt, hubanon dhaggeeffachuu]

[Bs, jechoota kennaman bira yeroo ga'amu, hima jechichi keessatti argamu irra deebiin dubbisuun hiika jechichaa gaafachuu]

[Bt, galumsa irraa hiika jechichaa tilmamauun deebii kennuu] [Haaaluma kanaan hojjechiisaa xumuruu]

Dubbisuun Booda Yaada Dubbisichaa Gabaabsanii Barreessuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Dubbisicha dhaggeeffattanii xumurtanii jirtu. Amma immoo yaada dubbisichaa gabaabsitanii jecha mata keessaniitiin barreessitu

Bs: Kitaaba keessan baasuun Hojii 3 ilaala. Dubbisa 'Tamsaasa Televizyiini' jedhu jecha mataa keessaniitiin gabaabsaa barreessaa.

[Bs, yeroo barattoonni barreessan daree keessa naanna'uun hordofuu, qajeelchuu]

[Bs, kan barreessan dareef akka dubbisan taasisuu, Hojii isaanii madaaluu, sirreffama kennuu]

Falmii Gaggeessuu

Daqiqaa 15

[Kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: Matadurewwan qopha'an irratti falmii gaggeessuuf deemtu.

[Bs, mata dureewwan falmii, gabatee gurraacha irratti barreessuu] "Odeeffannoo Televizyiniin darbu moo kan raadiyoodhaan darbutu caalaatti hubatama? Maaliif?"

[Bs, Barattoota garee gareetti qoqqooduun, Mata dureewwan falmii kennun akka falmii gaggeessan taasisuu. Seera falmii itti gaggeessanis dursanii hubachiisuu]

[Bs, daree keessa naanna'uun hordofuu, qajeelchuu]

[Bs, falmii booda yaada goolabaa kennuu]

Torban 26 Guyyaa 4

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Addaan qoqqooduu: Fufii '-insa' jechootarraa addaan baasuu
- Dubbisa irra deebiin dubbisuu: Raajii Aadde Ayyaantuu
- Fayyadama jechootaa: jechoota waliin deeman, jechoota '-insa' of keessaa qabaniin hima ijaaruu
- Barreessuu: gaaffilee dubbisa bu'uureffatan barreefamaan deebisuu

Addaan Qoqqooduu

Daqiqa 5

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Jechoota fufii '-insa' jedhu ofirraa qaban qaamolee jechaatti qoqqooduuf deemna. Kanaafuu, kitaaba keessan baasuun Hojii 1 ilaala.

[Bs, fakkeenya kitaaba isaaniirra jiru gabatee gurraacha irratti barreessuun haala itti qoqqodamu itti agarsiisu]

[Bs, jechoota kennaman qaamolee jechaatti qoqqooduun barreessaa.]

[Bt, qoqqooduun barreessu]

[Bs, deebii barattootaa madaaluu, bakka barabachisutti sirreffama kennuu]

Dubbisuu

Daqiqa 15

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisaa Yaadachuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Yeroo darbe dubbisa matadureen isaa 'Raajii Aadde Ayyaantuu' jedhu dubbistanii turtan.

Bs: Yaada ijoo dubbisichaa eenyutu yaadata?

[Bt, waan yaadatan himu]

Bs: Deebiin keessan sirrii ta'uusaa mirkanoeffachuu irra deebi'atii dubbisaa.

Dubbisuun Booda Yaada Dubbisichaa Barreffamaan Ibsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Dubbisicha dubbistanii xumurtanii jirtu. Amma immoo gaaffii dubbisa irratti hunda'eef barreefamaan deebii kennitu.

Bs: Kitaaba keessan baasuun Hojii 3 ilaala. Garaagarummaa beekumsaa Aadde Ayyaantuufi hujjettuun Ammayuu televizynii irratti qaban barreessaa.

[Bs, daree keessa naanna'uun hordofuu, qajeelchuu]

[Bs, waan barreessan dareef akka dubbisan taasisuu]

[Bs, Hojii isaanii madaaluu, sirreffama kennuu]

Fayyadama Jechootaa

Daqiqa 5

Jechoota Waliin Deeman Walitti Firoomsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: Jechoota waliin deeman walitti firoomsuuf deemtu. Kanaafuu, kitaaba keessan irraa Hojii 4 ilaala.

Bs: Haala isaan waliin deemaniin walitti firoomsaa.

[Bt, haala waliin deemaniin walitti firoomsu]

Bs: Deebii keessan cimdi, cimdiin waliti agarsiisa.

[Bt, deebii isaanii walitti agarsiisu]

[Bs, barattooni muraasni deebii isaanii dareef akka dhiheessan taasisuu]

[Bs, deebii barattootaa madaaluu, sirreffama kennuu]

Jechoota '-insa' Ofirraa Qabaniin Hima Ijaaruu

[Kitaaba barattootaa Hojii 5]

Bs: Jechoota fufii '-insa' jedhu ofirraa qaban kan mataa keessanii sadii barreessaa.

[Bt, jechoota '-insa' of irraa qaban sadii barreessu]

Bs: Jechoota barreessitanitti gargaaramuu hima tokko tokko barreessaa.

[Bs, daree keessa naanna'uun hordofuu, qajeelchuu]

Bs: Jechootaafi himoota barreessitan dareef dubbisaa

[**Bt,** dareef nidubbisu]

[**Bs,** deebii barattootaa madaaluu, sirreffama kennuu]

Barreessuu

Daqiiqaa 15

Yaada Dubbisaa Bu'uureffachuun Gaaffilee Kennaman Barreessuun Deebisuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 6]

Torban 26 Guyyaa 5

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Keessa Deebii; Qabiyyeewwan barnoota torbanii
- Madaalli: Jechoota waliin deeman, mallattoo waraabbitti fayyadamuu, jechoota '-insa' of irraa qabaniin hima ijaaruu, faayidaa televizyiinii barreessuu

Keessa Deebii

(Daqiiqaa 15)

Bs: Har'a banoota torban kana keessa barachaa turre wal yaadachiisna.

Bs: Dubbisni torban kana dhaggeeffachaa turtan maal ture?

Bt: Tamsaasa Televizyiinii kan jedhu.

Bs: Dubbisicha keessaa maalfaa yaadattu?

[**Bt,** waan yaadatan himu]

Bs: Dubbisaa dubbisaa turtan hoo?

[**Bt,** Raajii Aadde Ayyaantuu]

Bs: Dubbisaa dubbisaa turtan keessaa hoo maalfaa yaadattu?

[**Bt,** waan yaadatan himu]

Bs: Torban kana keessa kan biroo maalfaa barannee?

[**Bt,** waan baratan himu]

[**Bs,** waan barattooni hinkaasne yoo jiraate itti dabaluun yaadachiisuu]

Bs: Amma immoo waan torban kana keessa barattan hubachuu keessan madaaluuf gaaffileen qopha'aniiru.

Bs: Amma immoo gaaffilee dubbisa irratti hunda'aniif barreffamaan deebii kennitu.

Bs: Kitaaba keessan baasuun Hojii 6 ilaala. Haala gaafatamtaniin dubbisicha bu'uura godhachuun barreffamaan deebii kennaa.

[**Bs,** daree keessa naanna'uun hordofuu, qajeelchuu]

[**Bs,** deebii barattootaa madaaluu, sirreffama kennuu]

[**Bs,** gaaffilee gabatee gurraacha irratti barreessuu]

[**Bt,** gaaffileef deebii barreessu]

Madaallii

(Daqiiqaa 25)

1. Haala fakkeenya siif kennameen deebisi.

Fkn. Namni daldalu daldaltuu yoo jedhame.

- Namni qonnaan bulu_____
- Namni barsiisuu_____
- Namni dhuukubsataa yaalu_____
- Namni konkolaataa oofu_____
- Namni kitaaba barreessu_____
- Namni oduu televizyiinii dhi'eessu _____ jedhama

2. Jechoota armaan gadiitiin hima ijaari.

1. fooyya'insa 2. jibbiinsa 3. faca'insa

3. Mallattoo waraabbii qoodduufi tuqaa bakka barbachisu galchuudhaan himoota armaan gadii sirreessii barreessi.

- Beekaa waliin qo'achuun natti tola jedhe Waariyoon
- Barnoota keessanitti jabaadhaa jettee barsiistuu
- Gorsa barsiistuu keenyaa hojiirra haa oolchinu jette Laliseen
- Kaleessa kubbaa taphaachaa oolle jedhe Galataan

Torban 27: Xiyyeefannoo Barannoowwan Torbanii

Kaayyoo Barannoowwan Torbanii

Barattoonni:

- dubbisa dhaggeeffatanii gaaffilee nideebisu
- qaamolee jechaatti fufii '-aa' nimaku, irraa'is (addaanis) niqoqqoodu
- dubbisa dubbisani gaaffilee nideebisu
- jechootatti fayydamuun hima ni ijaaru, garaagarummaa hiika jechootaa adda baasu, garee gareetti niqoodu, faallaan walitti firoomsu

Yaada Bu'uuraa: Daldala

Ijoo Dubbii: Daldala Biyya Keessaa

Dhaggeeffachuu

Daldala

Daldalli adeemsa bittaafi gurgurtaati. Wanti bitamuufi gurguramu meeshaalee addaa addaati. Isaanis: midhaan, uffata, saamunaa, dabtara, soogiddaafi kan kana fakkaatan ta'uu nidanda'u. Meeshaalee kanneen keessaa tokko namni barbaadu nibita. Kan qabu ammoo nigurgura. Kana raawwachuu fis qaamoleen lamaan waliigaluu qabu. Dhuma waligaltee isaanii irratti namni gurguru, meeshaa namni bitu barbaade nikenna. Namni bitatus waan irraa barbaadamu laata. Wanti irraa barbaadamu sun akka duriititi meeshaalee namni gurguru fudhachuu fedhu ta'uu nidanda'a. Akka ammaatitti garuu, maallaqa. Adeemsi bu'uura waligalteetis meeshaalee waljijiiruudha. Adeemsi kun daldala jedhama.

****Meeshaalee bittaafi gurgurtaa kan jedhaman kanneen akkamiiti?****

Daldalli iddo itti adeemsifamu qaba. Isaan keessaa gabaan isa guddaadha. Meeshaaleen jirenya ilma namaatiif barbaachisan marti gabaadhaa argamu. Namni waa bitachuu barbaade gabaa deema. Kan waa gurguruu barbaades gabaa geessa. Jarreen kun

lamaanuu guyyaa gabaan sun dhaabbatu achitti walarguun waan fedhii isaanii guutu raawwatu. Daldalli mana keessatti adeemsifamuus nidanda'a. Manni kun meeshaaleen adda addaa kan keessatti gurguraman yoo ta'u suuqii jedhama. Wantoonni akka nyaataafi dhugaatii kan keessatti gurguraman yoo ta'a immoo, hoteela yookiin mana nyaataa jedhamuu danda'a.

****Manni nyaataafi dhugaatiin keessatti gurguramu maal jedhama?****

Akkasumas, daldalli kan biyya keessafi kan biyya alaatti adeemsifamu jedhamuun bakka lamatti hiramuu nidanda'a. Daldalli daangaa biyyaa osoo hince'in adeemsifamu daldala biyya keessaa jedhama. Kan daangaa biyyaa ce'uun adeemsifamu ammoo daldala biyya alaa jedhama. Fakkeenyaaaf, daldaltoonni naanno Oromiyaa walii isaaniitiin yookiin daldaltoota naanno Finfinneefi naannoolee biroo waliin daldalli adeemsisan daldala biyya keessaa yoo ta'u, kan daldaltoonni Itoophiyaa daldaltoota Jibuutii yookiin Keeniyyaa waliin adeemsisan garuu, daldala biyya alaati.

****Daldalli daangaa ce'uun adeemsifamu daldala maalii jedhama?****

Daldalli iddoofi daangaa adda addaa keessatti adeemsifamaa jiru kun faayidaa guddaa qaba. Bu'aa argachuu qofaaf kan adeemsifamu miti. Hojii maamiltoota tajaajilu akka ta'es hubachuun barbaachisaadha. Kanaafuu, daldalli hojii fedhii hawaasaa guutuuti. Kana malees, daldallii biyya alaatti daangaa ce'ee adeemsifamu sharafa biyya alaa waan argamsiisuuf guddina dinagdee biyya keessaatiif gahee guddaa taphata.

Walumaagalatti, daldalli walitti dhufeenyaa namoota lama gidduutti adeemsifamu haa fakkaatu malee dhimmoota baay'eedhaan walqabata. Fedhii ummataa niguuta. Guddina diinagdee ni argamsiisa. Walitti dhufeenyaa hawaasaafi biyyootaa akka cimu taasisa. Dabalataanis, sharafni biyya alaa akka argamu nitaasisa.

Daldala Biyya Keessaa

Daldalli biyya keessaa daldala daangaa biyyooleessa osoo hince'in adeesifamu. Daldalli akka kanaa daldaltootaafi maamiltoota biyya tokko keessa jiran giddutti adeemsifama. Daldaltoota kanneen keessaa warri sadarkaa naannoo jirenyaatti beekaman nijiru. Kanneen naannoo kutaalee biyyattiitti beekamanis hedduudha. Sadarkaa meeshaalee daldalaa dhiyeessaniitiinis daldaltooni bakka gurguddoo lamatti qoodamu. Isaanis daldaltoota jimlaafi daldaltoota qinxaabooti.

****Daldaltooni biyya keessaa daldaltoota akkamiiti?****

Daldaltoota kanneen keessaa sadarkaa naannoo jirenyaatti warri beekaman nibaay'atu. Daldaltooni kun meeshaalee (wantoota) gurguran maamiltoota naannoo isaanii jiraataniif dhiyeessu. Kan isaan gurguranis baay'inaan gabaa keessatti. Kunimmoo, dhaaba meeshaa yookiin bakka wanti sun gurguramutti baasuun ta'uu danda'a. Akkasumas, suuqii mataa isaanii keessatti meeshaalee isaanii diriirsuun yookiin fafannisuu gurguruus nidanda'u. Kana malees, warri baatanii deemuun yookiin naanneessuun gurguranis nijiru. Kana irra darbuunis daldaltooni naannoolee kutaalee

biyyattii keessa naanna'uun daldalanis hedduudha. Fakkeenyaaaf, daldaltooni Naannoo Oromiyaa gara Naannoo Beneshaangul Gumuz dhaqanii meeshaalee isaanii gabaadhaaf dhiyeessuun gurguruu nidanda'u.

Akkasumas, daldaltoota kanneen keessaa warri meeshaalee jimlaan dhiyeessan nijiru. Warri kun warra meeshaalee warshaa yookiin madda isaarrraaakkuma ba'aniin fuudhanii fayyadamtotta biraan gahan miti. Meeshaalee madda isaanii irraa bitan daldaltoota qinxaabotti gurguru. Kana kan raawwatanis ofiif bu'aa osoo hinbuufatin miti. Gatii madda isaarrraa ittiin bitan irratti waan muraasa dabaluun gurguru. Daldaltooni qinxaaboots gatii ittiin bitan irratti bu'aa argachuu qaban dabaluun fayyadamtotta biraan ga'u.

****Daldaltooni qinxaaboo meeshaalee gurguran eessaa fidu?****

Dimshaashumatti, meeshaaleen daldala biyya keessaa adeemsa kana keessa darbuudhaan warra bitee itti fayyadamu bira ga'u. Bifa daldala duriitiin yoo ilaalamo sochii kana mara keessa maallaqni hinjiru. Kanaafuu, meeshaa meeshaadhaan jijiiruun adeemsisaa turan. Amma garuu, meeshaan qarshiidhaan jijiiramaa jira. Qarshiin adeemsa daldala biyya tokkoo keessatti tajaajilu kunis kanuma biyya sanaati. Fakkeenyaaaf, adeemsa daldala biyya keenya keessatti maallaqni dhimma baasaa jiru birriidha.

Torban 27 Guyyaa 1

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Dubbisa dhaggeeffachuu: Daldala
- Walitti makuu: Fufii 'aa' qaamolee jechaatti maxxansuu
- Dubbisa dubbisuu: Daldala Biyya Keessaa
- Fayyadama jechootaa: Garaagarummaa jechoota gidduu jiru

Dhaggeeffachuu

Daqiiqaa 15

Dhaggeeffachuun Dura Yaada Dubbisa Dhaggeeffattanii Tilmaamuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Fakkii kitaaba keessan irra jiruraa maal hubattu?

[**Bt,** waan hubatan ibsu]

Bs: Fakkiifi mata duricharraa ka'uun wanti dhaggeeffachuuf deemtan maal isintti fakkaata?

[**Bt,** waan tilmaaman ibsu]

Yeroo Dhaggeeffachuu Hubannoontaa Dhaggeeffachuu Barattootaa To'achuu

[**Bs,** dubbisa barattootaaf dubbisuu, gidduu gidduutti gaaffii gaafachuu]

[**Bt,** dubbisa dhaggeeffachuu, yeroo barsiisaan gaaffii gaafatu deebii kennuu]

Dhaggeefachun Booda Gaaffii Dubbisa Irratti Hundaa'e Deebisuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

[**Bs,** Gaaffilee kitaaba barattootaa Hojii 2 jala jiran akkuma torbeewwan darbanitti hojjachiisuu]

[**Bt,** gaaffileef deebii kennuu]

Walitti Makuu

Daqiiqaa 5

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: qaamolee jechaa kitaaba keessan Hojii 3 jala jiran walitti makuun barreessaa

[**Bt,** walitti makuun barreessu]

[**Bs,** sirriitti barreessuu isaanii to'achuu, deebii sirrii kennuu]

Dubbisuu

Daqiiqaa 15

Dubbisuun Dura Beekumsa Duraanii Dadammaqsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: Gaaffilee kitaaba keessan Hojii 4 jala jiran beekumsa kanaan dura qabdan irratti hundaa'uun deebisaa.

[**Bt,** beekumsa qabanirratti hundaa'uun deebisu]

[**Bs,** jajjabeessuu, qajeelchuu]

Bs: amma dubbisicha hubannoontaa dubbisaa.

Dubbisuun Booda Ergaa Dubbisaa Adda Baafachuun Ibsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 5]

Bs: Gaaffilee kitaaba keessan Hojii 5 jala jiran hojjedhaa.[haala kanaan dura hojjechaa turaniin akka hojjetan qajeelchuu]

[**Bt,** haala qajeelfamaniin hojjetu]

[**Bs,** madaaluu, deebii sirrii kennuu]

Fayyadama Jechootaa

Daqiiqaa 5

Garaagarummaa Jechootaa Adda Baasuun Ibsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 6]

Bs: Garaagarummaa jechoota cimdii cimdiin kennamanii maali?

[**Bt,** garaagarummaa isaanii ibsu]

[**Bs,** hubachuu isaanii hordofuu, deebii sirrii kennuu]

Torban 27 Guyyaa 2

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Adaan qoqqooduu: '-aa' qaamolee jechaarrraa adda baasuu
- Dubbisaa irra deebiin dubbisuu: Daldala Biyya Keessaa
- Fayyadama jechootaa: hima ijaaruu
- Barreessu: Jechoota '-aa' qabaniin hima ijaaruu

Addaan Qoqqooduu

Daqiiqaa 5

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Jechoota kitaaba keessan Hojii 1 jala jiran qaamolee jechaatti qoqqoodaa.

[**Bt,** jechoota kitaabarra jiran qaamolee jechaatti qoqqoodu]

[**Bs,** siritti qoqqooduu isaanii to'achuu deebii sirii kennuu]

Dubbisuu

Daqiiqaa 15

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisaa Yaadachuu

[Kitaaba barattootaa irra hinjiru]

Bs: Dubbisaa yeroo darbe duubbistan keessaa maalfaa yaadattu?

[**Bt,** waan yaadatan ibsu]

[Bs, waan yaadattan sirrii ta'uu isaa mirkaneeffachuuuf dubbisicha irra deebiin dubbisaa]

Dubbisuun Booda Yaada Ijoo Dubbisaa Ibsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Ergaan dubbisaa dubbistanii maali?

[Waan hubatan isbu]

[**Bs,** yaada isaanii fudhachuu, sirreeffama kennuu]

Fayyadama Jechootaa

Daqiiqaa 10

Jechootaan Hima Ijaaruu

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Jechoota kitaaba keessan Hojii 3 jala jiraniin hima ijaaraa.

[**Bt,** hima ittiin ijaaru]

[**Bs,** himoota ijaaran ilaaluu, qajeelchuu, sirreeffama kennuu]

Barreessuu

Daqiiqaa 10

Hima Ijaaruu

[Kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: Jechoota qaama jechaa '-aa' of keessaa qaban kan mataa keessanii barreessuun hima ittiin ijaaraa.

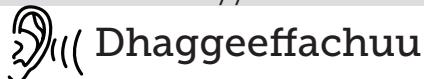
[**Bt,** jechoota qaama jechaa '-aa' of keessaa qaban kan mataa isaanii barreessuun hima ittiin ijaaru]

[**Bs,** hima barattoonni ijaaran madaaluu, sirreeffama kennuu]

Torban 27 Guyyaa 3

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Dubbisa irra deebiin dhaggeeffachuu: Daldala
- Marii gaggeessuu: Garaagarummaa daldala biyya keessaafi biyya alaa

Daqiiqaa 25

Dhaggeeffachuun Dura Dubbisa Darbe Yaadachuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Daldalli maal maaliif fayyada?

[Bt, waan yaadatan himu]

[Bs, deebii irraa fuudhuu]

[Bs, dubbisicha irra deebiin barattootaaf dubbisuu]

Dhaggeeffachuun Booda Yaada Ijoo Dubbisaa Barreeffamaan Ibsuu

[kitaaba barattootaa Hojii 2]

Torban 27 Guyyaa 4

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Jechoota '-aa' of keessaa qaban qaamolee jechaatti qoqqooduuu
- Dubbisa irra deebiin dubbisuu: Daldala Biyya Keessaa
- Fayyadama Jechoota: Jechoota garee gareetti qoqqooduuu, hiika faallaan walitti firoomsuu
- Barreessuu: Mallatoo gaaffifi tuqaa hima keessatti fayyadamuu

Addaan Qoqqooduu

Daqiiqaa 5

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Jechoota kitaaba keessan Hojii 1 jala jiran qaamolee jechaatti qoqqoodaa barreessaa.

Bs: Dubbisni 'Daldala' jedhu waa'ee maali akka ibsu gabaabsii barreessi.

[Bt, waa'ee maalii akka ibsu gabaabsanii barreessu]

[Bs, waan barreessan dareef akka dubbisan taasisuu]

[Bs, madaaluu, sirreeffama kennuu]

Marii Gaggeessuu

Daqiiqaa 15

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Garaagarummaa daldala biyya keessaafi daldala biyya alaa gidduu jiru irratti erga gareen mari'attanii booda yaada garee keessanii dareef dhiyeessaa.

[Bt, Yaada kennname irratti mari'atanii yaada garee isaanii dareef dhiyeessu]

[Bs, marii isaanii hordofuu, qajeelchuu, sirreeffama kennuu]

[Bt, qaamolee jechaatti qoqqoodanii barreessu]

[Bs, haala qoqqoodamuu qabuun barreessuu isaanii hordofuu, sirreeffama kennuu]

Daqiiqaa 15

Dubbisuun Dura Yaada Ijoo Dubbisaa Yaadachuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: waa'ee dubbisa 'Daldala Biyya Keessaa' jedhuu maal yaadattu?

[Bt, waan yaadatan ibsu]

[Bs, dubbisicha irra deebi'anii akka dubbisan qajeelchuu]

Dubbisuun Booda Yaada Kenname Irratti Falmii Gaggeessuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: yaada falmii kenname irratti garee, gareedhaan qoqqoodamuun falmii gaggeessuuf deemtu.
[Bs, yaada armaan gadii irratti falmii gaggeessaa.

“Daldalaamoo qotee bulaa ta’uu wayya?
Maaliif?]

[Bt, garee gareedhaan falmii gaggeessu]

[Bs, falmiii isaanii hordofuu, qajeelchuu, yaada goolabaa kennuu]

➡ Fayyadama Jechootaa

Daqiiqaa 12

Caatoo Kenname Guutuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: Sanduuqa duwwaa jiru jechoota sirriin guutaa

[Bt, sanduuqa kenname jechoota sirriidhaan guutuu taasisu]

[Bs, jecha sirriin guutuu isaanii hordofuu, sirreeffama kennuu]

Torban 27 Guyyaa 5

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Keessa deebii: Barnoota Torbanii
- Madaallii: Keeyyata barreessuu, hima ijaaruu.

Keessa Deebii

(Daqiiqaa 15)

Bs: Torban kana keessa maal maal barattani?

[Bt, waan torban kana keessa baratan himu]

[Bs, jajjabeessuu, qabxiilee hafan itti himuuun cimsuu]

1. Himoota armaan gadii duraa duuba isaanii sirreessuun keeyyata tokko barreessi.

Madaallii (Daqiiqaa 25)

1. Inni biroo immoo, loon nyaata ilma namaatiif barbaachisoodha.
2. Yoo gurguraman qarshii faayidaa maatiitiif oolu argamsiisu.

Hiika Faallaan Walitti Firoomsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 5]

Bs: Jechoota kitaaba keessan Hojii 5 jala jiran hiika faallaa isaaniitiin walitti firoomsaa.

[Bt, walitti firoomsu]

[Bs, sirriin hojjachuu isaanii hordofuu, qajeelchuu, sirreeffama kennuu]

Barreessuu

Daqiiqaa 8

Mallattoo Gaaffifi Tuqaa Fayyadamuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 6]

Bs: Himoota kitaaba keessan Hojii 6 jala jiran keessaa bakka barbaachisaa ta’etti mallattoo gaaffii galchaa.

[Bt, bakka barbaachisaa ta’etti mallattoo gaaffii galchu]

[Bs, haala sirrii ta’een barreessuu isaanii hordofuu, deebii sirrii kennuu]

3. Loon bu'aalee baay'ee qabu.
4. Kana malees, gogaan loonii waa hedduuf nu fayyada.
5. Kanaafuu, loon sirnan horsiisuun baay'ee barbaachisaadha.
6. Inni duraa qotiisaaf fayyaduu isaanitii.
7. Dikeen (kosiin) loonis xaa'oo ta'a.
8. Walumaagalatti, bu'aan loon jiruufi jirenyaa ilma namaatiif qaban hedduudha.

Deebii

Duraa duubni sirriin

3, 6, 1, 2, 4, 7, 5, 8

2. Jechoota armaan gadiin hima ijaari

1. beekaa 2. cimaa 3. huuqqataa 4. jarjaraa

Torban 28: Xiyyeefannoo Barannoowwan Torbanii

Kaayyoo Barannoowwan Torbanii

Barattoonni:

- dubbisa dhaggeeffatanii yaada isaa ibsu
- qaamolee jechaa walitti nimaku; addaanis niqoqqoodu.
- dubbisa dubbisanii yaada isaa ni ibsu
- jechoota hiikaafi faallaa isaanitiin walitti firoomsu
- hima ni ijaaru, jechoota garee gareetti qoqqoodu, sirna tuqaaleetti fayyadamu

Yaada Bu'uuraa: Daldala

Ijoo Dubbii: Baankii

Dhaggeeffachuu

Baankii

Bara durii sooreyyiin biyyoota Awurooppaa qarshii yemmuu liqeessan teessoo yookiin minjaala irra kaawwatu. Warreen taa'anii qarshii biyyoota adda addaa jijjiiranis akkuma jara kanaa teessoo dalgee kanatti dhimma ba'u. Jechi 'baankii' jedhus yeruma sanaa qabee akka ture himama. Jechichi Afaan Xaaliyaanii yookiin Afaan Faransaay irraa akka dhufe tilmaamama. Hiikni isaatis teessoo dalgee yookiin minjaala qarshiin irratti jijjiiramuu jechuudha.

Jechi 'baankii' jedhu jecha afaan kamiiti?

Haalli jalqabbii sochii maallaqaafi tajaajilli jecha afaanota kanaatis hundaaffama dhaabbata baankii ammaatiif bu'uura ta'e. Baankiin bifa kanaan bu'uureffame kunis sochii maallaqa ammayyaa keessatti murteessaa ta'ee ture. Ammas guddina diinagdee biyya kamiyyuu keessa galuun kallattii adda addaatiin tajaajilaa jira.

Baankiin namoota dhuunfaatiifis ta'e dhaabbilee adda addaatiif maallaqaafi meeshaalee gatii mi'aawaa baasan kanneen akka warqee nikaa'a. Maallaqaafi meeshaalee ofitti fuudheefis itti gaafatamummaa nifudhata. Yoo akka tasaa bades nikaffala.

Kanaanis amanamummaa guddaa niqaba. Kana malees, bu'uura turtii maallaqa maamiltoonni isa bira kaawwataniin dhala nikaffala. Warreen liqeeffachuu barbaadaniifis dhalaan niliqeessa. Namoota maallaqa iddo biraatti ergaaniifis bakka isaan barbaadaniin nigaha.

Baankiin qarshii malee maal namaaf kaa'uu danda'a?

Baankiin tajaajila kana mara yemmuu kenu ofii isaatiifis fayyadamaadha. Maallaqa namoonnis ta'ee dhaabbileen adda addaa bira kaawwatan dhalaan liqeessuun bu'aa ni argata. Dabalataanis, namoonni iddo tokkoo gara iddo biraatti maallaqa yemmuu ergan kaffalchiisuun bu'aa buufata. Kanaafuu, baankiin dhaabbata bu'aa argatu bu'uureffatee tajaajila kenu. Hojii isaa kanaanis suuta suutan baballachaa sadarkaa kana irra gahee jira. Fuuldurattis kana caalaa akka baballatu nitilmaamama.

Dubbisuu

Qabannaa Maallaqaa

Obbo Wayyumaafi Obbo Tolasaan ollaadha. Firummaas waan qabaniif mana wal cinaatti ijaarratan. Michummaas niqabu; waa hedduudhaanis walfakkaatu. Lamaan isaaniyyuu hinbaranne. Garuu, qonnaan bultoota ciccimoodha. Qonna isaanii kan geggeessan gorsa ogeeyyi qonnaa irraa argatan fayyadmuudhaani. Gosti midhaanii mana isaaniitii dhabame hinjiru. Xaafii, garbuu, qamadii, mishingaa, boqqolloofi kan kana fakkaatan oddoo isaaniitii xiixu. Gorroofi mooraan isaanii adiifi gurraachaan guutamaadha. Re'oota, hoolota, gaangolii, harrootaafi loon baay'eес qabu. Kannisa horsiisuudhaanis damma ni oomishu. Laga oyiruu isaanii cinaa yaa'u jallisuudhaan yeroo hunda kuduraafi fuduraa haalaan oomishu. Qabeenya horataniifi oomisha oomishan gabaatti dhiyeessuunis qarshii baay'ee argatu.

Obbo Wayyumaafi Obbo Tolasaan gosa midhaan akkamii qotu?

Qarshii haala kanaan argatan kana akka mana baankii galchataniif ogeeyyiin qonnaa yeroo hunda isaan lamaanuu nigorsu. Kana irratti garuu, ilaalchi Obbo Wayyumaafi Obbo Tolasaan qaban tokko miti. Obbo Wayyumaan qabeenya isaa kan mararsiifatu gaafa qarshiitti jijiirame. Namni mana isaa dhaqe midhaan, damma, kuduraafi fuduraa irra darbee horii dhaabbataayyu yoo gaafate, Obbo Wayyumaan hindhoowwatu. Garuu, namni tokkolle akka qarshii isa gaafatu hinfedhu. Baay'ee qarshii jaallata. Obbo Tolasaan ammoo nama akkasii miti. Qabeenya hores, waan oomishes, qarshii qabus waluma qixa ilaala; waluma qixa jaallatas.

****Oomisha oomishuufi horii horsiisu caalaa kan qarshii jaallatu eenyu?****

Kana irraa kan ka'e gorsa qabanna maallaqaa irratti argatan akkaataan isaan itti hojiirra oolchan garaagara ta'e. Obbo Wayyumaan, "Jarattiin na gorsitu kun qarshii kiyya achii fudhachuuf, mana baankii kaa'i naan jetti," jedheeti dubbata. Kanafuu, maallaqa isaa tokkollee mana baankii hingalchine. Muraasa isaa naannoo mana isaatii boolla adda adda

qotuudhaan huuccuudhaan maree awwaale. Baay'ee isaa ammoo adda adda qooduun huuccutti guduunfee ajeerra qinaaxxi adda addaa keessa dhokse. Kana gochuu isaa kan beekus isa qofa. Obbo Tolasaan garuu, haaluma gorfameen dhagee mana baankii kaawwate.

****Qarshii isaa kan baankii kaawwatu eenyu?****

Garaagarummaan haala kaawwanna qarshii kana irratti ture kunis booda irra dogoggorri Obbo Wayyumaan akka goobanu godhe. Innis gaafa abiddi mana isatii ka'ee balaa geessisedha. Abiddi kun kan barbadeesse qe'ee Obbo Wayyumaan qofa miti. Kan Obbo Tolasaa illee tokko hinhambisne. Obbo Wayyumaan qe'efi qarshii bakka adda addaatti sussuuqaa ture hunda dhabe. Gaafa qarshi manaa qabu sababa abiddatiin dhabu, kan ala awwaale baasuu dhaqe. Innis walakkaan tortoree badee jira. Kan hintortorin keessa gar tokkeen ammoo qarshii yeroon itti darbe ta'e. Kanaaf, garaagarummaan jara lamaanii gama qarshii qabannaatiin qofa osoo hintaane gama qabeenyaatiinis nimul'ate.

Torban 28 Guyyaa 1

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Dubbisa dhaggeeffachuu: Baankii
- Walitti Makuu: '-tuu' qaamolee jechaatti dabaluu
- Dubbisa dubbisuu: Qabanna Maallaqaa
- Fayyadama jechootaa: Hiika faallaan walitti firoomsuu

﴿ Dhaggeeffachuu

Daqiiqaa 15

Dhaggeeffachuuun Dura Beekumsa Duraanii Dadammaqsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Baankiin maali? [Bt, deebii kenuu]

[Bs; dubbisan isiniif dubbisu dhaggeeffachuuun deebii keessan mirkaneeffadhaa.]

Yeroo Dhaggeeffachuu Hubannoont Dhaggeeffachuu Barattootaa To'achuu

[Kitaaba barattootaarra hinjiru]

[**Bs**, dubbisa dubbisuu, gidduu gidduutti dhaabuun gaaffii gaafachuu]

[**Bt**, dubbisa qalbiidhaan dhaggeeffachuu, gaaffii gaafatamuuf deebii kenuu]

Dhaggeeffachuuun Booda Ergaa Dubbisaa Addaan Baafachuun Ibsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

[**Bs**, gaaffilee kitaaba barattootaa Hojii 2 jala jiran haala kanaan dura hojjechaa turaniin hojjechiisuu]

[**Bs**, gaaffilee hojjachuu]

[**Bs**, deebii barattootaa madaaluu, deebii sirri kenuu]

Walitti Makuu

Daqiiqaa 5

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Qaamolee jechaatti '-tuu' maxxansuun barreessaa

[**Bt,** qaamolee jechaatti '-tuu' maxxansuun barreessuu]

[**Bs,** haala barbaadamuun barressuu isaanii hordofuu, deebii sirrii kennuu]

Dubbisuu

Daqiiqaa 15

Dubbisuun Dura Beekumsa Duraanii Dadammaqsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: Qarshii mana baankii moo mana ofii kaawwachuu wayya? [**Bt,** deebii adda addaa]

Bs: Maaliif?

[**Bt,** deebii adda addaa kennu]

Bs: dubbisa dhuunfaa, dhuunfaan dubbisuun deebii keessan mirkaneeffadhaa

Yeroo Dubbisuu Hubannoontu Dubbisuu

To'achuu

[Kitaaba barattootarra hinjiru]

[**Bt,** dubbisa dubbisu, gaaffilee gaafataman deebisu]

[**Bs,** gidduu gidduutti dhaabsisuun gaaffii gaafachu]

Dubbisuun Booda Ergaa Dubbisaa Addaan Baafachuun Ibsuu

[Kitaaba barattoota Hojii 5]

Bs: deebiin gaaffii tokkoffaa maali? [gaafficha dubbisuun gaafachu] [**Bt,** deebii kennu]

[**Bs,** deebii isaanii madaaluu, sirreessuu]

[**Bs,** haaluma kanaan gaaffii hafes hojjachiisuu, deebii sirrii kennuu]

➡ Fayyadama Jechootaa

Daqiiqaa 5

Jechoota Hiika Faallaatiin Walitti Firoomsuu

(Kitaaba barattootaa Hojii 6)

Bs: Jechoota kitaaba keessan Hojii 6 jala jiran hiika faallaa isaaniitiin walitti firoomsaa [**Bt,** walitti firoomsuu]

[**Bs,** qajeelchuu, deebii sirrii kennuu]

Torban 28 Guyyaa 2

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Addaan qoqqooduu: '-tuu' qaamolee jechaarraa adda baasuu
- Dubbisa irra deebiin dubbisu: Qabanna Maallaqaa
- Fayyadama Jechootaa: jechoota kornayaa dhiiraa agarsiisan gara kornayaa dubartiitti jijiiruu
- Barreessuu: hima Ijaaru

Addaan Qoqqooduu

Daqiiqaa 5

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Jechoota isiniif kennaman qaamolee jechaatti qoqqoodaa.

[**Bt,** haala fakkeenya kennameetiin qaamolee jechaatti qoqqooduu]

[**Bs,** Hojii isaanii madaaluu, sirreffama kennuu]

Daqiiqaa 15

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisichaa Yaadachuu

[Kitaaba barattootaa irra hinjiru]

[**Bs,** dubbisa yeroo darbe dubbistan keessaa maalfaa akka yaadatan gaafachu] [**Bt,** waan yaadatan ibsuu]

Dubbisuun Booda Yaada Ijoo Dubbisaa Ibsuu

(Kitaaba barattootaa Hojii 2)

Bs: Yaanni ijoo dubbisichaa maali?

[**Bt,** waan qalbeeffatan deebisuu]

Bs: Dubbisicharraa hoo maal barattan?

[**Bt,** wanta irraa baranne jedhanii yaadan himu]

[**Bs,** jajjabeessuu, qajeelchuu, sirreeffama kennuu]

Fayyadama Jechootaa

Daqiqaa 5

Jechoota Kornayaa Dhiiraa Agarsiisan Gara Kornayaa Dubartiitti Jijiiruu

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Jechoota kitaaba keesssan Hojii 3 jala jiran gara kornayaa dubartiitti jijiiraa.

Torban 28 Guyyaa 3

Qabiyee Barannoo Guyyaa

- Dubbisa irra deebiin dhaggeeffachuu: Baankii
- Falmii gageessuu: Yaada Kenname irratti

Dhaggeeffachuu

Daqiqaa 25

Dhaggeeffachuun Dura Dubbisa Darbe Yaadachuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

[**Bs,** gaaffilee kitaaba barattootaa Hojii 1 jala jiran hojjachiisuu] [**Bt,** gaaffilee kanneen hojjachuu]

[**Bs,** haala kanaan duraatiin hojjechiisuu]

[**Bs,** deebii irraa fuudhuu,]

Dhaggeeffachuun Booda Yaada Dubbisaa Ibsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

[**Bs,** haaluma kanaan dura hojjechiisaa turteen gaaffilee Hojii 2 jala jiran hojjachiisuu]

[**Bt,** gara kornayaa dubartiitti jijiiruu]

[**Bs,** siritti hojjachuu isaanii madaaluu, sirreeffama kennuu]

Barreessuu

Daqiqaa 15

Hima Ijaaruu

[Kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: Jechoota kitaaba keessan Hojii 4 jala jiraniin hima ijaaraa [**Bt,** hima ijaaru]

[**Bs,** hima sirrii ijaaruu isaanii horodofuu, qajeelchuu]

[**Bt,** gaaffilee kennaman haaluma kanaan dura hojjechaa turaniin hojjechuu]

[**Bs,** deebii barattootaa fudhachuu, qajeelchuu, sirreeffama kennuu]

Falmii Gaggeessuu (Daqiqaa 15)

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

[**Bs,** barattoota garee gareedhaan qoqqooduun yaadolee kitaaba barattootaa Hojii 3 jala jiran irratti falmii akka gaggeessan haala mijessuu]

[**Bt,** yaada armaan gadii irratti garee gareen falmii gaggeessu]

'Bu'aa maamiltoonni baankii irraa argatan moo bu'aa baankiin maamiltoota isaa irraa argatutu caala? maaliif?

[**Bs,** falmii barattootaa hordofuu, qajeelchuu yaada goolabaa kennuu]

Torban 28 Guyyaa 4

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Addaan qoqqooduu: jechoota qaamolee jechaa '-tuu' qaban qoqqooduu
- Dubbisaa irra deebiin dubbisuu: Qabanna Maallaqaa
- Fayyadama jechootaa: Hiikaan walitti firoomsuu
- Barreessuu: Jechoota gareetti ramaduu, mallattoo gaaffifi tuqaatti fayyadamuu.

Addaan Qoqqooduu

Daqiqa 5

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: jechoota '-tuu' of keessaa qaban barreessuun qaamolee jechaatti qoqqoodaa.

[**Bt,** jechoota mataa isaanii barreessanii qaamolee jechaatti qoqqoodu

[**Bs,** Hojii barattootaa madaaluu, sirreessuu]

Dubbisuu

Daqiqa 15

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisichaa Yaadachuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Mata dureen dubbisaa yeroo darbee maal ture?

[**Bt,** Qabanna Maallaqaa]

Bs: Yaanni ijoo dubbisaa yeroo darbee maali?

[**Bt,** waan yaadatan himu]

Dubbisuun Booda Tokkummaafi Garaagarummaa Yaadaa Adda Baasuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Dubbisarratti hundaa'uun tokkummaafi garaagarummaa obbo wayyumaafi obbo Tolosaa gidduu jiru barreessaa.

[**Bt,** tokkummaafi garaagarummaa jiru dubbisarratti hundaa'uun barreessu]

[**Bs,** qajeelchuu, sirriin hojjachuu isaanii to'achuu, sirreeffama kennuu]

Fayyadama Jechootaa

Daqiqa 10

Hiikaan Walitti Firoomsuu

(Kitaaba barattootaa Hojii 4)

Bs: Jechoota Hojii 4 jala jiran hiika isaanitiin walitti firoomsaa [**Bt,** hiika isaaniittin walitti firoomsu] [**Bs,** deebii isaanii madaaluu, sirreessuu]

Deebii: 1, d 2, a 3, b 4, c

Barreessuu

Daqiqa 10

Gabatee Guutuu

(Kitaaba barattootaa Hojii 5)

Bs: Haala fakkeenya isiniif kenneeteiin jechoota sirriin gabatee guutuu taasisiaa.

[**Bt,** gabatee kenneete guutu]

[**Bs,** sirriin hojjachuu isaanii horodfuu, siirreeffama kennuu.]

Mallattoo Gaaffifi Tuqaa

(Kitaaba barattootaa Hojii 6)

Bs: Mallattoo gaaffifi ykn tuqaa bakka barbaachisutti himoota isiniif kenneete booda galchaa

[**Bt,** haala barbaachisummaa isaaniittin mallatoolee kanneen galchu]

[**Bs,** deebii barattootaa madaaluu, sirreeffama kennuu]

Torban 28 Guyyaa 5

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Keessa deebii: Barnoota torban kana keessa baratame
- Madaallii: Himoota dogoggora qubeefi sirna tuqaalee qaban sirreessanii barreessuu, jechootaan hima ijaaruu

Keessa Deebii

(Daqiqaa 15)

Bs: Barnoonni torban kanaa maal maal faati?

[**Bt,** waan yaadatan himu]

[**Bs,** deebii barattootaa cimsuu, yaadolee hafan itti dabaluu]

Madaallii

(Daqiqaa 25)

[Bs, gaaffilee madaallii gabatee gurraacha irratti barreessuun hojjechiisuu]

1. Dogoggora qubeewwaniifi hanqina sirna tuqaalee sirreessii barreessi.

1. Jechi baankii jedhu afaan xaaliyaanii ykn afaan faransaayiirrraa akka dhufe tilmaamma,
2. Ummanii tokko Meeshaalee Aadaa kan ofii qaba.
3. Isaan re'oota hoolota gaangolii harrootaafi loon baay'ee qabu.
4. Bara durii sooreeyyiin biyoota awurooppaa qarshii yoo liqeessan minjaalarra kaa'atu.
5. Baankiin maali

2. Jechoota armaan gadiitiin hima ijaari.

1.dheeraa 2. bal'aa 3. furdaa 4. guddaa

Torban 29: Xiyyeffannoo Barannoowwan Torbanii

Kaayyoo Barannoowwan Torbanii

Barattooni:

- dubbisa dhaggeeffatanii yaada isaa ni ibsu
- fufii '-ummaa' jedhu jechootatti nimaxxansu, jechootarraas adda nibaasu
- gaaffilee dubbisa dubbisan keessaa ba'an nideebisu
- jechoota waliin deemanifi hiikaan walfakkaatan walitti firoomsu
- hima ni ijaaru, waliin dubbiis niguutu.

Yaada Bu'uuraa: Seenaan Barreessuu

Ijoo Dubbii: Seenaan Ofii Barreessuu

﴿ Dhaggeeffachuu

Seenaan Kee Akkamitti Barreeffatta?

Seenaan kee kanuma ati beektee barreeffattu. Seenaan kun dhufaatii jirenya keetiifi hojii

jirenya kee keessatti hojjatte ibsa. Qabxiilee barnootaafi guddina kee ilaallatan agarsiisa. Seenaan ati beektee, itti amantee barreeffattu kun jalqaba, gidduufi xumura niqabaata. Garuu, wanti hunda caalaa dubbistoota hawwisiisu kutaalee kanneen qabaachuu barreeffama keetii kana qofa miti. Kutaalee kanneen keessatti seenaan ati ibsatte waan dinqii ta'uu isaati.

****Seenaan ofii keessatti maal maalfaatu ibsama?****

Tarii seenaan kee keessatti wanti si dinqu namoota biroo dinquu yookiin dinquu dhiisuu nidanda'a. Kan si hindinqines namoota biroo yeroon dinqu nijira. Kun bakkaafi haala guddina keetii irratti hundaa'a. Garuu, ati seenaan kee yemmuu barreessitu, waan dinqii nama hawwisiisa jettee yaaddu irraa jalqabi. Waan beektuufi waan dhugummaa qabu barreessi. Seenaan kee kan namoota yookiin dubbistoota gammachiisu yookiin gaddisiisu ta'uu qaba. Kana irra darbuudhaanis kan

amansiisuufi waa barsisu ta'uun isaa
barbaachisaadha.

*** Barreeffamni seenaa keetii wantoota
akkamii of keessaa qabaachuu qaba? ***

Kanaafuu, gara seenaa kee barreessuutti
osoo hingalin dura waan barreessituuf
odeeffannoo barbaachisu walitti qabadhu.
Jalqaba seenaa kee duubatti deebi'ii
yaadadhu. Kanneen hinbeekne yoo jiraate
namoota gaafadhu. Waan yaadatte yookiin
namoota irraa barte waraqaa irratti barreessi.
Wantoota barreessuu qabdu keessaa yeroofi
iddoon dhalootaa kee, haalli guddina kee,
wantonni jaallattuufi jibbitu, taateewwan
jirenya kee keessatti si mudataniifi kan kana
fakkaatan hafuu hinqaban.

*** Yeroo seenaa kee barreessitu
wantooti keessaa hafuu hinqabne maal
fa'i? ***

Seenaa kee barreessuu kan jalqabdu
bakkaafi bara dhaloota kee ibsuudhaan ta'uun
nidanda'a. Akkataa dhaloota keetii, maatiin
kee gaafachuudhaan barreessi. Adeemsa
barreessuu keessatti maatiin kee muuxannoo
akkamii akka dabarsan yoo barreessite, kun
jalqaba seenaa keetii ta'uun nimala. Iddoo
dhaloota keetii ilaachisee wanti beekamuu
qabu yoo jiraate itti dabali. Maatiin kee
akkamitti yookiin maaliif iddo sana akka
dhaqan osoo ibsitee gaariidha. Maal hojjachaa
akka guddattes ibsi. Horii yoo eegde, farda
yookiin harree yoo gulufsiiste, saayikilii
yoo hoofte, bishaan yoo daakte, qillee yoo
taphattee fi kan kana fakkaatan itti dabaluun
ibsuu qabda.

Aadaan kees seenaa kee keessatti iddo
guddaa waan qabuuf hindagatin. Karaa
seenaan jirenya keetii irra dhufe, kabaja
ayyaanaa keessatti akkamitti akka hirmaachaa
guddatte hirraanfatin. Yemmuu hirmaachaa
turtes maaltu akka si gammachiisaa tureefi,
maaltu akka si gaddisiisaa ture ibsi. Kabjaan
isaa keessatti waan argite, akkamitti akka
hirmaatte, nyaata akkamii akka nyaatte, uffata
akkamii akka uffatte, tapha akkamii akka
taphatte, maal jettee akka dubbatte yookiin
sirbitellee of keessaa qabaachuu danda'a.

Maatiin kees bifaa kamii akka hirmaatan
tarreessuu qabda.

Dubbisuu

Seenaa Koo

Maqaan koo Bargaagoodha. Abbaa koo Obbo Dhugumaa Yoomiyuuifi haadha too Aadde Boontuu Qanaatee irraa bara 1994 keessan dhaladhe. Kanan dhaladhes, Naannoo Oromiyaa, Godina Shawaa Lixaa, Aanaa Meettaa Roobii, Ganda Buuyyamaa Siree Baabbuu bakka Ilaala Quncee jedhamutti. Abbaafi haati koo qonnaan bultoota.

Kanaafuu, anis amma umriin koo barnootaa af ga'utti amma humna kootii Hojii qonnaa isaan gargaaraan ture. Hiriyoota koo waliin jabbileen tiksa; midhaaniis eegaan ture. Bishaan daakuu, korboofi qillee tapachuun ispoortii aadaa keessaa warreen ani baay'ee jaalladhu turan.

Umriin kiyya wagga torba yemmuu guutu abbaan koo Mana Banootaa Gooroo Sadarkaa Tokkoffaa na geessuun na galmeessisan. Manni barnootichaa mana keenya irraa nifagaata. Karaan isaas kan giidoo kiyyaan deemamu miti.

*** Bargaagoon manaa deddeebi'ee
barachuu akka hindandeenye ibseera.
Kanaafuu, maatiin isaa maal kan murteessan
sitti fakkaata? ***

Waan kana ta'eef, abbaafi haati koo walmar'i atanii Magaalaa Gooroo taa'ee akkan baradhu murteessan. Fira bira na kaa'an. Anis barnoota koo ittan fufe. Haatiifi abbaan koos gabaa Gooroo torbee torbeedhaan waan dhufaniif achumaan na gaafatu. Haati koo waan nyaatamu caccabsaa naaf fiddee dhufti. Anis waanan bareef torbee torbeen dhufaatii isheetan hawwa.

Haaluma kannaanan barnoota kutaa tokkoffaa barachaan ture. Yeroo sana ciminni ani gama barnootaatiin qabu giddu galeessa. Simisteera tokkoffaatti barattoota daree koo jiran 72 keessaa soddomaffan ba'e. Hiriyaan kiyya tokko immoo afurtamii shanaffaa ba'e. Yeroo

sanatti hiriyaan kiyya sun sadarkaadhaan waan na caale natti fakkaate.

*** *Maaliif hiriyaan isaa kan isa caale itti fakkaate?****

Simisteera lammaffaatti ani torbaffaa yoon ba'u hiriyaan koo sun immoo kudha torbaffaa ba'e. Ammas hiriyuma kootu sadarkaadhaan na caala jedheen oftti aare. Gaafa manni barnootaa keenya cufamu kaardii keenya fudhannee osoo galuuf deemnuu barataan kutaa ja'a baratu tokko kaardii nurraa fuudhee ilaale. Darbuu keenya erga hubatee booda, ani akkan hiriyaan kiyya sadarkaadhaan caalu natti hime. "Akkamitti ta'e?" jennee

gaafannaan sadarkaadhaan lakkofsi xiqqaan akka caalu nutti hime. Anis sana booda sadarkaa lakkofsa xiqqaadhaan ibsamu argachuuf maal gochuu akkan qabu barsiistuu koon gaafadhe. Isheenis sagantaa baafadhee akkan qayyabachuu qabu na gorsite.

Kutaa lammaffaa irraa eegaluun haaluman gorfameen qayyabadhe. Kutaa sanattis simisteera duraa atraffaa, lammaffaatti ammoo sadaffaan ba'e. Kutaa sadaffaatti garuu, yeroo lamaanuu lammaffaan ba'e. Yeroo ammaa kanas kutaa afuraffaan baradha. Barnoota koo kan simisteera tokkoffatiinis sadarkaa tokkoffaa ba'een jira.

Torban 29 Guyyaa 1

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Dubbisa Dhaggeeffachuu: Seenaa Kee Akkamitti Barreeffatta?
- Walitti Makuu: fufii'-uummaa' jedhu jechaatti maxxansuu
- Dubbisa Dubbisuu: Seenaa Koo
- Fayyadama Jechootaa: Jechoota waliin deeman

﴿ Dhaggeeffachuu

Daqiiqaa 15

Dhaggeeffachuun Dura Beekumsa Duraanii Dadammaqsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Dubbisa dhaggeeffachuuun dura gaaffilee dhaggeeffachuuun duraa hojjechuuf deemuu.

[Bs, gaaffilee Hojii 1 jala jiran haaluma kanaan dura gaaffilee dhaggeeffachuuun duraa hojjechiisaa turteen hojjechiisi.]

Yeroo Dhaggeeffachuu Hubannoont Dhaggeeffachuu Barattootaa To'achuu

[Kitaaba barattootarra hinjriu]

[Bs, dubbisicha sagalee ol kaasuun dubbisuu, gaaffilee gidduu gidduutti kennaman gaafachuu.]

[Bt, hubannoont dhaggeeffachuu, gaaffilee gaafatamaniif deebii kennuu]

Dhaggeeffachuun Booda Gaaffilee Dubbisa Irratti Hunda'an Deebisu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Dubbisa dhaggeeffattanii jirtu. Amma immoo gaaffilee dubbisa irratti hunda'an hojjettu.

[Bs, gaaffilee dubbisuuun Booda Hojii 2 jala jiran haaluma kanaan dura hojjachisaa turteen hojjachisi]

Walitti Makuu

Daqiiqaa 5

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Fufii '-ummaa' jedhu jechatti maxxansuuf deemna.

[Bs, qaamolee jechaa Hojii 3 jalatti kennaman haaluma kanaan dura qaamolee jechaa walitti makuu barsiisaa turteen barsiisi.]

Dubbisuu

Daqiiqaa 15

Dubbisuun Dura Beekumsa Duraanii Dadammaqsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: Amma gaaffilee dubbisuun duraa hojjechuuf deemtu.

[**Bs**, gaaffilee Hojii 4 jalatti kennaman haaluma kanaan dura gaaffilee dubbisuun duraa hojjechiisaa turteen hojjechiisi.]

Bs: Amma dubbisuu eegaltu. Yeroo mallattoo *** bira geessan gaaffilee waan gaafatamtaniif dubbisuu dhaabaa.

Yeroo Dubbisuu Hubanoon Dubbisuu Barattootaa To'achuu

[Kitaaba barattootaarra hinjiru]

[Bs, callisaan dubbisuu]

[**Bs**, daree keessa naanna'uun hordofuu, barattooni mallattoo *** bira yeroo ga'an gaaffii yeroo dubbisuu gaafachuu]

[**Bs**, hanga barattooni dubbisicha dubbisanii xumuranitti haaluma kanaan itti fufuu]

Torban 29 Guyyaa 2

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Addaan qoqqooduu: fufii '-ummaa' jechootarrraa adda baasuu
- Dubbisu irra deebiin dubbisu: Seenaa Koo
- Fayyadama jechootaa: Jechoota '-ummaa' ofirraa qabaniin hima ijaaruu
- Barreessuu: seenaa ofii barreessuu

Addaan Qoqqooduu

Daqiiqaa 5

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Jechoota fufii '-ummaa' ofirraa qaban qaamolee jechaatti qoqqooduuf demna.

Dubbisuun Booda Gaaffilee Dubbisa Bu'uureffatan Deebisuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 5]

Bs: Dubbisa dubbistanii xumurtanii jirtu. Amma immoo gaaffilee dubbisa irratti hundaa'an hojjettu.

[**Bs**, gaaffilee Hojii 5 jalatti kennaman haaluma kanaan dura gaaffilee dubbisuun boodaa hojjechiisaa turteen hojjechiisi.]

Fayyadama Jechootaa

Daqiiqaa 5

Jechoota Walliin Deeman

[Kitaaba barattootaa Hojii 6]

Bs: Jechoota kennaman wajjin kanneen deeman haala fakkeenyaa kennameen hojjechuuf deemna.

Bs: Jechoota Hojii 6 jalatti kennaman haala fakkeenyaa kennameen hojjedhaa. [**Bt**, nihojjetu]

[Bs: Deebii barattootaa madaaluu, sirreffama kennuu]

[**Bs**, jechoota Hojii 1 jalatti kennaman haaluma kanaan dura qaamolee jechaatti addaan qoqqooduu barsiisaa turteen barsiisi.]

Dubbisuu

Daqiiqaa 15

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisichaa Yaadachuu

[Kitaaba barattootaa irra hinjiru]

Bs: Har'a dubbisa yeroo darbe dubbisne irra deebinee dubbisuuf deemna.

Bs: Mata dureen dubbisa yeroo darbee maal ture? [**Bt**, Seenaa koo]

Bs: dubbisicha keessaa hoo maalfaa yaadattu?

[Bt, waan yaadatan himu]

Dubbisuun Booda Gaaffilee Dubbisaa Bu'uureffatan Deebisuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Dubbisicha dubbistanii xumurtanii jirtu. Amma immoo gaaffilee dubbisicha irratti hunda'an hojjechuuf deemtu.

[Bs, gaaffilee Hojii 2 jala jiran haaluma kanaan dura gaaffilee dubbisuun boodaa itti hojjechiisa turteen hojjechiisi.]

Fayyadama Jechootaa

Daqiqa 10

Jechootaan Hima Ijaaruu

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Amma immoo jechoota kennamaniin hima ijaaruuf deemna.

Bs: Jechoota Hojii 2 jalatti kennamaniin hima ijaaraa. [Haala kanaan dura hima itti ijaarsisaa turteen hojjechiisi.]

Torban 29 Guyyaa 3

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Dubbisa irra deebiin dhaggeeffachuu: Seenaa Kee Akkamitti Barreeffatta?
- Afaniin ibsuu: Seenaa jireenyaa walitti himuu

Dhaggeeffachuu

Daqiqa 25

Dhaggeeffachuun Dura Dubbisa Darbe Yaadachuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Dubbisa irra deebiin dhaggeeffachuu keessaniin dura gaaffilee dhaggeeffachuun duraa hojjechuuf deemtu.

[Bs, gaaffilee Hojii 1 jala jiran haaluma kanaan dura gaaffilee dhaggeeffachuun duraa hojjechiisa turteen hojjechiisi.]

Yeroo Dhaggeeffachuu Hiika Jechootaa Galumsarrraa Tilmaamuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Jechoota kennaman dubbisa keessatti hiika isaanii galumsarrraa tilmaamuuf deetmu.

Barreessuu

Daqiqa 10

Seenaa Ofii Barreessuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: gaaffilee Hojii 4 jala jiran irratti hundaa'uun odeeoffannoo mataa keetii barreeffadhu.

[Bt, nibarreeffatu]

Bs: Odeeoffannoo barreeffattan qindeessuun seenaa keessan barreeffadhaa.

[Bt, qindeessanii seenaa isaanii barreeffatu.]

[Bs, Seenaa barreessan dareef akka dubbisan taasisuu]

[Bt, dareef dubbisu]

[Bs, seenaa isaan barreeffatan madaaluu, sirreeffama kennuu]

[Bs, jechoota Hojii 2 jalatti kennaman haaluma kanaan dura hiika jechootaa galumsarrraa tilmaamsisaa turteen hojjechiisi.]

Dhaggeeffachuun Booda Gaaffilee Dubbisa Bu'uureffatan Deebisuu

(Kitaaba barattootaa Hojii 3)

Bs: Dubbisicha dhaggeeffattanii jirtu. Amma immoo gaaffilee dubbisichaa irratti hundaa'aniif deebii kennitu.

[Bs, gaaffilee Hojii 3 jala jiran haaluma kanaan dura gaaffilee dhaggeeffachuun booda hojjechiisa turteen hojjechiisi.]

Seenaa Jireenyaa Walitti Himuu

Daqiqa 15

[Kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: Amma immoo seenaa jireenyaa keessanii walitti himuuf deemtu.

Bs: cimdii, cimdii ta'uudhaan seenaa Jireenyaa keessan dabareen walitti himaa.

[Bs, daree keessa naanna'uun hordofuu, qajeelchuu]

Torban 29 Guyyaa 4

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Addaan qoqqooduu: fufii '-ummaa' jedhu jechootarraa addaan baasuu
- Dubbisaa irra deebiin dubbisuu: Seenaa Koo
- Fayyadama Jechootaa: Jechoota hiikaan walitti firoomsuu
- Barreessuu: Oddeeffannoo gaafatameen gabatee guutuu

Addaan Qoqqooduu

Daqiiqaa 5

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Jechoota fufii '-ummaa' of irraa qaban kan mataa keessanii barreessuun qaamolee jechaatti qoqqooduuf deemtu.

[**Bs,** Hojii 1 haaluma kanaan dura hojjechiisaa turteen hojjechiisi.]

Dubbisuu

Daqiiqaa 15

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisaa Yaadachuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: Yeroo darbe dubbisaa mata dureen isaa 'Seenaa Koo' jedhu dubbistanii turtan

Bs: Seenaan dubbisichaan dhihaate kan eenyuti?

Bt:seenaa Bargaagoo

Bs: Yaadawwan Ijoo seenicha keessaa yadattu maalfa'i?

[**Bt,** waan yaadatan himuu]

Bs; Deebiin keessan sirrii ta'uun mirkanoeffachaa irra deebiin dubbisaa.

Dubbisuun Booda Seenaa Jirenya Bargaagoo Walitti Himuu

[Kitaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Seenaa Bargaagoo gabaabsaa walitti hima.

[**Bt,** gabaabsanii walitti himu]

[**Bs,** daree keessa naanna'uun hordofuu, jajjabeessuu, madaaluifi sirreessuu.]

Fayyadama Jechootaa

Daqiiqaa 10

Jechoota Hiikaan Walitti Firoomsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: Amma immoo jechoota hiikaan walitti firoomsuuf deemna..

[**Bs,** jechoota Hojii 4 jalatti kennaman haaluma kanaan dura jechoota hiikaan walitti firoomsuu barsiisaa turteen barsiisi.]

Barreessuu

Daqiiqaa 10

Odeeuffannoo Gaafatameen Gabatee Guutuu

[Kitaaba barattotaa Hojii 5]

Bs: Amma immoo odeeuffannoo sirrii ta'een gabatee guutuuf deemtu.

Bs: Gabatee Hojii 5 jalatti kenname hojjadha.

[**Bs,** daree keessa naanna'uun hordofuu, qajeelchuu]

Bs: Cimdi, cimdiin Hojii keessan walitti agarsiisaa.

[**Bs,** Hojii barattootaa madaaluu, sirreffama kennuu]

Torban 29 Guyyaa 5

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Keessa Deebii: Qabiyyee barnoota torbanii
- Madaallii: Yaada dubbisaa, jechoota fufii '-ummaa' fudhatan adda baasuu, bakka duwwaa guutuu

Keessa deebii

(Daqiqaa 15)

Bs: Har'a barnoota torban kana keessa barachaa turre wal yaadachiisna.

[**Bs,** haaluma kanaan dura keessa deebii barnoota torbanii hojjechiisaa turteen hojjechiisi.]

Madaallii

(Daqiqaa 25)

1. Gaaffiwwan asiin gadii barreffamaan deebisi.

1. Seena ofii keessatti wantoonni ibsaman maal fa'i?
2. Barreffamani seenaa jirenyaa ibsu kutaalee meeqa qaba? Maalfa'i?

2. Jechoota armaan gadii keessaa kanneen fufii '-ummaa' fudhachuu danda'an adda baasii barreessi.

1. jaalala	4. sodaa
2. haqa	5. jaarsa
3. abbaa	6. humna

3. Bakka duwwaa himoota armaan gadii jechoota kennaman keessaa filuun guutuu taasisi.

jaarsummaa, gootummaa, lammummaa, doofummaa

1. Barnoota lammii hunda biraan ga'uudhaan _____ balleessuun nidanda'ama.
2. Namoonni_____ dhaan diina biyyarraa ittisan kabaja argachuu qabu.
3. Namoota wallolan gidduutti araara buusuuf_____n barbaachisadha.
4. Ijoollee umuriin isaanii barnaoataaf ga'e mana barnootaatti erguun dirqama_____ ti.

Torban 30: Xiyyeffannoo Barannoowwan Torbanii

Kaayyoo Barannoowwan Torbanii

Barattooni:

- dubbisa dhaggeeffatanii yaada isaa ibsu.
- qaamolee jechaa walitti nimaku; addaanis niqoqqoodu.
- dubbisa dubbisaniyaada isaa ni ibsu
- jechoota fayyadamuun hima ijaaru, jechota qaama jechaa '-eenya' dabalatan adda baasu, jechoota agareetti qoqqoodu, hiika faallas nikennu
- Keeyyata nibarreessuu

Yaada Bu'uuraa: Seenaa Barreessuu

Ijoo Dubbii: Seenaa Nama Biroo Barreessuu

Dhaggeeffachuu

Seenaa Nama Biroo Barreessuu

Barreffamni seenaa dhuunfaa nama tokkoo kan nama biroon barreffamudha. Barreffama kana kan barreessu nama seenaa sana hojjate miti. Nama seenaa sana dhaga'e yookiin kan seenaa sana beekudha. Barreessaan seenaa kanaa seenaa jirenyaa abbaa seenichaa keessaa warreen ijoo ta'an filee barreessa. Gochawwan abbaan seenichaa raawwachaa ture keessaa kanneen hawaasni seenicha dubbisu irraa barachuu danda'u barreessa. Seenichis jaallatamaafi kabajamaa ta'uu qaba. Kunis kan barnootaa, kan ogummaa, kan gootummaa, kan dhalootaa, kan milkaa'inaa yookiin kan biroo ta'uu nidanda'a. Al tokko tokko immoo

seenaan nama tokkoo hunda isaanii kan hammatu ta'uu danda'a.

****Nama akkamii seenaa nama biro barreessuu danda'a?****

Kanaafuu, barreeffamni seenaa nama biroo kun bu'uura dhimmoota adda addaatiin garaagarummaa niqabaata. Seenaan yeroo dargagummaa hojjatamuufi kan yeroo ga'eessummaa hojjatamu walfakkaachuu dhiisuu nidanda'a. Seenaan taatee tokko ibsuuf barreeffamuufi seenaa taateewwan jiruufi jirenyaa guutuu ibsuuf barreeffamu tokko miti. Kana irraa kan ka'e, garaagarummaan seenaa gama ballinaafi qabiyyeetiin mul'achuu nidanda'a.

Haata'uu malee, barreeffamni seenaa nama biroo kan barreeffamu qabxiilee xiyyeffatamuu qaban bu'uureffateeti. Qabxiilee kanneen keessaa inni tokko ga'umsa seenaa barreeffamuuti. Seenaan kan barreeffamu yoo seenaa namoota biroo irraa adda ta'ee mullate. Yooakkana ta'ee seenichi hawwataa ta'a. Dabalataanis, guyyaafi iddoon dhalootaa akkasumas odeeffannoona haala maatii ibsu dhi'aachuu qaba. Barreeffamni isaatis duraa duuba qaamolee barreeffamaa hordofee kan dhi'aatu ta'uutu irraa eegama.

****Seenaan nama tokkoo kan barreeffamu yoo maal ta'e?****

Barreeffamni seenaa nama biroo haala kanaan barreeffame faayidaa adda addaa qaba. Isaan keessaa inni guddaan abbootiin seenaa sanaa akka beekaman, kabajamaniifi jaallataman taasisuudha. Kana irras darbee maatiin, sabni, ummanni biyyaa akka isaaniin boonu godha. Kana malees, dhaloonni yeroo seenaan sun hojjatamu hinjirres ta'ee kanneen jiran waa baayyee irraa barachuun kaka'umsa horatu. Akkasumas, dhaloonni har'aa dhaloota kaleessaa akka yaadatuuf gargaara. Kanaafuu, barreeffamni kun dhaloota duriitiifi dhaloota har'aa walitti fiduuf akka riqichaatti tajaajila jechuun nidanda'ama.

Dubbisuu

Artisti Alii Birraa

Artisti Alii Birraa Caamsaa 26, bara 1948 (Akka lakkofsa Awurooppaatti) dhalate. Haati isaa Aadde Faaxumaa Aliiti. Abbaan

isaa immoo Obbo Muhammad Muussaa jedhama. Iddoon dhaloota isaa Magaalaa Dirree Dhawaa, Ganda Qoree, Ganda Kaabaa bakka jedhamutti. Yeroo umriin isaa wagga sadii guutu haatiifi abbaan isaa addaan ba'an. Aliinis abbaa isaa biratti hafe. Umriin isaa yeroo barnootaaaf ga'u, abbaan isaa mana barnootaa amantii Islaamaa akka galu taasise. Aliin hanga kutaa jahaatti mana barnootaa sanatti barate. Barnoota isaatittis cimaa ture. Kanarraa kan ka'e Afaan Arabaa mana barnootaa sanatti barsiifamu yeroo gabaabaa keessatti baratee akka gaariitti ittiin waliigaluu danda'e.

***Artisti Alii eessatti dhalte? Bara kami? ***

Artisti Aliin mana barnootaa amantii sanatti amma dhumaatti hinbaranne. Yemmuu umriin isaa wagga kudha lama guutu mana barnootaa amantiirra gara mana barnootaa mootummaatti jijiirrate. Jaalala weelluudhaaf qabus kan agarsiisuu jalqabe yeruma sana. Sirboota Afaan Oromoo, Afaan Arabaatiifi Afaan Hindii dhaggeeffachuu jaallata. Abbaan isaa garuu, fedhii isaa kana hindeeggatu ture. Kanaafuu, ilma isaa Alii, akka weellisu dhiisee amantii Islaamaa hordofu gorsaa ture. Ta'uyyuu, Aliin barnoota isaa cinaatti sirboota jaallatu kan Afaan Arabaa, Afaan Hindiifi Afaan Oromoo dhageeffachuu ituma fufe. Sirbaanis uummata bashannansiisuu jalqabe. Jaalalli inni sirbaaf qabu kun baayyee cimaa dhufe. Dandeettiin isaa gama sirbaafi gama barnootaatiin sirriitti dabala deeme. Kana malees, Quraanaafi Afaan Arabaa barsiisuun dingisiifanna guddaa argate.

Artisti Alii Birraa sirboota akkam akkamii dhaggeeffachuu jaallata?

Osuma kanaan jiruu, bara 1962 Baandii Afran Qaloo irraa waamichi isaaf dhiyaate. Innis waamicha kana fudhachuun bara 1963tti miseensa baandiichaa ta'e. Yeroo Aliin gara baandii kanaa dhufu namoonni Alii jedhamaniifi miseensa baandichaa ta'an lamatu turan. Alii Muhammad yoo itti dabalamu isa sadaffaadha. Haala kana keessatti Alii Muhammed sirba 'Birraan Bari'e' jedhu sirbe. Kanuma bu'uureffachuun warri sirba kana dhaggeeffatan maqaa Ali Mohaammad jijiiruudhaan 'Alii Birraa' jedhan.

Kanumaan maqaan 'Birraa' jedhu kun kan abbaa isaa bakka bu'ee hafe. Aliin kunis Alii lamaan hafan irraa kanaan adda ba'e.

Artisti Alii Birraa yeroo Baandii Afran Qalootti makamu baandicha keessa namoonni Alii jedhaman meeqatu ture?

Alii Birraa bara 1966 baandii 'Kibur Zabanya' jedhamutti makame. Baandii kana keessattis weellistoota beebekamoo kanneen akka Artisti Xilahuun Gassasaa, Buzunash Baqqalaafi Maahmud Ahimad waliin sirbaa ture. Yeroo sanatti artistooni sirboota isaanii bakkawwan adda addaatti dhiyeessuun qalbii uummataa booji'aa turan. Sana booda, Artisti Aliin bara 1982tti bultii ijaarrate. Haati manaa isaatis nama lammii Siwiidiinii turte. Bara 1984tti haati manaa isaa tun waan Ameerikaa deemteef innis ishee waliin sokke.

Torban 30 Guyyaa 1

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Dubbisa dhaggeeffachuu: Seenaan Nama Biroo Barreessuu
- Walitti makuu: '-eenya' qaamolee jechaatti makuu
- Dubbisa dubbisuu: Artisti Alii Birraa
- Fayyadama Jechootaa: Hima ijaaruu

Dhaggeeffachuu

Daqiiqaa 15

Dhaggeeffachuu Dura Beekumsa Kanaan Duraa Dadammaqsuu

(Kitaaba barattoota Hojii 1)

[**Bs**, Gaaffii Hojii 1 jala jiru haaluma kanaan duraatiin hojjechiisuu]

[**Bt**, Haaluma gaaffii dhaggeeffachuu duraa hojjechaa turaniin hojjetu]

Yeroo Dhaggeeffachuu Hubannoontu Dhaggeeffachuu Barattootaa To'achuu

[**Bs**, dubbisa dubbisuu, gidduu gidduutti dubisuu dhaabuun gaaffii gaafachuu]

Artisti Alii Birraa jirenya isaa keessatti nama guddina aadaatiifi aartii Oromootiif of kennee hojjachuun beekamudha. Weelluu isaatiin badhaadhina Afaan Oromoo, faayida qabeessummaa aadaatiifi seenaa bifaa nama bahaarsuun weellisa. Dhalooni faayidaa barnootaa hubachuun akka baratee of jijjiiruuf sirba isaa kan dhaggeeffatamee hinquufamneen dadammaqsaa ture. Hojin inni hojjate marti kan yeroon daangssu miti. Hojii isaa kana tilmaama keessa galchuun yuuniversitiin Jimmaa Doktorummaa kabajaa kenneef. Kanaafuu, Aliin nama dhalooni kamiyyuu seenaa isaa keessatti bara baraan yaadachaa, hojii isaa irraas barachaa jiraatudha.

[**Bt**, dubbisa qalbeeffannoodhaan dhaggeeffachuu; gaaffii gaafatamanifiif deebii kennuu]

Dhaggeeffachuu Booda Ergaa Dubbisaa Addaan Baafachuun Ibsu

(Kitaaba barattoota Hojii 2)

[**Bs**, gaaffilee kitaaba barattoota hoji 2 jala jiran haaluma kanaan dura gaaffilee dhaggeeffachuu boodaa hojjechiisaa turteen hojjechiisuu]

[**Bt**, haaluma kanaan duraatiin hojjetu]

[**Bs**, qajeelchuu, jajjabeessuu, deebii sirrii kennuu]

Walitti Makuu

Daqiiqaa 5

(Kitaaba barattoota Hojii 3)

Bs: Haala fakkeenyaa isiniif kennameetiin '-eenya' qaamolee jechaatti makuun abrreessaa

[**Bt**, qaamolee jechaatti '-eenya' dabaluun walitt makanii barreessu]

Bs: haala sirrii ta'en hojjachuu isaanii mirkaneeffachuu sirreeffama kennuu]

Dubbisuu

Daqiiqaa 15

Dubbisuun Dura Beekumsa Duraa Dadammaqsuu

(Kitaaba barattootaa Hojii 4)

[**Bs**, gaaffilee kitaaba barattootaa Hojii 4 jala jiran haala kanaan dura dubbisuun dura hojjechiisaa turteen hojjechiisi]

[**Bt**, beekumsa duraan qaban irratti hundaa'uun gaaffileedhaaf deebii kennu]

Yeroo Dubbisuu Hubannoон Dubbisuu To'achuu

(Kitaaba barattootaarra hinjiru)

[**Bt**, dubbisa dubbisuu]

[**Bs**, gidduu gidduutti dhaabsiisuun gaaffii gaafachuu]

Dubbisuun Booda Ergaa Dubbisaa Addaan Baasuun Ibsuu

(Kitaaba barattootaa Hojii 5)

[**Bs**, gaaffilee Hojii 5 jala jiran haaluma kanaan dura gaaffilee dubbisuun booda hojjechiisaa turteen hojjechiisu]

[**Bt**, haaluma kanaan dura hojjechaa turaniin hojjetu]

[**Bs**, qajeelchuu, sirreeffama kennu]

Fayyadama Jechootaa

Daqiiqaa 5

Hima Ijaaruу

(kitaaba barattootaa Hojii 6)

Bs: Jechoota kitaaba barattootaa hoji 6 jala jiraniin hima ijaaraa]

[**Bt**, hima ijaaru]

[**Bs**, hima sirrii ijaaruu isaanii hordofuu, sirreeffama kennu]

Torban 30 Guyyaa 2

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Addaan qoqqooduu: '-eenya' qaamolee jechaarraa adda baasuu
- Dubbisira irra deebii: Artisti Alii Birraa
- Fayyadama jechootaa: Jechoota qaama jechaa '-eenya" of itti dablanifi hindaballe.
- Barreessuu: yaada hanqate dabaluun hima guutuu taasisuu

Addaan Qoqqooduu

Daqiiqaa 5

(Kitaaba barattootaa Hojii 1)

Bs: Jechoota kitaaba keessan Hojii 1 jala jiran qamolee jechaatti qoqqoodaa

[**Bt**, haala fakkeenyaa kennameetiin qoqqooduun barreessu]

[**Bs**, Hojii isaanii madaaluu, sirreeffama kennu]

Dubbisuu

Daqiiqaa 15

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisaa Yaadachuu

[Kitaaba barattootaa irra hinjiru]

Bs: Dubbisira Yeroo darbe dubbiste keessaa maalfaa yaadattu?

[**Bt**, waan yaadatan himu]

Dubbisuun Booda Yaada Dubbisaa Ibsuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 2]

Bs: gaaffilee Hojii 2 jala jiran hojjechuuf deemna.

Bs: Gaaffilee dubbisuun boodaa haala kanaan dura hojjechiisaa turteen hojjechiisi.

[**Bt**, haala kanaan dura hojjechaa turaniin hojjetu]

Daqiiqaa 10

Jechoota '-eenya' Dabalatan

(kitaaba barattootaa Hojii 3)

[**Bs**, gaaffilee kitaaba barattootaa Hojii 3 jala jiran hojjachiisuu] [**Bt**, nihojjatu]

[**Bs**, sirriidhaan hojjachuu isaanii hordofuu, sirreeffama kennuu]

Torban 30 Guyyaa 3

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Dubbisa irra deebiin dhaggeeffachuu: Seenaa Nama Biroo Barreessuu
- Marii gaggeessuu

 Dhaggeeffachuu

Daqiiqaa 25

Dhaggeeffachun Dura Dubbisa Darbe Yaadachuu

{Kitaaba barattootaa Hojii 1}

Bs: Mata dureen dubbisa yeroo darbe dhaggeeffatanii maali? **Bt:** Seenaa Nama Biroo Barreessuu

Bs: dubbisa dhaggeeffatan keessaa maal maalfaa yaadattu? **[Bt,** waan yaadatan ibsu

Yeroo Dhaggeeffachuu Hiika Jechoota Galumsarrraa Tilmaamuu

(Kitaaba barattootaa Hojii 2)

[**Bs**, jechoota kitaaba barattootaa hoji 2 jala jiran hiika isaanii akka galumsaatti tilmaamaa akka dhaggeeffatan itti himi]

[**Bt**, haala galmusaatti tilmaamaa dhaggeeffatu]

Daqiiqaa 10

Yaada Hanqate Guutuun Barreessuu

(Kitaaba barattootaa Hojii 4)

Bs: Yaada hanqate dabaluudhaan hima guutuu barreessaa.

[Bt, yaada hanqate guutuudhaan hima barreessu]

[**Bs**, sirriidhaan hojjachuu isaanii hordofuu, sirreeffama kennuu]

Dhaggeeffachuun Booda Yaada Dubbisaa Cuunfanii Barreessuu

[Kitaaba barattootaa Hojii 3]

Bs: Yaada dubbisa dhaggeeffatanii jechoota mataa keessaniitiin cuunfaa keeyyata tokkoon barreesssaa.

[Bt, waan hubatan keeyyata tokkoon cuunfanii barreessu.] [**Bs**, jajjabeessuu, qajeelchuu]

Marii Gaggeessuu (Daqiiqaa 15)

(Kitaaba barattootaa Hojii 4)

Bs: Garee gareen ta'uudhaan gaaffii kitaaba keessan Hojii 4 jala jiru hojjadhaa.

[Bt, garee gareedhaan irratti mari'atu]

Bs: yaada garee keessanii dareef dhiyeessaa

[Bt, yaada garee isaanii dareef dhiyeessu]

Torban 30 Guyyaa 4

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Addaan qoqqooduu: qaamolee jechaa '-eenya' qaban
- Dubbisu irra deebiin dubbisuu: Artisti Alii Birraa
- Fayyadama jechoota: Jechoota garee gareetti quoduu, hiika faallaa jechootaa
- Barreessuu: Keeyyata Barreessuu

Addaan Qoqqooduu

Daqiiqaa 5

[Kitaaba barattootaa Hojii 1]

Bs: Jechoota '-eenya' of keessaa qaban barreessuun qaamolee jechaatti qoqqooduu

Bt, jechoota '-eenya' qaban kan mataa isaanii barreessuun qaamolee jechaatti qoqqoodu]

[**Bs,** madaaluu, sirreessuu]

Dubbisuu (Daqiiqaa 15)

Dubbisuun Dura Yaada Dubbisaa Yaadachuu

(Kitaaba barattootaa irra hinjiru)

Bs: Dubbisa darbe keessaa maal maal yaadatu? [**Bt,** waan yaadatan himu]

Dubbisuun Booda Yaada Ijoo Dubbisaa Ibsuu

(Kitaaba barattootaa Hojii 2)

Bs: Yaanni ijoo dubbisichaa maali? [**Bt,** yaada ijoo dubbisichaa himu]

Torban 30 Guyyaa 5

Qabiyyee Barannoo Guyyaa

- Keessa deebii: Barnoota torban kana keessa baratame
- Madaallii: Seenaa nama biroo barreessuu

[**Bs,** qajeelchuu, sirreefama kennuu]

Fayyadama Jechootaa

Daqiiqaa 10

Jechoota Gareetti Qoqqooduu

[Kitaaba barattootaa Hojii 4]

Bs: Maqaalee kitaaba keessan Hojii 4 jala jiran baandii isaan keessatti hirmaachaa` turan adda baasii barreessi.

[**Bt,** adda baasanii barreessu]

[**Bs,** hordofuu, sirreefama kennuu]

Hiika Faallaa Jechootaa

[Kitaaba barattootaa Hojii 5]

Bs: Jechoota kitaaba keessan Hojii 5 jala jiraniif hiika faallaa isaanii barreessaa

[**Bt,** hiika faallaa barreessuu]

[**Bs,** deebii sirrii barreessuu isaanii hordofuu, qajeelchuu, sirreefama kennuu]

Barreessuu (Daqiiqaa 10)

Keeyyata Barreessuu

(Kitaaba barattootaa Hojii 6)

Bs: Faayidaa seenaa nama biroo keeyyata tokkoon barreessaa.

[**Bt,** keeyyata tokkoon barreessuun ibsu]

[**Bs,** jajjabeessuu, qajeelchuu, sirreefama kennuu]

Keessa deebii (Daqiiqaa 15)

Bs: Barnoonni torban kanaa maal fa'a?

[**Bt,** waan hubatan himu]

[**Bs,** deebii barattootaa cimsuu, yaadolee hafan itti dabaluu]

Madaallii (Daqiiqaa 25)

Nama dinqisiifattu tokko filachuun seenaa isaa barreessuun dareef dubbisaa.

Silabasii Afaan Oromoo

Kutaa 4

Seensa

Silabasiin kun, dandeettii barattoonni tokko tokkoo seemiteeraatti guddifachuu qaban kan agarsiisudha. Barattonni kutaa arfaffaatti, hanga bal'ina walitti dhufeenya sagaleefi mallattoo Afaan Oromoo keessa jiru baratu. Barattoonni sadarkaa kanatti ergaa jechoota baay`ee dheeratanifi caasaa walxaxaa ta`e qaban hubatu; akkasumas, dhamjechootaafi qaama jechootaatti gargaaramuun dandeettii isaanii cimsatu. Ga`umsa dandeettii isaanii fooyeffachuun barreffamoota dhedheeraa dubbisuuf barreessuu danda`u. Barattoonni jechoota haaraa barachuuf tarsiimooowan haaraa shaakaluun guddifatu. Tarsiimoo dandeettii dubbisuu isaanii caalaatti cimsachuun gosoota barreffamoota adda addaa dhaggeeffachuufi dubbisuu itti fufiinsaan gabbifatu.

Seemisteera 1^{ffaa}

	Afaan Dubbii (Dub-bachuufi Dhag-geeffachuu)	Dubbisuu	Barreessuu	Fakkeenya Tooftaalee Barsiisuu/Barachuu	Fakkeenya Tooftaalee Madaallii	Yaada Ijoo
Hubannoo Sagaleefi Boca Qubee	Barnoota kana booda barattooni:	Barnoota kana booda barattooni:	Barnoota kana booda barattooni:	Fakkeenya Tooftaalee Baruu barsiisuu	Fakkeenya Tooftaalee Madaallii	Kunuunsa naanno • Haala qilleensaa • Wantoota namtolchee miidhaa fidan Fkn. Balfa • Rakkoolee faalama naannoo ittisu • Bosona • Bineeldota • Hambaalee meeshaa durii
Walitti Dhufeeny Sagaleefi Mal-latoo		<ul style="list-style-type: none"> Walitti dhufeeny sagalootaafi mallattoolee kan akka sagalee dheeraa ykn irrabutaa qaban niqalbeeffatu. Jechoota sagaloota irrabutaa ijaaraman nidubbisu. 	<ul style="list-style-type: none"> Walitti dhufeeny sagalootaafi mallattoolee nibarreessu. Jechoota walxaxaa irrabutaa ijaaraman nibarreessu. Walitti dhufeeny sagalootaafi qubeewwan kan akka sagalee dheeraa ykn irrabutaa nibarreessu. 	<ul style="list-style-type: none"> <i>Ergaa dabarsuu.</i> Barattooni tokko tokko sagalee waamuu shaakalun dhamjechootaan walitti fidu. <i>Jecha uumuu.</i> Barattooni garee jechootaan ykn jechoota haaraa uumuun ergaa dabarsuu shaakalu. <i>Barreeffamoota hidhata qaban.</i> Barattooniergaa barreeffamoota hidhata qaban dabbisuun ergaa dabarsuu shaakalu. 	<ul style="list-style-type: none"> <i>Keessa deebii</i> Barattooni waan baratanirratti gaaffii dhiyaateef deebii nikennu. Barsisaanis, bu'uura kanarraa ka'uun kallattii barnootichaa ni'agar-sisu. <i>To`annaa alidilee</i> Wayitii barattooni hojji daree hoijetan, sagaleessanii dubbisan, barreeessaniifi kkf keessa deddeemuun barataa kamtu akka hubateefi deeggarsa barbaadu hordofuu. 	Geejjiba • Gosoota geejjibaa-kan lafaa, galaanaa, qilleensaa • Geejjiba aadaa • Bineeldota • Maashinoota • Balaa ittisu • Seerota tirraafikii Walgargaaruu • Waliin hojj-echuu/ barbaachisum-maa/fedhii
Ergaa dabarsuu/ fudha-chuu/ jechoota qo`achuu		<ul style="list-style-type: none"> Dhamjechoota baratan-irratti hundaa`uun jechoota walitti fidanii nidubbisu. (birsagoota 2-3 dheeratan gargaarmu) Yommuu jechoota haaraa dubbisan jechoota sagaloota, birsagoota ykn dhamjechootatti qoqqooduun, deebisanii walitti fiduun nidubbisu. Hubannoo hiikkaa xiinjechaarraa argatan fayyadamuu jechootaa (uumamteefi/ykn hortee) jechoota beekamoo ta'an nibarreesuu. 	<ul style="list-style-type: none"> Jechoota dhamjechoota barataniin ijaaraman nibarreessu (birsagoota 2-3 dheeratan gargaarmu). Caasaa jechootaa ciccimootaan sagaloota, birsagoota ykn dhamjechootatti qoqqooduun (tarsiimoo mijataata'e filachuun) jechoota nibarreessu. Hubannoo hiikkaa xiinjechaarraa argatan fayyadamuu jechootaa (uumamteefi/ykn hortee) jechoota beekamoo ta'an nibarreesuu. 			
Jechoota Irradeddee-bi`-anii Dhufan		<ul style="list-style-type: none"> Jechoota erga baratanii booda irradeddeebi`anii dhufan %95 battalumatti nidubbisu. 	<ul style="list-style-type: none"> Jechoota erga baratanii booda irradeddeebi`anii dhufan %95 nibarreessu. 			

	Afaan Dubbii (Dub-bachuufi Dhag-geeffachuu)	Dubbisuu	Barreessuu	Fakkeenya Tooftaalee Barsiisuu/Barachuu	Fakkeenya Tooftaalee Madaallii	Yaada Ijoo
Ga`umsa	Dubbii Barnoota kana booda barattooni:	Dubbisuu Barnoota kana booda barattooni:	Barreessuu Barnoota kana booda barattooni:	Fakkeenya Tooftaalee Barsiisuu/Barachuu	Fakkeenya Tooftaalee Barsiisuu/Barachuu	Fakkeenya Tooftaalee Madaallii
Sirrummaa	<ul style="list-style-type: none"> Dubbisa dhaggeef-fachuudh-aan yaada ijoofi amaloota isaanii sirriitti himu. Mala taphaan oduu durii sirriitti himu. Fakkiiwan, kaarta-awwaniifi gaba-teewwan ilaalanii ibsuu eegaluu. Garaagarummaa hiikaa agarsiisuuf sirna tuqaalee xumuraa nifayyadamu. 	<ul style="list-style-type: none"> Jechoota sadarkaa isaaniitti ergaa dabarsan %95 sirriitti adda baasu. Jechoota baratan keessaa irradeddee-bi`anii dhufan %95 adda baasu. Himoota jechoota beka-maniin ijaaraman %95 dubbisu. Keeyyata gaggabaaboo ykn durdurii sadarkaa isaanii %95 nidubbisu. 	<ul style="list-style-type: none"> Waan barreeffame dhuun-faan, bariisaafi barattoota kaawwanii waliin keessa deebi`anii nihojjetu. 	<ul style="list-style-type: none"> <i>Moodeloota. ga`eessota sagalee olkaasun kitaaba sadarkaa barataan ol sirriitti dubbisan moodela godhachuu.</i> <i>Dhaggeeffataaf dubbisuu</i> Barattooni garee xiqaan ykn dhuunfaan kan booda dhaggeeffattootaaf dubbisan dursanii shaakaluu akka dubbisaa gaariita`aniif gargaara. <i>Irradeddeebi`anii dubbisuu</i> Barattooni dubbisa gabaabaa yeroo baay`ee irradeddeebi`anii dubbisu, yeroo eeganii dubbisu, kana malees fooyya`ina saffisa dubbisa isaaniis chaartiin agarsiisu. <i>Himaan dubbisu</i> Hima tokko yeroo baay`ee irradeddeebi`anii dubbisu. Yeroo kanatti jechoota adda addaaf xiyyeefannaan kennama. 	<ul style="list-style-type: none"> <i>Keessa deebii</i> Barattooni waan baratanirratti gaaffii dhiyaateef deebii nikennu. Barsiisanis, bu`ura kanarraa ka`uun kallattii barnootichaa ni`agarsiisu. <i>To`annaa alidilee</i> Wayitii barattooni hojii daree hojjetan, sageleessanii dubbisan, barreessanii kkf keessa deddeemuun barataa kamtu akka hubateefi deeggarsa barbaadu hordofuu. <i>Daawwannaa</i> Yaadanno qabachuu: yaadanno gaggab-abaan wayitii barnootichaa barattooni gareen ykn dhuunfaan hojjetan ykn xumur-ratti kennama. 	<ul style="list-style-type: none"> Maatii gar-gaaruu Hangafoota gargaaru Qaama mi-idhamtoota gargaaru Daa`imman gargaaru <p>Koorniyaa</p> <ul style="list-style-type: none"> Gahee hojii Walqixxummaa Walcalmaa koorniyaa bu`ureffate <p>Bashannana</p> <ul style="list-style-type: none"> Bakkeewwan daawwataman Bakkeewwan doowwii naannootti argaman Seerota doowwii
Saffisa		<ul style="list-style-type: none"> Saffisa dubbisa isaanii cimsachuun barreeffa-moota sirriitti dubbisu. Saffisa dubbii isaanii cimsachuun jechoota filatamoofi sadarkaa isaanii eeggate fayyadamu eegaluu. 	<ul style="list-style-type: none"> Kaayyoo wanti tokko barreef-famuuf (haalota ibsuuf, miira ofii ibsuuf, durdurii himuuf, qajeelfama kenuuf) adda baasuun barreeffama keessatti nishaakalu. 			

	Afaan Dubbii (Dub-bachuufi Dhag-geeffachuu)	Dubbisuu	Barreessuu	Fakkeenya Tooftaalee Barsiisuu/Barachuu	Fakkeenya Tooftaalee Madaallii	Yaada Ijoo
Ibsa	<ul style="list-style-type: none"> Falmii gaggeessan keessatti yaada namootaa biroo deeggaruun ykn mormuun haala fudhatamu qabuufi mirkanaa`uu danda`uun fayyadamuun jalqabu. 	<ul style="list-style-type: none"> Haala seera afaanichaan ol ba`uifi gadi bu`uu sagaleefi xiyyeefannaa kenuun fayyadamu. Hiika gaaleewwaniifi himootaa sadarkaa isaanii bakka bu`uu danda`ani-in agarsiisu. 	<ul style="list-style-type: none"> Sirna tuqaalee, iddo duwwaa barreeffama gidduutti galuu qabuufi qubguddeessa bakka barbaachisaa ta`etti fayyadamuun nibarreessu. , Of ibsuun keeyyata nibarreessu. Yaadaafi qajeelfama kennamuun keeyyata waa`ee seenaa ykn taatee daree keessatti baratanii tokkoo nibarreessu. Jechoota haaraa baratan fayyadamuun yaada isaanii ibsuuf himoota 2-3`n nibarreessu. Waan qabatamaa baratan tokko barreeffamaan ibsu. Waan isaan quunname ykn mataduree tokkorattti yaadannoo hiriyaan isaaniif ykn maatiif ykn barsisaa isaaniif nibarreessu. 	<ul style="list-style-type: none"> <i>Ulaagaa madaallii qopheessuu</i> Barsiisaan moodeela ta`ee agarsiisuun hordoffifi to`anna madaallii qopheessuun barattoonni akka shaakalaniifi barreeffama isaanii keessa deebi`an gargaaru. <i>Adeemsa barreessuu</i> Barattoonni dhuunfaan ykn gareen tartiiba barreessuu hordofuun yaada burqisiisuun, qindeessuuniifi keessa deebi`uun nibarreessu. 	<ul style="list-style-type: none"> <i>Dhiyeessa</i> Barattoonni dandeettii isaanii guddataa jiru barsisaa isaaniifi/ykn daree isaaniitti dhiyeessuuf carraa argachuu qabu. Daree keessatti barsiisuu fi fooyya`ina barattootaa hordofuuf shaakala sirnawaa gaggeessuu. <i>Dabareen dubbachuu</i> Barattoonni dabareen hiriyaan isaanii cinaa jiru tokko ykn lama waliin deebii isaanii ykn dubbachuu / dubbisuu sirriitti akka shaakalan taasifamuu qaba. Yeroo kanas jijiirama barattoota hordofuuf barsiisaan keessa deemee ilaaluu qaba. 	

Beekumsa Jechootaa	Dubbii Barnoota kana booda barattooni:	Dubbisuu Barnoota kana booda barattooni:	Barreessuu Barnoota kana booda barattooni:	Fakkeenya Tooftaalee Barsiisuu/Barachuu	Fakkeenya Tooftaalee Madaallii
Yaadrimaan Ramaduu	• Jechoota akka sadarkaa isaaniitti niramadu.	• Jechoota haaraa ta`anii isaan mudatan sadarkaan ramaduun adda addaan dubbisu.	• Jechoota haalawa adda addaa keessatti fayyadamuun nibarreessu.	• <i>Carraa adda addaa dhiyeessuu</i> Dubbii afaa niin jechoota furtuu ta`an fayyadamuun akka shaakalan carraa bal`aa banuu. α.Jechootaa haaraa fayyadamuuf haala mijaawaa uumuu/hojii gocharratti xiyyefate gochuu. β.Jechoota haaraa barsiisuuuf haalawa fakkeessanii barsisan uumuu. γ.Baran noo hunda keessatti jechoonni haaraan hammatamuu qabu. Kana malees, adeemsi barnootichaa jechootaa gabbifachuun barsiisurratti xiyyeffachuu qaba. • Jechoota kitaaba barataa keessa jiraniif hiika kennuu; yeroo dubbisa dhaggeeffatan jechoota haaraa tarreessuu. • Barannoo guyya guyya keessatti jechoota haaraa, qabiyyeefi faayidaa isaanii, waan qabatamaafi dhokataa qaban hammachiisuu.	• <i>Keessa deebii</i> Barattooni waan baratanirratti gaaffii dhiyaateef deebii niken-nu. Barsiisaanis, bu`uura kanarraa ka`uun kallattii barnootichaa ni`agarsiisu. • <i>Jechoota burqisiisuu</i> Barattooni deebii isaanii, jechootaifi ibsa isaanii waliin akkaataa walsimuun barreessan, akka barsiisaan sadarkaa irra jiran hordofuu waraqaa xiqqorrottii barreessuun fuuldura isaanii kaa`uu qabu. • <i>To`annaal alidilee</i> Wayitii barattooni hojii daree hojjetan, barsiisaan keessa deddeemuun barataa kamtu akka hubateefi deeggarsa barbaadu hordofuu qabu. • <i>Dhiyeessa</i> Barattooni dandeettii isaanii guddataa jiru barsiisa isaaniifi/ykn daree isaaniitti dhiyeessuuuf carraa argachuu qabu.
Beekumsa Jechootaa Gabbifachuufi Ittifayyadamuu	<ul style="list-style-type: none"> Jechoota beekumsaa baratan haalawa naannoo isaaniirratti hundaa`uun nifayyadamu. Jechoota beekumsaa barreeffama ibsaan, seenessaan sagaleessuun dubbifaman ykn kallattiin barataan ittifayyadamu. Garaagarummaan loogaa sadarkaa jechaatti jiraachuu qalbeeffatu. Gaaffilee qalbeeffanna, beekumsaa duraan qabaniifi odeeefanno dubbisa keessatti dhiyaatan fayyadamuun yaada ijoo adda baasuun cuunfaanii kaa`u. 	<ul style="list-style-type: none"> Jechoota beekumsaa sadarkaa isaanii durduuri keessatti ibsaman nidubbisu. Jechoota beekumsaa barreeffama ibsaan, seenessaan sagaleessuun dubbifaman ykn kallattiin barataan ittifayyadamu. Hiika jechootaa barreeffama keessatti isaan quunnaman beekuu hiika isa xiqqaa (dham-jechootaatti) fayyadamu. Gaaffilee qalbeeffanna, beekumsaa duraan qabaniifi odeeefanno dubbisa keessatti dhiyaatan fayyadamuun nideebisu. 	<ul style="list-style-type: none"> Himoota ijaaruufi bakka duw-waa guutuu jechoota haaraa baratanitti gargaaramu. Barreeffama (keeyyata) isaanii keessatti jechoota haaraa baratan nigargaamu. 		
Jechoota barnootaa	• Jechoota barnootaa sadarkaa isaanii irradeddeebi`anii ittifayyadamu.	• Jechoota barnootaa sadarkaa isaanii niqal-beeffatu (dubbisu).	Jechoota barnootaa sadarkaa isaanii nibarreessu.	• Jechoota haaraa barreeffama keessa jiraniif hiika galumsaa kennuu.	

Hubannoo Dubbisaa	Dubbii Afaanii Barnoota kana booda barattooni:	Dubbisuu Barnoota kana booda barattooni:	Barreessuu Barnoota kana booda barattooni:	Fakkeenya Tooftaalee Barsiisuu/Barachuu	Fakkeenya Tooftaalee Madaallii	
Tarsiimoo Hubannoo Dubbisaa Gab-bifachuu	<ul style="list-style-type: none"> Barreffama sagalee olkaasuun dubbisan keessatti kan itti aanu maal akka ta'u niraagu. Barreffamichaaf xumura adda addaa nikennu. (shaakala) 	<ul style="list-style-type: none"> Barreffama sagalee olkaasuun dubbisan keessatti kan itti aanu maal akka ta'u niraagu. Sirriitti dubbisuufi hubachuu danda`uu isaanii yommuu irradeddee-bi'anii dubbisuun ykn wayita dubbisan gaaffii walgaafachuun ykn sagaleessanii dubbisuun of madaalu. Barreffama hubachuu hika jechootaa galmee jechootaa fayyadamuun mirkan-eeffachuu eegalu. 	<ul style="list-style-type: none"> Mataduree mataa isaaniitiin barreffama keeyyata 2-3 ijaaru. Yooxiqqaate, barreffama keeyyata tokkoo xumura adda addaan nixumuru. 	<ul style="list-style-type: none"> <i>To`anna</i>. Jechootaafi-yaadrimewwan yeroo dubbisuu keessatti hubachuu dadhaban marii bal'aaf yaadannoo akka qabatan gochuu. <i>Suuraa sammuu</i> Barattooni waan dubbisan caalaatti akka yaa-dataniifi hubatan suuraa isaa sammuu isaanii keessatti akka kaafatan fakkeenya ta`uun agarsiisuu. <i>Ibsa bal`aa</i> Barattootaaf waan dubbisan keessatti kan isaaniif hingallee gaa-fachuu akka danda`an eeyyamuu. <i>Waliin olkaasanii dubbisuu</i> Malli kun mala barattooni waliin sagalee olkaasanii dubbisuun itti hirmaatanidha. Haala kanaanis dubbisuun dura, yeroo dubbisuufi dubbisaan booda seenaa dubbifameerratti raaguu-fi yaada kennuu danda`u. 	<ul style="list-style-type: none"> <i>Keessa deebii</i> Barattooni waan baratanirratti gaaffii dhiyaateef deebii nikennu. Barsiisaanis, bu`ura kanarrraa ka`uun kallattii barnootichaa ni`agarsiisu. <i>Dhiyeessa</i> Barattooni dandeettiisaanii guddataa jiru barsiisaa isaaniifi/ykn daree isaaniitti dhiyeessuuf carraa argachuu qabu. 	
Barreffama Ibsaa Huba-chuu	<ul style="list-style-type: none"> Gaaffilee qabatamaa kallattiin dubbisa keessatti ibsamanifi sagaleessuun dubbifaman nideebisu. Beekumsaa duraan qabaniifi odeeffannoo sadarkaa sanatti ibsame fayyadamuun gaaffilee qalbeeffannaa nideebisu. 	<ul style="list-style-type: none"> Gaaffilee qabatamaa kallattiin dubbisa sadarkaa isaanii keessatti ibsaman nideebisu. Beekumsaa duraan qabaniifi odeeffannoo sadarkaa sanatti ibsame fayyadamuun gaaffilee qalbeeffannaa nideebisu. 	<ul style="list-style-type: none"> Gaaffilee qabatamaaf hima barreessuun deebii kennu. Gaaffilee xiinxalaaf himoota 3-4`n deebii kennu. Yaadaafi qajeelfama caasa-barreffamichaab ibsu fayyadamuun, waa`ee qabyee barreffamichaab hima gaggabaabaan nibarreessu. 			

Hubannoo Dubbisaa	Dubbii Afaanii Barnoota kana booda barattooni:	Dubbisuu Barnoota kana booda barat- tooni:	Barreessuu Barnoota kana booda barat- tooni:	Fakkeenya Tooftaalee Barsiisuu/ Barachuu	Fakkeenya Tooftaalee Madaallii
Barreeffama Seenessaa Hubachuu	<ul style="list-style-type: none"> Qooddattoota, yoomessaafi taatee seenaa sagaleessun dubbifameef adda baasu. (shaakala) Rakkofi mala furmaataa barreefamichaar-ratti nimarii`atu. Barreeffamicha dubbi afaaniin nimadaalu. (shaakala) Yaadota barreeffamicha sagaleessun dubbifaman hima tokko ykn lamaan nicuunfu. Caasaa barreeffamicha haala irra caalaa beekamaa ta`een adda baasu. Yaadota barreeffamoota adda addaa lama walbira qabuun marii`achuu eegalu. Odeeffanno sadarkaa isaaniittichaartiin, gabateen, giraifiif kfk kennaman hiika ittikennuu eegalu. Waa`ee mataduree tokkoo ilaalcha qaban yommuu ibsan jechoota , gaaleewwaniifi dham-jechoota ceesisooykn walqabsiisan gargaaramu. (Fkn. Walqab-siistota kanneen akka garuu, sababnisaas, dursa, itti`aanee, sana booda, yommuu, yoo) 	<ul style="list-style-type: none"> Seenaadarkaa isaaniitti dubbisian irradeebi`anii nihimu. Miseensota seenichaa kan akka qooddataafi yoomessaa seenaa sadarkaa isaaniitti dhiyaateef keessaa adda baasu. Seenaasagaleessun dubbifameefii tokko qooddataa ykn gocha isaan seenaa sana keessattiraawwatan ibsu. Seenaadubbifameefii Kutaa (jalqaba, gidduu, dhuma) jechuun adda baasu. Yaada seenaa dubbifameef sana hima tokko ykn lamaan nicuunfu. Barreeffama dubbisan sana nimadaalu. Barreeffama dhiyaateef hubachuuuf akka isaan gargaaru caasaabareeffamicha fayyadamu. Yaadota barreefamoota sadarkaa adda addaa lamaa waliin dubbisan walbira qabuun dorgomsiisaamarii`atu. Odeeffanno chaartii, gabatee, giraifiif kfk irraa dubbisan haala sadarkaa isaaniin hiika itti keenuu jalqabu. Jechoota , gaaleewwaniifi dham-jechoota ceesisooykn walqabsiisan gargaaramu. (Fkn. Walqab-siistota kanneen akka garuu, sababnisaas, dursa, itti`aanee, sana booda, yommuu, yoo) 	<ul style="list-style-type: none"> Seenaadubbifameef keessaa akka qooddattootaa, yoomessaafi ykn taatee baasuun himaan jalatti nibarreessu. (shaakala) Jechoota furtuu ta`an fayyadamuun keeyyata qabiyyee seenaa ykn barreeffama dubbifameef hammatu nibarreessu. Yaadaafi qajeelfama kennamuun keeyyata qoodataa ibsanifi/ ykn gocha qoodataa seenaa sana keessattiqaban madaaluun nibarreessu. Cimdiitaa`un ykn garee xiqqaa ijaaruun, seenaa ofii jalqaba, gidduuufi xumura qabuuumuuntartibaan barreessuun nijalqabu. Waa`ee seenaa dubbisanii himoota lamaan cuunfanii nibarreessu. (shaakala) Yaadaafi qajeelfama kennamuun barreeffama dubbisan sana madaaluun keeyyata gabaabaan nibarreessu. Yaadaafi qajeelfama kennamuun garaagarumma barreefamoota lamaan gidduu jiru waldorgomsiisuun marii`atan barreeffamaan deebii kenuu. 	<ul style="list-style-type: none"> <i>Cuunfuu.</i> Barreeffama keessaa shaakala odee-fannoo cuunfuufi qindeessuu kennu. <i>Qindoomina giraafii.</i> Dubbisa dura, wayiti dubbisaafi dubbisaan booda fayyadamuu. Giraafonni kunis kan akka gabatee, chaartii waldorgom-siisuuf oolanfi caasaa afaanii ijaan mul`atan fa`adha. <i>α. Agarsiiftuu kallattii</i> Barreeffamoota durdurii ykn ibsaas (alasoosamaa) ta`an dubbisuu cim-san fayyadamuu. <i>β. Amala qoodataootaa.</i> Barreeffama keessattiamala qoodataootaa akka hubatan gargaaru. <i>χ. Gaaffilee bamaqaa.</i> Barreeffama keessattihalota hubachuuf kan gar-gaaran (eenyu, maal, yoom, eessa, maaliif) kan jedhaman fayyadamuu. <i>δ. Maal akka baratan beekuu.</i> Barattooni beekumsa waa`ee mataduricha qabuun warra kaaniif qoduu. Haaluma kanaan, waan barachuu barbaadanis niqoddatu. Dhumarrattis, waan baratan keessa deebi`u. <i>ε. Chaartii yaada ijoo ibsu.</i> Waa`ee maaliiti? .Bali`inni isaa maali? <i>φ. Fakkiin ibsuu.</i> Ta`iinsota gurguddoo barreeffamootaa kaa`uu. <i>γ. Veen diyaagiraamii.</i> Wantoota lama walbira qabuun dorgomsiisuuf (kitaba, amala, waqtii, hojii) 	.

Seemisteera 2^{ffa}

	Afaan Dubbii (Dub-bachuufi Dhag-geeffachuu)	Dubbisuu	Barreessuu	Fakkeenya Toofta-alee Barsiisuu/Barachuu	Fakkeenya Toofta-alee Madaallii	Yaada Ijoo
Hubannoo Sagaleefi Boca Qabee	Afaaniin Barnoota kana booda barattoonni:	Dubbisuu Barnoota kana booda barattoonni:	Barreessuu Barnoota kana booda barattoonni:	Fakkeenya Toofta-alee Baruu barsiisuu	Fakkeenya Toofta-alee Madaallii	Ispoortii <ul style="list-style-type: none">• Ispoortii aadaa• Ispoortii ammayyaa• Bu'aa ispoortii taphachuu• Atileetota Itoophiyaa• Gosoota ispoortii naannootti taphata-man Bishaan <ul style="list-style-type: none">• Madda bishaanii• Faayidaa bishaanii• Sababoota faalama bishaanii
Walitti Dhufeenyaa Sagaleefi Mallattoo		<ul style="list-style-type: none">• Walitti dhufeenyaa sagalootaafi mallattoolee kan akka sagalee dheeraa ykn irrabutaa qaban qalbeeffatu.• Jechoota cicimoo sagaloota irrabutaan ijaaraman nidubbisu.	<ul style="list-style-type: none">• Walitti dhufeenyaa sagalootaafi mallattoolee nibarreessu.• Jechoota cicimoo sagaloota irrabutaan ijaaraman nibarreessu.• Walitti dhufeenyaa sagalootaafi qubeewwan kan akka sagalee dheeraa ykn irrabutaa nibarreessu.	<ul style="list-style-type: none">• <i>Ergaa dabarsuu.</i> Barattoonni tokko tokko sagalee waamuu shaakaluun dhamjechootaan walitti fidu.• <i>Jechauumuu.</i> Barattoonni garee jechootaan ykn jechoota haaraa uu-muun ergaa dabarsuu shaakalu.	<ul style="list-style-type: none">• <i>Keessa deebii</i> Barattoonni waan baratanirratti gaaffii dhiyaateef deebii nikennu. Barsisaanis, bu'ura kanarraa ka'uun kallattii barnootichaa ni'agarsiisu.• <i>To'annaalidilee</i> Wayitii barattoonni hojji daree hojj-etan, sagaleessanii dubbisan, barrees-saniifi kkf keessa deddeemuun barataa kamtu akka hubateefi deeggarsa barbaadu hordofuu.	Ispoortii <ul style="list-style-type: none">• Rakkoo bishaan qulqullina hinqabne dhuguu• Bishaan qulqulleessuu Sabquunnamtii <ul style="list-style-type: none">• Hiikkaa• Televiziyinii• Raadiyoo• Gaazexaa/ Baruullee• Miidiyaa mana barumsaa• Maloota quunnamtii hawaasaa kan naanno• Dhimmoota wayitaawaa Daldala <ul style="list-style-type: none">• Bitataa• Gurguraa• Waljijiirraa qarshii• Baankota• Seera daldalaa
Ergaa Dabar-suu/ Fudha-chuun Jechoota Qo'achuu		<ul style="list-style-type: none">• Yommuu jechoota haaraa dubbisan jechoota sagaloota, birsagoota ykn dhamjechootatti qoqqooduun deebisanii walittifiduun nidubbisu.• Jechoota cicimoo dubbisuu dhamjechoota baratan walitti fiduun fayyadamu. (birsgoota 2-3 dheeratan gargaaramu)• Hubannoo hiikkaa xiinjechaarraa argatan fayyadamuu jechoota haaraa (uumamteefi/ykn hortee) ta'an nibarreessu.	<ul style="list-style-type: none">• Caasaa jechootaa cicimoo ta'an sagaloota, birsagoota ykn dhamjechootatti qoqqooduun (tarsiimoo mijataat a` filachuun) jechoota nibarreessu.• Jechoota, dhamjechoota baratanii ijaaraman nibarreessu (birsgoota 2-3 dheeratan gargaaramu).• Hubannoo hiikkaa xiinjechaarraa argatan fayyadamuu jechootaa haaraa (uumamteefi/ykn hortee) ta'an nibarreessu.			
Jechoota irradeddeebi'anii dhufan		<ul style="list-style-type: none">• Jechoota erga baratanii irradeddeebi'anii dhufan %95 battalumatti nidubbisu.	<ul style="list-style-type: none">• Jechoota erga baratanii irradeddeebi'anii dhufan %95 nibarreessu.			

Ga`umsa	Dubbii Barnoota kana booda barattooni:	Dubbisuu Barnoota kana booda barattooni:	Barreessuu Barnoota kana booda barattooni:	Fakkeenya Tooftaalee Bar-siisuu/Barachuu	Fakkeenya Tooftaalee Madaallii	Seenaafifi kan mataa ofin barreef- fame • Fakkeenya
Sirrummaa	<ul style="list-style-type: none"> Dubbisa dhaggeef-fachuun yaadota ijoo ta`aniifi amaloota isaanii sirriitti himu. Mala taphaan oduu durii sirriitti himu. Fakkiwwan, maappiwwaniifi chaartiiwwan ibsu. 	<ul style="list-style-type: none"> Jechoota sadarkaa isaanii ergaa dabarsan %95 sirriitti adda baasu. Jechoota baratan keessaan kanneen irraded-deebi`anii dhufan %95 adda baasu. Himoota jechoota beka-maniin ijaaraman %95 sirriitti dubbisu. Keeyyata gaggabaaboo ykn durdurii sadarkaa isaanii %95 sirriitti dubbisu. 	<ul style="list-style-type: none"> Keessa deebi`anii barrees-suuf barsiisaa, barattoota kaawwaniifi dhuunfaan nihojjetu. Qubeessuu jechootaa mirkaneeffachuu galmee jechootaatti fayyadamu. 	<ul style="list-style-type: none"> <i>Jechoota irradeddeebi`anii dhufan</i> Muuxannoo qalbeeffannaa gabbifachuu jechoota yeroo baay`ee irraded-deebi`anii dhufan haalawa keesatti barataniinis ta`e ala addaan nibaasu. <i>Dhaggeeffataaf dubbisuu</i> Barattooni garee xiqqaan ykn dhuunfaan kan booda dhaggeeffattootaaf dubbisu dursanii shaakaluun akka dubbisa gaarii ta`aniif gargaara. <i>Irradeddeebi`anii dubbisuu</i> 	<ul style="list-style-type: none"> <i>To`annaa alidilee</i> Wayitii barattooni hojji daree hujjetan, sagaleesanii dubbisan, barreesanii kkf keessa deddeemuun barataa kamtu akka hubateefi deeggarsa barbaadu hordofuu. <i>Daawwanna</i> Yaadanno qabachuu: yaadanno gaggabaabaan wayitii barnootichaa barattooni gareen ykn dhuunfaan hujjetan ykn xumurarratti kennama. <i>Dhiyeessa</i> 	
Saffisa		<ul style="list-style-type: none"> Saffisa dubbisa isaanii cimsachuun barreeffamoota sirriitti dubbisu. Saffisa dubbii isaanii cimsachuun jechoota filatamoofi sadarkaa isaanii eeggate fayyadamu. 	<ul style="list-style-type: none"> Kaayyoo wanti tokko barreef-famuuf (haalota ibsuuf, miira ofii ibsuuf, durdurii himuuf, qajeelfama kenuuf) adda baasuun barreeffama keessatti nishaakalu. 	<ul style="list-style-type: none"> Barattooni dubbisa gab-aabaa yeroo baay`ee irradedeebi`anii dubbisu, yeroo eeganii dubbisu, saffisa dubbisa isaanii fooyessaa deemanis chaartiin agarsiisuu qabu. <i>Gochoota barreessuun duraa</i> Gochoonni barreessuun dura raawwatamuun qaban kan akka bifa fakkiin, maappiin bocuu ta`ee, deeggarsa yaada babal`isuufi qindeesuu barbaada. 	<ul style="list-style-type: none"> Barattooni dandeettii isaanii guddataa jiru barisiisa isaaniifi/ykn daree isaaniitti dhiyeessuuf carraa argachuu qabu. <i>Cuunfaafi calaqgee</i> Barattooniwaan dhagahan ykn dubbisani haala miira isaanii tuqueen, muuxannoo barnoota isaaniin hiika isaa calaqsiisu. 	

Ga`umsa	Dubbii Barnoota kana booda barattooni:	Dubbisuu Barnoota kana booda barattooni:	Barreessuu Barnoota kana booda barattooni:	Fakkeenya Tooftaalee Barsiisuu/Barachuu	Fakkeenya Tooftaalee Madaallii	
Ibsa	<ul style="list-style-type: none"> Falmii gaggeessan keessatti yaada namootaa biroo deeggaruun ykn mormuun haala fudhatamu qabuufi mirkanaa`uu danda`uun fayyadamuun jalqabu. 	<ul style="list-style-type: none"> Haala seera afaanichaan ol ba`uifi gadi bu`uu sagaleef xiyyeffanna kennuun fayyadamu. Hiika gaaleewwaniifi himootaa sadarkaa isaanii bakka bu`aniin agarsiisu. 	<ul style="list-style-type: none"> Sirna tuqaalee, iddo duwwaa barreeffama gidduutti hafuu qabuufi qubguddeessa bakka barbaachisa ta`etti fayyadamuuun barreessu. Yaadaafi qajeelfama kennamuun hariiroo ergaa qabuun waa`ee mana barum-saa ykn mana isaanii ibsuun keeyyata 2-3 barreessu. Keeyyata 2-3`n waa`ee seenaa ykn taatee daree keessatti baratanii ykn yaada isaanii ibsuun nibarreessu. Gabaasa waa`ee odeeffanno (poostera, barruulee,gaazexaa) irraa argatan barreessuu jalqabu. Falmii gaggeessan keessatti yaada namootaa biroo deeggaruun ykn mormuun haala fudhatama qabuufi mirkanaa`uu danda`uun fayyadamuu jalqabu. 	<ul style="list-style-type: none"> <i>Ulaagaa madaallii gopheessuu</i> Barsiisaan moodela ta`ee agarsiisuun hordoffifi to`annaa fayyadamuuun barattooni akka shaakalaniifi barreeffama isaanii keessa deebi`an gargaaruu. <i>Adeemsa barreessuu</i> Barattooni dhuunfaan ykn gareen tartiiba barreessuu hordofuun yaada burqisiisuun, qindeessuuniifi keessa deebi`uun nibarreessu. 	<ul style="list-style-type: none"> <i>TDabareen dubbachuu</i> Barattooni dabareen hiriya isaanii cinaa jiru tokko ykn lama waliin deebii isaanii ykn dubbachuu /dubbisuu sirriitti akka shaakalan taasifamuu qaba. Yeroo kanas jijjirama barattoota hordofuuf barsiisaan keessa deemee ilaaluu qaba. 	

Beekumsa Jechootaa	Dubbii Barnoota kana booda barattooni:	Dubbisuu Barnoota kana booda barattooni:	Barreessuu Barnoota kana booda barattooni:	Fakkeenya Tooftaalee Barsiisu/ Barachuu	Fakkeenya Tooftaalee Madaallii
Yaadriimeen Ramaduu	<ul style="list-style-type: none"> Jechoota baay`ee akka sadarkaa isaaniitti niramadu. 	<ul style="list-style-type: none"> Jechoota haaraa ta`anii issaan mudatan sadarkaan adda addaan ramaduun dubbisuu. 	<ul style="list-style-type: none"> Jechoota haalawa adda addaa keessatti fayyadamuun barreessuu. 	<ul style="list-style-type: none"> <i>Carraa hedduu kennuu</i> Dubbii afaa niin jechoota furtuu ta`an fayyadamuun akka shaakalan carraa bal`aa banuu. <p>α. Jechoota haaraa fayyadamuuf haala miaawaa uumuu/hoji gocharratti xiyyefate gochu.</p> <p>β. Dubbisichi jechoota haaraa sadarkaa sanif ta`u hammachuu qaba.</p> <p>χ. Barannoo hunda keessatti jechoonni haaraan hammatamuu qabu. Kana malees, adeemsi barnooticha jechootaa gabbifachuu barsiisurratti xiyyeffachuu qaba.</p> <p>• Barsiisu iftooma qabu nibarbaachisa.</p> <p>• Jechoota waliigalaa kennun barattooni achii jalatti jechoota haaraa akka tarreessan gochuu. Fkn. Waan mi`aawu-damma, karameellaa, sukkaara, chokolettiifi kkf.</p> <p>• Yemmuu dubbisa dhaggeeffatan jechoota haaraa tarreessuun hiika ittikennu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> <i>Jechoota burqisiisuu</i> Barattooni deebii isaanii jechootaaafi ibsa isaanii waliin akkaataa walsimuun barreessan, akka barsiisaan sadarkaa irra jiran hordofuuf waraqaa xiqqorrtti barreessuun fuuldura isaanii kaa`uu qabu. <p>• <i>Daawwanna</i> Yaadanno qabachuu: yaadanno gaggabaabaan wayitii barnootichaa barattooni gareen ykn dhuunfaan hoijetan ykn xumurarratti kennama.</p> <p>• <i>Dhiyeessa</i> Barattooni dandeettii isaanii gud-dataa jiru barsiisa isaanifi/ykn daree isaaniitti dhiyeessuuf carraa argachuu qabu.</p> <p>• <i>Dabareen dubbachuu</i> Barattooni dabareen hiriya isaanii cinaa jiru tokko ykn lama waliin deebii isaanii ykn dubbachuu /dubbisuun sirriitti akka shaakalan taasifamuu qaba. Yeroo kanas jijiirama barattoota hordofuuf barsiisaan keessa deemee ilaaluu qaba.</p>
Beekumsa jechootaa gabbifachuufi ittifayyadamuu	<ul style="list-style-type: none"> Jechoota bee-kumsaa baratan haalawa naan-noo isaaniirratti hundaa`un nifyyadamu Jechoota beekumsaa barreeffama ibsaafi seenessaan keessatti sagaleessuun dubbifaman ykn kallattiin barataman ittifayyadamu. Bu`ura afaan-ichaan, sadarkaa jechoatti ga-raagarummaan loogaa jiraachuu qalbeeffatu. Haalawarrati hundaa`un hiika jechootaa nixiinxalu. Dhuunfaan dubbisuun jechoota beekumsaa baay`ee baratu. Hiika jechootaa beekuuf galmee jechootaa fayyadamu. 	<ul style="list-style-type: none"> Jechoota beekumsaa sadarkaa isaanii durdurii keessatti ibsaman nidub-bisu. Jechoota beekumsaa barreeffama ibsaafi seenessaan keessatti sagaleessuun dubbifaman ykn kallattiin barataman ittifayyadamu. Hiika jechootaa barreeffa-ma keessatti isaan quun-naman beekuuf hiika isa xiqa (dhamjechootaatti) fayyadamu. Haalawarrati hundaa`un hiika jechootaa nixiinxalu. Dhuunfaan dubbisuun jechoota beekumsaa baay`ee baratu. Hiika jechootaa beekuuf galmee jechootaa fayyadamu. 	<ul style="list-style-type: none"> Himoota cufaa xumuruuf jechoota haaraa sadarkaa isaanii fayyadamu. Barreeffama isaanii keessatti jechoota haaraa baratan fayyadamu. Jechoota baratan hiika isaanii waliin ofii isaaniitiif tarreeffamaan nibarrees-su. 		

Beekumsa Jechootaa	Dubbii Barnoota kana booda barattooni:	Dubbisuu Barnoota kana booda barat- toonni:	Barreessuu Barnoota kana booda barat- toonni:	Fakkeenya Tooftaalee Bar- siisuu/Barachuu	Fakkeenya Toofta- alee Madaallii
Jechoota Bar- nootaa	Jechoota beekumsaa sadarkaa isaanii nifayyada- mu.	Jechoota beekumsaa sadarkaa isaanii niqalbeeffatu.	Jechoota beekumsaa sadarkaa isaanii niberreessu.		• <i>Ibsa fakkiiwwani</i> Barattooni huban- noo isaanii agarsii- suuf gama lamaaniin jechootaafi fakkiiw- waniin walitti hidhuun nifayyadamu.
Hubanno Dubbisaa	Dubbii Barnoota kana booda barattooni:	Dubbisuu Barnoota kana booda barat- toonni:	Barreessuu Barnoota kana booda barat- toonni:	Fakkeenya Tooftaalee Bar- siisuu/Barachuu	Fakkeenya Toofta- alee Madaallii
Tarsiimoo Hubanno Dubbisaa Gab- bifachu	<ul style="list-style-type: none"> Dubbisa dubbifameef mataduree kennu. Dubbisa kennameef xumura adda addaa kennuuf. (shaakala) Jechoota haaraa dhagahan barreessuun hiikaafi haala uumamasaa galmeec jechootaarraa mirkaneeffatu. 	<ul style="list-style-type: none"> Dubbisa dubbifameef mataduree kennu. Dubbisicha hubachuuf hiika jechoota haaraafi haala uumama isaanii galmeec jechootaarraa mirkaneeffatu. Dubbisa sirriitti qulqulleessanii hubachuuf isaanii mirkaneeffachuuf tarsiimoo of madaaluu ittifuiinsaan fayyadamu. Dubbisa dubbifameef xumura adda addaa kennuuf. (shaakala) 	<ul style="list-style-type: none"> Dubbisa dubbifameef xumura adda addaa, yooxiqqaate keeyyata tokkoo nixumuru. 	<ul style="list-style-type: none"> <i>To`annaa. Jechootaafiyaadri-meeawan yeroo dubbisuu keessatti hubachuuf dadhaban marii bal`aaf yaadan-noo akka qabatan gochuu.</i> <i>Suuraa sammuu</i> Barattooni waan dubbisuu caalaatti akka yaadatanifi hubatan suuraa isaa sammuu isaanii keessatti akka kaafatan fakkeenya ta`uun agarsiisu. <i>Gaafachu – barattooni waa`ee maalii akka dubbisuu gaaffiwwan akka qopheefataniifi kanas barattoota daree isaanii akka gaafatan yeroo kennu.</i> <i>Iftooma. Tarsiimoon hubanno dubbisaa gaarii kallattiin dubbisaa dura, wayiti dubbisaaфи booda barsiifamuu qabu.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> <i>Keessa deebii</i> Barattooni waan baratanirratti gaaffii dhiyaateef deebii nikennu. Barsiisanis, bu`uura kanarraa ka`uun kallattii barnooti-chaa ni`agarsiisu. <i>Dhiyeessa</i> Barattooni dandeettii isaanii guddataa jiru barsiisaa isaaniifi/ ykn daree isaaniitti dhiyeessuuf carraa argachuu qabu. <i>Cuunfaafi calaqee</i> Barattooniwaan dhagahan ykn dubbisani haala miira isaanii tuqueen, muuxannoo barnoota isaaniin hiika isaa calaqisiisu.
Barreffama Ibsaa Huba- chuu	<ul style="list-style-type: none"> Gaaffilee qabatamaa kallattiin dubbisaa keessatti ibsaman nideebisu. Gaaffilee xiinxalaa beekumsa duraan qabaniifi odeeffannoo dubbisaa keessatti dhiyaate fayyadamuuun nideebisu. Caasaa dubbisaa haala baratamaa ta`een adda baasu. 	<ul style="list-style-type: none"> Gaaffilee qabatamaa kallattiin dubbisaa kitaaba isaanii keessatti ibsaman nideebisu. Gaaffilee xiinxalaa beekumsa duraan qabaniifi odeeffannoo dubbisaa keessatti dhiyaate fayyadamuuun nideebisu. Dubbisa kitaaba isaanii hubachuuf akka gargaaruuf caasaa barreffamaa fayyadamu. 	<ul style="list-style-type: none"> Gaaffilee qabatamaa dhiyaatan himaan barreessuun deebii kennu. (shaakala) Gaaffilee xiinxalaa dhiyaatan keeyyataan barreessuun deebii kennu. Yaadaafi qajeelfama caasaa barreffamichaarratti kennameen himoota gaggabaabaan waa`ee qabiyyee barreffamicha niberreessu. 		

Beekumsa Jechootaa	Dubbii Barnoota kana booda barattooni:	Dubbisuu Barnoota kana booda barattooni:	Barreessuu Barnoota kana booda barattooni:	Fakkeenya Tooftaalee Barsiisuu/Barachuu	Fakkeenya Tooftaalee Madaallii
Barreeffama Seenessa Hubachuu	<ul style="list-style-type: none"> Qooddattoota, yoomessaafi taatee seenaa sagalees-suun dubbifame waldorgomsisu. Rakkoofi mala fur-maataa seenichaar-ratti nimarii`atu. Barreffamicha dubbi afaaniin nimadaalu. Yaadota seenaa dubbifameef sana keessatti ka`an nicuunfu. Yaadota barreefamota adda addaa lamaa walbira qabuun dorgomsisaan nimarii`atu. Yommuu matadu-re kennamerratti of ibsan jechoota ykn gaaleewwan ceesisa/ walitti hidhan gargaara-mu. (shaakala) 	<ul style="list-style-type: none"> Qooddattoota ykn gochoo-ta qooddattootaa seenaa dubbifameef sana waldor-gomsisu. Barreeffama sadarkaa sanatti dubbisan nimadaalu. Dubbisa kitaaba isaanii hubachuu akka gargaaruuf caasaa barreffamaa fayyadamu. Yaadata seenaa dubbifame sana keessatti ka`an hima tokko ykn lamaan nicuunfu. Yaadota barrefamoota sadarkaa adda addaa lamaa qofaa qofaatti dubbisan walbira qabuun dorgomsisaan nimarii`atu. Odeeffanno chaartii, gabatee, giraafifi kfk irraa dubbisan haala sadarkaa isaaniin hiika itti kenu. Dhamjechoota ykn jechoota ykn gaaleewwan ceesisa/ walitti hidhan gargaara-mu (fkn. Walqabsiistota kan akka garuu, sababnisaas, tokkoffaa, lammaffaa, achii, yommuu). 	<ul style="list-style-type: none"> Barreeffamaicha keessatti amala qooddattootaaifi/ ykn gocha qooddattootaa qaban yooxiqqaate keeyyata tokkoon ibsuun nibarreessu. Barreeffamaicha keessatti amala qooddattootaaifi/ ykn gocha qooddattootaa qaban yooxiqqaate keeyyata tokkoon waldorgomsisuun nibarreessu. Waa`ee barreeffama dubbisani keeyyataan barreessuun nideebisu. Barreeffama dubbisan himoota lamaan cuunfanii nibarreessu. Yaadaafi qajeelfama kenn-meen barreeffama dubbisan madaaluun keeyyata gabaabaa nibarreessu. Yaadaafi qajeelfama kenn-meen barreeffama adda addaa lamaarratti dubbisan walbira qabuun dorgomsisaanirratti deebii nikenu. Odeeffanno chaartii, gabatee, giraafifi kfk keessatti hir`atan niguutu. Keeyyata barreessuu keessatti dhamjechoota ykn jechoota ykn gaaleewwan ceesisa/ walitti hidhan gargaaramu. 	<p>• <i>Qindoomina giraafii</i>. Dubbisa dura, wayitii dubbisaafi dubbisaan booda fayyadamuu. Giraafoni kunis kan akka saaphanaa, chaartii waldorgomsisuuf oolanfi caasaa afaanii ijaan mul`atan fa`adha.</p> <p>α. Agarsiiftuu kallatti Barreeffamota durdurii ykn ibsaa (alasoosamaa) ta`an dubbisuu cimsan fayyadamu.</p> <p>β. Amala qooddattootaa. Barreeffama keessatti amala qooddattootaa akka hubatan gargaaru.</p> <p>χ. Gaaffilee bamaqaa. Barreeffama keessatti haalota hubachuuuf kan gargaaran (eenyu, maal, yoom, eessa, maaliif) kan jedhaman fayyadamuu.</p> <p>δ. Maal akka baratan beekuu. Barattooni beekumsa waa`ee mataduricha qaban warra kaaniif qoodu. Haaluma kanaan, waan barachuu barbaadanis niqoddatu. Dhummarrattis, waan baratan keessa deebi`u.</p> <p>ε. Chaartii yaada ijoo ibsu. Waa`ee maaliiti? .Bali`inni isaa maali?</p> <p>φ. Fakkii ibsuu. Ta`iinsota gurguddoo barrefamootaa kaa`uu.</p> <p>γ. Chaartii miira mul`isu Barreeffamicha keessatti waan miira namaa tuqan olkaa`uu. Maal akka fakkaatu? Sagaleen isaa maal akka fakkaatu?</p> <p>η. Veen diyaagiraamii. Wantoota lama walbira qabuun dorgomsisuuf (kitaaba, amala, waqtii, hojii)</p>	<p>• <i>Qindoomina giraafotaa</i>.</p> <p>Barattooni odeef-fannoo qindeessu-un, walitti hidhuufi hariiroo qaban giraafii adda addaan qin-deessuu qabu.</p> <p>• Jijiirama barattoot-aa daree keessatti mul`atu hordofuuuf barsiisuuuf Shaakala sirnaawaa fayyadamuu.</p>

Jibsoo

Jecha	Hiika
Addaan qoqqooduu	Qaamolee walitti jiran hundee jechaafi fufiileetti addaan baasuu
Afgaaffii	Gaaffii afaañiin gaafatamee afaañiin deebi'u
Baabsuu	yaada ykn garee tokko deeggaruu
Barreeffama addeessaa	Akaakuu barruu waan akka argametti ykn akka dhaga'ametti ibsame tokko dhiyeessu
Barreessuu	Qubee afaan tokkootti dhimma ba'uun caasaa hiika qabeessa ta'e waraqaa irratti qindeessun dhiyeessu.
Birsaga	Walta'iinsa dubbifamaafi dubbachiiftuu ykn dubbachiiftuu qofaarraa ijaaramee afuura tokkoon dubbifamu
Bu'aa ba'ii sagalee	Olka'iinsaafi gadi bu'iinsa sagalee yammuu dubbisuufi dubbachuu jijiirama hiikaa fidu.
Caagocha	Xiyyeffannoo addaa birsagoota, sagaleewwaniif jechootarratti godhamu.
Dhaggeeffachuu	Waan dubbatamu yookiin dubbifamu tokko xiyyeffannoон hordofuu.
Dhaggeeffachuun Booda	Gochaan dhaggeeffachuu erga xumuramee booda yeroo jirudha.
Dhaggeeffachuun Dura	Dubbisni dhaggeeffatamu osoo hindhihaatiin dura yeroo jirudha.
Dhamjecha	unka xiqqaafii afanii hiika qabu
Dhamsaga	Sagalee afaan tokkoo.
Dubbisuu	Walitti dhufeenyaa qubeefi sagalee addaan baasuu Ergaa barreeffamaan dhihaate tokko hubachuu Barreeffama tokko muuxannoo waliin qabsiisuun hiika mataa ofii ijarrachuu
Dubbisuun Booda	Erga dubbisni xumuramee booda yeroo jirudha.
Dubbisuun Dura	Osoo waan barreeffame tokko hindubbisiin dura yeroo jirudha.
Faallaa	Jecha yookiin gaalee tokkoof masaanuu kan ta'e.
Fayyadama Jechootaa	Jechoota akka barattooni baratan barbaadaman, kan haala garaagaraa keessatti dhimma itti ba'aman.
Fufii	Qaama xiqqaafii afanii hiika qabeessa, garuu of danda'ee kan hindhaabbanne.
Ga'umsaan dubbisuu	Saffisaafi qulqullinaan barreeffama dhihaate tokko sagaleessuu danda'uu
Gaaffii miiltoo	Gaaffiwwan deebiin isaanii kallattiin dubbisa keessaa hinargamnee garuu sanaan ala ba'anii akka yaadan taasisu.
Gaalee	Jechoota waliin argamuun akka qaama tokkootti socho'anidha.
Galumsarrraa Tilmaamuu	Jechi tokko hima ykn barreeffama keessatti hiika inni qabu himuu
Hima	Jechoota walitti dhufanii yaada tokko dabarsan
Hojii	Gilgaala
Hubachuu	Adeemsa si'aawaan yaada barreeffama keessaa addaan baafachuu, qalbeeffachuu
Irra deebii	Waan hojjetame tokko irra deebi'uun raawwachuu

Jecha	Qubee birsagaafi dhamjecharraa ijaaramee kan of danda'ee dhaabbatuufi hiika qabudha.
Jechoota barnootaa	Jechoota mana barnootaa keessattiif naannoo isaatti fayyadamnu
Jechoota waliin deeman	Ijaarsa gaalee yookiin hima keessatti jechoota walfaana deemaniiif kennataa ta'an.
Kaayyoo	Milkaa'ina dhuma barnootaatti barattoota irraa eegamu
Keessa deebii	Barnoota duraan baratan keessa deebi'uun xiinxaluufi cimsu.
Madaallii	Adeemsa waan barattoonni baratan mirkanoeffachuuf taasifamu
Mankusaa	Mana wantoonni ykn meeshaaleen itti kuufaman
Nanhojjedha	Gocha barsiisaan ofii isaatii hujjetee barattootaaf fakkeenya ta'uun agarsiisu
Nihojjenna	Hojii barsiisaafi barattoonni waliin hujjetan agarsiisa
Nihojjettu	Hojii barattoonni dhuunfaa ykn gareen hujjetan agarsiisa
Qaamolee jechaa	Dhamjechoota birsagootaafi qubeewwan walitti dhufuun jecha ijaaran.
Qabiyyee barannoo guyyaa	Guyyaa tokko keessatti qabxiilee barattoonni akka hubataniif dhihaatanidha.
Qooddattoota	Kanneen seeneffama tokko keessatti qooda fudhatan ykn hirmaatan ibsa.
Qubee	mallattoo (bakka bu'aa) sagalee afaan tokkoo
Qubee dachaa	Qubeewwan dubbifamaa gara garaa lamarraa ijaaramanii sagalee tokko bakka bu'an.
Sagalee (dhamsaga)	Sagaleewwan mallattoolee barreeffamanii waliin hidhata qaban.
Sardiida	Wangoo, jeedala, jeedalloo
Sirna barreeffamaa	Akkaataa afaan tokko ittiin barreeffamu.
Sirrummaa	Dogoggora malee dubbisuu, barreessuu, ykn dubbachuu
Tilmaamuu	Waan ta'uun danda'a jedhanii yaadan tokko dursanii himuu
Tuqaalee	Mallattoolee garaagaraa kanneen hima tokko keessatti tajaajilanidha.
Utubaa Deggarsaa	Deggarsaa barbaachisaa daa'imaaf kennamuuf dhumarratti yommuu inni ofdanda'u hujjechaa adeemu.
Walitti makuu	Qaamolee addaan ba'anii jiran (fkn hundee jechaafi fufiilee)walitti fiduun jecha ijaaruu.
Xiyyeffannoo barnoota torbanii	Qabiyyee barnoota kan torbee tokko keessatti akka barattoonni addaan baafataniif dhihaatedha.
Yaada bu'uraa	Qabxii handhuuraa ta'ee, barnoowwan torban tokkoo irratti hundaa'anidha.
Yaada Ijoo	Dubbisa tokko keessatti qabxii handhuura ta'edha.
Yaasaa	Jecha tokkoraa jecha biroo uumuu
Yeroo Dhaggeeffachuu	yeroo itti dubbisni dhaggeeffatamu
Yeroo Dubbisuu	Yeroo barreeffamni tokko itti dubbifamudha.

Gabaajeewwan

Bs:	Barsiisaa/tuu
Bt:	Barataa/tuu
Bs. fi Bt:	Barsiisaa/tuufi Barattoota

Mallattoowwan

(Bs,...)	Qajeelfama barsiisaa/tuuf kennname
[Bt,...]	Waan barattoonni raawwatan
★ (***)	bakka itti dubbisa addaa kutuun gaaffii gaafatan
→	nita'a